4000

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ

Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ,,
1931

Το
4-000

ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ

Ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἀναδημοσίευσις ἢ διασκευή.

ΑΡΙΘ. 3.

Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ,,
1931

ΤΥΠΟΙΣ: Γ. ΚΑΣΙΜΗ & ΣΙΑ - ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ 19.

Η ΣΙΩΠΗ ΤΩΝ ΦΡΟΥΡΙΩΝ

Ἡ πρωϊνὴ λιακάδα, χλιαρὴ σὰν φίλημα, μᾶς εἶχε στρώσει μὲ θεϊκὴ μακαριότητα στὸ κατάστρωμα.

Ἀργὰ καὶ καμαρωτὰ τραβούσαμε σὰν σὲ πανηγῦρι. Τὰ φρούρια καὶ οἱ βουνοπλευρὲς τῶν στενῶν ὅσο προχωρούσαμε ἐξεκαθάριζαν, ἐξεδιπλώνοντο, ἔπαιρναν ἄλλα χρώματα. Τὸ μεγάλο φανάρι τοῦ Σεντὺλ-Μπὰχρ ποῦ ἀπὸ μακρυὰ ἐφαίνετο γαλαζόσταχτο, ἐξέβαφε καὶ ἄσπριζε τώρα σὰν χιόνι. Λίγο πάρα μέσα ἐξεχώριζαν πιὰ οἱ λεπτομέρειες τῶν σπιτιῶν τοῦ Σεντὺλ - Μπὰχρ καὶ τὰ δένδρα ποῦ ἔσφιγγαν τὴν πόλι σὰν πράσινο σαρίκι. Ἦτο καὶ ἕνα τζαμὶ ποῦ ὕψωνε τὸ μιναρέ του πάνω ἀπὸ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν, καὶ κάποιος ναύτης ὡρκίζετο πῶς ἄκουε τὸν μουεζίνη νὰ ψάλλῃ τὴν πρωϊνή του προσευχή.

Τὰ παληὰ βυζαντινὰ φρούρια τοῦ Σεντὺλ - Μπὰχρ κατέβαιναν μὲ ὑπερήφανη ἠρεμία πρὸς τὸν πόντο τῆς Ἕλλης καὶ ἔπλεαν στὴ φωτοβολὴ τοῦ Θεοῦ Ἥλιου. Μοῦ ἐγεννοῦσαν πάντα τὴν ἀπορία αὐτὰ τὰ φρούρια μὲ τοὺς μεσαιωνικοὺς πύργους, τὶς ντάπιες, τὰ μεντένια των. Ἐφαίνοντο σὰν ἀδέρφια, σὰν βγαλμένα ἀπὸ τὴν ἴδια πρέσσα, ἀπὸ τὸ ἴδιο σκαρί, μὲ τὰ ἀρχαῖα φρούρια τῆς Τενέδου, ποῦ σχηματίζουν τὴν δεξιὰν ἀγκαλιὰ τοῦ μικροσκοπικοῦ της λιμανιοῦ.

Ὅσοι εἶχαν ὅμως κιάλια, ἔβλεπαν λίγο παραπάνω ἀπὸ τὰ παληὰ φρούρια τὰ νέα πυροβολεῖα μὲ τὰ κανόνια τῶν εἰκοσιοχτώ, ποῦ εἶχαν γυρισμένες τὶς μπούκες των κατὰ τὴν διεύθυνσι τοῦ δικοῦ μας καραβιοῦ.

Δεξιὰ στὴν ἀσιατικὴν ἄκρη τὸ φρούριο τοῦ Κοὺμ - Καλὲ ἐφαίνετο λιγώτερο καθαρό. Μὰ τὰ μάτια μας διέκριναν κι' ἐδῶ τὸν ὄγκο τῶν νέων πυροβολείων ποῦ ἦσαν στημένα στὸ χῶμα. Πάρα πέρα ἡ ὄψις τῆς πόλεως τοῦ Κοὺμ-Καλὲ σὲ μετέφερε σὲ ἄλλους πολιτισμούς, σὲ ἄλλες ἐποχές, καὶ πιὸ μακρυὰ τὰ Μπεζίκια ἐφάνταζαν σὰν μιὰ μεγάλη πινελιὰ ἀπὸ σταχτὶ χρῶμα σὲ σκοτεινὸ φόντο. Μέσα στὴ μέση τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ἡ θάλασσα τοῦ Πόντου,

γαλανὴ καὶ ἤρεμη, κυλοῦσε ὅμοια μὲ ἐκβολὴ μεγάλου ποταμοῦ, γιὰ νὰ ἑνωθῇ μὲ τὴ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου.

Τὸ καράβι μας ὅλο καὶ ἐπλησίαζε πρὸς τὰ Στενά. Ἔφθανε σχεδὸν κάτω ἀπὸ τὴν μποῦκα τῶν κανονιῶν.

Καὶ ὁ λαντζέρης, ἕνας γνήσιος τύπος Κορφιάτη, ἐπίμενε λέγοντας:

—Τά 'χω ταξειδεύσει αὐτὰ τὰ μέρη μὲ τὸ κουτάλι ἐγώ, ἀπὸ δέκα χρονῶν παιδί. Ὅταν γυρίσῃ ἡ πλώρη μας καὶ πέσῃ ἡ δεξιὰ μάσκα μας τζοῦστο στὴν καταραχιὰ τοῦ κάβου, ἡ ντιστάντζα δὲν εἶναι πιὸ πολὺ ἀπὸ δυὸ χιλιάδες μέτρα. Ἐμένα θὰ μοῦ πῇς κὺρ Γεράσιμε....

—Μωρὲ τὸ νοῦ σου μὴν εἴμαστε μιὰ πῆχυ καὶ δυὸ ρούπια, ἀπάντησεν ὁ κὺρ Γεράσιμος, ὁ πολιτικὸς μάγειρος τοῦ καραβιοῦ, νευριασμένος ἀπὸ τὸν παραμάγειρό του. Εἴμαστε ἀποῦντο πέντε μίλια.

—Μπρούμ, πρόσεξε μὴν σκουντουφλήσῃς καὶ παρασύρῃς καμμιὰ ντουζίνα ἀκόμη μίλια, εἶπεν ὁ λαντζέρης. Σπαβέντο σ' ἔπιασε, κὺρ Γεράσιμε!

Μεγάλα φορτηγὰ καὶ ταχυδρομικὰ βαπόρια ἔμπαιναν καὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ Στενὰ καὶ ἐγέμιζαν τὸν οὐρανὸ μὲ μαῦρες καπνιές, ποῦ ἔμεναν ὥρα στὰ κράσπεδά του, σὰν χονδρὲς καρικατοῦρες στὸ περιθώριο ἀνοιχτοῦ μὼβ χαρτιοῦ.

Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ ἐχαιρέτιζαν τὸ καράβι, ἀνεβοκατεβάζοντας τὴν σημαία των, καὶ αὐτὸ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀνταπέδιδε τὸν χαιρετισμό. Μόνον τὰ γερμανικὰ καὶ τὰ αὐστριακὰ περνοῦσαν χωρὶς νὰ χαιρετοῦν καὶ ἔκαναν πῶς δὲν μᾶς ἔβλεπαν.

Τὸ πλήρωμα ἀγανακτοῦσε, προσεβάλλετο καὶ ἡ ἀγανάκτησις αὐτὴ εὕρισκεν ἀπήχησι καὶ στὰ στήθη τῶν ἀξιωματικῶν.

—Κύριε Κυβερνῆτα, εἶπεν ἕνας νέος ἀξιωματικός, δὲν τοὺς σταματοῦμε αὐτοὺς τοὺς παληανθρώπους νὰ τοὺς κάνωμε νηοψία, ἂς εἶναι καὶ ἄδειοι, γιὰ νὰ μάθουν ἄλλοτε νὰ χαιρετοῦν τὴν σημαία μας.

Ὁ κυβερνήτης ὅμως ἐκίνησε τὸ χέρι του, σὰν νὰ ἔλεγε:

—Τὶ σὲ πειράζει ἂν δὲν χαιρετοῦν! Ἐμεῖς τὴ δουλειά μας νὰ κάνωμε.

Ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴ γραμμή, ἐπάνω πολὺ ἀπὸ τὴν Ἴμβρο καὶ ἀπὸ τὶς Μαυριές, ἦσαν τὰ ὑγρὰ σύνορα ποῦ ἐχώριζαν τὰ δυὸ Κράτη.

Σύνορα μὲ ὁρόσημα ποῦ τὰ ἐκανόνιζαν οἱ βολὲς τῶν τοπομαχικῶν τῶν τουρκικῶν φρουρίων ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, καὶ ἡ μπραβοῦρα τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν καὶ ναυτῶν τῶν πλοίων ποῦ περιπολοῦσαν, ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἂν τὰ τοπομαχικὰ τῶν κάστρων τοῦ Ἑλλησπόντου μποροῦσαν μὲ τὶς σφαῖρες των νὰ καταβρέξουν τὶς ἀκτὲς τῆς Ἴμβρου, τὸ θάρρος τῶν Ἑλληνικῶν ἀντιτορπιλλικῶν ἐξουδετέρωνε τὴν δύναμι τῶν τούρκικων κανονιῶν. Ἐστένευε τὴν ἀπόστασι στὸ ἄπειρο καὶ ἦσαν νύχτες ποῦ τὶς κατέβαζε στὸ μηδέν.

Μὰ ἡ περιπολία, τὴν ἀνοιξιάτικην αὐτὴν ἡμέρα, ἦτο ἕνα πανηγῦρι. Μιὰ λευκὴ ἑορτὴ ποῦ μᾶς τὴν κερνοῦσεν ἡ θεὰ Ἄνοιξις μὲ τὸ μεγάλο της κύπελλο.

Μέσα στὰ στήθη καὶ στὶς καρδιές μας μιὰ καινούργια φλέβα εἶχεν ἀνοίξει, καὶ μᾶς ἐπότιζε μὲ τὴ δύναμη μιᾶς ἀλλοιώτικης ζωῆς.

—Κύριε Κυβερνήτα, εἶπε ἕνας νέος ἀξιωματικός.

Παντοῦ ὁ Ἥλιος χρυσαφένιος καὶ ὁ οὐρανὸς γεμάτος γαλανὸ γέλοιο καὶ ἡ θάλασσα ἀκυματοῦσα καὶ ἁπλωμένη σὲ ἡδονικὴ ἔκτασι, μᾶς ἐκύκλωναν, καὶ ἡ γῆ, ὦ ἡ γῆ, ἡ δυνατὴ καὶ μεστωμένη, ἀλλοῦ ξεψυχοῦσε μακρυὰ στὶς ἀκτὲς τῆς Καλλιπόλεως σὲ μιὰ μενεξεδένια ἀνάληψι, καὶ ἀλλοῦ ἐξαπλώνετο μπρὸς στὰ πόδια μας, ζωντανή, λάγνη ρουφῶντας μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς σπαργώσης σάρκας της, ἀπὸ παντοῦ τὴν ἡδονή, τινάζοντας τὰ πυκνὰ μῦρα τῆς ἥβης της στὸ δρόμο μας.

Ἐμέναμεν ἐκστατικοί, ἁλαλιασμένοι μέσα στὴ ζωὴ ποῦ ἐξετυλίγετο τριγύρω μας, μέσα στὸ ρίγος τῆς ἡδονῆς ποῦ σκέπασε τὴν γῆ καὶ τὸν ἥλιο στὸ μυστήριο τοῦ γάμου των. Κάποια μεγάλη ἱεροτελεστεία τῶν στοιχείων ἀναδεύετο αὐτὲς τὶς ὧρες. Μὲ εὐλάβεια καὶ σεβασμὸ σωπάσαμε μὴ ταράξωμε τὶς στιγμὲς τοῦ μυστηρίου των. Ἕνας μπλὲ καὶ ἄσπρος ἐπισείων ὑψώθηκεν ἀσυναίσθητα στὰ σηματόσχοινα τῆς γέφυρας, καὶ τὸ καράβι ἐσταμάτησεν ἀκίνητο ἀγαλματένιο, σὲ ἔκφρασι βαθειᾶς προσοχῆς.

Σεβαστή, ἐπιβλητικὴ ἡ θέα τῶν φρουρίων εἶχεν ἀλλάξει τώρα

καὶ αὐτὴ μορφή. Μέσα στὸ χαροκόπι τῆς γαλήνης τὰ ἐξεχάσαμε πιὰ γιὰ τόπο ἐχθρικό, ποῦ τὰ ἀτσαλένια κανόνια του μποροῦσαν ἀπὸ τὴ μιὰν ὡς τὴν ἄλλη στιγμὴ νὰ μᾶς σκεπάσουν μὲ τὴν πύρινη θανατερὴ βροχή των. Αὐτὴν τὴν ὥρα γελοῦσαν περιβεβλημένα μὲ τὰ ἀθῶα δῶρα τῆς Ἀνοίξεως. Ὁ κορυθαίολος βροτολυγὸς Ἄρης, πουθενὰ δὲν ἐφαίνετο νὰ δείξῃ τὴν τρομερὴ του πανοπλία. Νὰ κάνῃ νὰ ξυπνήσουν μὲ τὴν σμερδαλέα κλαγγὴ τοῦ χαλκοῦ του τὰ χαμηλὰ βουνὰ τῆς παληᾶς Τροίας, ποῦ ἐξαπλώνετο μπροστά μας κοιμισμένη ἀκόμη τὸν ἀτέλειωτο ὕπνο τριάντα αἰώνων.

Καμαρωτὲς νησιώτικες ψαροποῦλες καὶ περάματα καὶ γαῖτες τῆς Τενέδου καὶ τῆς Ἴμβρου, μὲ τὰ λευκά των πανιά, ἀργοσχίζανε τὶς ἐκβολὲς τοῦ Ἑλλησπόντου. Πλησίαζαν κάτω στὰ φρούρια ποῦ ὅλο ἐσώπαιναν γοητευμένα ἀπὸ τὸ μυστήριο τῆς Ἀνοίξεως. Οἱ γαλανόλευκες σημαῖες των, καθὼς ἔπαιζαν μὲ τὴν αὔρα ἐφαίνοντο σὰν νὰ προσφέρουν φιλικὸ χαιρετισμὸ στὸν παληὸ τρομερὸν ἀφέντη ποῦ δὲν τὸν ἐφοβοῦντο πιά.

Καὶ μέσα ἀπὸ τὰ χείλη μας σηκώθηκε τώρα σὰν λιβάνι κάποιο τραγοῦδι, ποῦ δὲν ἄλλαζε πολὺ ἀπὸ προσευχή.

Στή Μπούμα τοῦ Λιμανιοῦ

Ἐκεῖνο τὸ χλιαρὸ ἀπόγευμα θὰ ἐβγαίναμεν ἀπὸ τὸ Μοῦδρο γιὰ νὰ φυλάξωμε τὴ μποῦκα τοῦ λιμανιοῦ. Τὸ φύλαγμα αὐτὸ ἦτο μιὰ ξεκούραστη, εὐχάριστη σχεδὸν ὑπηρεσία, καὶ τὴν προτιμοῦσαν ὅλοι ἀπὸ κάθε ἄλλη περιπολία. Ἐπλέαμε τὸ ἀπόγευμα κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ τὸ πρωῒ ἐσηκώναμε πάλι τὴν ἄγκυρα γιὰ τὸ Μοῦδρο.

Ὁ οἰακονόμος, ἕνας ἔφεδρος δίοπος ποῦ ἄφινε κάπου - κάπου τὴ βάρδεια του στὴ γέφυρα καὶ κατέβαινε στὴν κουβέρτα γιὰ νὰ ἀνακατευθῇ στὴ συζήτηση γιὰ τὴν εἰρήνη ποῦ δὲν ἐφαίνετο, παράγγειλε νὰ εἰδοποιήσουν τὸν κυβερνήτη. Ὁ «Ἀβέρωφ» εἶχε σηκώσει τὸν ἀριθμὸ τοῦ καραβιοῦ μας καὶ ἀπὸ κάτω τὸ σῆμα:

«Ἀπάρατε εἰς προλιμένα»

Γλήγορα ὁ δίοπος τῆς φυλακῆς ἐσφύριξεν «εἰς τάξιν ἀπάρσεως» καὶ τὸ πλήρωμα ἐστάθηκε στὴ γραμμὴ σὲ προσοχή. Δύο ἀρμενισταὶ μὲ τὸν κύρ Στεφανὴ τὸ ναύκληρο ἐπὶ κεφαλῆς ἐκαπονιάριζαν τὴν ἴδιαν ὥρα τὴν ἄγκυρα. Σὲ λίγο ἄρχισαν καὶ οἱ ἀνεμιστῆρες. Εἶχαν μπῆ σὲ κίνησι καὶ ἔστελναν κάτω στὰ καζάνια καταρράκτες τὸν ἀέρα.

Τὸ ξεκίνημα ἀργὸ στὴν ἀρχή, γληγορώτερο κατόπιν, ἔκανε τὰ ἀνθρακοφόρα τριγύρω νὰ παρουσιάζωνται καὶ νὰ τραβιοῦνται μὲ βία σὰν νὰ τὰ ἔσερνε κάποιο ἀόρατο χέρι.

Ἀπόμακρα, στὴν δεξιὰν ὄχθη τοῦ κόλπου, τέσσαρα πέντε χωριὰ τοῦ νησιοῦ κρυμμένα στὶς πτυχὲς τοῦ μεγάλου χιτῶνος ποῦ τὸν ἀποτελοῦσαν οἱ γύρω λόφοι, ἐφαίνοντο σὰν νὰ ἄνοιγαν τὴν γῆ καὶ νὰ ξεφυτρώσουν ἐπάνω, γιὰ νὰ χαθοῦν πάλι, χωνόμενα πίσω ἀπὸ τὸ ἴδιο ἄνοιγμα. Ἄφιναν ὅμως γιὰ σημάδι τοὺς ἀνεμομύλους των σκαρφαλωμένους μὲ καλογηρικὴ σοβαρότητα στὶς κορφὲς τῶν λόφων. Καὶ τὸ χωριὸ τοῦ Μούδρου ὅλο ἐμάκραινε καὶ ἐχαμήλωνε. Μόνον ἡ μεγάλη ἐκκλησία του ἐξακολουθοῦσε νὰ φαντάζῃ σὰν βιτρίνα ποῦ πέφτουν ἀπάνω οἱ κοκκινωπὲς λάμψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ἀνάβουν μεγάλη πυρκαϊά. Ἐδῶ οἱ μύλοι ἀραδιασμένοι στὴν

κορυφὴ τοῦ λόφου ποῦ εἶναι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, εἶχαν μαζέψει πιὰ τὰ πανιά των, γιατὶ τὸ δειλινὸ ἀεράκι ἦτο ἀδύνατον νὰ τοὺς δώσῃ κίνησι καὶ ζωή. Ἦσαν αὐτοὶ οἱ μύλοι σὰν μοναστήρια καὶ σὰν σκύτες καλογηρικές, μὰ ἡ ἀπόστασι ἔκανε πιὰ νὰ μὴ φαίνονται οἱ μοναχοί.

Ὅλο τὸ λιμάνι ἦτο σπαρμένο ἀπὸ πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ καράβια ποῦ εἶχαν κάρβουνο ἢ πολεμικὸ ὑλικό.

Στὰ πλάγια τοῦ σπαρμένου αὐτοῦ λιβαδιοῦ ἀπὸ ὄγκους σκαφῶν καὶ ἀπὸ κατάρτια, ἐφαίνοντο ἀραγμένα τὰ τορπιλλοβόλα καὶ τὰ ρυμούλκια. Μὰ ἦσαν τόσο μικρὰ καὶ τόσο χαμηλὰ ἀπὸ τὴν ἀπόστασι, ὥστε μὲ λύπη τὰ κύτταζε τὸ μάτι καὶ ἐσυλλογίζετο ἡ ψυχὴ ἂν στὰ σώματα ἐκεῖνα ποῦ μόλις ἐσήκωναν τὸ ὕψος των ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, ἀργοσάλευε καὶ δούλευε καμμιὰ ζωή.

Καὶ οἱ βαρκοῦλες, πολλὲς βαρκοῦλες τῶν πολεμικῶν καραβιῶν, καὶ οἱ βαρκοῦλες τοῦ Μούδρου μὲ τοὺς ναυτοδουλευτάδες, ἔσχιζαν τὸ λιμάνι ἀπὸ ὅλες τὶς μεριές, καὶ ἐπήγαιναν ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀξένοιαστες, ἄλλες γλήγορες καὶ βιαστικές, ἄλλες ἀργὲς σὰν νὰ εἶχαν ἀπολιθωθῆ.

Τώρα ἐμπρός μας εἶχεν ἀνοιχθῆ ἀσύλληπτη ἡ θάλασσα γλύφοντας μὲ τὰ ἄκρα της τὰ κράσπεδα τοῦ ὁρίζοντος, χρυσοκόκκινη καὶ μυστηριώδης στὴν ἀντανάκλασι τοῦ ἥλιου ποῦ ἐπλησίαζε νὰ βασιλέψῃ. Μιὰ εὐρύχωρη λεκάνη, ἔξω ἀπὸ τὴ μπούκα τοῦ λιμανιοῦ, θὰ ἐχρησίμευε γιὰ ἀγκυροβόλιο. Κοντά, πολὺ κοντά, ἡ καλλιεργημένη γῆ ἀνέβαινε σὲ ἄπειρα σχήματα καμπυλογράμμων καὶ λιγόστευε ὅσο μποροῦσε περισσότερο τὴν ἀπόστασι ποῦ τὴν ἐχώριζεν ἀπὸ τὸν κοῖλο θόλο τοῦ οὐρανοῦ.

Ἄρχισε νὰ βολίζῃ.

Ἕνας ναύτης ἄρχισε νὰ ρίχνῃ τὴ βολίδα στὸ βάθος τῆς θάλασσας καὶ νὰ τὴν ἀνεβάζῃ, φωνάζοντας τὸ ἀποτέλεσμα τῶν βολισμάτων.

—Λεξιόθεν, βυθὸς πέντε ὀργυιαί.

—Τέσσαρες καὶ μισή,

—Τέσσαρες . . . .

Ἕνα «πόντισον ἡ δεξιὰ» ἐπιβλητικὸ καὶ γεμάτο ἀκούστηκε σὲ λίγο, καὶ σχεδὸν μαζὶ ἤρθεν ὁ θόρυβος τῆς ἁλυσσίδας ποῦ κατρακυλοῦσε καὶ ὁ δοῦπος τῆς ἄγκυρας ποῦ ἔπεφτε στὴ θάλασσα. Τὰ σπαρμένα χωράφια ἔξω στὴ στεριὰ ἐφαίνοντο ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ σὰν πράσινα μπαλώματα ἐπάνω στὸ φουστάνι τῆς ἄλλης ἀκαλλιέργητης γῆς.

Σιγὰ - σιγὰ σὰν νὰ ἦσαν οἱ στιγμὲς διπλὸ καὶ τριπλομετρημένες γλυστροῦσεν ὁ ἥλιος γιὰ νὰ κρυφθῇ πίσω ἀπὸ τὰ χαμηλὰ βουνά, καὶ ἡ θάλασσα μὲ βία ἔβαφε τριγύρω του πορφυρένιους πέπλους καὶ πέπλους χρυσοὺς καὶ μενεξεδένιους.

Ἤμεθα τόσο κοντὰ στὴ ξηρὰ ποῦ ἔφθαναν καὶ μᾶς ἐχάϊδευαν οἱ ἀνασασμοί της. Μιὰ λεπτὴ φωνὴ γυναικεία, φωνὴ κοριτσιοῦ ποῦ τραγουδοῦσε μὲ ἕνα μονότονο, συρμένο, γεμάτο ὅμως μυστικοπάθεια ἦχο, ἄρχισε νὰ φθάνῃ ξαφνικὰ στ' αὐτιά μας. Τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ ἔλεγαν :

«Οὔλοι τὸν ἥλιο τὸν τηρᾶν ποῦ πάει νὰ βασιλέψῃ
κι' ἡ κόρη ὀπόχει τὸν καϋμὸ τὴ θάλασσα ἀγναντεύει»

Ἐρρίξαμε τὰ μάτια νὰ διακρίνωμε τὴν τραγουδίστρα, μὰ μάταιος ὁ κόπος. Μερικὰ ἀρνιὰ ἔβοσκαν στὴ τραχηλιὰ τοῦ πιὸ χαμηλοῦ λόφου, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἔβγαινεν ἡ φωνή. Μὰ κάποιο ψήλωμα ἔκρυβε τὴν τραγουδίστρα ποῦ ἀνακάτεψε στὴ ψυχή μας ἐνθύμησες καταχωνιασμένες γιὰ τὸ μακρυνὸ νησί, γιὰ τὴ μικρὴ πατρίδα.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀπομείνει τώρα σὰν ἕνα ρουμπίνι καὶ κυλίστηκε στὸ βάραθρο πρὶν προλάβῃ καλὰ-καλὰ κανένας νὰ τὸν ἰδῇ. Στὰ συννεφάκια ὅμως εὐθραυστα καὶ ξερὰ ἀπὸ τὴν πολλὴ φλόγα εἶχε ραφθῇ ἕνα χρυσόνημα, ἕνα χρυσὸ γαϊτάνι ποῦ γρήγορα ὅμως ξέφτησε καὶ χάθηκε κι' αὐτό. Αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ ἴδια φωνὴ ἀκούστηκε καὶ πάλι καὶ ἤρθε κι' ἔσκασε σὰν λυγμὸς ἢ σὰν πνιγμένο παράπονο στὸ ρόδινο ἀπὸ τὸ ἡλιοβασίλεμμα καράβι.

«Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε καὶ τὰ βουνὰ δροσάζουν
χαρὰ σὲ κεῖνες τὶς καρδιὲς ποῦ δὲν ἀναστενάζουν»

Καὶ ἦτο τόσο λιγόθυμος ὁ σκοπὸς καὶ τόσο ἀλλοιώτικα τὰ λόγια του, καθὼς ἐναρμονίζοντο μὲ τὸ πρῶτο τραγοῦδι καὶ μὲ τὴ δική μας ψυχολογικὴ κατάστασι, ὥστε κάποιος ναύτης ποῦ δὲν ἐκρατήθηκεν, ἐφώναξε :

—Δὲν θὰ σκάσῃς, μωρὴ σκύλα.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο, μὲ πιὸ ἥσυχη, γεμάτη ὅμως πίκρα φωνή.

—Καϋμένη πατρίδα, πῶς μοῦ τὴν θύμισε τὸ τραγοῦδι αὐτῆς τῆς κόρης . . . .

Στὴ μασχάλη τῆς μικρῆς ἀγκαλιᾶς ἄσπριζε μιὰ ψαρόβαρκα. Οἱ ψαράδες εἶχαν βγῆ ἔξω καὶ ἐφαίνετο ὁ καπνὸς τῆς φωτιᾶς ποῦ εἶχαν ἀνάψει γιὰ νὰ ψήσουν τὸ φαΐ των.

—Δὲν σοῦ τσίμπησε τὴν ὄρεξι αὐτὴ ἡ βάρκα μὲ τὴν ἀναμμένη φωτιὰ στὴ στεριά, γιὰ κανένα θαλασσινό; ἀκούστηκε νὰ λέγῃ ὁ κυβερνήτης μας στὸν ὕπαρχο.

—Καὶ μὲ τὸ παραπάνω, κύριε κυβερνῆτα. Ἂν εἶχαν ἔξαφνα κανένα ἀστακό.

—Τί λές; Νὰ ἐρρίχναμε τὴ σκάφη;

Ὁ ὕπαρχος ἔδωσε κι' ὅλας τὸ παράγγελμα:

—Καθαίρεσις σκάφης!

Ἡ σκάφη ἐγλύστρησεν ἀργὰ στὴ θάλασσα κυλῶντας ἀπὸ τὰ σχοινιά τῶν καπονιῶν καὶ τέσσερις ναῦτες μὲ τὸν μάγειρο ἐπεβιβάσθησαν, ἀφοῦ πρὶν ὁ μάγειρος ἐφρόντισε νὰ πάρῃ καὶ μιὰ ποδιὰ μαζί του, λέγοντας:

—Πρέπει νὰ σκεπάσω τὰ ψάρια γιὰ νὰ μὴν τὰ ἰδῇ τ' ἄστρι, ἡμέρα τετράδη σήμερα.

Μετὰ μισὴ σχεδὸν ὥρα ἡ σκάφη ἐγύρισε πίσω. Ἀπὸ μακρυὰ ὅμως ὁ μάγειρος ἐκουνοῦσε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ ἀπαντήσῃ στὴν ἄφωνη ἐρώτησι τοῦ ὑπάρχου, καὶ ὕστερα ἐφώναξε:

—Μάλιστα, κ. ὕπαρχε. Κάτι φέραμε. Φθάνει νὰ εὐχαριστηθῆτε. Ἦτο μία ὡραιοτάτη τηγανιὰ μελανούρια ποῦ τὰ ἐπῆρεν ὁ μάγειρος ὅπως ἐτηγανίζοντο στὴ φωτιά. Εἶχε πληρώσει μαζὶ μὲ τὰ ψάρια καὶ τὴν ἀξία τοῦ τηγανιοῦ.

Ὅταν ὁ μάγειρος ἐπάτησε τὸ πόδι του στὴν πρύμνη βρέθηκε κυκλωμένος ἀπὸ τὸ πλήρωμα ποῦ τὸν ἐπείραζε.

—Μωρὲ ποῦ τὸ ψώνισες τὸ ἐμπόρευμα;

—Γειά σου, κὺρ Γεράσιμε. Σωστὸ θηλυκὸ μυαλό.

Ὁ μάγειρος ποῦ εἶχε κι' ὅλας ζαλιστῆ ἀπὸ τὰ πειράγματα ἔδινε μὲ βία τὴν ἐξήγησι.

—Μιὰ καὶ δὲν εἶχαν ἄλλα ψάρια, τὰ ἐπῆρα κι' ἐγὼ μὲ τὸ τηγάνι.

—Ἤγουν μὲ τὴν φωλέα, ἔκανε ἕνας Κερκυραῖος ἁρμενιστής. Καὶ συνέχισε χωρὶς νὰ πάρῃ ἀνάσα.

—Τόμου τὰ ἔφερες μὲ τὴν φωλέα θὰ ἔχουν τὸ λοιπὸν καὶ αὐγά.

Ἐσκάσαμε στὰ γέλια γιὰ τὴ χονδροαλατισμένη ἐξυπνάδα τοῦ Κερκυραίου. Μὰ ὁ μάγειρος ποῦ ἦτο Ποριώτης, δὲν καταλάβαινε τόσο ἀπὸ κορφιάτικα ἀστεῖα καὶ εἶπεν ἀρβανίτικα.

—Μπρὲ τίσιμ χάσεμ βλάμ — Μωρὲ ἄφησέ με ἥσυχο, ἀδερφέ.

Στὴ δύσι τὸ ἄστρο τοῦ μπουνέντη πρῶτο - πρῶτο εἶχε βγάλη τὸ ματάκι του. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως σὰν σὲ ἀρχαϊκὸ χορὸ παρθένων ἔβγαιναν καὶ ἀραδιάζοντο τὰ ἄστρα στὸν οὐρανό. Καὶ τὸ σούρουπο ὅλο καὶ ἐξαπλώνετο στὶς καναλιὲς τῶν βουνῶν πρῶτα ποῦ εἶναι πιὸ βαθειές, ἔπειτα στὴν κοιλάδα, στὶς πλαγιές, στὰ ἀνοιχτὰ χωράφια. Τὸ καράβι εἶχε κλείσει μὲ τὸ ἄναμμα τῶν φώτων τὶς θυρίδες του γιὰ νὰ μὴ βγαίνῃ ἔξω προδοτικὸ τὸ φῶς, ἕνα ὅμως ἐμπορικὸ ποῦ φάνηκε νὰ ἔρχεται γιὰ τὸ Μοῦδρο, εἶχεν ἀναμμένα σὰν σὲ πανηγῦρι τὰ φανάρια του. Εἶχεν ἀργοπορήσει καὶ δὲν εἶχε πιὰ δικαίωμα ὕστερα ἀπὸ τὸ βασίλεμμα τοῦ ἥλιου νὰ μπῇ στὸ λιμάνι. Μεγάλο καὶ ἀργὸ στάθηκε δίπλα μας, γίγας δίπλα σὲ νάνο, βουνὸ θεώρατο κοντὰ σὲ μιὰ ἀνωμαλία γῆς.

Εἶχε νυχτώσει πιὰ καὶ τὸ σκοτάδι ἐπότιζε τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ τὸ σταχτωμένο του χρῶμα. Μακρυὰ πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ ὁρίζοντος, μόλις ξεχώριζε τὸ νησὶ τοῦ Ἄη Στράτη, σὰν ἀπολιθωμένο σύννεφο. Ὅλες οἱ φωνὲς εἶχαν μουγγαθῆ, καὶ οἱ σκοποὶ ποῦ εἶχαν μοιρασθῆ στὰ μέρη τοῦ πλοίου, ἄγρυπνα νὰ τὸ φρουρήσουν, βημάτιζαν σιγὰ καὶ πνιχτά.

Μόνο ἀπὸ τὴν πλώρη ἤρχετο ἕνα πολὺ σιγανὸ τραγούδημα. Κάποιος ναύτης ποῦ εἶχεν ἀπὸ νωρὶς καπαρώση τὴ μοναδικὴ σκάφη πλυσίματος τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ καὶ εἶχε προμηθευθῆ ἀπὸ τὰ καζάνια μὲ χίλιες κατεργαριὲς ἕνα μπουγέλο ζεστὸ νερό, ἔπλενε τὰ ροῦχα του καὶ ἐψιθύριζε κάποιο ἀνάλογο μὲ τὴν δουλειὰ αὐτὴ τραγοῦδι, ποῦ θὰ τὸ εἶχεν αὐτοσχεδιάσει ἐκείνη τὴ στιγμή.

Ξημάτια βάρδια στή φουρτούνα

Ἀπὸ ἡμέρες τώρα φυσοῦσε μιὰ γρεγοτραμουντάνα τοῦ διαβόλου. Μέσα στὸ Μοῦδρο ἡ θάλασσα εἶχε γίνει ἄνω κάτω, ἔξω ὅμως ἦτο τὸ μεγάλο κακό.

—Τοῦ κερατᾶ τὴ φωλιά, ἐλέγαμε, φιλοδωροῦντες μὲ τὴν πιὸ μαλακιὰ αὐτὴ φράσι τὸν καιρό. Ἄλλοι ὅμως κατέβαζαν μὲ τὶς βρισιὲς ὅλους τοὺς ἁγίους ἀπὸ τὰ εἰκονοστάσιά των.

Ἕνας ἔφεδρος Κεφαλλωνίτης, αὐτὸς πιὰ ἦτο καὶ ἂν ἦτο. Εἶχεν ἐξαντλήσει ὅλο τὸ λεξιλόγιο τῶν ἁγίων ποῦ εἶχε στὰ πλούσια δευτέρια τῆς μνήμης του καὶ ρωτοῦσε σοβαρότατα τὸν Ἥλιοῦ, περίφημο γιὰ τὴν ἀκριβεστάτη γνῶσι ὅλων τῶν θεοπατορικῶν καὶ μὴ ἑορτῶν, νὰ τοῦ ἀραδιάσῃ καὶ ἄλλους ἁγίους.

—Μωρὲ Ἥλιοῦ μωρέ, δὲν ξύνεις τὸ τσερβέλο σου. Κάποιος ἀκόμη θὰ μοῦ ξέφυγε.

Κατὰ τὰς ἑπτὰ τὸ πρωῒ ἐξεκινήσαμε μὲ τὴν ἀκατάπαυστη αὐτὴ ψαλμῳδία ἀπὸ τὶς βλαστήμιες καὶ τὶς βρισιές.

—Ἔπρεπε νὰ κάνῃ ἡ γρεγοτραμουντάνα τὶς μπενετάδες της, ἐμουρμούριζε καὶ ὁ ὕπαρχος, ποῦ ἀπὸ τὸν πυργίσκο τοῦ πρῳραίου κανονιοῦ διηύθυνε τὶς μανοῦβρες γιὰ τὸ στερέωμα τῆς ἄγκυρας. Καθόλου καλὰ δὲν θὰ τὴν περάσωμε.

Ἔξω ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Μούδρου ἡ θάλασσα ἁπλώνετο στὸ ἄπειρο ἀγριεμένη, μὲ τριγμοὺς καὶ βογγητό. Ὁ καιρὸς ὅμως χτυποῦσεν ἀκόμη κατάπρωρα καὶ τὸ καράβι δὲν ὑπέφερε πολύ. Ἦσαν καὶ οἱ ἀκτὲς τῆς Λήμνου ποῦ ἔπεφταν ἀκόμη ἐμπρὸς καὶ ἔκρυβαν τὴν μεγάλη θάλασσα, χωρὶς νὰ κόβουν ὅμως καὶ τὸν ἀέρα ποῦ ἐγέμιζε τὸ κατάστρωμα μὲ νερὸ καὶ ἀφρό.

Στὸ γύρισμα τοῦ κάβου τῆς Λήμνου ὁ καιρὸς ἄρχισε νὰ μᾶς χτυπᾷ στὴ δεξιὰ μάσκα, καὶ νὰ ἀνεμογυρίζῃ τὸ καράβι σὰ σέσουλα. Διακόσια μέτρα πιὸ ἐμπρὸς ἡ «Θύελλα», τὸ ἀρχηγεῖο, ἄδικα ἐσήκωνε σήματα νὰ ἀκολουθοῦμε τὴν πορεία της καὶ τὶς διαδρομές

της. Τὰ παραγγέλματά της ἔμεναν ἀνεκτέλεστα, ἀφοῦ καὶ ἡ ἴδια δὲν μποροῦσε νὰ κυβερνήσῃ τὸν ἑαυτό της. Ἔστρεφε 45 καὶ 90 μοῖρες δεξιὰ γιὰ νὰ εὕρῃ εὐνοϊκώτερο τὸν καιρό, καὶ ἡ θάλασσα τὴν ἐγύριζε ἄλλες τόσες μοῖρες καὶ πιὸ πολλὲς ἀντίθετα. Στὸ τέλος βαρυόστησε καὶ αὐτὴ νὰ θέλῃ νὰ ἐφαρμόζῃ τὰ παραγγέλματα τῆς ναυτικῆς τακτικῆς καὶ νὰ τὰ διαττάσσῃ καὶ στοὺς ἄλλους, ἄρχισε νὰ ἀραιώνῃ τὰ σήματά της, καὶ μᾶς ἄφισε μὲ τὸ τελευταῖο αὐτὸ σῆμα ἥσυχους:

«Ρυθμίσατε ἀνεξαρτήτως τὰς κινήσεις σας.»

Κόντα καὶ ξέμακρα ἡ θάλασσα ἐμούγγριζεν ἀναμαλλιασμένη, ἔσπαζε τὶς ἁλυσσίδες της μὲ τριγμούς, καὶ τὸ τέλος της ἦτο ἕνα μοιρολόγι γι' αὐτοὺς ποῦ εἶχε πνίξει. Ἁρμενίζαμε παραλογισμένοι στὴ δυστυχίαν ἐκείνη καὶ τὸ κακό. Ὁ καιρὸς ποῦ μᾶς ἔτρωγεν ὅλη τὴν δεξιὰ μάσκα καὶ τὰ κύματα, μᾶς εἶχαν κάνει νὰ χορεύωμε σὰν τρελλοί. Πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς ταξειδέψει μὲ ἀνάλαφρα στενόμακρα σκαφίδια, ὅπως εἶναι τὰ ἀντιτορπιλλικά, γιὰ νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀληθινὴ σημασία μιᾶς ἀγριεμένης θάλασσας. Ἀπὸ θεαματικῆς ἀπόψεως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει τὸ ταῖρί του. Μιὰ ἀτέλειωτη κορδέλλα ἀπολαύσεως ματιῶν καὶ ψυχῆς ξετυλίγεται. Μιὰ ἀπόλαυσις αἰσθαντικιὰ καὶ ἡδονικὴ γιὰ ἐκείνους ποῦ μποροῦν νὰ τὰ κάνουν καλὰ μὲ τὸ στομάχι των. Ἡ πλώρη τοῦ καραβιοῦ μας ἐβυθίζετο στὸ ἀνοιχτὸ χάος γιὰ νὰ τιναχθῇ ὕστερα ὡς τὸ ποδόσταμο, καὶ ἡ πρύμνη ἐφαίνετο νὰ καβαλλικεύῃ τὸ μεγάλο κῦμα μὲ τοὺς δυό της ἕλικες, ποῦ ἔσχιζαν ἀφρίζοντας πότε τὸν ἀέρα πότε τὴ θάλασσα. Οἱ κορφὲς τῶν κυμάτων ἔσπαζαν σὰν χιόνι, ποῦ τὸ προσφέρουν σπάταλα σὲ τραπέζι πανηγυριοῦ, καὶ στὸ τίναγμα τοῦ καραβιοῦ πάνω ἀπὸ τοὺς γαλαζοπράσινους κάμπους, ἔφευγε σύννεφο ὁ κουρνιαχτὸς τοῦ ἀφροῦ, χρυσόσκονη καὶ ἀσημένια ποῦδρα στὸ χαροκόπι τοῦ ἥλιου καὶ φωτός.

Ἔπρεπε ὅμως νἄχῃ κανεὶς στομάχι καμωμένο ἀπὸ ἕνα κομμάτι μολύβι γιὰ νὰ αἰσθανθῇ τὸ ἄγριο μεγαλεῖο τοῦ λυσσασμένου νεροῦ. Στομάχι «χωρὶς τζιριτζάντζουλες καὶ ὑπαινιγμούς», ὅπως ἔλεγεν ὁ ἀποθηκάριος Μάντζαρης. Στομάχι μὲ ἕνα λόγο ποῦ πιὸ πολὺ τὸ ἐρεθίζει ἡ θάλασσα, καὶ καταδικάζει τὸν ἰδιοκτήτη του στὴν πιὸ πρωτάκουστη ἀδηφαγία.

Ἂν ὑπάρχῃ σὲ κανένα τέτοιο στομάχι, ἐξάπαντος ἔχει χάσει μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλείτερες ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς, μὴ ταξειδεύοντας καμμιὰ φουρτουνιασμένην ὥρα μὲ ἀντιτορπιλλικό. Πιὸ πολὺ ὅμως

ὄχι, γιατὶ τὸ πρᾶγμα καταντᾷ στὸ τέλος μονότονο καὶ κουραστικό. Ἡ ὄψις τότε τῆς διαγραφομένης ἀπέναντι στεριᾶς θὰ παρουσιασθῇ γιὰ τὸ πιὸ μεγαλείτερο καὶ ἐπιθυμητὸ δῶρο ποῦ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ σᾶς κάνῃ, βγάζοντάς σας ἔξω καὶ ἀποθέτοντας στὴν ἀσάλευτή της ἀγκαλιά.

Ἀπ' ὅλο τὸ πλήρωμα τοῦ καραβιοῦ μας, μόνον ἕνα θυμᾶμαι νὰ εἶχε τὸ διαβολικὸ αὐτὸ στομάχι. Ἦτο ὁ ξυλουργὸς Καραλῆς, πιὸ γνωστὸς μὲ τὸ παρατσοῦκλι Μουσαμᾶς. Οἱ στομαχικὲς ἀπαιτήσεις του αὔξαναν μὲ βαρομετρικὴ κανονικότητα, ἀκολουθῶντας τὸ ἀνέβασμα τῆς θάλασσας.

—Μωρὲ Μουσαμᾶ μωρέ! τοῦ φώναζεν ὁ ἀποθηκάριος Μάντζαρης. Σὺ θὰ ἔτρωγες ὅλη τὴ θάλασσα ***μετὰ τοὺς ἰχθύας,*** ποῦ λέγει καὶ ἡ παροιμία τοῦ λαοῦ, ἂν σ' ἄφινα μόνο σου.

Μωρὲ Μουσαμᾶ μωρέ.

—Μὰ ἀφοῦ πεινῶ τί νὰ κάνω, ἀπάντησεν ὁ ξυλουργός, ἀγκαλιάζοντας πεντέξη γαλέττες ποῦ τοῦ ἔδοσεν ὁ ἀποθηκάριος. Ἡ θάλασσα μὲ δουλεύει ἡ ἄτιμη.

Πραγματικὰ ὅσο τὸ καράβι ἐξανοίγετο, τόσο ἀνέβαινεν ἡ θάλασσα, καὶ τόσο τὸ στομάχι τοῦ ξυλουργοῦ ἐδούλευε.

Πάνω στὸ κατάστρωμα ἡ γῆ τοῦ Μαδιὰμ ἔφερε τὴν ὕπαρξί της δραπετεύσασα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Σχοινιά, ψάθες, μουσαμάδες, καραβόπανα, κάδοι, μπουγιέλα, εἶχαν κυλίσει σὲ μιὰ γωνιὰ κοντὰ στὸ κανόνι καὶ ἐταξείδευαν σὲ μιὰ λίμνη ἀπὸ θάλασσα. Τὰ καλύμματα τῶν πλωριῶν κανονιῶν ἔσταζαν σὰν νὰ ἔπαθαν καταρροή, καὶ ἡ θάλασσα ποῦ ἐχτυποῦσε τὶς πλευρὲς τοῦ καπουνιοῦ, ἐτινάζετο ὡς τὸ κατάρτι γιὰ νὰ πέσῃ στὴν κουβέρτα σὰν πυκνὴ βροχή.

Κάτω στὰ ὑποφράγματα ἦτο ἡ κόλασι ἀπὸ τὰ νερά, ἀπὸ τὸ κρύο, ἀπὸ τὴ βρῶμα, ἀπὸ τὸ μισοσκόταδο. Τὸ ὑπόφραγμα τῆς πλώρης ἔσταζεν ἀπὸ τὴν κάθοδο, ἀπὸ τὰ ὄκια, ἀπὸ τὸν μπαλαοῦρο, ἀπὸ τὸν πυργίσκο, ἀπὸ τοὺς ἀνεμαγωγούς. Οἱ ναῦτες καὶ οἱ δίοποι ποῦ δὲν εἶχαν ὑπηρεσία εἶχαν μείνει ἀκίνητοι καὶ

ζαρωμένοι πάνω στὰ σακκοθέσια. Καμμιὰ φορὰ μόνον ἄνοιγαν τὸ στόμα των γιὰ νὰ βρίσουν τὴ θάλασσα καὶ τὸν καιρό.

—Μωρέ, Ρωμηὸς θἄναι κι' αὐτὸς ὁ κερατᾶς!

—Ραθυμιὰ τὸν εἶχαμε.

—Καὶ ***περὶ*** τὸ σπουδαιότερον, εἶπε πάλιν ὁ Μάντζαρης, μὴ ξεχνῶν τὶς ἑλληνικοῦρές του, μὲ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἥλιου ἀνεβαίνει κι' ἡ θάλασσα. Κανὼν ***ἀπαραίτητος***.

Καὶ ἀλήθεια, τὸ πανηγῦρι ἦτο ἀκόμη στὴν ἀρχή του. Πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων τοῦ ὑποφράγματος, ἡ ἀχοβοὴ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πραγμάτων ποῦ ἐκυλοῦσαν, ηὔξανε τὴν γενικὴ δυστυχία.

Οἱ θερμαστὲς σακατεμένοι ἀπὸ τὰ ξεθεωτικὰ νυχτέρια στὰ καζάνια καὶ στὶς μηχανές, εἶχαν κρεμάσει τὶς μπράντες των καὶ ἦσαν πεσμένοι μέσα νὰ κοιμηθοῦν. Τὰ κρεμαστὰ ὅμως αὐτὰ κρεββάτια, χτυποῦσαν τὸ ἕνα στὸ ἄλλο καὶ ἐξεγόφιαζαν αὐτοὺς ποῦ ἐκοιμῶντο μέσα. Φωνὲς ἀκούοντο κάθε τόσο :

—Ἄ 'στὸ διάβολο!

—Ἀπάνω μου ἔπεσες!

—Στραβομάρα λέω.

Οἱ βλαστήμιες καὶ οἱ φωνὲς ἐτινάζοντο ἀπὸ ὅλες τὶς μεριές. Γενικὸ τσάκωμα ἦτο φόβος νὰ γίνῃ, ὅταν ἀκούστηκε στὸ τέλος εἰρηνοποιὸς ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τελευταίας μπράντας μιὰ φωνή :

—Τί τσακώνεστε, μωρὲ παιδιά. Σὲ λίγο θὰ ἀπαγκιάσωμε κάτω ἀπὸ τὴν Ἴμβρο καὶ ***ἔσονταί*** σας αἱ ἁμαρτίαι.

Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ αἰωνίου ἀποθηκαρίου, ποῦ ἤθελε νὰ εἰπῇ τὸ εὐαγγελικὸ «σέσωνταί σας αἱ ἁμαρτίαι».

Κάποιος τοῦ φώναξε :

—Καὶ σὺ ἀποθηκάριε αὐτοῦ χώθηκες;

—Τί νὰ κάνω, ***παρεσύρθην*** εἰς τὴν μπράντα μου διὰ νὰ ***ἐπαναπαυθῶ*** λιγάκι.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο :

—Ἐξ ***ἄλλου μέρος*** ἐδῶ εἶναι ἡσυχία, φίλε μου. Σωστὴ ***ζωὴ τῆς ἀπαγγελίας***.

Ἐμπρὸς στὸ καράβι, πλάγια, παντοῦ, ἄνοιγαν μεγάλα ἁλώνια γεμάτα γιαλάδα καὶ φῶς, καὶ γύρω - γύρω κατάλευκες οἱ χαῖτες τῶν ὑγρῶν ἁλόγων, ἀνέμιζαν τὸν ἀέρα-λὲς καὶ ἁλώνιζαν τὸ ἀσημόχρυσο χόρτο. Καὶ τὰ σφυρίγματα τοῦ ἀέρα στὰ ξάρτια, στὶς σταυ-

ρωσιὲς καὶ στὰ πινὰ τοῦ καραβιοῦ, ἔμοιαζαν μὲ σφυρίγματα τοῦ ἁλωνάρη ποῦ ἐκινοῦσε τὰ γρήγορα ἄτια, μὲ καμτσίκι φτιασμένο ἀπὸ ἥλιο καὶ ἄχνινα ὑφάδια νεροῦ. Μὲ καμτσίκι τὸ οὐράνιο τόξο.

Καὶ ἀλήθεια πόσα τόξα δὲν ὑφαίνοντο καὶ ξεϋφαίνοντο σὲ κάθε στιγμή, ὁλόγυρα ἐμπρός καὶ πίσω καὶ στὴ μέση τοῦ δρόμου τοῦ καραβιοῦ. Τόξα λιγόζωα ποῦ βαστοῦσαν σὰν μιὰ ἀκτῖνα ματιῶν.

Καὶ τὸ καράβι, γερὸς πολεμιστής, ὅλο τριζοβολοῦσε καὶ ἐστέναζε καὶ ἀγκομαχοῦσαν οἱ μηχανές του καὶ οἱ ἁρμοί του, νὰ βγοῦν νικητὲς στὸ μεγάλο αὐτὸ πάλεμα.

Πέρα πρὸς τὴ δύσι, τὸ νησὶ τοῦ Ἅη Στράτη, ζουπιγμένο στὴ μέση οὐρανοῦ καὶ θάλασσας, πότε ἐχώνετο καὶ κατεπίνετο πίσω ἀπὸ κάποιο κῦμα, πότε ὑψώνετο ἀσύλληπτο ὡς τὸ στερέωμα, πότε ἐπλακώνετο ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ καραβιοῦ.

Καὶ τὸ σκαφίδι προχωροῦσε σὰν μεθυσμένο, ὅμοιο μὲ ἄνθρωπο ποῦ σκουντούφλησε καὶ γιὰ νὰ μὴ σωριασθῇ κάτω τρέχει ὡς νὰ εὕρῃ τὴν ἰσορροπία του. Καὶ ἡ θάλασσα ὅλο καὶ ἐγόγγυζε καὶ ἔκλαιε σὰν νὰ ἦτο καμμιὰ ἀτέλειωτη χύτρα ποῦ ὅλο ἔβραζε. Ἕνα καραβιοῦ, γαυγίζοντας καὶ ζητιανεύοντας ξερὰ κομμάτια γαλέττα καὶ ψωμί. Ποιὸς νὰ τοὺς ἐπρόσεχε πιὰ τὴν ὥραν αὐτή!

Στὸ καποῦνι ὅμως δὲν ἐπλησίαζε κανεὶς χωρὶς νὰ μείνῃ ἀτιμώρητος γιὰ τὴν τόλμη του. Ἡ θάλασσα ἔκανε σωστὴ μπουγάδα ἐπάνω του, ἐνῷ ἡ βοὴ τῶν κυμάτων ποῦ ἔσπαζαν στὶς μουράδες τοῦ καραβιοῦ, καὶ οἱ τριγμοὶ τοῦ καραβιοῦ, ἀποτελοῦσαν μιὰ τροπο ποῦ θρυμματίζονται.

Πίσω στὴν πρύμνη, μαζεμένος ἕνας σωρὸς ναῦτες, ἐστηρίζετο ἀπὸ τὰ ξάρτια καὶ στοὺς ἀνεμαγωγοὺς γιὰ νὰ μὴ σαρωθῇ ἀπὸ τὴν θάλασσα. Ἄλλοι εἶχαν ζαρώσει πίσω ἀπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ οἰακοστρόφίου καὶ ἐφυλάσσοντο ἔτσι ἀπὸ τὸν ἀέρα, καὶ ἕνας μονάχα ἁρμενιστὴς ποῦ ἤθελε νὰ δείξῃ ἀφοβία ἐπῆγε κι' ἐκάθησε καβάλλα στὸν τορπιλλοβλητικὸ σωλῆνα, μουσκεμένος ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς καὶ τὸν ἱδρῶτα ὡς τὸ κόκκαλο. Δὲν ἐχάρηκεν ὅμως γιὰ πολὺ τὴν θέσι του. Μιὰ τεραστία ὑγρὴ βεντάγια τὸν ἀνάγκασε νὰ ζητήσῃ καταφύγιο πίσω ἀπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ τιμονιοῦ, καὶ νὰ ὁμολογήσῃ κι' ὅλας τὴν ἥττά του.

Ὅλοι αὐτοὶ προτιμοῦσαν νὰ δέχωνται ἐπάνω των τὸν γλοιώδη ὄγκο τῶν κυμάτων, παρὰ νὰ κατέβουν στὸ ὑπόφραγμα ποῦ ἡ μυρωδιὰ θὰ τοὺς ἐζάλιζε καὶ θὰ τοὺς ἐσακάτευε τὸ στομάχι, καὶ τὰ πράγματα ποῦ θὰ ἐκυλοῦσαν πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια των δὲν θὰ τοὺς ἄφιναν ἥσυχους.

—Ἔχομε τὸ ἐλάχιστον ***ὑπὲρ ἡμῶν*** τὸν ἀέρα τῆς θαλασσίας ταύτης αὔρας ὅπερ μᾶς ἀναζωογονεῖ εἰς τοὺς πνεύμονας, εἶπε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ ὁπλονόμος, θέλοντας νὰ κοροϊδέψῃ τὸν ἀποθηκάριο καὶ τὰ περίφημα ἑλληνικά του, καθὼς τὸν εἶδε νὰ ἔρχεται αὐτὴ τὴν ὥρα ἀπὸ τὴν πλώρη, σκαμπανεβάζοντας καὶ μουσκίδι.

—Πολλοῦ γε καὶ ***δεῖν***, ἀπάντησεν ὁ καλόκαρδος ἀποθηκάριος, μὴ καταλαβαίνοντας τὴν κοροϊδία στὴν παραποίησι τῆς ὁμιλίας του. Ἡ τερψίθυμος αὔρα μὲ ἔκανε μουσκίδι ὥσπερ παπαδιά.

Πάνω στὴν τραμουντάνα ἡ καμπουρωτὴ ράχη τῆς Τενέδου ξεχώριζε τώρα ἴδια μὲ γυρισμένη ἀνάποδα μεγάλη κουτάλα, καὶ στὴν ἀνατολὴ ἡ Μυτιλήνη ἐπιβλητικὴ καὶ μεγάλη, ἐστέκετο σὰν μαῦρο πνιγμένο σύννεφο στὰ κρόσια τοῦ οὐρανοῦ. Ἀκόμη στὸ ἄνοιγμα, ἀνάμεσα στὰ δυὸ νησιά, ἡ Μικρὰ Ἀσία ἐχώνετο στὴ θάλασσα καὶ προχωροῦσε ἀπειλητικὴ κατὰ τὸ καράβι, ἐνῷ ὁ κάβος τοῦ Μπαμπᾶ, καπνισμένος, ἔλεγες πῶς τώρα θὰ ἐτίναζε φλόγες καὶ κεραυνούς.

Τὸ καράβι μας ἐθαλασσοπάλευε καὶ ἐταξείδευε μ' αὐτὴ τὴν πορεία γιὰ νὰ σκαντζάρῃ μὲ τὴ «Θύελλα» τὰ δυὸ ἄλλα ἀντιτορπίλλικὰ στὴ βάρδεια τῶν Στενῶν.

Ἔξω ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια κάθε περιπολία μας ἐπερνοῦσε μὲ κάποιο ἐπεισόδιο κωμικὸ ἢ σοβαρό, κρίσιμο ἢ ἀστεῖο. Τὰ ξένα πολεμικὰ καράβια ποῦ ἐμπαινόβγαιναν στὰ Στενά, ἦσαν οἱ πιὸ συνηθισμένες ἀφορμὲς τῶν ἐπεισοδίων αὐτῶν. Μόλις στὸ βάθος τῶν ὁμιχλιασμένων Στενῶν διεφαίνετο σὲ σχῆμα περισπωμένης κάποιο μακρόστενο σημάδι, ψηλὸ ἐμπρός, χαμηλὸ στὴ πρύμνη, καὶ μὲ πολλὲς βαρεῖες καὶ ὀξεῖες στὴ μέση, ὅπως ἀπὸ τὴν ἀπόστασι ἐφαίνοντο οἱ καμινάδες, ἀμέσως ὅλο τὸ πλήρωμα ἐτίθετο σὲ κίνησι, σὲ ἕνα εἶδος ἠλεκτρικοῦ χοροῦ. Ἡ ἀρχὴ ἐγίνετο ἀπὸ τὸν ὁπλονόμο ἢ τὸν ἀποθηκάριο. Ἦτο ἀδύνατο στὴν τόσην ἀπόστασι νὰ ξεχωρίσῃ ἡ καπνίζουσα ἐκείνη παντοῦφλα σὲ ποιὸ ἔθνος ἀνῆκε. Καὶ ἂν τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς ἡ σημαία του ἀνῆκε σὲ οὐδέτερο κράτος, δὲν ἦτο καὶ λίγες φορὲς ποῦ τὸ σκάφος ἦτο Τούρ-

κικο πολεμικό. Οἱ οἰακιστὲς τῆς ὑπηρεσίας καὶ ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φυλακῆς μὲ βυθισμένα τὰ κιάλια στὸ βάθος τῶν Στενῶν, ἀνασκάλευαν τὴν ἀπόστασι, ἑκατονταπλασίαζαν τὴν ὀπτικὴ δύναμι τῶν ματιῶν καὶ τῶν γιαλιῶν, καὶ προσπαθοῦσαν μὲ ὅλη τὴν ἔντασι τοῦ ὀπτικοῦ των νεύρου, νὰ διεισδύσουν μέσα στὶς πλέον ἀκατάληπτες πτυχὲς τῶν βουνῶν ποῦ ἔπεφταν ἐμπρὸς καὶ βαθειὰ στὸ μπουγάζι τῶν Στενῶν. Ἕνας καπνὸς ποῦ ἔβγαινε σὰν λίγη σκόνη ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴ κάποια λοφοπτυχῆς τῶν Στενῶν, καὶ ἐσυγχέετο τόσο μὲ τὸ χρῶμα τῆς μακρυνῆς στεριᾶς, ἔκανε σὲ μιὰ στιγμὴ τὸ σπουδασμένο μάτι τῶν Ἄργων τῆς γέφυρας, νὰ καταλάβουν ἀπὸ ἕνα τίποτα, σὲ τί εἴδους καράβι ἀνῆκεν ὁ διακρινόμενος καλλίτερα καπνός.

Ἡ κουτοπονηρία τῶν Τούρκων ἦτο ἐκ πείρας γνωστή. Ἐδιάλεγαν τὴν ὥρα ποῦ ἔβγαιναν πολλὰ ἐμπορικὰ μαζὶ καὶ ἔβγαιναν καὶ αὐτοί.

Καὶ νὰ τώρα ἕνας καπνὸς φάνηκε ξάφνου ἀπὸ μιὰ βουνοπτυχή, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο δυὸ κατάρτια . . . καὶ σιγὰ - σιγὰ ὅλος ὁ μολυβένιος ὄγκος ἑνὸς θωρηκτοῦ, βγῆκε στὴν ἐξωτερικὴ ζώνη τῶν Στενῶν. Τώρα διεκρίνετο καθαρὰ τὸ χρῶμά του, ὁ τύπος του. Ἦτο ἕνα ἀγγλικὸ θωρηκτό.

—Ὁρίστε λοιπόν, εἶπεν ὁ Μάντζαρης, πιασμένος καλὰ ἀπὸ ἕνα χέρι τοῦ οἰακοστροφίου γιὰ νὰ μὴν τὸν πάρῃ ἡ θάλασσα, μόλις ξεχώρισεν ἡ σημαία τοῦ πολεμικοῦ. Καὶ ἄλλο πολεμικὸ ἀγγλικὸ θωρηκτὸ φεύγει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι. Ἀπόδειξις ὅτι ἡ εἰρήνη εὑρίσκεται ***ἐπὶ τῶν θυρῶν***.

—Ποιὸς λόγος! Αὐτὴ τὴν ὥρα μάλιστα ἔχει φτάσει ὡς τὴν τελευταίαν ὥρα τῆς «Ἑσπερινῆς», εἶπεν ὁ ναύκληρος ποῦ τὰ εἶχε ὅλο μὲ τὶς ἐφημερίδες.

—Πάλι μὲ τὶς ἐφημερίδες τὰ ἔχει ὁ κύριος ναύκληρος, εἶπεν ὁ ἀποθηκάριος. ***Χάρι στὴ θεία*** ὅμως τὰ πράγματα εἶναι ἁπτὰ ὥσπερ ἐσὺ καὶ ἐγὼ μεταξύ μας. Ὁρίστε· τὸ προχθὲς ἐσπέραν διῆλθε ἀπὸ τὰ Στενὰ τὸ γαλλικὸν «Ζοὺλ Φερύ». Τὴν μεθεπομένην τὸ ρωσσικὸν «Οὐράλης». Τὸ σήμερον δὲ τὸ ἀγγλικὸν «Ἰνφλεξιμπλ», ὅπερ ἡλίου φαεινὸν ὅτι ἡ εἰρήνη προσεγγίζουσα εἰς τὸ τέρμα, τὰ ξένα πολεμικὰ ἀφίνουν τὴν Ὑψηλὴν Πύλην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὥσπερ ἄχρηστος παρουσία.

Μὲ ὅλο τὸ θαλασσοπάλεμμα, τὸ κομμάτι αὐτὸ τοῦ καραβιοῦ εἶχε

ξεχασθῆ καὶ εἶχε γίνει ἕνα εἶδος γερουσίας, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ λύσῃ ὅλα τὰ βαλκανικὰ καὶ διεθνῆ ζητήματα ποῦ ἀπασχολοῦσαν τότε τὴν ἐποχή, καὶ ποῦ εὑρίσκοντο νὰ ἔχουν παραδόξως ἄμεσο σχέσι μὲ τὸ πέρασμα τοῦ ξένου πολεμικοῦ.

Πίσω στὴν πρύμνη μὲ τὴν ἐμφάνισι τοῦ θωρηκτοῦ εἶχαν μαζευθῆ καὶ ὅσοι στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχαν διάθεσι ἢ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ κύματα, καὶ μόνος κάτω στὴν ἀποθήκη ὁ κὺρ Γεράσιμος ὁ πολιτικὸς μάγειρας, ἐπαιδεύετο γιὰ νὰ βγάλῃ λίγα τρόφιμα γιὰ τὸ μεσημεριανὸ συσσίτιο.

—Συμφωνῶ πρύμα-πλώρη μὲ τὸν κὺρ ἀποθηκάριο, ἔλεγεν ὁ ξυλουργὸς Καραλῆς, ποῦ εἶχε κι' αὐτὸς ἀνακατευθῆ στὴ συζήτησι γιὰ τὸ ἀγγλικὸ πολεμικό.

—Καὶ ποῦ ξέρετε ἂν δὲν φεύγουν γιὰ τὴ ναυτικὴ ἐπίδειξι στὸ μπάρμπα Νικήτα; ἀντέκρουσεν κάποιος ἔφεδρος οἰακιστής. Τὸ ζήτημα τῆς Σκόδρας σήμερα εἶναι τὸ σκοτεινότερο σημεῖον εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴ πολιτική, ποῦ . . .

—Μάλιστα, ἔκοψεν ὁ ἀποθηκάριος. Ἡ εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ αὐτὴν τὴν ὥρα ποῦ ***φλυαρολογοῦμε*** ἐμεῖς ἐδῶ ἵσταται ***ἐπὶ ξύλου ἀκμῆς κρεμάμενος***. Οὐαὶ δὲ καὶ ἀλλοίμονον.

Ἡ σὰν χείμαρρος ρητορικὴ τοῦ ἀποθηκαρίου ἐστόμωσε πολλοὺς ποῦ εἶχαν νὰ εἰποῦν τὴν δική των γνώμη. Κάποιος μόνο κατώρθωσε νὰ βγάλῃ:

—Μωρὲ ἔρχεται ἡ εἰρήνη νὰ πᾶμε σπίτια μας! Τἄλλα τ' ἀκούω βερεσέ.

—Ἄ μπᾶ-μπᾶ! Στοιχηματίζω ἕνα εἰκοσόφραγκο μὲ μιὰ δεκάρα ***ἀργεντινιακή,*** εἶπεν ὁ ἀποθηκάριος, ποῦ ἄλλαξε ξαφνικὰ γνώμη, ὅτι ὁ ρωσσικὸς δάκτυλος ἐτέθη πάλι ἐπὶ ποδός. Ἰδοὺ ὁ ***Ἡρῴδης ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημά του.*** Τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα μέλλοντα νὰ προελάσουν μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ρωσσία διαθρύπτει τὰς ἄλλας δυνάμεις ὅπως ἐπέμβουν πρὸς χάριν τῆς ἐπιδείξεως κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Τὰ καλὰ δηλαδὴ καὶ συμφέροντα καὶ ἡ βασιλεία τῶν ἐπὶ τῆς γῆς εἰρήνης οὐκ ἔσται τέλος.

Ὁ ἀποθηκάριος οὔτε ξέρει κανεὶς πότε θὰ τελείωνε, ὅταν μιὰ φωνὴ δυνατὴ ἀκούστηκε νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὴν ἀποθήκη, ποῦ εἶχε κατέβη ὁ μάγειρας. Πετάχτηκε μὲ τὸν πάντα πρόθυμο Μουσαμᾶ στὰ ζητήματα τῆς ἀποθήκης πρὸς τὰ κάτω.

Ὁ Μάστρο - Γεράσιμος εὑρίσκετο, χωρὶς νὰ ξέρῃ καὶ αὐτὸς πῶς, μέσα σὲ τσουβάλια μὲ ὄσπρια καὶ σὲ βαρέλια μὲ σαλάμι καὶ δὲν μποροῦσε νὰ βγῇ ἀπὸ κεῖ. Ἡ θάλασσα ποῦ ἀνατάραζε τὸ καράβι, τὸν εἶχεν ἀναποδογυρίσει καὶ τὰ βαρέλια καὶ τὰ τσουβάλια τὸν τύλιξαν μέσα ἔτσι τὸ μάγειρο. Εἶχε χτυπήσει καὶ λίγο στὸ χέρι ὁ κὺρ Γεράσιμος, καὶ ὅλο γόγγυζε γιατὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ μαγειρέψῃ τὸ μεσημεριανὸ φαΐ.

Τὸ καράβι μας εἶχεν ἀφίσει στὸ μεταξὺ δεξιὰ τὴν Τένεδο, πέρασε τὶς χαμηλὲς Μαυριές, καὶ ἤρθε νὰ ἀπαγκιάσῃ κάτω ἀπὸ τὸν Ξηρό.

Καὶ ὅταν οἱ πεινασμένοι ναῦτες ρώτησαν τὸν ἀποθηκάριο ποῦ φάνηκεν ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς τροφαποθήκης, τί εἶχε νὰ τοὺς δώσῃ γιὰ τὸ μεσημέρι, αὐτὸς πάντα θαυμάσιος εἶπε:

—Ἐλῆτε **μετ' ὄξος** πρὸς καρύκευσιν τῆς ὀρέξεως.

Ο ΝΕΟΣ ΜΑΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ

Τὶ εἶχε πάθη ὁ νέος μας καπετάνιος ;

Λὲς κι᾽ ἤθελεν αὐτὴ τὴ νύκτα νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ μέσα στὰ Στενὰ ἢ νὰ μᾶς ἀράξῃ κάτω ἀπὸ τὰ φρούρια τοῦ Σεντύλ-Μπάχρ. Ἡ πλώρη τοῦ καραβιοῦ ἔβλεπεν ὁλόϊσα πιὰ τὴν εἴσοδο τῶν Στενῶν, καὶ τώρα μέσα στὸ ἀστερόφωτο, ἀρχίσαμε νὰ βλέπωμε τὸν ψηλὸ σβυσμένο φάρο τῆς Ἕλλης, ποῦ ὑψώνετο σὰν γιγάντιος χότζας, ἕτοιμος νὰ προσφέρῃ τὴν λατρεία στὸν προφήτη του.

Πρόσωπα ὠχρὰ ἀπὸ τὸ χρῶμα τῆς ἀστροφεγγιᾶς, ἐκύτταζαν ἀκουμπισμένα πάνω στὴ ράχη τῆς χελώνας τὸ τρομερὸ στόμιο, καὶ οἱ καρδιές μας χτυποῦσαν στὴν ἀναμονή. Κάποιαν λάμψι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴν ἐπεριμέναμε νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν αἰωνιότητα, πρὶν ἀκόμη φθάσῃ στ᾽ αὐτιά μας ἡ βοὴ τοῦ κανονιοῦ.

—Ἕνα πορτοκαλλάκι νὰ φᾶμε ἀπὸ αὐτὰ τὰ κανόνια.

—Ἕνα πορτοκαλλάκι νὰ φᾶμε ἀπὸ αὐτὰ τὰ κανόνια, ἔλεγεν ἕνας Κεφαλλωνίτης θερμαστής, πᾶμε καλλιά μας, καὶ χαιρέτα μας τὸν ἅγιο Γεράσιμο.

—Μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀστροφεγγιὰ καὶ καθὼς δὲν εἴμεθα πιὸ πολὺ ἀπὸ ὀχτακόσια-χίλια μέτρα, εἶπε ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δυὸ γέρους μηχανικοὺς τοῦ καραβιοῦ, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ μᾶς βροῦν τὸν στόχο καὶ νὰ μᾶς χτυπήσουν. Τὶ λὲς καὶ σὺ Μεθενίτη ποῦ εἶσαι στὰ κανόνια ;

Ὁ δίοπος πυροβολητὴς Μεθενίτης, ἀποροῦσε κι' αὐτὸς πῶς δὲν ἄρχιζαν οἱ Τοῦρκοι νὰ χτυποῦν.

—Ἂν πάρουν πεντέξη ἀποστάσεις, εἶπεν, ἀπὸ τὰ πεντακόσια ὡς τὰ χίλια μέτρα, καὶ ρίξουν ὅλα τὰ κανόνια μαζί, κάποια ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀποστάσεις θὰ μᾶς πετύχῃ.

Καὶ συνεπέρανε χριστιανικώτατα.

—Μονάχα νὰ πῇς πῶς τοὺς στραβώνει ὁ Θεός.

Ὅσο ἐπροχωροῦσαμε ἡ Ἴμβρος καὶ ἡ μεγάλη Μαυριὰ ἐξέβαφαν καὶ ἐχάνοντο καὶ τὸ Σεντύλ - Μπὰχρ ἐμαύριζε πιὸ πολὺ καὶ ἔμοιαζε σὰν καπνισμένο ρύγχος κάποιου ζώου ὑπερφυσικοῦ.

Ἕνα ἀλλοιώτικο αἴσθημα ἔσφιγγε τὴν ψυχὴ στὴ θέα τοῦ φρουρίου αὐτοῦ ποῦ τόσο καθαρὰ καὶ ζωντανὰ ἐπροχωροῦσε κατὰ μᾶς. Ἀπάνω του ὁ θάνατος καὶ ἡ καταστροφὴ ἀτσαλοδεμένοι μὲ σίδερο, φλόγα, κεραυνό, ἐπερίμεναν γιὰ νὰ μᾶς χαιρετίσουν.

—Ὄχι ποῦ μᾶς ἔπιασε φόβος, εἶπεν ἄλλος θερμαστής, μὰ εἶναι ἕνα κρύο πρᾶγμα νὰ βλέπῃ κανεὶς αὐτὸ τὸ μεγάλο κάστρο μπροστά σου καὶ νὰ περιμένῃ ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα νὰ . . . .

—Τὸ βέβαιον εἶναι, ἔκανε πάλι ὁ γέρο μηχανικός, πῶς τὴ νύχτα καὶ μέσα στὴ θάλασσα δὲν μπορεῖς νὰ ὑπολογίσῃς καλὰ τὴν ἀπόστασι. Τὸ μάτι γελιέται καὶ δὲν ξέρεις καὶ σὺ τί νὰ πῇς.

Κάτω στὸ ὑπόφραγμα, κάμποσοι ναῦτες εἶχαν κατεβάσει ἀπὸ τὰ αἰωροθέσια τὶς μπράντες, καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ τὶς κρεμάσουν.

Στὸ ἄλλο διαμέρισμα, δυό - τρεῖς θερμασταὶ τσακισμένοι ἀπὸ τὴν δουλειὰ τῶν καζανιῶν, εἶχαν στρωθῇ στὸν ὕπνο. Οἱ πιὸ πολλοὶ ὅμως ἄγρυπνοι μιλοῦσαν γιὰ τὴν προσέγγισιν αὐτὴ στὰ Στενά.

Μιὰ ἀνυπόφορη ζέστη ἀπὸ τὰ καζάνια καὶ τὴν ἀπόπνοια τόσων ἀνθρώπων στιβαγμένων σὲ περιωρισμένο χῶρο, ἔλουζεν ὅλους στὸν ἱδρῶτα.

Αὐτὸ τὸ βράδυ, ὅσοι εἶχαν πέσει νὰ κοιμηθοῦν, εἶχαν πέσει ἀσκέπαστοι καὶ τὰ μουσαμαδιασμένα ἀπὸ τὸ κάρβουνο, τὰ λάδια καὶ τὸν ἱδρῶτα ἐσώρουχά των, ἐπέτειναν τὴν αἴσθησι τῆς ἀποπνικτικῆς ζέστης ποῦ ἐπεκρατοῦσε στὸ διαμέρισμα τῶν θερμαστῶν.

Τακτικὰ ἐγίνετο ἀνεβοκατέβασμα ἀπὸ τὸ κατάστρωμα στὸ ὑπόφραγμα καὶ ἀπὸ τὸ ὑπόφραγμα στὸ κατάστρωμα, καὶ ἡ ὁμιλία ἐκανονίζετο σύμφωνα μὲ τὶ παρατηρήσεις αὐτῶν ποῦ κατέβαιναν.

—Κοντεύομε νὰ πᾶμε κάτω ἀπὸ τὴν μύτη τους ;

—Δὲν ἤμαστε καὶ μακρυά. Ἂν δὲν στρίψωμε κατὰ τὴν Ἴμβρο μπερδεμένη τὴν ἔχομε τὴν προπαίδεια.

—Αὐτὸ λέμε κι' ἐμεῖς δῶ κάτω. Ὁ νέος μας καπετάνιος θέλει νὰ κάνῃ τὸν παλληκαρᾶ.

Ἀπὸ τὸ καράβι μας δὲν ἐφαίνετο κανένα φῶς. Εἴχαμε βουλώσει καὶ τὰ ὄκια καὶ τὶς κλειδαρότρυπες ἀκόμη. Ἀκόμη οἱ φωτιὲς τῶν καζανιῶν εἶχαν σκεπασθῆ καὶ οὔτε μιὰ σπίθα δὲν ἔφευγεν ἀπὸ τοὺς καπνοδόχους,

Στὸ κατάστρωμα οἱ ἄνθρωποι μιλοῦσαν σιγά - σιγά. Σχεδὸν ἐκρατοῦσαν τὴν ἀναπνοή των. Ὅταν ἄφινε κανεὶς τὴν φωνή του ἢ ὅταν χτυποῦσε καμμιὰ σιδερένια πορτοῦλα οἱ ἄλλοι ἔκαναν σσσσ!

Μᾶς ἔβλεπαν ὅμως οἱ Τοῦρκοι καὶ ἔκαναν τὸν κουτό; Τὸ χρῶμα τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ μας ἦτο ἐντελῶς ὅμοιο μὲ τὴν θάλασσα, τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἀστροφεγγιά. Μὰ πάλι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο καὶ ἀδύνατο, ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ ἐνωρὶς θὰ παρακολουθοῦσαν τὶς κινήσεις μας.

Ξαφνικὰ ἀπὸ κάποιο σημεῖο τῶν Στενῶν βγῆκεν ἕνα μικρὸ φῶς καὶ ὕστερα ἄλλο καὶ ἄλλο.

Ὁ γέρο μηχανικὸς ἔλεγε :

—Κύττα! Νὰ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἔσβυσε. Νὰ πάλι ἀνάβει.

Ἐφαίνετο σὰν μικρὴ πυγολαμπίδα ποῦ σβύνει καὶ ἀνάβει. Πολλοὶ ἔλεγαν πῶς θὰ εἶναι ἀπὸ κανένα τούρκικο ἀντιτορπιλλικὸ ποῦ θὰ ἐφύλαττε τὰ Στενά. Μερικοὶ μόνον ἔκαναν τὴν ὑπόθεσι πῶς θὰ ἦτο τῆς ξηρᾶς, «φῶς στεριανό».

Καὶ τὸ καράβι ὅλο ἐπλησίαζε σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ πρὸς τὰ φρούρια. Λίγο ἀκόμη καὶ θὰ ἐπηγαίναμε νὰ σταθοῦμε ἀπὸ κάτω. Μποροῦσε ἂν ἔβηχε πιὰ κανένας νὰ τὸν ἄκουαν, καὶ ἔλεγες πῶς ἂν ἅπλωνες τὸ χέρι σου θὰ ἔπιανες τὰ παληὰ ὀχυρώματα. Μὰ μιὰ λάμψις ποῦ ἔσβυσεν ἀμέσως ἄλλαξε τὴν κατάστασι.

Κάποιος ἐφώναξε :

—Νὰ μᾶς ἔρριξαν τὴν πρώτη.

Τὴν ἴδια στιγμή, ἀκούστηκε καὶ κάποιος κρότος, σὰν κρότος καψουλιοῦ.

Μὰ τὰ πράγματα δὲν ἦσαν τόσο ἁπλᾶ, ὅσο ἐφάνησαν μέσα στὰ δύο - τρία αὐτὰ δευτερόλεπτα.

Πρὶν περάσει ἡ πρώτη ἐντύπωσις, πυκναὶ ὁμοβροντίαι ὀβίδων ὑπόκωφοι καὶ βραχναί, ἤρχισαν νὰ ἀκούωνται ἀπὸ πίσω μας. Τὰ

βλήματα ὅμως οὔτε μποροῦσε νὰ τὰ ἰδῇ κανεὶς αὐτὴν τὴν ὥρα ποῦ ἔπεφταν.

Ὁ κυβερνήτης εἶχε διατάξει ὁλοταχῶς πρὸς τὸν Κέφαλο τῆς Ἴμβρου.

Ἀπὸ πίσω ὅμως δὲν ἐσταματοῦσαν οἱ κρότοι τῶν κανονιῶν, ποῦ οἱ λάμψεις των ἐχάνοντο ἀμέσως στὸ σκοτάδι σὰν νὰ ἔπαιζαν κρυφτό.

Οἱ καπνοδόχοι μας ἔβγαζαν τόσο καπνὸ ποῦ σὲ λίγο σκεπάστηκεν ὅλο τὸ καράβι. Λίγο νὰ βαστοῦσεν αὐτὸς ὁ δρόμος, καὶ ἂν ὁ καιρὸς ἦτο πρὸς τὴν πλώρη, δὲν θὰ ἔβλεπεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ τὸν καπνό. Καὶ ἡ θάλασσα ἐρράντιζε γιγαντωμένη τὸ καράβι στὸ τόσο βιαστικό του δρόμο, καὶ οἱ ἀφροί της εἶχαν γίνει σὰν χιόνι σωροί. Οἱ πυροβοληταί, μεθυσμένοι ἀπὸ τὸν καπνὸ εἶχαν γεμίσει τὰ ταχυβόλα, καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ρίξουν χωρὶς νὰ λάβουν διαταγή. Ὁ καπετάνιος ὅμως τοὺς ἐσταμάτησε φωνάζοντας :

—Μή, μή . . . Μὴ πυροβολήσῃ κανείς.

Ἂν ἐπυροβολούσαμε ἦτο κίνδυνος πιὸ εὔκολα οἱ Τοῦρκοι νὰ βροῦν τὸ στόχο μας.

Ἔπειτα ἀπὸ δαιμονισμένο δρόμο πέντε λεπτῶν, βρεθήκαμε τέσσερις σχεδὸν χιλιάδες μέτρα μακρυὰ ἀπὸ τοὺς χαχάμηδες. Καὶ ἀφοῦ ἤμεθα τώρα ἀσφαλεῖς, ἐλαττώσαμεν ἀπότομα τὴν ταχύτητα τοῦ καραβιοῦ, καὶ ὁ καθένας πιὰ μὲ τὴν ἡσυχία του, ἔλεγε τὶς ἐντυπώσεις του γιὰ τὰ τούρκικα κανόνια καὶ γιὰ τὸν νέο καπετάνιο μας. Καὶ τὸν ἐβλέπαμε μὲ μιὰ ἀλλοιώτικη τώρα ἀγάπη, καθὼς ἐστέκετο σιωπηλὸς πάνω στὴ γέφυρα, γιατὶ εἶχε κάνει τὸ καράβι μας νὰ δεχθῇ πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα καράβια, τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός.

Η Ἐφημερίδα τοῦ καπουνιοῦ

Στὴν ὁλοκάθαρην ἀτμόσφαιραν τῆς βαθειᾶς αὐγῆς ποὺ δὲν ἐξεχώριζεν ἀκόμη καλὰ-καλὰ ἀπὸ τὴν νύχτα, ἀκούστηκεν ἡ βραχνὴ συρμένη φωνὴ τοῦ διόπου τῆς φυλακῆς, ποὺ καλοῦσε τὸ πλήρωμα νὰ σηκωθῇ.

Ἕνα κρουστὸ φῶς ἐχύνετο στὴν ἀτμόσφαιρα, ἀσημόχρυσο καὶ θαμπό. Τὸ φεγγάρι κρυμμένο μέσα στὸ διαλυμένο συννέφωμα τοῦ οὐρανοῦ δὲν ἐφαίνετο. Ἀπὸ ὅλους ὅμως τοὺς πόρους τῆς ψυχῆς σου, ἦσο ὑποχρεωμένος νὰ παραδεχθῇς ἕνα ὡραῖο φεγγάρι, ποὺ ἐχάριζε στὴν ἀτμόσφαιρα τὴν εὔμορφη καὶ γλυκειὰν ἐκείνη μελίχρα. Ἦτο σὰν πυκνὸς ἀέρας διαλυμένος μέσα σ' ἕνα ἀπέραντο ποτῆρι σεληνόφωτος, ἢ σὰν ὁμίχλη ποὺ ἐπότισεν ἕνα βαμβάκι καμωμένο ἀπὸ ἀέρα καὶ φῶς.

Ὅσο ἔπερνεν ἡ ἡμέρα ἡ ἐλαφρὰ ὁμίχλη διελύετο, καὶ τὸ φεγγάρι ἄσπριζε καὶ ἔχανεν ὁλοένα τὴν συμπαθητικὴν ὠχράδα του. Κι' ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε νὰ φανῇ στὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, σὰν κόκκινη γλωσσίτσα κοριτσιοῦ. Τώρα ἡ ἀντανάκλασις τοῦ φεγγαριοῦ στὴν ἀνάλαφρα ρυτιδωμένη θάλασσα ἀπὸ τὸ στεριανὸ ἀέρι, ἔδινε τὴν εἰκόνα πανιοῦ ψαροπούλας ποὺ περνᾷ ἀπὸ κοντά. Αὐτὴ τὴν ὥρα, καὶ πρὶν ἀρχίσῃ ἀκόμη ἡ δουλειὰ τοῦ πλυσήματος τοῦ καταστρώματος, ἕνα σῆμα σηκώθηκεν ἀπὸ τὸν «Ἀβέρωφ» στὰ ἄλλα καράβια τοῦ στόλου, ποὺ οἱ οἰακιστὲς μὲ τὸ νὰ τὸ εἶχαν ἰδῇ πολλὲς φορές, τὸ μετέφρασαν ἀμέσως χωρὶς νὰ καταφύγουν στὸ σηματογράφο.

— Τριακόσια τριάντα καὶ πέντε.

— Ἀπάρατε ἄνευ ἑταίρου σήματος.

Αὐτὸ ἔλεγε τὸ σῆμα τοῦ «Ἀβέρωφ».

Τὸ πρᾶγμα ἔβαλεν ὅλο τὸ πλήρωμα τοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ σὲ ἀνησυχία. Ἡ διαταγὴ ἦτο ἐντελῶς ξαφνική. Καὶ ἐνῷ τὸ καράβι μας ἑτοιμάζετο πρὸς ἄπαρσιν, καὶ τὰ ἄλλα ἀντιτορπιλλικὰ καὶ θωρηκτὰ ποὺ ἦσαν στὸ Μοῦδρο, ἔκαναν τὶς ἴδιες κινήσεις καὶ ἀνήγ-

γελλαν τὶς ἑτοιμασίες των μὲ ἄγρια σφυρίγματα. Τὰ βουνὰ τοῦ Μούδρου ἀντηλαλοῦσαν ἀπὸ τὰ σφυρίγματα, ποὺ ἐπολλαπλασιάζοντο στὸ ἄπειρο καὶ κατρακυλοῦσαν πάλι στὴ θάλασσα σὰν ἦχοι κεραυνῶν.

— Τί διάβολο νὰ τρέχῃ πρωΐ-πρωΐ ; ἀκούστηκε νὰ μονολογῇ ὁ κυβερνήτης, ἐνῷ ἀνέβαινε τὴ γέφυρα γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴ διεύθυνσι τοῦ καραβιοῦ . . . Νὰ ἦτο τοὐλάχιστον καμμιὰ εἴδησις γιὰ τὸ «Χαμηδιέ».

Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ τοῦ καπετάνιου ἐπῆρε σὲ διάστημα ἐλάχιστο, λιγώτερο ἀπὸ πέντε λεπτά, φόρμα πραγματικότητος. Οἱ ναῦτες ἐβεβαίωναν κι' ὅλας πῶς εἶχε φανῇ τὸ «Χαμηδιὲ» μεταξὺ Χίου καὶ Μυτιλήνης. Ἀλλὰ οἱ πληροφορίες δὲν ἐσταματοῦσαν ὡς ἐδῶ. Στὸ δρόμο του εἶχε βυθίσει τὴ «Μυκάλη» καὶ κάποιο ἄλλο ἐμπορικό μας. Ὁ στόλος θὰ διηυθύνετο κατὰ κεῖ γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸ «Χαμηδιέ».

Ποῦ εἶχαν μάθῃ καὶ κατὰ ποιὸ τρόπο αὐτὲς τὶς λεπτομέρειες κι' αὐτὲς τὶς εἰδήσεις μέσα στὸ καράβι, θὰ καταντοῦσε μυστήριο ἂν τὸ καράβι δὲν εἶχε τὴν ἐφημερίδα του ποὺ δὲν ἔπαυε νὰ βγάζῃ ὅλο καὶ νέες ἐκδόσεις. Κάθε καράβι εἶχε καὶ τὴν ἐφημερίδα του, μὰ ὅλες εἶχαν τὸ ἴδιο ὄνομα. «Ἐφημερίδα τοῦ Καπουνιοῦ». Καμμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐφημερίδες δὲν ἐτυπώνετο μὲ τὸν προαιώνιο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον βγαίνει κάθε ἐφημερίδα, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σέφερ καὶ τοῦ Γουτεμβέργιου, ὡς τὴν τωρινὴν ἐποχὴ τῆς λινοτυπίας καὶ τοῦ κυλινδροπιεστηρίου. Χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀκόμη ἡ «Ἐφημερίδα τοῦ Καπουνιοῦ» τυπογράφους, ἀρχιεργάτας μηχανικοὺς καὶ πιεστάς, δὲν ἔβγαινε γιὰ τοῦτο ὀλιγώτερο κανονικά, καὶ εἶχεν ἀπεναντίας σπαταριστὴν εἰδησεογραφία, ποὺ θὰ τὴν ἐζήλευαν οἱ μεγαλόσχημες ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν.

Εἶχε καὶ ἄλλες πρωτοτυπίες ἡ «Ἐφημερίδα τοῦ Καπουνιοῦ». Τὰ κεφαλαῖα στοιχεῖα, τὰ παχέα, τὰ ἡμίμαυρα, τὰ χονδρὰ τῶν δώδεκα, τὰ μικροσκοπικὰ τῶν ἕξη στιγμῶν, τὰ βυζαντινά, τὰ ἀραιά, τὰ ἐλζεβίρ, τὰ γοτθικά, τῆς Λειψίας, τοῦ Γεωργίου, καὶ ὅ,τι ἄλλο στοιχεῖον εὗρεν ἡ ἰδιοτροπία τῶν ἐκδοτῶν, ἦσαν πράγματα ἄχρηστα. Ἀκόμη δὲν ἐχρησιμοποιοῦσε διόλου μελάνη καὶ δὲν εἶχεν ἀνάγκη ἀπὸ τὸ περιττὸ καὶ πολυέξοδο αὐτὸ σεντόνι ποὺ λέγεται χαρτί.

Ἡ «Ἐφημερίδα τοῦ Καπουνιοῦ» εἶχε πάρει αὐτοδικαίως τὸν

τίτλον της ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ ἔβγαινε. Τὰ γραφεῖά της καὶ τὰ τυπογραφεῖά της ἦσαν τὸ καπουνι, τὸ διαμέρισμα τῶν ναυτῶν.

Ἀκόμη μιὰ τελευταία πρωτοτυπία τῆς ἐφημερίδος αὐτῆς. Εἶχε τὸ προνόμιο νὰ μὴ ὑπόκειται στὸ μπαμπούλα τῆς Κυρίας Ἀναστασίας καὶ τοῦ ψαλιδιοῦ της, μὰ ἔβγαινεν ὅμως πάντα ἱεροκρυφίως καὶ μὲ μυστηριώδη τρόπο. Ὕστερα ἐκυκλοφοροῦσεν ἐλεύθερα, χωρὶς νὰ μπορέσῃ κανεὶς νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν ἐκδότη της. Ὅταν τὸ καράβι μας ἐπέρασε κοντὰ ἀπὸ τὴν ναυσρχίδα, ἔλαβε τὴν διαταγὴ μὲ σῆμα διὰ βραχιόνων, νὰ τραβήξῃ ἐμπρὸς καὶ πρὸς τὰ δεξιά της. Ἄλλο σῆμα δὲν ἐδόθηκε. Ἡ ἐφημερίδα ὅμως εὗρε τὴν εὐκαιρία νὰ βγάλῃ νέαν ἔκδοσι.

— Δὲν τὸ εἴχαμε προαναγγείλει; Πηγαίνομε νὰ χτυπήσουμε τὸ «Χαμηδιέ».

— Ποῦ; Σὲ ποιὸ μέρος; ἐρωτοῦσαν οἱ ναῦτες.

— Τηρεῖται μυστικότης, ἐπ' αὐτοῦ. Ἀπάντησεν ἡ ἄλλη ἀμέσως κατόπιν ἔκδοσις. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἀνακοινωθῇ, εἶναι ὅτι ὁ «Ἀβέρωφ» μᾶς ἔπῆρε δίπλα του, γιὰ νὰ κάνωμεν ἐπίθεσι μὲ τορπίλλες.

Ἄλλοι ὅμως εἶχαν καὶ τὶς δικές των γνῶμες, ποὺ ἦσαν ἄσχετες πρὸς τὶς πληροφορίες τῆς ἐφημερίδας τοῦ καπουνιοῦ.

— Εἴδατε τὸ σῆμα ποὺ μᾶς ἐσήκωσαν; εἶπεν ὁ οἰακονόμος. Ὡρισμένως ναυμαχία θὰ ἔχωμε. Σάββατο δὲν εἶναι σήμερα;

— Καὶ τὶ σχέσι ἔχει τὸ Σάββατο;

— Ἄμ ποιὸ ἔχει σχέσι; Ἡ Παρασκευὴ εἶναι ἡ Κυριακὴ τῶν Τούρκων, καὶ τὸ Σάββατο ἡ Δευτέρα των. Θὰ βγοῦνε ξεκούραστοι.

Ὁ στόλος ἔπλεε πιὰ μεταξὺ Τενέδου καὶ Μυτιλήνης. Ἡ Τένεδος, αὐτὴ ἡ αἰώνια ἀνάποδη κουτάλα, ἐμεγάλωνε, ἐνῷ ἡ Μυτιλήνη ἐπιβλητικὴ καὶ μεγάλη ἐξεδίπλωνε ἀκούραστα τὰ βουνά της. Καὶ βαθειά, ἀνάμεσα στὰ δυὸ νησιά, ἡ Μικρὰ Ἀσία ἐκολυμβοῦσε στὴ θάλασσα καὶ ἐκαλοῦσε τὰ καράβια.

Στὸ φρῦδι τοῦ κάβου τοῦ Μπαμπᾶ ποὺ ὑψώνεται ἐπιβλητικὸς πάνω στὴ μικρασιατικὴν ἀκτή, ἐφάνταζε σὰν τυπωμένο ἕνα χωριό. Ἀπὸ τὴν ἀπόστασι σοῦ ἐθύμιζεν ἄθελα ξεβαμμένες τοπογραφίες τῶν παληῶν καλῶν χαλκογραφιῶν.

Πυκνὰ πράσινα δένδρα ἐκύκλωναν τὸ χωριὸ καὶ τὸ διέσχιζαν, καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ τὸ πράσινο, ἔνοιωθες τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων νὰ κυλᾷ πάλλουσα μέσα στοὺς δρόμους καὶ στὰ μεντάνια.

Πάνω ἀπὸ τὸ στέγασμα τοῦ χωριοῦ ἀνέβαινε τὸ πρανὲς τοῦ βουνοῦ, μαῦρο στὶς ράχες του. Ἡ φύσις γεμάτη μεστωμένη, ἐσκόρπιζε τοὺς θυμούς της σὲ σκούρους χυμούς, καὶ τὸ χονδρὸ αὐτὸ πράσινο χτυποῦσε τὰ μάτια καὶ ἔφθανε βαθὺ ὡς τὰ καράβια.

Τώρα ὁ στόλος ἔβαλε πλώρη κατὰ τὰ Δαρδανέλλια. Ἕνα ραδιοτηλεγράφημα ποῦ ἔστειλεν ὁ «Ἀβέρωφ» ἔλεγε:

«Ὕποπτον σκάφος διακρίνεται ἐξερχόμενον τῶν Στενῶν. Διακρίνετε σεῖς τὰς λεπτομερείας του;»

— Εἶναι πολεμικόν, εἶπε κι' ὅλας ἡ ἐφημερίδα τοῦ Καπουνιοῦ. Σίγουρα θὰ εἶναι τὸ Μετζητιέ.

Ὁ στόλος ἐπροχωροῦσε πρὸς τὰ Στενά, καὶ τὸ σκάφος ἐγίνετο διαρκῶς πιὸ καθαρό. Τώρα οἱ λεπτομέρειές του ἐφαινοντο καὶ μὲ γυμνὸ μάτι.

Οἱ ναῦτες ἐκύτταζαν καὶ ἐφώναζαν.

— Εἶναι καταδρομικό.

— Σὰν θωρηκτὸ φαίνεται.

— Ἔχει δυὸ ἄλμπουρα καὶ δυὸ καμινάδες.

— Μωρέ! Φαίνονται τρεῖς καμινάδες.

Οἱ ἀποστάσεις ὅλο καὶ λιγόστευαν, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ τὴν ἐθνικότητα τοῦ σκάφους. Ὁ δέκτης ὅμως τοῦ ἀσυρμάτου ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ἀβέρωφ αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα:

«Μήπως πρόκειται περὶ γαλλικοῦ καταδρομικοῦ τύπου Ζοὺλ Φερύ;»

Πρὶν νὰ δοθῇ ἀκόμη τὸ τηλεγράφημα στὸν κυβερνήτη, ἡ ἐφημερίδα τοῦ Καπουνιοῦ εἶχε κυκλοφορήσῃ κι' ὅλας τὴν εἴδησι. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ γαλλικοῦ παποριοῦ ὡς νὰ φτάσῃ ἀπὸ τὸ καποῦνι στὰ μηχανοστάσια, εἶχε μεταβληθῇ εἰς Ἅγιο Μινιοῦ εἶχε μεταβάλλῃ ἕνα γερμανικὸ θωρηκτὸ τύπου Μόλτκε εἰς τύπον «Μπουλντὼκ» ἐνῷ οἱ ἀναγνῶσται τῆς ἐφημερίδας ἔλεγαν:

—Τί διάβολο! ἔχουν αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ καὶ καράβια μπουλντώκ;

Ἡ ἐφημερίδα ὅμως ἔδοσε κι' ὅλας τὴν ἐξήγησι:

—Γιατὶ τοὺς λένε σκυλογερμανούς;

Πράγματι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ναῦτες δὲν μποροῦσαν νὰ χωνεύσουν κανένα γερμανικὸ ἢ αὐστριακὸ πρᾶγμα, καὶ ἰδίως τὰ βαπόρια των. Ἡ πολιτικὴ τῶν δυὸ Δυνάμεων, φανερὰ φιλότουρκος, ἐθύμωνε τοὺς ναῦτες. Κάθε καράβι ποῦ ἐφαίνετο μὲ γερμανικὴ ἢ

αὐστριακὴ σημαία ἦτο καράβι ποῦ ἀνῆκε «σ' αὐτοὺς τοὺς σκύλους τοὺς φιλότουρκους». Τὰ ἀγγλικὰ πολεμικά, τὸ ἐναντίον, τοὺς ἐνθουσίαζαν. Δὲν εὕρισκαν λόγια νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀγάπη των γι' αὐτά.

—Γειά σου μωρὲ Ἐγγλέζε.

—Κύττα κάραβος! Στοίχημα βάζω πῶς θὰ εἶναι ἀπ' αὐτὰ τὰ τελευταία ντρίνωτ.

—Μωρὲ τί ντρίνωτ; εἶπε κι' ἕνας ἀγγλογυρισμένος θερμαστὴς ποῦ ἔβγαινεν ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὰ καζάνια γιὰ νὰ πάρῃ λίγο καθαρὸ ἀέρα στὸ κατάστρωμα. Αὐτὸ εἶναι ***σόουπερ ντραΐνωτ.***

Ἡ ἐφημερίδα ὅμως τοῦ καπουνιοῦ καὶ πάλιν ἐθριάμβευε. Νέον παράρτημά της εἶχε κυκλοφορήσῃ μὲ τὴν ἐμφάνισι καινούργιου καπνοῦ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Σαμοθράκης.

Οἱ ναῦτες ἄρχισαν:

—Δὲν τὰ βλέπομε καλὰ τὰ πράγματα.

—Τί χρειάζονται τόσα καράβια ποῦ μπαίνουν στὰ Στενά;

Ὁ καπνὸς ἐδυνάμωνε, τὸ πλοῖον ἐφαίνετο ὅλο καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ κατάρτια ὡς τὶς καμινάδες καὶ ὡς τὸ σκάφος, καὶ τὸ νέο πολεμικὸ ποῦ εἶχε κατεύθυνσι τὰ Στενὰ ἔδινεν αὐτὰ τὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ παράρτημα τῆς ἐφημερίδος τοῦ καπουνιοῦ.

— Σφαγαὶ Χριστιανῶν ἤρχισαν εἰς Κωνσταντινούπολι. Τὰ πολεμικὰ τῶν Δυνάμεων διετάχθησαν νὰ πλεύσουν διὰ νὰ σώσουν τοὺς ὑπηκόους των. Ἀπειλεῖται ρῆξις μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῶν Δυνάμεων.

Ποτὲ ἡ ἐφημερίδα δὲν ἔβγαινε πτωχὴ ἀπὸ εἰδήσεις. Στὶς ἀόρατες στῆλες της αἱ Δυνάμεις ἐκήρυσσαν μεταξύ των τὸν πόλεμο εἴκοσι φορὲς τὴν ἡμέρα.

Ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ἑλλὰς ἔκλειναν χίλιες φορὲς εἰρήνη. Ἡ Ἰταλία κατελάμβανεν τὰς ἀκτὰς τῆς Ἠπείρου, καὶ ὁ Βούλγαρος Θεοδωρώφ, περίφημος τὴν ἐποχὴν ἐκείνη γιὰ τὶς τερατολογίες τῶν συνεντεύξεών του γιὰ τὴν Μακεδονία, ἐλάμβανε τὸ παράσημον τοῦ Μυγχάουζεν.

Οἱ εἰδήσεις ἀνέτεμναν τὴν διεθνῆ καὶ τὴν βαλκανικὴν πολιτικήν, ἐπροφήτευαν τὴν ἐξέλιξι τοῦ πολέμου καὶ τῆς διαφωνίας τῶν βαλκανικῶν συμμάχων, καὶ μὲ ὅλη τὴν τερατολογία των τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς καταντοῦσαν νὰ βγαίνουν ἀληθινές. Ἡ ἐφημερίδα ἀνεξάντλητη, καθημερινῶς ἀνήγγελλε τὸ κλείσιμον τῆς εἰρήνης καὶ

προσέθετε στὸ τέλος, σὰν τελεσίγραφο, ὅτι τὸ βράδυ θὰ ἐρρίχνοντο καὶ κανονιὲς γιὰ τὸν χαιρετισμό της.

Καὶ καλὰ ὅταν τὰ καράβια ἦσαν στὸ λιμάνι, τὸ πρᾶγμα ἐπήγαινε καὶ ἤρχετο. Στὸ πέλαγος ὅμως ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἀπὸ κάθε συγκοινωνία, τότε δὰ ὠργίαζεν ἡ ἐφημερίδα τοῦ καπουνιοῦ Σ' αὐτὸ τὸ ταξεῖδι, ἡ ἐφημερίδα τοῦ καπουνιοῦ, εἶχε δημοσιεύση ἔξω ἀπὸ τὰς παραπάνω εἰδήσεις, καὶ αὐτάς:

«Ἡ Ἀμερικὴ στέλλει εἴκοσι θωρηκτὰ διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ ἑλληνικὰ δίκαια. Ὁ Τουρκικὸς στόλος θὰ βγῇ αὔριο γιὰ ναυμαχία. Συμπλοκὴ ἔγινε μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων εἰς τὴν Θεσσαλονίκη καὶ ἠχμαλωτίσθη ὅλη ἡ βουλγαρικὴ φρουρά. Ἡ Ἰταλία ἔστειλε πολεμικὰ μὲ κατακτητικὰς βλέψεις εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.»

Ὑπῆρχαν ἀκόμη ἄλλαι εἰδήσεις ποῦ κατεῖχαν τὴν στήλην τῶν τοπικῶν συμβάντων καὶ ἀγγελμάτων τοῦ Στόλου, καὶ αὐταὶ δὲν ἦσαν ὀλιγώτεραι ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ ἀγγέλματα.

Ὁ στόλος τώρα ἔστρεφε. Ἄφινε δεξιά του τὴν Τένεδο καὶ ἐτραβοῦσε κατὰ τὴν νοτιά.

Τὶ νέα ἀπὸ τὸ καποῦνι.

—Τί νέα ἀπὸ τὸ καποῦνι; ρώτησε σὲ μιὰ στιγμὴν ὁ κυβερνήτης μερικοὺς ναῦτες, ποῦ ἐστέκοντο κάτω ἀπὸ τὴ γέφυρα.

—Δὲν τὰ ἐμάθατε! κ. Κυβερνῆτα, εἶπεν ἕνας ἀπὸ τὸ σωρό. Ἡ Ἰταλία ἐζήτησε νὰ καταλάβῃ τὸν Ἀμβρακικό.

—Μὰ ποῦ τὸ ἐμάθατε πάλι αὐτὸ τὸ νέο σεῖς; εἶπε γελῶντας ὁ καπετάνιος.

—Ποῦ τὸ ἐμάθαμε; ἐπίσημα πράγματα. Τὸ κατάστρωμα ἐμπρὸς ἄναψε καὶ ἐκάηκε. Γιὰ νὰ φέρωμεν ἀντιπερισπασμὸ τραβοῦμε τώρα κατὰ τὰ Δωδεκάνησα. Πᾶμε νὰ καταλάβωμε τὴν Ρόδο.

—Μὰ ἀφοῦ τὴν ἔχουν οἱ Ἰταλοί;

—Δὲν βαρυέστε, κ. κυβερνῆτα. Διπλωματικὸς δάκτυλος. Πίσω ἀπὸ τὶς πλάτες μας εἶναι ἡ ἀγγλικὴ πολιτική.

Ὁ στόλος τώρα ἔστρεφεν ἐννενῆντα μοῖρες δυτικά, γυρίζοντας πρὸς τὸ ὁρμητήριό του, τὸ Μοῦδρο.

Εἶχε τελειώσει τὴν ἐπίδειξί του—μιὰ συνηθισμένην ἐπίδειξι—πρὸς τὰ Δαρδανέλλια.

Ἡ ἐφημερίδα ὅμως τοῦ Καπουνιοῦ δὲν ἐσταμάτησε τὶς ἐκδόσεις της.

«Ἡ κατάληψις τῆς Ρόδου ἐματαιώθη, διότι ἡ Ἰταλία ἔσπευσε νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῆς ἀνδρικῆς μας στάσεως.»

ΟΙ ΤΑΝΤΑΛΟΙ

— Μωρὲ μιὰ γυναίκααα!

Μιὰ ἄγρια καὶ ξαφνικὴ φωνὴ ἀντήχησε βγαλμένη ἀπὸ κάποιον τραχὺ ναύτη.

Καὶ σὲ λίγο ἔβγαιναν καὶ ἄλλες καὶ ἄλλες φωνές.

— Μιὰ γυναίκα!

— Μωρὲ τὶ εἶν' αὐτό!

Σὲ μιὰ Λημνιώτικη βάρκα, ἀπὸ αὐτὲς ποὺ ἤρχοντο στὰ καράβια τοῦ στόλου φορτωμένες μὲ διάφορα μικροπράγματα, ποῦ οἱ ντόπιοι τὰ πουλοῦσαν στοὺς ναῦτες μὲ τὴν πιὸ μεγάλην αἰσχοκέρδεια, ἐφάνηκε κι' ἕνα φόρεμα κι' ἕνα σχῆμα κορμιοῦ, γιὰ τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ σημάδια ἔλεγαν πῶς ἦτο γυναικεῖο.

Ἐτρέξαμεν ὅλοι πρὸς τὴν δεξιὰ κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἤρχετο ἡ βάρκα. Καὶ ἐβλέπαμε ὅλο ἐβλέπαμε νὰ πλησιάζῃ τὸ γυναικεῖον ὅραμα. Καὶ αἰσθανόμεθα νὰ μᾶς ἀνασκαλεύῃ ἀλλοιώτικα, νὰ μᾶς ταράσσῃ σύγκορμους, νὰ μᾶς ἐπαναστατῇ. Μὰ ὅταν ἡ βάρκα ἔφθασε πιὰ κάτω ἀπὸ τὸ καράβι, ἀνεκαλύψαμε πῶς ἦτο ἕνα μυξιάρικο κοριτσόπουλο καμμιὰ δεκαριὰ χρόνων, ποὺ τὸ εἶχε φέρῃ μαζί του στὴ βάρκα ὁ πατέρας του, γιὰ νὰ μᾶς ζητήσῃ γαλέττες.

Πάνω ἀπὸ τὴν γέφυρα τοῦ καραβιοῦ μῆνες καὶ μῆνες, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου, ἐκυττάζαμε μὲ τὰ μάτια ὡπλισμένα μὲ κιάλια, τὴν γῆ τῆς Λήμνου τὴν κουρεμένη καὶ ἄδενδρη, προσπαθῶντας νὰ διεισδύσωμε καὶ στὴν πιὸ ἐλαφρὰ πτυχή της, προσπαθῶντας νὰ γίνωμεν ἕνα μὲ τὴν μάζα της, νὰ στερεοποιηθοῦμε καὶ ἐμεῖς.

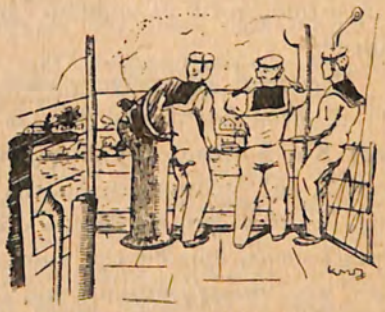
Καὶ ἡ γῆ ἔπερνε στὰ μάτια μας, τὴν ὄψι μιᾶς παραμυθένιας χώρας, ποὺ μόνον ἡ χαρὰ κατοικοῦσε σ' αὐτήν. Ἔτσι ἐβυθιζόμεθα ἀκόμη πειὸ βαθειὰ στὸ φακὸ τῶν γιαλιῶν, περιμένοντας νὰ ἰδοῦμε τὴν βασιλοποῦλα καὶ τὸ βασιλόπουλο ποὺ θὰ ἔβγαιναν νὰ παίξουν στὶς ρευματιές. Καὶ ἐπεριμέναμε, ὅλο ἐπεριμέναμε, νὰ ἰδοῦμε τὴ βασιλοποῦλα καὶ τὸ βασιλόπουλο, μὰ πιὸ πολὺ τὴ βασιλοποῦλα τοῦ παραμυθιοῦ.

Μπροστά μας τὸ χωριὸ τοῦ Μούδρου, ἔβαζε σὲ χίλιους πειρα-

σμοὺς τὰ μάτια μας, μὰ ἡ βασιλοποῦλα δὲν ἐφάνηκε κι' ἐδῶ καμμιὰ φορά.

— Ὅλα τὰ ἀνάποδα, ἐλέγαμε μὲ πίκρα, σ' αὐτὸ τὸ νησὶ μαζεύτηκαν. Γύρω-γύρω χωριὰ καὶ οὔτε μιὰ γυναῖκα στὸ δρόμο ἢ στὴν αὐλή. Χανούμισσες εἶναι καὶ δὲν ξεμυτίζουν λιγάκι ἔξω νὰ ἰδοῦμε κι' ἐμεῖς τί εἴδους εἶναι οἱ Λημνιώτισσες!

Καὶ τὰ μάτια ἐβυθίζοντο μὲ πιὸ ἐπιμονὴ στὰ κιάλια ποῦ ἔστρεφαν ἀπὸ τὸ Μοῦδρο στὰ ἄλλα τριγύρω χωριά. Μὰ οὔτε μιὰ γυναῖκα δὲν ἐφαίνετο, οὔτε ἕνα ροῦχο νὰ σοῦ θυμίζῃ τὴ γυναῖκα Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ταντάλου ὅλο ξυπνοῦσε καὶ ἐθέριευε μέσα μας.

Περιμένοντας νὰ ἰδοῦμε.

Ἄλλο μαρτύριο αὐτὸ χειρότερο καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψι τῆς στεριᾶς, ποῦ ἐγελοῦσε μπροστά μας, μὰ ποῦ δὲν μπορούσαμε νὰ τὴν ἀπολαύσωμε. Νὰ σὲ κυκλώνουν δέκα χωριὰ ὁλόγυρα καὶ νὰ μὴ μπορῇς νὰ ἀνακαλύψῃς οὔτε ἕνα γυναικεῖο φουστάνι, ἐνῷ ἔχεις ὅλη τὴ διάθεσι νὰ πάρῃς καὶ αὐτὸ τὸ μυξιάρικο μωρό, ποῦ ἦρθε νὰ ζητήσῃ γαλέττες, γιὰ τὴ βασιλοποῦλα τοῦ παραμυθιοῦ.

Μύλοι-μύλοι, ἀνεμόμυλοι μὲ ἀνοιχτὰ τὰ πανιὰ ἐκαλοκάθοντο ἄπειροι, συντροφιὲς-συντροφιὲς σὰν χονδροὶ καλόγηροι, σὲ ὅλους τοὺς λόφους τοῦ νησιοῦ, μὰ ἄδικα ἐκουράζετο τὸ μάτι ὥρες ὁλόκληρες, περιμένοντας τὴν νησιωτοποῦλα, ποὺ φορτωμένη τὸ σακκὶ στὸν ὦμο, θὰ ἐφαίνετο σὰν ξωτικὴ νύφη καὶ σᾶν βασιλοποῦλα στὴν ράχι τοῦ λόφου, φέρνοντας τὰ βήματά της στὸ μύλο.

Καὶ τὸ παραμῦθι τοῦ παληοῦ Ταντάλου, ἐθέριευε μέσα μας κάθε ὥρα καὶ κάθε στιγμή.

Γύρω ἀπὸ τὸ μαρτύριο τοῦ γέρου αὐτοῦ παππούλη ἐπλέκοντο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου χιλιάδες ἄλλα παρόμοια μαρτύρια, ἐδημιουργοῦντο χιλιάδες νέοι Τάνταλοι, ποὺ δὲν εἶχαν νὰ ὠχριάσουν πρὸ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ τύπου, πάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐπλέχθηκε καὶ ἐδέθηκε τὸ βάσανο μιᾶς εὔκολης νὰ γίνῃ, μὰ ποτὲ μὴ ἐκπληρουμένης ἐπιθυμίας. Γύρω ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ Μούδρου, ποὺ δὲν ἄλασσεν ἀπὸ μεγάλη κολυμβήθρα ἡ γῆ ἄπλωνε κύκλω τοὺς κόλπους της,

αἰώνια μάγισσα. Μὲ τὸ προκλητικό της κορμί, λάγνη καὶ μεγάλη, ἐκαλοῦσε τὰ ναυτοπούλια, νὰ πέσουν ἀπάνω της, νὰ ριχθοῦν στὴν ἀγκαλιά της, νὰ τὴν νοιώσουν μαλακιά, γλυκειά, σπαρταριστὴ μὰ ἀτράνταχτη μαζὶ καὶ ἀτσαλένια.

Κάποτε-κάποτε κανένας ναύτης διαλεχτὸς τῆς τύχης, ἔβγαινε μὲ παραγγελία τοῦ Κυβερνήτου κάτι νὰ ψωνίσῃ γιὰ τὸ καράβι, καὶ στὸ γυρισμὸ οἱ ἄλλοι τὸν περικύκλωναν καὶ τὸν ἔπνιγαν νὰ τὸν ρωτοῦν.

— Πῶς εἶναι; πῶς εἶναι ἡ στεριά;

Μιὰ αὐστηρὰ διαταγὴ τοῦ Ναυάρχου, στὴν ὁποίαν αὐτὸς πρῶτος εἶχε δώσῃ τὸ παράδειγμα τῆς ὑποταγῆς, ἀπηγόρευε τὴν ἔξοδο στὴ στεριά, γιατὶ τὰ καράβια ἔπρεπε νὰ εἶναι ἕτοιμα γιὰ κάθε περίστασι.

Μῆνες καὶ μῆνες εἴχαμε νὰ πατήσωμε στεριά, νὰ ἰδοῦμε χῶμα. Θὰ ἀξιωνόμεθα τάχα νὰ βάλωμε καμμιὰ φορὰ τὸ πόδι μας ἀπάνω της; Καὶ ἡ στεριὰ ὅλο καὶ μᾶς καλοῦσε, καὶ κυλοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ καράβι, καὶ γλυστροῦσεν ὡς τὴν καρίνα, καὶ ἁπλώνετο στὰ χέρια μας. Σὲ κάθε σκαμπανέβασμα τοῦ καραβιοῦ, ἐλέγαμε πῶς θὰ τὴν ἀγκαλιάσωμε, πῶς θὰ τὴν πιάσωμε, μὰ αὐτὴ ἔφευγε, ἐτινάζετο μακρυά μας, καὶ στ' αὐτιά μας πιὰ ἐβούϊζαν τὰ πειραχτικά της χάχανα.

— Πιάστε με, ἀγκαλιάστε με. Νά, νά, ἐλᾶτε.

Ὅταν ὅμως κατέβαινε τὸ λυκόφως στὸ Μοῦδρο, ἡ θάλασσα ἄλλαζεν ὄψι, καὶ τὰ καράβια ἄρχιζαν νὰ φαίνωνται σὰν ἀλλοιώτικα θηρία, ποῦ ἔβγαζαν καπνοὺς καὶ ἄφιναν μεγάλες σκιές. Ὁ «Ἀβέρωφ» σκοτεινοκόκκινος καὶ ἐπιβλητικός, ἔμοιαζε μὲ θηρίο ποὺ παλεύει καὶ δὲν θέλει ἀκόμη νὰ σφαλίσῃ τὰ μάτια.

Καὶ ὁ ἥλιος ὅλο καὶ κατέβαινε στὴ δύσι, καὶ οἱ ἀκτῖνές του ἐμαζεύοντο τριγύρω του καὶ ἐσφίγγοντο κοντά του, σὰν νὰ ἤθελαν νὰ προστατεύσουν τὸν μακάριο θεϊκὸν ὕπνο του. Αὐτὴ τὴν ὥρα τὰ βουνὰ τῆς Λήμνου στὴ δύσι ἐφαίνοντο σὰν νὰ ἐξαϋλώνοντο, ἐνῷ, τὸ λιμάνι ἁπλωμένο στὴν ἀνατολή, ἐντύνετο μὲ τὴν φανταστικὴν ἠρεμία τοῦ ἀπόμακρου καὶ παραμυθένιου.

Δειληνὰ καὶ δύσεις ὥμορφες, ὅπως εἶναι τὸ ἴδιο ὥμορφα ὅλα τὰ δειληνὰ καὶ οἱ δύσεις σ' ὅλες τὶς μεριὲς τοῦ κόσμου, στὸ λιμάνι τοῦ Μούδρου ἔπερναν κάτι τὸ ψεύτικο, τὸ ὀπτασιακό. Γιατὶ αὐτοὶ ποῦ τὰ ἀπελάμβαναν εἶχαν μῆνες καὶ μῆνες νὰ πατήσουν τὴ στεριά, νὰ ἰδοῦν ὅπως βλέπει ὅλος ὁ κόσμος τὴ ζωή, νὰ τὴν ἀπολαύσουν τὸ ἴδιο ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι. Γιατὶ δὲν εἶναι ἄλλο πιὸ ὀπτασία

καὶ πιὸ παραμῦθι, ἀπὸ τὸ κάθε τι ποῦ ἀνασαίνει κοντά σου, χωρὶς ἐσὺ νὰ μπορέσῃς νὰ τὸ κάνῃς δικό σου, νὰ γίνῃς ἕνα μ' αὐτό.

Ὄξω ἡ στεριά, ἡ δυνατὴ καὶ μεγάλη στεριά, σφιχτόδενε στὴν ἀγκαλιά της, τοὺς ἀνασασμοὺς τῆς ζωῆς, ὥμορφους, γλυκούς, γεμάτους μῦρο καὶ τραγοῦδι. Ἄσπρα στρογγυλὰ κουβάρια τὰ πρόβατα, πλούσια σὲ ἀριθμὸ καὶ σὲ κοπάδια, δὲν ἄλλαζαν ἀπὸ τὴν ἀπόστασι μὲ τοὺς ἄσπρους βράχους τοὺς σπαρμένους στὶς κατηφορητὲς κόψεις τῶν λόφων, τόσο ποῦ ὅλο μᾶς ἐγελοῦσαν καὶ ὅλο μᾶς ἔκαναν νὰ λέμε :

—Μωρὲ τί πρόβατα εἶναι αὐτά! Δὲν ἔχουνε τελειωμό.

Κάτω στὴν παραλία, ποῦ τόσο ἐμπερδεύετο ἡ λευκάζουσα θάλασσα μὲ τὴν ἀμμουδιά, ἄλλα πρόβατα ἄσπρα καὶ μαῦρα ἁρμένιζαν ἀργὰ-ἀργὰ τὸν δρόμο των, καὶ οἱ μεγάλοι ὄγκοι τῶν βοσκῶν καὶ μπιστικῶν τὰ ὡδηγοῦσαν στὶς στάνες. Μὰ ἦσαν βράχοι, ὅλο βράχοι καὶ πέτρες, καὶ ἐδῶ.

Αὐτὴ τὴν ὥρα, ἀργές, ἐμβατηριακὲς οἱ νότες τῆς μπάντας τοῦ «Ἀβέρωφ», ἐξεχύνοντο σὰν νεκρώσιμες νότες, σὰν νότες ἀπὸ πένθιμα ἐμβατήρια, καὶ τὰ αὐτιὰ ἔκπληκτα καὶ ἡ φωνὴ μουγγή, ἐδέχοντο τὴ μουσικὴ ποῦ ἐπότιζε τὴν δύουσα φύσι. Στὰ ἄλλα καράβια ἡ ζωὴ ἐφαίνετο σὰν νεκρή. Κατὰ σειρὰ τὰ τρία ἄλλα θωρηκτὰ πλάγια στὸν «Ἀβέρωφ» ἐλάτρευαν τὴν θεότητά του, καὶ τὰ ἀντιτορπιλλικὰ σκορπισμένα ἐδῶ κι' ἐκεῖ στὶς πλευρὲς καὶ στὶς περασιὲς τοῦ λιμανιοῦ, ἐφύλαγαν σὰν πιστὰ σκυλλιὰ τὸ μεγάλο καράβι.

Στὸ βάθος τοῦ λιμανιοῦ, στὸ μῶλο, καΐκια πολλὰ μὲ διπλωμένα τὰ πανιὰ καὶ τὶς βαρκοῦλες των ἁπλωμένες στὴ θάλασσα, παρίσταναν ἀλλοιώτικη ζωή, ξεχωριστὸ κόσμο. Μὰ ἀπὸ τὸν ὄγκο των ἔβγαιναν ὕλακὲς σκυλιῶν καὶ φωνὲς καὶ τραγούδια ναυτοδουλευτάδων, καὶ τὰ γαυγίσματα καὶ οἱ φωνὲς μᾶς ἄναβαν πιὸ μεγάλη ἐπιθυμία στὴ ψυχή μας τῶν Ταντάλων γιὰ τὴν τριγύρω ζωὴ ποῦ δὲν μπορούσαμε νὰ τὴν πιάσωμε, νὰ τὴν σφίξωμε μέσα μας.

Στὶς περιπολίες ἔξω ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια τὸ μαρτύριο ἐγίνετο ἀκόμη πιὸ μεγάλο. Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ταντάλου ξυπνοῦσεν ἀκόμη πιὸ πολὺ μέσα μας καὶ μᾶς ἐτάρασσε... Οἱ στεριὲς τῆς Ἴμβρου, τῆς Τενέδου, τῆς Τροίας μᾶς καλοῦσαν, ἐσέρνοντο μπροστά μας, κάτω ἀπὸ τὸ καράβι μας, μὰ ἐμεῖς δὲν μποροῦσαμε νὰ τὶς κάνωμε δικές μας.

Ἕνας ναύτης σὲ κάποια περιπολία, εἶχε ξεχύσει στὸ χαρτὶ αὐτὸ τὸ κλᾶμα τοῦ Ταντάλου :

—Ἄγια καὶ μεγάλη στεριά. Μάγισσα ὥμορφη, ἑλκυστική, ἀκόμη κι᾽ ἂν εἶσαι ἕνα κομμάτι βράχος. Τί δὲν θἄδινα νὰ πατήσω τὸ πόδι μου ἀπάνω στὸ σῶμά σου τὸ στερεὸ καὶ ἀκλόνητο, ὅπως τὸ μέτωπο τοῦ Θεοῦ. Στεριὰ τόσο κοντὰ μὰ τόσο ἄφθαστη.

Γῆ τῆς Ἴμβρου στεγνή, ἀλύγιστη φιλάργυρη σὲ πρασινάδα καὶ σὲ νερά, ἤθελα νὰ κυλισθῶ πάνω στὰ ἁλώνια τῶν λαγκαδιῶν σου, νὰ βρεθῶ γιὰ μιὰ στιγμὴ σὲ καμμιὰ ρευματιά σου, καὶ γύρω μου νὰ βλέπω κατάπαχα πρόβατα καὶ στρεψίκερα κριάρια, νὰ βόσκουν τὸ χόρτο ρυθμικὰ ἐπάνω στὸν ἦχο ἑνὸς φλογισμένου ἀπὸ ἔρωτα αὐλοῦ.

Τσοπανοποῦλες τοῦ νησιοῦ νὰ γυρίζετε γύρω ἀπὸ τὸ μεθυσμένο μου κορμί, μὲ μαλλιὰ δεμένα σὰν τῶν ἀρχαίων ἀγαλματένιων κεφαλῶν, μὲ λεπτὰ ρόδινα καὶ γαλανὰ καὶ ἄσπρα πουκάμισα, ποῦ πιὸ ὑπερήφανα θὰ δείχνουν μὲ τὰς πτυχώσεις των τὰ στήθη σας.

Νύφες τῶν δρυμόνων καὶ τῶν δειράδων, λάγνες, ἄγριες, σηκωμένες ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο σας ὕπνο τόσων αἰώνων, μὲ ἄσβεστη δίψα νὰ μοῦ πιῆτε ὅλο τὸ μεδοῦλι ἀπὸ τὰ χείλη μου μὲ τὰ δικά σας χείλη, ἐνῷ ἐγὼ θὰ σπαράσσω ἀπὸ τὴν ἄπειρη ἡδονὴ ὡς τὸ τελευταῖο μου ξεψύχισμα . . .

Καὶ ὅταν ξυπνήσω ἀπὸ τὸ ὄνειρο αὐτὸ τῆς φαντασίας μου, νὰ ἰδῶ μπροστά μου μιὰ καλυβοῦλα καλλιτεχνημένη μὲ ξερολίθαρα καὶ πράσινα κλαδιά· καὶ στὴν πεζοῦλα της ἐπάνω, ποῦ θὰ καθίσω ἀποσταμένος τὸ γέρο χωριάτη ποῦ θὰ μοῦ προσφέρῃ μαζὶ μὲ τὸ καλῶς ὥρισες ἕνα γιαλένιο μαστραπὰ μὲ νερὸ τῆς πηγῆς. Νερὸ γλυκὸ ἀφράτο ποῦ νὰ μὴ σοῦ ἀφίνῃ μέσα στὸ λαιμὸ τὴ μυρουδιὰ τῆς γλυφάδας καὶ τῆς σόδας καὶ τοῦ ἀσβέστη, ὅπως τὸ νερὸ ποῦ πίνομε τόσους μῆνες φτιασμένο ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Καὶ ὕστερα περιμένοντας τὸ λιτὸ δεῖπνο ποῦ θὰ ἑτοιμάζῃ ἡ γαλανομάτα κόρη τοῦ γέρου, δεῖπνο ἀπὸ χόρτα, χλωρὸ τυρὶ κι᾽ ἐληές, νὰ μαζέψω ἀνεμῶνες καὶ ἀγριοβιολέττες καὶ ἀγριομαργαρίτες, καὶ νὰ τὶς προσφέρω σκόρπιες ἀνακατεμένες μὲ τὸ χορτάρι.

Καὶ ὅταν σφυρίξῃ τὸ καράβι καλῶντάς με νὰ γυρίσω, νὰ δόσω ἕνα φίλημα στὸ κόκκινο καὶ παχουλὸ μάγουλο τῆς κόρης, καὶ νὰ φύγω ἐκεῖ ποῦ μὲ καλεῖ ἡ φωνὴ τῆς πατρίδας, φέρνοντάς μέσα μου ἕναν ἀνοιξιάτικο παράδεισο, ἐνῷ ὁ ἥλιος βασιλεύοντας βαθειὰ στὴν ἐλαφρὰ συννεφιασμένη δύσι, θὰ μοιάζῃ σὰν σπασμένου βάζου κόκκινο γιαλί.»

Αὐτὰ εἶχε γράψει ἐκεῖνος ὁ Τάνταλος στὸ χαρτί.

ΕΝΑ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Μέσα στὸ καράβι ὁ ὁπλονόμος εἶχε πάντοτε ζωηρὰ συζήτησι γιὰ τὴν πολιτικὴ κατάστασι. Μὲ ὅλο τὸν πολεμικὸ τίτλο τοῦ, ἦτο εἰρηνόφιλος καὶ κατεδίκαζεν ὅλην αὐτὴν τὴν κίνησι γιὰ τὸ μεγάλωμα τῆς Ἑλλάδος, ποῦ ἐγίνετο μὲ τὸ κράτημα τόσου στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ σὲ ἀναστάτωσι.

—Δυὸ-τρεῖς μῆνες, ἀδελφὲ μακρυὰ ἀπὸ τὰ σπίτια μας, τὸ καταλαβαίνω, ἔλεγε. Μὰ ἐδῶ κοντεύομε νὰ πάρωμε σύνταξι.

Ὁ πόλεμος μὲ τὴν Τουρκία οὔτε ἤξερε κανένας πότε θὰ τελείωνε. Τὰ Ἰωάννινα εἶχαν πέσει, μὰ ἔμενε, ἡ Ἀδριανούπολις, ἡ Σκόδρα, καί, ποιὸς ξέρει, καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὁ ὁπλονόμος εἶχε βία νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του. Μαζὶ μὲ τὸν ὁπλονόμο εἶχε ταχθῇ καὶ ἕνα μέρος τοῦ καραβιοῦ, ἐνῷ ὑπῆρχαν ἄλλοι ποῦ ἐπροτιμοῦσαν ἀκόμη τὸν πόλεμο «γιὰ νὰ ξεκαθαρίσῃ μιὰ καὶ καλὴ ἡ κατάστασις». Διῃρημένο λοιπὸν τὸ καράβι σὲ δύο κόμματα ἀντίθετα. Ἕνα πρωῒ ἡ συζήτησις εἶχε πάρει τέτοιο ἄναμμα, ὥστε ἐξάπαντος θὰ ἐτελείωνε, ἄσχημα, ἂν ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἤρχετο ἡ σφυρίχτρα, ποῦ ἐφώναζε εἰρηνοφίλους καὶ πολεμοχαρεῖς στὸ τραπέζι. Παρ' ὅλα αὐτά, τὰ πράγματα ἦτο φανερὸ ὅτι δὲν θὰ ἐσταματοῦσαν ἐδῶ. Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀπογεύματος ἐπλανᾶτο θολὴ στὸ καράβι.

Ἦτο καὶ ὁ καιρὸς ποῦ ἐτσάκιζε τὴν ψυχὴ καὶ ἐτρυποῦσε τὰ κόκκαλα. Μιὰ ἀτμόσφαιρα θολή, βαρειά, γεμάτη ἀπὸ μυρωδιὲς θειαφιοῦ, εἶχε σκεπάσει τὸ Μοῦδρο. Μιὰ βροχὴ σὰν πάχνη κατέβαινε καὶ ἐκάθοταν στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ, καὶ στὰ ξάρτια καὶ στὰ σχοινιά. Μὰ πιὸ πολὺ ἐκάθοταν στὰ ροῦχα καὶ στὰ ἀνθρώπινα κορμιά. Ὅλες οἱ ἁρμοσιὲς τοῦ καραβιοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων εἶχαν γεμίσει ἀπὸ τὴν βροχὴν αὐτὴ ποῦ ἔμοιαζε σὰν πάχνη ἢ ἀπὸ τὴν πάχνη ποῦ ἔμοιαζε σὰν βροχή. Ἀπὸ τὰ ἄλλα τριγύρω καράβια οἱ φωνὲς τῆς σφυρίχτρας καὶ τῆς σάλπιγγας ἔφθαναν καὶ ξεσποῦσαν κακὲς καὶ αὐτές, ἄνοστες καὶ κουραστικές.

Κατὰ τὴν μία τὸ ἀπόγευμα, ὕστερα ἀπὸ τὸ συσσίτιο, ὁ ὁπλονόμος παρουσιάστηκε μυστηριωδῶς στὸν τηλεγραφητὴ τοῦ ἀσυρμάτου, καὶ καθὼς ἐξηκριβώθη ἀργότερα ἡ ἱστορία ἔγινεν ἔτσι :

—Γράψε ἕνα τηλεγράφημα, ἄρχισε νὰ λέγῃ ὁ ὁπλονόμος, ἐνῷ ὁ τηλεγραφητὴς τὸν ἐκύτταζε στὰ μάτια χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ.

—Τὶ τηλεγράφημα;

—Γράφε καὶ θὰ σοῦ λέω ἐγώ.

—Τίποτα ἡ εἰρήνη; Ῥώτησε ὁ τηλεγραφητής.

—Ποιὰ εἰρήνη; Θέλω νὰ πειράξω τοὺς μηχανικοὺς ποῦ λιβανίζουν τὸν πόλεμο γιὰ νὰ πάρουν γαλόνια.

Ἄρχισε νὰ ὑπαγορεύῃ:

«Ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Βασιλέως μας Γεωργίου, ἡ Ἀγγλία ἔλαβε ἀπόφασι νὰ πάρῃ πίσω τὰ ἑπτάνησα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Θὰ τὰ κρατήσῃ γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὴν Ἰταλία».

Ἄρχισε νὰ ὑπαγορεύῃ.

Ἡ ἰδέα τοῦ ὁπλονόμου ἦτο ἀληθινὰ διαβολική. Δὲν ἐχρειάζοντο καὶ πιὸ πολλὲς ἐξηγήσεις. Οἱ μηχανικοὶ ὑπαξιωματικοὶ ἔτυχε νὰ εἶναι Ἑπτανήσιοι, Κεφαλλωνίτες καὶ Θιακοί. Μὰ καὶ ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ φιλοπόλεμο πλήρωμα ἀπὸ ἀλληλεγγύη ἴσως πατριωτικὴ πρὸς τοὺς μηχανικούς, ἀπετελεῖτο καὶ αὐτὸ ἀπὸ φιλοπολέμους ποὺ ἦσαν καὶ αὐτοὶ Ἑπτανήσιοι.

Περισσότερες ἐξηγήσεις δὲν ἐχρειάζοντο. Ὁ τηλεγραφητής, εἰρηνόφιλος κι' αὐτός, ὅπως ὁ ὁπλονόμος, καὶ συνηθισμένος νὰ δίνῃ καὶ νὰ πέρνῃ ἀληθινὰ τηλεγραφήματα, εὑρέθη στὸ στοιχεῖό του. Σὲ λίγο χωρὶς δυσκολία συνέταξεν αὐτὸ τὸ θαυμάσιο τηλεγράφημα.

«Κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Γεωργίου Α', συνελθὸν ἐν Λονδίνῳ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, συνεσκέφθη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς δωρεᾶς τῶν Ἑπτανήσων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ πλειοψηφία τῶν ὑπουργῶν ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τῆς δωρεᾶς, θεωρηθείσης ἤδη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Γεωργίου ὡς ἀνακλητῆς.

Ἡ ἀπόφασις ληφθεῖσα ὅπως καταπολεμήσῃ τὰς ἁρπακτικὰς διαθέσεις τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῆς Ἠπείρου, τῆς Κερκύρας καὶ ἴσως, ἴσως καὶ ἄλλων νήσων τοῦ Ἰονίου, πρόκειται προσεχῶς νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰς δύο Βουλάς.

Οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ κύκλοι τῶν Δυνάμεων τῆς Τρι-

πλῆς Συμμαχίας εὑρίσκονται εἰς μεγίστην ἔξαψιν. Κατὰ τὸν ἐν Λονδίνῳ ἀνταποκριτὴν τοῦ παρισινοῦ «Χρόνου», πάντοτε ἐγκύρως πληροφορημένον, ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Ἀγγλίας θεωρεῖται ὡς ἄμεσος κατὰ τῆς Ἰταλίας εἰς πόλεμον πρόκλησις».

Ἅμα ἐτελείωσε τὸ τηλεγραφικὸν αὐτὸ νεόπλασμα, ὁ ὁπλονόμος ἔτριψε τὰ χέρια του ἀπὸ εὐχαρίστησι καὶ ἔφυγε.

—Θὰ στείλω μὲ τρόπο τοὺς μηχανικοὺς καὶ τοὺς Κερκυραίους, εἶπε, νὰ διαβάσουν τὸ τηλεγράφημα.

Τὸ δόλωμα δὲν ἄργησε νὰ πιάσῃ. Σὲ λίγην ὥρα παρουσιάστηκεν ἕνας ὑποκελευστὴς μηχανικός. Ἐστάθηκε ἐμπρὸς στὴν πόρτα τοῦ ἀσυρμάτου κι' ἐρώτησε μὲ φωνὴ βουτηγμένη στὴν ἀγωνία.

—Εἶναι ἀλήθεια ;

—Τὶ πρᾶγμα ; ἐρώτησε σὰν ἀνήξερος ὁ τηλεγραφητής.

—Ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ μᾶς πάρῃ πίσω τὰ Ἑπτάνησα, καὶ πῶς ἔστειλε δέκα θωρηκτὰ γιὰ νὰ τὰ καταλάβῃ ;

—Κάπως ὑπερβολικὰ τὰ παριστάνετε τὰ πράγματα, εἶπεν ὁ τηλεγραφητής. Τὸ τηλεγράφημα δὲν λέγει αὐτό. Διαβάστε το μόνος σας.

Ἦτο τρομακτικὴ ἡ ἀλλαγὴ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ μηχανικοῦ στὸ διάβασμα τοῦ τηλεγραφήματος. Ὅταν ἐτελείωσε, ἐπῆρε τὸ χαρτὶ χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδεια καὶ ἔφυγε φωνάζοντας καὶ βλαστημιῶντας.

Μετὰ ἕνα τέταρτο ὅλο τὸ κατάστρωμα ἦτο ἀνάστατο. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ καὶ οἱ ναῦτες εἶχαν περικυκλώσει τὸν ἀσύρματο καὶ ἔπνιγαν τὸν τηλεγραφητὴ μὲ τὴν μιὰ καὶ τὴν ἄλλην ἐρώτησι.

Ἂν ἦτο ἀληθινὴ ἡ εἴδησις, ἂν τὸ ἔδωσεν ὁ «Ἀβέρωφ» ἢ ὁ σταθμὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἂν ὑπῆρχαν πρὸ πάντων νεώτερες πληροφορίες.

Τὸν ἴδιο καιρὸ ἠκούοντο δυνατὲς φωνές, φιλονικεία σχεδόν, στὴν πλώρη. Ἡ φωνὴ τοῦ ὁπλονόμου ἐκυριαρχοῦσε στὸν θόρυβον ἐκεῖνο.

Αὐτὴ ἡ κατάστασις θὰ εἶχε βασιάξει περισσότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα, ὅταν ἐπὶ τέλους ὁ κελευστὴς τορπιλλητὴς Καρωνέλος ἦρθε καὶ ἐστάθη ἔξω ἀπὸ τὸν ἀσύρματο καὶ ἀπήγγειλε μὲ ἐπίσημο καὶ ἐκμυστηρευτικὸ τόνο.

—Αὐτὰ ὅλα εἶναι ψέματα. Μὴν πιστεύετε τίποτα. Δουλειὰ τοῦ ὁπλονόμου.

Οἱ ἄνθρωποι ἐγύρισαν μὲ θυμὸ στὸν τηλεγραφητὴ καὶ ἄρχισαν νὰ φωνάζουν.

—Ἔτσι λοιπόν ! Τὶ πράγματα εἶναι αὐτὰ νὰ βάλῃς τὸν κόσμο σὲ ἀνησυχία καὶ σὲ σκάσι. Ντροπὴ λιγάκι.

Ἦτο φανερὸ πῶς εἶχαν θυμώσει στὰ καλά. Ἕνας Κερκυραῖος θερμαστής, μακρὺς καὶ ἀδύνατος καὶ στεγνὸς σὰν καυσόξυλο, γνωστὸς ὡς ὁ μαλακώτερος ἄνθρωπος τοῦ καραβιοῦ, εἶπε στὸν τηλεγραφητὴ πιὸ θυμωμένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐνῷ συγχρόνως ἔδωσε μιὰ γροθιὰ καὶ χτύπησε τὸ δικό του στῆθος.

—Αὐτὸ ποὺ σοῦ λέω ἐγώ. Ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ σὲ ἀναφέρω στὸν καπετάνιο, καὶ ἂν θὲς μοῦ ζητᾶς τὸν λόγο.

Οἱ ἄλλοι ἐφώναζαν :

—Ἄκουῦς νὰ μᾶς πάρῃ πάλι ὁ Ἐγγλέζος !

Μερικοὶ ἔλεγαν πὼς ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ ἔφθανε καὶ ὡς τ' αὐτιὰ τοῦ Ναυάρχου, καὶ ὁ ὁπλονόμος καὶ ὁ τηλεγραφητὴς δὲν θὰ ἐγλύτωναν ἀπὸ ναυτοδικεῖο.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ὅ,τι καὶ ἂν ἔλεγαν καὶ ἂν ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι εἶχαν δίκῃο. Οἱ Ἑπτανήσιοι τὸ εἶχαν δέσει σὲ ψιλὸ κόμπο. Ἄλλοι ἔλεγαν πῶς θὰ ἐξεπατρίζοντο, ἄλλοι πῶς θὰ χτυποῦσαν τοὺς Ἄγγλους, καὶ ὁ καπετὰν Φώτης, ὁ ἔφεδρος δίοπος, ἔλεγε πῶς ἂν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ κατοχὴ θὰ ἔπαιρνε τὸ καράβι του καὶ θὰ ἔβγαινε καὶ κουρσάρος.

Ἡ κωμικοτραγικὴ ὅμως αὐτὴ σκηνὴ δὲν ἐσταμάτησεν ὡς ἐδῶ. Δυὸ-τρεῖς ψωνιστὲς ναῦτες ποὺ ἐγύρισαν ἀπὸ τὸν Μοῦδρο, ἔφεραν τὴν πληροφορία πῶς ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε γίνει ἀνάστατο. Ἀπὸ τοὺς ναῦτες αὐτοὺς εἶχε διαδοθῆ ἔξω ἡ εἴδησις καὶ τὴν ἔμαθαν καὶ οἱ ναῦτες τῶν ἄλλων καραβιῶν, ποῦ εἶχαν καὶ αὐτοὶ βγῆ γιὰ νὰ ψωνίσουν

Ἔπειτα ἀπὸ λίγην ὥραν οἱ οἰακισταὶ δὲν ἐπρολάβαιναν νὰ παίρνουν σήματα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀντιτορπιλλικά, ποῦ ἐρωτοῦσαν τί νεώτερα ὑπῆρχαν γιὰ τὴν κατάληψι ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους τῶν νησιῶν.

Εὐτυχῶς ἄλλο δυσάρεστο ἀποτέλεσμα γιὰ τὸν ὁπλονόμο καὶ τὸν τηλεγραφητὴ δὲν εἶχε τὸ ψεύτικο αὐτὸ τηλεγράφημα. Μόνον ὁ ὁπλονόμος ἀπὸ τὴν ἴδια ἡμέρα βρέθηκε πῶς εἶχεν ἀλλάξει κι' ὅλας τὴν εἰρηνόφιλο διάθεσί του. Προσεκολλήθη καὶ αὐτὸς εἰς τὸ κόμμα τῶν πολεμοφίλων τῆς «Ναυκρατούσης», καὶ ὅταν κανένας ἀπὸ τοὺς παληοὺς ὁπαδούς του τὸν ἐρωτοῦσε γιὰ τὴν εἰρήνη, αὐτὸς ἀπαντοῦσε σοβαρώτατα.

—Τὶ θέλεις λοιπόν, νὰ μᾶς ἔπαιρνεν ὁ Ἄγγλος τὰ Ἑπτάνησα ; Καὶ χωρὶς κανένα πιὰ γογγυσμό, ἐδέχετο ὅλες τὶς θάλασσες καὶ τὶς φουρτοῦνες ποῦ εἶχαν οἱ ἀτέλειωτες ἐκεῖνες περιπολίες ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια.

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ

Βρέθηκαν οἱ δύο καθισμένοι μπροστὰ στὸ σανιδένιο μακρὺ τραπέζι μὲ τὶς μεγάλες λίγδες τοῦ λαδιοῦ, μὲ τὰ πελεκημένα ὀνόματα, μὲ τὰ χάλκινα χωρὶς κεφάλι καρφιά. Ἦτο μέσα στὸ ὑπόφραγμα ἕνα σύθαμπο ἀπὸ σκιὲς καὶ φῶς, ἀλλοῦ μπερδεμένο, ἀλλοῦ ἐλεύθερο, κι' ἀλλοῦ πνιγμένο ἀπὸ τοὺς πάγκους, τὶς κρεμασμένες μπράντες, κάτι σχοινιὰ ἐδῶ, τὸ πυγαῖο ἑνὸς κανονιοῦ ποὺ ὁ σωλήνας του ἐχάνετο στὸ ἄνοιγμα τῆς μπουκαπόρτας, τοὺς ἀνεμαγωγούς, τὰ σκαλοπάτια τῆς σιδερένιας σκάλας.

Κεῖ μέσα, τὸ φῶς καὶ οἱ σκιές, τὸ κρύο καὶ ἡ ζέστη, ἐπικρατοῦσαν ἀνακατεμένα. Καὶ ἐνῷ ὁ θαμπὸς φεγγίτης ἐφώτιζε τὸ μέτωπο, ὁ μεγάλος ἀνεμαγωγὸς ἐσκοτίνιαζε τὸ πηγοῦνι, καὶ σὲ δυὸ δάχτυλα ἀπόστασι ὁ σωλήνας τοῦ ἀτμοῦ ἀναθυμίαζε τὴ ζέστη του στὴ θέσι τῶν λαγώνων, καὶ δίπλα τὸ ἄνοιγμα τῆς μπουκαπόρτας σοῦ μούδιαζε τὸν ὦμο, χύνοντας ἀπάνω τὴν παγωμένη σοροκάδα τοῦ κόλπου.

— Σὰν νὰ θέλῃ νὰ τὸ εἰπῇ τὸ μπουρίνι σήμερα.

— Τὰ συνηθισμένα τοῦ σορόκου πάλι. Μὲ τὸ πέσιμο τοῦ ἥλιου θὰ στρώσῃ.

Ὁ πρῶτος κούνησε τὸν ὦμο.

Μέσα στὸ σίγουρο κόλπο στὸ ἀτσαλένιο θωρηκτὸ ποὺ ἦτο ἀραγμένο ἐκεῖ, ὁ ἀέρας, τὸ κρύο, τὸ κῦμα ἢ ἡ βροχή, τοὺς ἦσαν σχεδὸν ἀδιάφορα.

— Εἶχα γράμμα σήμερα ἀπὸ κάτω, εἶπε .... Στὸ σπίτι ὅλοι καλὰ καὶ ὁ γέρος μοῦ γράφει πῶς στέκεται πολὺ καλὰ ἀκόμη.

— Εὐχάριστα νέα λοιπόν. Ἐγὼ ξέρεις δὲν περιμένω γράμματα ἀπὸ κεῖ.

— Τὴ ξέχασες βλέπεις τὴν πατρίδα. Ἀπὸ μικρὸς ποὖφυγες δὲν ξαναγύρισες.

— Τί νἄκανα; Στὰ κτήματα μείνανε τὰ μεγάλα μου ἀδέρφια. Ὁ μεγάλος μαθαίνω μάλιστα πὼς πηγαίνει πολὺ καλά.

— Καὶ ὁ δεύτερος δὲν πηγαίνει ἄσχημα. Μὰ ἔχει πολλὰ παιδιά, μεγάλη φαμίλια ὁ κακομοίρης. Τί νὰ πρωτοκάνῃ.

Ἄρχισαν ἔτσι μιὰν ὁμιλία γιὰ τὴ πατρίδα, γιὰ τὸ μακρυνὸ τώρα νησί.

Ὁ ἕνας εἶχε χρόνια νὰ πατήσῃ στὸν τόπο. Ἤλθε κληρωτὸς καὶ ἔμεινεν ὕστερα μόνιμος στὴν ὑπηρεσία τῶν πολεμικῶν καραβιῶν. Ὁ ἄλλος, ὁ πιὸ νέος, εἴκοσι χρόνων παιδί, μόλις λίγους μῆνες εἶχε ποὺ ἔκανε τὴν κληρουχία του, καὶ οἱ ἀναμνήσεις τῆς πατρίδας θερμὲς καὶ νωπές, δὲν εἶχαν ἀκόμη σκιασθῇ ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ καραβιοῦ.

— Λοιπόν, τί ἐλέγαμε; ρώτησεν ὁ μεγάλος, ὕστερα ἀπὸ κάποια διακοπή.

— Μὰ σχεδὸν τίποτα . . . Νὰ ὁ πατέρας μου τράβηξε τώρα τὴ βάρκα μας ἔξω καὶ κυττάζει μόνο τὸ μύλο. Βλέπεις μιὰ ποῦ ὑπηρετῶ καὶ ἐγὼ ἐδῶ, δὲν μπορεῖ νὰ τὰ καταφέρνῃ καὶ μὲ τὴ βάρκα καὶ μὲ τὸ μύλο. Εἶναι καὶ πιὸ ξεκούραστη καὶ πιὸ ζεστὴ ἡ δουλειὰ τοῦ μύλου, καὶ τὴν προτίμησε.

— Δὲ θαλασσοπνίγεται γέρος ἄνθρωπος ποῦ εἶναι, γιατὶ θὰ γέρασε ἀπὸ τότε ποῦ τὸν θυμοῦμαι μικρός.

— Μόνο τὰ μαλλιά του ἀσπρίσανε. Στὸ κορμί του ὅμως εἶναι θηρίο.

— Καὶ πῶς πηγαίνει ὁ μύλος σας;

— Καλά, πολὺ καλά, ἂν καὶ τὰ ἔξοδα γενήκανε μεγάλα. Γιὰ ἕνα πανί του ποὺ θέλαμε πρῶτα εἴκοσι δραχμές, τώρα μ' αὐτὴ τὴν ἀκρίβεια θέλομε τὰ διπλᾶ καὶ νὰ μὴν εἶναι καὶ τόσο στέρεο.

— Οἱ ἄλλοι μύλοι πῶς πᾶνε;

— Μὰ ὅλοι δουλεύουν. Ἡ γεωργία πέρσι πῆγε πολὺ καλὰ καὶ οἱ χωριάτες ἔκαναν πολὺ καρπό. Μάλιστα πρὶν νὰ φύγω ὁ Μαρκάκης ἔχτιζε κι' ἄλλο μύλο κοντὰ στὸν πρῶτο. Τώρα τὸν καινούργιο λένε πὼς θὰ τὸν δώσῃ προῖκα, στὴ δεύτερη κόρη του τὴ Φροσύνη.

— Μὰ κείνη εἶναι τόση δά! τὴ θυμοῦμαι ξυπόλυτη, μὲ τὰ μαυρισμένα μοῦτρα γεμάτα ἀπὸ κόκκινα πιτσιλίσματα.

— Καθάρισε τώρα, ἔρριξε ἕνα μπόϊ ὡς τὸ ἄλμπουρο καὶ κατέβασε κάτι μαλλιὰ ὡς τὶς φτέρνες. Καὶ ἕνα μουτράκι σωστὸς καθρέφτης. Κορίτσι πιὰ τῆς παντρειᾶς.

— Ἐκεῖνο τὸ ζαρωμένο! ἔχεις δίκηο ὅμως. Μεγαλώνουν γρήγορα τὰ κορίτσια . . . Καὶ ἡ ἄλλη ἡ μεγάλη της ἀδελφή;

— Ἡ Πηνελόπη; Πῆγε χαμένο αὐτὸ τὸ κορίτσι. Δὲν ξεύρω ἂν τὸ εἶχες μάθῃ, εἶχε πάρει τὸν Γιάννη τοῦ γέρου Λαγοῦ τοῦ ἀγωγιάτη. Δὲν ξέρω, μ' αὐτοῦ δὲν τοῦ ἄρεσε νὰ κάνῃ τὴ δουλειὰ τοῦ

πατέρα του. Πούλησε τὰ δυὸ μουλάρια του καὶ πῆρε μιὰ σοῦστα στὸ Βόλο. Ἔκανε τὸν ἁμαξᾶ. Τώρα τὸν ἔχουνε στὴ φυλακή. Πῆγε μὲ κάτι ἄλλους Βολιῶτες νὰ κλέψουνε ἀπὸ ἕνα τσιφλίκι σιτάρι. Τοὺς πήρανε εἴδησι οἱ φύλακες. Οἱ Βολιῶτες φύγανε κι' αὐτὸν τὸν τσάκωσαν μὲ τὴ σοῦστα φορτωμένη. Πέντε χρόνια θὰ καθίσῃ στὴ φυλακὴ τῆς Χαλκίδος καὶ πάει καὶ ἡ σοῦστα καὶ τ' ἄλογο. Ἡ Πηνελόπη τἄφτιασε μ' ἕνα χωροφύλακα στὸ Βόλο καὶ ζοῦνε μαζί.

— Ὁ γέρο Λαγὸς βρίσκεται ἀκόμη στὴ ζωή;

— Ζῆ καὶ βασιλεύει. Ἄλλος παληόγερος αὐτός. Ξαναμωράθηκε καὶ πάει τώρα ἀπὸ τὸν περασμένο Αὔγουστο ποὺ ξαναπανδρεύθηκε. Πῆρε τὴ γρηὰ Μαρούλαινα τὴ χήρα. Ἑξῆντα χρόνων αὐτὸς καὶ ἑξηνταπέντε αὐτή. Τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε στὸ γάμο τους! Μαζεύτηκεν ὅλο τὸ χωριὸ νὰ γελάσῃ. Τὸ γοῦστο εἶχε ποῦ ὁ γυιὸς τῆς γρηᾶς Μαρούλαινας, ὁ Μανωλιὸς ὁ βιολιτζὴς, ἔπαιζε στῆς μάννας του τὸ γάμο, τὸ λαγοῦτό του.

— Μωρὲ τί λές;

— Καὶ νἆταν μόνον αὐτά! Μόλις παντρεύτηκεν ὁ γέρο Λαγὸς ἔδιωξεν ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν Ἀργυρὼ τὴν θυγατέρα του.

— Δὲν τὴν θυμᾶμαι διόλου.

— Θὰ στὴ δείξω ὅταν γυρίσωμε μὲ τὸ καλὸ στὴν Ἀθήνα, γιατὶ τώρα κάνει τὴν Ἀθηναία. Ἅμα τὴν ἔδιωξεν ὁ γέρος πῆγε κι' ἡ Ἀργυρὼ στὸ σπίτι τῆς κόρης τῆς Μαρούλαινας τῆς παντρεμμένης. Ὁ ἄνδρας της λείπει στὸν Καναδᾶ, καὶ αὐτή, ἄλλο νούμερο πάλι, ἔμπαζε κάθε βράδυ τὸν Ἀρναουτάκη τὸν κάλφα στὸ τσαγκάρικο τοῦ Μελανίτη. Ἤρθε κι' ἡ Ἀργυρὼ στὸ σπίτι, ἔμπαζε τὸ Μανώλη τοῦ Γερόλιμου . . . .

— Κεῖνο τὸν κιτρινιάρη τὸ ζωντοχῆρο;

— Ἐκεῖνο τὸ προκομμένο, Μιὰ βραδειὰ τοὺς τσάκωσαν οἱ νυχτοφύλακες—Ἔχομε τώρα καὶ νυχτοφυλακὴ ἀπὸ πολίτες γιὰ τοὺς κλέφτες — καὶ φέρανε τὶς κυρίες στὴν ἀστυνομία. Οἱ γαμπροὶ προλάβανε καὶ φύγανε ἀπὸ τὸ παράθυρο, μὰ παράτησαν στὴν κάμαρα τὰ βρακιά τους. Καὶ ἡ νυχτοφυλακὴ γιὰ νὰ μὴν εἶναι οἱ νυφάδες ὁλόγυμνες τοὺς πέρασε τὶς βράκες στὴ μέση.

— Ὁλόκληρο παραμύθι τῆς Χαλιμᾶς.

— Κάτι παραπάνω ἀκόμη. Τέλος πάντων. Ὕστερα ἀπὸ τὴν ντροπὴν αὐτή, ἡ Ἀργυρὼ ἦρθε στὴν Ἀθήνα ὑπηρέτρια. Δὲν τῆς ἄρεσεν ὅμως τῆς κυρίας νὰ κάθεται φρόνιμα, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγες

ἡμέρες τῆς ηὗραν μέσα στὸ στρῶμα κάτι ἀσημένια κουταλάκια ποῦ ἔλειψαν ἀπὸ τὸν μπουφέ. Τὰ ἀφεντικά της τὴν βγάλανε καὶ τώρα γυρίζει στὸ δρόμο μὲ τὸν ἕνα καὶ μὲ τὸν ἄλλο. Εἶναι καλὸ κομμάτι καὶ ἔχει κάτι μαῦρα μάτια τόσα. Φαίνεται πῶς κάποιο κορόϊδο ἔμπλεξε στὰ γερὰ καὶ τὴν καλοντύνει. Δὲν πειράζει ὅμως, θὰ πᾶμε νὰ τὴν βροῦμε πιστεύω κάποτε. Εἶναι ψυχικάρα στοὺς πατριῶτες.

Ἡ φωνὴ τῆς σάλπιγγας ἐπέρασεν αὐτὴ τὴ στιγμὴ βραχνή, κομματιασμένη στὸ ὑπόφραγμα. Ὁ κληρωτὸς στάθηκε ν' ἀκούσῃ ὅλο τὸ σάλπισμα, καὶ ὕστερα εἶπε:

— Καθαρισμὸς τηλεβόλων! Ἂς καθαρίσουν σήμερα καὶ οἱ ἄλλοι.

— Δὲν εἶναι καὶ σπουδαῖο πρᾶμα, εἶπεν ὁ ἐθελοντής. Τώρα μιλοῦμε γιὰ τὴν πατρίδα. Τὸ πιστεύεις ὅμως, πατριώτη, πῶς τὰ πρόσωπα αὐτὰ ποῦ μοῦ λὲς μοῦ φαίνονται σὰν σὲ ὄνειρο, σὰν σβυσμένα. Ἀπὸ κεῖνα τὰ χρόνια! Σωστὰ ἕξη χρόνια.

Ὕστερα ἀπὸ κάμποση σιωπὴ ποῦ ὁ μόνιμος ναύτης ἐδιάλεγεν ἀπὸ τὸν σωρὸ τὸν ἀνακατεμένο τῶν ἀναμνήσεών του, καὶ ὁ κληρωτὸς ἐστέκετο περιμένοντας ν' ἀκούσῃ.

— Κι' ὁ Μπάρμπα Εὐστράτιος ὁ δάσκαλος, τί γίνεται, ρώτησεν ὁ μόνιμος, πίνει ἀκόμη;

— Ποῦ νὰ ξεχάσῃ τὴν τέχνη του! Θὰ ξέρῃς ὅτι τὸν ἀπόλυσαν ἐξ αἰτίας τοῦ πιοτοῦ, καὶ ἀπὸ τότε μιὰ στιγμὴ δὲν βρίσκετσι νηστικός. Ἔχει κάνει δυὸ λόγους, ἕνα γιὰ ἄνδρα καὶ ἄλλον γιὰ γυναῖκα, καὶ τὸν λέγει σὲ κάθε κηδεία, ἔτσι ὅπως εἶναι θεόστραβος στὸ μεθύσι. Μάλιστα ἔγινε κι' ἕνα ἐπεισόδιο. Σὲ μιὰ κηδεία ποὺ εἶχε πεθάνει ἄνδρας, αὐτὸς στερεωμένος στὸ στασίδι ἦταν ἕτοιμος νὰ μιλήσῃ. Ἀπὸ τὸ μεθύσι εἶχε γίνει ἄλλο πρᾶμα, καὶ οἱ γυναῖκες ποὺ σὰν νὰ καταλάβανε κάποιο κακό, βάλανε τὶς φωνές:

— Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Πιάστε τὸ δάσκαλο νὰ μὴ μιλήσῃ.

Αὐτὸς ὅμως πρόλαβε. Ἔβγαλε τὸ χαρτὶ ἀπὸ τὴν τσέπη του καὶ ἄρχισε:

«Ζήσασα καὶ βιώσασα ἐν σωφροσύνῃ ἡ νεκρά, σέμνωμα παρθενικὸν τῆς χώρας . . .» Προλάβανε καὶ τοῦ ἁρπάξανε ξεσχισμένο τὸ χαρτὶ ἀπὸ τὰ χέρια. Στὸ μεθύσι του εἶχε πάρει τὸν πεθαμένο ἄνδρα γιὰ γυναῖκα ἢ ἔκανε λάθος, καὶ ἄρχισε νὰ λέῃ τὸ λόγο τῆς γυναίκας. Μέσα στὴ λύπη τὴ μεγάλη, οἱ πιὸ πολλοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ βαστάξουν τὰ γέλια, καὶ ἄλλοι δάγκαναν τὰ χείλη τους.

— Καὶ ποιὸς ἦταν ὁ κακότυχος νεκρός;

— Σωστὰ κακότυχος. Ὁ Θόδωρος ὁ Μαρκολιός.

— Ὁ Θόδωρος! Ὁ Θοδώραρος ὅπως τὸν ἐλέγαμε; Πηγαίναμε μαζὶ στὸ σχολεῖο καὶ ἀπὸ μικρὸς ἔδειχνε τί ἄνδρας θὰ γίνοταν. Πῶς ἔπεσε κάτω ἐκεῖνο τὸ ντερέκι;

— Ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι. Ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του βρέθηκεν ὁ μαῦρος μὲ τρεῖς ἀδερφάδες τῆς παντρειᾶς ἀπάνω του. Τὸ κτῆμά τους στὰ Δυὸ Βουνά, ποὺ εἶχε φάει ὁ πατέρας του ἐκεῖ ὅλη τὴ ζωή του, ἦτανε ὑποθήκη γιὰ πεντακόσιες δραχμές, ποὺ ὁ γέρος ἀπὸ χρόνια εἶχε δανεισθῆ ἀπὸ τὸν παπλωματᾶ. Τὸ κτῆμα αὐτὸ μποροῦσε νὰ πῆς νὰ φθάσῃ προῖκα καὶ στὰ τρία κορίτσια καὶ νὰ περισσέψῃ καὶ γιὰ τὸ Θόδωρο. Τόκοι στοὺς τόκους ὅμως, μπερδέματα μὲ τὸν Παπλωματᾶ καὶ μὲ τοὺς δικηγόρους, κάνανε νὰ βρεθῇ τὸ σημαδιακὸ κτῆμα, ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ γέρο Μαρκολιοῦ, στὰ νύχια τοῦ Παπλωματᾶ. Ὁ Θόδωρος τὸ πῆρε ἀπὸ καϋμό. Ἔφυγε στὴν Ἀμερικὴ νὰ δουλέψῃ γιὰ τὴν προῖκα τῶν ἀδερφάδων του καὶ γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ νἄχουν ἄλλοι τὸ κτῆμα. Ρίχτηκε ὅμως κεῖ κάτω, ὅπως ἦταν ξέβγαλτος στὴ παραλυσία, ἄφισεν τὶς ἀδερφάδες του, καὶ γύρισεν ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια στὴν πατρίδα, μὲ ὅλες τὶς ἀρρώστειες ἐπάνω του γιὰ νὰ γεμίσῃ σὲ λίγο κι' αὐτὸς ἕνα παραπάνω λάκκο στὸ νεκροταφεῖό μας.

— Βρὲ τὸν κακομοίρη τὸ Θόδωρο. Τὸν ἔφαγε κι' αὐτὸν ὁ Παπλωματᾶς.

— Αὐτόν, ὅπως καὶ τὶς ἀδελφάδες του ποὺ δὲν ξέρει κανεὶς τώρα ποῦ βρίσκονται ὅπως καὶ τόσον ἄλλο κόσμο. Τὰ πληρώνει ὅμως κι' αὐτὸς γιὰ καλά. Ἀπὸ τοὺς τέσσερις κρεμανταλάδες του ποὺ τοῦ ἔφαγαν χιλιάδες καὶ χιλιάδες γιὰ νὰ σπουδάσουν στὴν Ἀθήνα, κανένας δὲν μπόρεσε νὰ πάρῃ οὔτε ἕνα χαρτὶ τοῦ γυμνασίου καὶ γυρίζουν τώρα χωρὶς δουλειὰ καὶ ὑπόληψι στὰ καλντερίμια τοῦ χωριοῦ. Καὶ ἡ μοναδικὴ του κόρη ἡ Ἀθηνοῦλα μὲ τὴ μεγάλη της προῖκα καὶ τὴ μεγάλη της μύτη, ἀπέμεινεν ὕστερα ἀπὸ τὸ περυσινό της πέσιμο ἀπὸ τὸ μπαλκόνι κουτσὴ καὶ κουλὴ — ἂς εἶναι καλὰ οἱ γιατροί μας — καὶ ποιὸς θὰ βρεθῇ τώρα νὰ τὴν πάρῃ!

— Ἡ πληρωμὴ τοῖς μετρητοῖς γιὰ τὶς πολλὲς ἁμαρτίες τοῦ Παπλωματᾶ. Τί ζαβολιὰ ὅμως, πατριώτη, ὅλο δυστυχήματα, θάνατοι καὶ ἀτιμίες. Δὲν ἔχεις καὶ κανένα γάμο, καμμιὰ χαρὰ νὰ μᾶς πῆς;

— Πῶς! Μόνο σένα περιμένουν γιὰ νὰ πᾷς. Ἀκούστηκε πὼς ἡ μάννα τῆς Ρηνούλας — ἄστα καὶ δὲν ξεχνοῦνται εὔκολα τὰ παληὰ βασανάκια — ἔστειλε στὴ μεγάλη σου νύφη γιὰ προξενειά. Καὶ ἄντε νὰ ἰδῇς μιὰ πέρδικα ποὺ ξέδοσε τώρα τὸ Ρηνειώ.

Ὁ ἄλλος φάνηκε στὸ τραχύ του μάγουλο νὰ κοκκινίζῃ.

— Δὲν ξέρω τίποτα, ἄργησε νὰ πῇ. Καὶ τὸ ἄλλο ποιὸς παντρεύεται τώρα στὸν τόπο.

— Σὺ ξέρεις. Τὸ Ρηνειὼ ὅμως ἔγινε μιὰ πέρδικα.

— Δὲν βαριέσαι.

— Ὅπως σοῦ ἀρέσει. Τώρα ὅμως σ' ἀφίνω. Ἔχομε κλῆσι στὴν πρύμνη.

Ὁ ἄλλος σηκώθηκεν ἀπάνω.

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, εἶπε σὰν θυμωμένος. Κύτταξε πατριωτάκι θὰ σὲ περιμένω ἐδῶ μὲ τὴ διάλυσι. Μὴν ἀργήσῃς.

Χωρίστηκαν μ' ἕνα αὐτόματο σφίξιμο τοῦ χεριοῦ. Γλυκειὰ ἡ φωνὴ τοῦ τόπου εἶχε μιλήσει.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Κάτω ἀπὸ τὰ τούρκικα κανόνια τῆς μπούκας τῶν Στενῶν, τὸ ἀντιτορπιλλικό μας ἔκανε τὸ νυχτερινό δρόμο τῆς περιπολίας του μὲ ὅλα τὰ φῶτά του σβυστά. Μὰ αὐτὴ τὴ νύχτα στὴ ψυχή μας ἀνεταράζετο ἡ ἀναμονὴ μιᾶς ἀναστάσεως.

—Πῶς διάβολο, ἤμαρτον Θεέ μου, γιὰ τὴ βλαστήμια, θὰ κάνωμε ἀνάστασι χωρὶς λαμπάδες καὶ χωρὶς σμπάρα δὲν τὸ καταλαβαίνω, ἔλεγεν ὁ πυράρχης. Τὰ κανόνια μου ὅμως τὰ ἑτοίμασα παιδιά, καὶ νίπτω τὰς χεῖράς μου.

—Δὲν τὸ παρακαλᾶτε, εἶπεν ἕνας πτυχιοῦχος πυροβολητής, πεταχτὸς σὰν κοκορᾶκος. Δὲν τὸ παρακαλᾶτε κ. πυράρχα.

—Θὰ τοὺς ἰδῇς τοὺς γουρουνομύτηδες, ἔκανε καὶ ὁ οἰακονόμος, κοντόχονδρος σὰν ὀβίδα τῶν 28. Μπὰμ - μποὺμ μαζὶ μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη. Θὰ μᾶς τὰ ἀνάψουνε τὰ καντύλια μας. Ξέρεις τί ἔχει νὰ εἰπῇ μιὰ κανονιὰ γιὰ «Δεῦτε λάβετε φῶς»;

Μῆνες τώρα ἀρμενίζαμε τὸν ἴδιο δρόμο ἐμπρὸς στὰ Στενὰ τῆς Ἕλλης, ἄπιαστοι, ἀθώρατοι, σκευρωμένοι, δαρμένοι πότε ἀπὸ τὶς ἄπιστες σοροκάδες, πότε ἀπὸ τὶς τραμουντάνες τοῦ Πόντου, πότε ἀπὸ τὰ λυσσασμένια σαγάνια τοῦ πελάγους. Μῆνες καὶ μῆνες, ἀπὸ τότε ποῦ ἐκηρύχθηκεν αὐτὸς ὁ μεγάλος πόλεμος, γλυστρούσαμε σκοτεινοί, μουγγοί, κρύοι, σὰν χέρι ἀόρατου στοιχειοῦ τῆς θάλασσας ἔξω ἀπὸ τὸν Ἑλλήσποντο, φυλάγοντας σὰν δράκοι τοῦ παραμυθιοῦ τὸ στόμα τῶν Στενῶν.

Πέρα στὸν καταχωνιασμένον ὁρίζοντα τῆς Ἀνατολῆς, ἐκεῖ ποῦ ἀνοίγουν τὰ μπουγάζια τῆς Πόλης, πολλὲς φορὲς ἕνα φῶς κίτρινο— τὸ φῶς τῶν προβολέων — μάταια ἐδέρνετο νὰ νικήσῃ τὴν καταχνιά, καὶ ἀλαλιασμένο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, ἐσωριάζετο πνιγμένο γιὰ νὰ τὸ ρουφήξῃ ἡ θάλασσα, νὰ τὸ πιπιλίσῃ ἡ νύχτα.

Κόκκινες σὰν χαλκὸς φλόγες, ἐφαίνοντο καὶ ἐχάνοντο στοῦ οὐρανοῦ τὸν βουλιαγμένο δρόμο Τὸ καράβι μας ὅμως, μαῦρο φάντασμα, ὅλο ἐπροχωροῦσε σιγαλό, κρύο. Ἐπροχωροῦσε τὸ δρόμο του ἀκατάδεχτο, ξένο στοὺς γύρω κόσμους τῆς κολάσεως.

Μιὰ παγομάρα μουγγὴ ἄλαλη ἐμέριαζεν ἐμπρὸς στὸ διάβα μας, καὶ γύρω τὸ σκοτάδι, ἡ μπόρα, τὰ φείδια τοῦ ἀέρα, παραμέριζαν μὲ φρίκη, ἀφίνοντας ἄγρια μουγγρίσματα τρόμου γιὰ νὰ περάσῃ τὸ καράβι.

Ἀπάνω στὸ ἀτσαλένιο του κατάστρωμα γλυστροῦσαν καὶ περνοῦσαν μουγγὲς σὰν κι' αὐτὸ σκιὲς - σκιὲς ποῦ ἐχάνοντο, ποῦ τὶς ἔτρωγε τὸ σκοτάδι. Καὶ τὸ μάτι ἐπνίγετο στὸ χάος τῆς κοιμισμένης γῆς τῶν Δαρδανελλίων, στὸν ὄγκο τὸν ξαπλωμένο μπροστά μας.

Θὰ τοὺς ἰδῇς τοὺς γουρουνομήτηδες.

Αὐτὴ τὴ νύχτα ὅμως στὸ στοιχειωμένο καράβι εἴχαμε γυρίσῃ στὸν παληὸ ἑαυτό μας, καὶ στὴ ζωὴ τὴ συνηθισμένη μὲ τὶς κοινὲς συγκινήσεις καὶ τὶς κοινὲς χαρές. Μᾶς ἀπασχολοῦσε τώρα πιὸ πολὺ τὸ μεγάλο ἐρώτημα ποῦ μᾶς κστεῖχε, ποιὸς θὰ ἀνήγγελλε τὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ.

—Τί νὰ σᾶς πῶ, βρὲ παιδιά, ἔλεγεν ἕνας γέρο δίοπος. Ποτές μου, εἴκοσι χρόνια ποῦ ἔχω μόνιμη ὑπηρεσία, δὲν γιόρτασα Λαμπρὴ στὸ πέλαγος. Τέτοιες ἡμέρες τὶς ἔκανα γερνὲ στὸν Πειραιᾶ.

—Νὰ ἰδοῦμε ὅμως, Μπάρμπα Γιάκομε, τώρα τί κάνομε, εἶπε κάποιος νέος κληρωτός.

—Τί κάνομε; Θὰ στρώσωμε στὶς ἑνδεκάμισυ τὰ συσσίτια καὶ στὶς δώδεκα θ' ἀρχίσωμε νὰ τρῶμε τὴ μαγειρίτσα μας, εἶπαν ἄλλες φωνές.

—Ὅλο περὶ βρώσης καὶ πόσης, ἐξερράγη ὁ Μπάρμπα Γιάκομος. Τὸ πρᾶμα εἶναι μωρὲ ποιὸς θὰ μᾶς εἰπῇ τὸ πρῶτο Χριστὸς Ἀνέστη.

—Φαίνεται πῶς θὰ τὸ εἰπῇ ὁ κ. Κυβερνήτης στὶς δώδεκα μαζὺ μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς φυλακῆς.

Ὁ Μπάρμπα Γιάκομος ὅμως δὲν φάνηκε νὰ εὐχαριστήθηκε.

—Γιὰ πατριάρχη τὸν περνᾷς τὸν καπετάνιο; Αὐτὸς θὰ τὸ μάθῃ ἀπὸ μᾶς.

Ἐπὶ τέλους ὕστερα ἀπὸ τόση συζήτησι εἶχεν ἀποφασισθῆ πῶς τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ θὰ τὴν ἔλεγεν ὁ ἀσύρματος. Κατὰ τὶς δώδεκα ὁ τηλέγραφος θὰ ἐρωτοῦσε τὸν «Ἀβέρωφ» ποῦ εἶχεν ἐκκλησία καὶ παπᾶ, καὶ θὰ ἔπερνε τὴν ἀπάντησι.

Στὸ μεταξὺ τὰ συσσίτια εἶχαν ἑτοιμασθῆ καὶ ὁ ἀποθηκάριος εἶχε κι' ὅλας μοιράσῃ τὶς κουλοῦρες τ' αὐγὰ καὶ τὸ τυρί. Ἀπὸ πασχαλινὰ φαγιὰ τὸ καράβι εἶχε κάνει τὶς ἑτοιμασίες του. Ὁ τροφοδότης εἶχε προμηθευθῆ ἀπὸ τὴν Τένεδο καμμιὰ διακοσαριὰ κουλοῦρες, καμμιὰ χιλιάδα κόκκινα αὐγά, μαρούλια, κρομμυδάκια φρέσκα καὶ δέκα τόσα ἀρνιά. Ἕνας πτυχιοῦχος πυροβολητὴς ἔσφαξε τὸ ἀπόγευμα τὰ κακόμοιρα τὰ ἀρνάκια καὶ ἐπῆρε τὶς προβιὲς γιὰ τὸν κόπο του. Μάλιστα φορτωμένος μὲ αὐτές, ἔκανε μιὰ βόλτα ὡς τὴν πρύμνη, φωνάζοντας σὰν ἀληθινὸς χασάπης γιὰ νὰ τόν ἀκούσουν οἱ ἀξιωματικοὶ κάτω στὸ καρρέ.

—Ἀρνάκια ἐδῶ γιὰ σφάξιμο. Ἄλαααα! εἶναι κανεὶς κάτω γιὰ σφάξιμο;

Ἡ κούφια θάλασσα χτυποῦσε τὶς μάσκες τῆς πλώρης καὶ πίσω στὴν πρύμνη τὸ ἄσπρο αὐλάκι τοῦ ἀφροῦ ἐγιάλιζε καὶ ἐφωσφόριζε. Ὁλόγυρα ὅμως τὸ σκοτάδι ἦτο πιὸ βαθὺ καὶ πηχτό.

Ξαφνικὰ μιὰ φωνὴ χαρούμενη ἀκούστηκε πάνω ἀπὸ τὸ κατάστρωμα.

—Παιδιά, Χριστὸς Ἀνέστη, Χριστὸς Ἀνέστη.

Ἦτο ὁ τηλεγραφητὴς τοῦ ἀσυρμάτου. Εἶχε στείλει στὸν «Ἀβέρωφ» αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα:

—«Γνωρίσατέ μας, ἀνέστη Χριστός;»

Καὶ ἔλαβε τὴν ἀπάντησι:

—«Ταύτην στιγμὴν τελεῖται Ἀνάστασις.»

Καὶ τὸ καράβι ἐγέμισεν ἀπὸ ψαλμῳδία. Μιὰ ξέψυχη ψαλμῳδία γιὰ νὰ μὴ φθάνῃ ὡς τὰ φρούρια τοῦ Τούρκου καὶ προδοθῇ ἡ

θέσις του. Ὅλα τὰ τροπάρια ἐψάλθησαν τὸ ἕνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο, μὲ ἀρχὴ τὸ μεγάλο καὶ χαρμόσυνο τροπάριο τῆς Ἀναστάσεως.

Μὰ στὰ πρόσωπα ὅλων μας ἀντανακλοῦσε πιὸ πολὺ ἡ λύπη ἀπὸ τὴ χαρά. Ποῖος δὲν θὰ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ τί συνέβαινε στὶς ψυχές μας;

Πέρα στὴ δύσι τὸ νησὶ τῆς Ἴμβρου εἶχε καταχωνιασθῆ στὸ σκοτάδι, καὶ οὔτε ἡ στεριὰ τῆς Τροίας, οὔτε ἡ χαμηλὴ Τένεδος ἔδειχναν κι' αὐτὴ τὴ βραδειὰ τίποτα ποῦ νὰ μαρτυρᾷ τὴν ὕπαρξί των. Ὅλα τὰ εἶχε καταπιῆ ἡ καταχνιά. Ὅλα εἶχαν καταποντισθῆ στὸ βαθὺ σκοτάδι καὶ στὸ ἔρεβος.

Καὶ ἡ σκιὰ τοῦ καραβιοῦ περνοῦσε βουβή, ἀκατάληπτη, φρικιαστική, σὰν ζωντανὸ τελώνιο τῆς θάλασσας. Ὑγρὰ βουνά, τὰ κύματα, ἐχιλιοθρυμματίζοντο ψίχουλα σκόνη πάνω στὴν κουπαστή του, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ τοῦ σταματήσουν τὸ δρόμο του. Κανένα στοιχειὸ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ πόντου, τῆς στεριᾶς ἀκόμη τῆς ἀτσαλοδεμένης μὲ τὰ σώματα τόσων κανονιῶν, ποῦ ἀδιάκοπα ἔχυναν τὸ φλογισμένο των μέταλλο, δὲν μποροῦσε νὰ σταματήσῃ τὸ αἰώνιο πέρασμα τοῦ καραβιοῦ, δὲν στάθηκε δυνατὸ νὰ τοῦ ἀποκόψῃ τὸ δρόμο του μέσα στὴ νύχτα.

Μὰ νὰ τὶ εἶχε γίνῃ τώρα στὴ σκοτεινὴ τουρκικὴ στεριά:

Ὅλα τὰ Δαρδανέλλια εἶχαν ξαφνικὰ πλημμυρίσει στὸ φῶς. Κι' ἦσαν φῶτα - φῶτα χυμένα ἐδῶ κι' ἐκεῖ σ' ὅλη τὴ στεριά. Τὸ φῶς ποῦ στὴν ἀρχὴν ἐφάνηκε μόνον ἐμπρὸς κατὰ τὴν πλώρη καὶ ἀπειλοῦσε κάτι σὰν πυρκαϊά, ξεχώρισεν ὕστερα σὲ πολλὰ - πολλὰ φῶτα, σὰν νὰ ἔβγαζεν ἡ νύχτα σταγόνες ἀπὸ φῶς. Σὲ λίγην ἀπόστασιν ἀπὸ ἐκεῖ ξεχώρισε ἄλλος σωρὸς πάλι φῶτα, καὶ πιὸ μακρυὰ ἄλλος πιὸ ἀσθενικός. Οἱ λάμψεις ποῦ ἐτρεμόσβυναν ἦσαν σὰν μουσικὲς νότες. Ὁλόκληρη μουσικὴ ἱεροτελεστία ποῦ χωρὶς νὰ ἀκούγεται ἐψιθύριζε μιὰ μεγάλη προσευχὴ στὴ ψυχή. Τὴν μουσικὴ τῆς ὁμιλούσης σιωπῆς. Βαθειά, πολὺ βαθειὰ στὴν ἀσιατικὴν ἀκτή, ἄλλα ἀδύνατα φῶτα, οβυσμένα λὲς φῶτα, συνέχιζαν τὴν ἱεροτελεστία τοῦ ξαφνικοῦ φωτός.

Ἀπὸ τότε ποῦ εἶχε κηρυχθῆ ὁ πόλεμος μὲ τὴν Τουρκία κανένα φῶς στὶς ἀκτὲς τῆς Ἀσίας καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ποῦ ἦσαν σκλαβωμένες, δὲν εἶδεν ὁ ποντοπόρος ναύτης νὰ τρεμοσβύνῃ καὶ νὰ συνοδεύῃ τὸ νυχτερινὸ δρόμο του.

Ὅλα τὰ χωριὰ καὶ οἱ ἀκτὲς ἀπὸ λόγους πολεμικῆς προνοίας

εἶχαν διαταγὴ ἀπὸ τὸν Τοῦρκο νὰ βυθίζωνται μὲ τὸ νέκρωμα τῆς ἡμέρας στὸ σκοτάδι.

Σκοτάδι μέσα στὸ σκοτάδι περνοῦσε τὸ στοιχειωμένο καράβι. Γι' αὐτὸ τὰ φῶτα ποῦ ξαφνικὰ φάνηκαν στὴν ἀσιατικὴν ἀκτὴ καὶ τὰ φῶτα τοῦ Ἑλλησπόντου ἔκαναν τέτοιαν ἀπρόοπτην ἐντύπωσι καὶ ἔφεραν τόσο ρίγος στὴ ψυχή μας.

Γιόρταζαν λοιπὸν οἱ σκλάβοι Χριστιανοὶ τοῦ Κοὺμ-Καλέ τῶν Μπιζικιῶν καὶ τῶν ἄλλων χωριῶν τῆς Ἀνατολῆς τὴν Ἀνάστασι, καὶ ἄναβαν φῶτα καὶ λαμπάδες στὸ Χριστό.

Μέσα ἀπὸ τὴν Τραμουντάνα οἱ προβολεῖς τῶν Τούρκικων φρουρίων ἐσκυθρώπασαν τώρα κι' αὐτοὶ μὲ τὴν σειράν των τὸ πλούσιό των φῶς. Καὶ τὸ φεγγάρι ποῦ ἔβγαινεν ἀπὸ τὰ Στενά, ἐφάνηκε σὰν σπασμένο κόκκινο αὐγὸ ποῦ τὸ κοῖλό του ἐξεχύνετο καὶ ἐκυλοῦσε σὰν ρυάκι στὴ θάλασσα ὁ χρυσοκόκκινος κρόκος του.

Ὦ! Ἐκείνη τὴ νύχτα, τὴ μεγάλη νύχτα τῆς Ἀναστάσεως, ὅλα εἶχαν γίνει φῶς ἐμπρὸς στὰ Δαρδανέλλια. Καὶ μόνο τὸ καράβι μας, τῆς περιπολίας, τυλιγμένο στὸ σκοτάδι του ἀκολουθοῦσε τὸν αἰώνιο μαῦρο δρόμο του, σὰν φάντασμα κάποιας κολάσεως . . .

Ο ΗΛΙΟΥ

Ὁ Ἡλιοῦ — τῶνομά του ἦτο Μῆτρος, Μῆτρος Ἡλιοῦ — κατήγετο ἀπὸ τὸ Κρανίδι· καὶ σὰν γνήσιος Κρανιδιώτης ὡμιλοῦσε χωριστὰ ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἀρβανίτικα, ἢ μᾶλλον χωριστὰ ἀπὸ τὰ ἀρβανίτικα καὶ τὰ ἑλληνικά.

Ὁ Ἡλιοῦ εἶχε τρία ἐλαττώματα, γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν πιστεύω νὰ δώσῃ λόγο στὴν δευτέρα παρουσία, ἀφοῦ δὲν ἔδινε σ' αὐτὴν ἐδῶ κάτω. Ἦτο ἀκάθαρτος, λαίμαργος καὶ φιλάργυρος. Σ' αὐτὰ τὰ τρία ἐλαττώματα ποῦ ὁ Ἡλιοῦ τὰ εἶχεν ἀναγάγει σὲ δόγματα, διεκλαδώνοντο καὶ τόσα ἄλλα πιὸ μικρῆς σημασίας. Πάνω ὅμως ἀπ' αὐτὰ ἔβγαινε σὰν λουλοῦδι μέσα ἀπὸ συχαμερὴ κοπριὰ ἕνα ξεχωριστὸ χάρισμα. Ὁ Ἡλιοῦ ἦτο τραγουδιστὴς σὰν λίγοι. Τραγουδιστὴς μὲ φωνὴ σκαλιστή, φιλντισένια μὲ τὴν ὁποίαν εὔκολα θὰ μποροῦσε νὰ ἐξαγοράσῃ καὶ τὴν ψυχή του.

—Ἡλιοῦ, τοῦ ἐφωνάζαμε. Ἄντε νὰ πλυθῇς καὶ ἔλα νὰ μᾶς τραγουδήσῃς.

Ὁ Ἡλιοῦ ἦτο γκαρσόνι στὸ συσσίτιο τῶν διόπων. Ἔφερνε δηλαδὴ τὴν καραβάνα, ὅταν δὲν τὴν ἔφερνε κανένας δίοπος ποῦ βαρυεστοῦσε πιὰ νὰ περιμένῃ, μιὰ κανάτα νερό, ὅταν δὲν τὴν ἔχυνε ἢ δὲν τὴν ἔπινε, καὶ τέλος ἔπλενε μιὰ φορὰ στὶς δεκαπέντε ἡμέρες τὰ σιδερένια πιάτα τοῦ συσσιτίου. Τὴν συχνότερη πλύσι των τὴν θεωροῦσε περιττή, ἀφοῦ μιὰ φορὰ τὰ πιάτα ἔτσι κι' ἔτσι πάλι θὰ ἐλερώνοντο.

Ὁ Ἡλιοῦ ἔτρωγε στὸ τραπέζι τῶν διόπων, ἐδιάλεγε μάλιστα τὸ καλλίτερο κομμάτι κρέας καὶ ἔπαιρνε πρῶτος τὴν μερίδα του γιὰ νὰ ἔχῃ περισσότερο πάχος. Ἂν τοῦ ἐφώναζε κανένας δίοπος ἔδινε αὐτὴ τὴν ἀπάντησι:

—Ἔ! Ἔ! Τί φωνάζεις; Ὁ καθένας μὲ τὴν σειρά του.

Τὶς παραμονὲς τῆς εἰρήνης εἶχεν ἑκατὸ σαρανταπέντε δραχμὲς στὸ πορτοφόλι του καὶ ἐβασάνιζε τὸ μυαλό του ἀπὸ τὶς ὀχτὼ τὸ πρωῒ ὡς τὶς ὀχτὼ τὸ βράδυ, τί ἔπρεπε νὰ τὶς κάνῃ. Ὑπῆρχαν δύο

πειρασμοὶ γι' αὐτὸν ποῦ τὸν τραβοῦσαν ὁ καθένας μὲ τὸ μέρος του, ὅπως στὴν παληὰν ἐποχὴ τὸν Ἡρακλῆ, ἡ Ἀρετὴ καὶ ἡ Κακία.

Ὁ πρῶτος πειρασμός, ντυμένος λιμοκοντόρος, τοῦ παρίστανε τὶς ἀπολαύσεις τῶν 145 δραχμῶν ὑπὸ μορφὴν μιὰς φορεσιᾶς, καινούργιου τῆς μόδας κοστουμιοῦ μὲ τὰ λοιπὰ ἐξαρτήματα. Μ' αὐτὴ τὴν φορεσιὰ θὰ παρουσιάζετο στὸ σπίτι του μὲ τὴν εἰρήνη, σὰν τὸν καλλίτερο λόρδο.

Ὁ δίοπος πυροβολητὴς Μεθενίτης μᾶς διεσκέδαζε καθημερινῶς, μὲ τὸ νὰ παριστάνῃ κωμικώτατα τὴν ἐντύπωσι ποῦ θὰ ἔκανεν ὁ Ἡλιοῦ στὸ χωριό του μὲ τὴν καινούργια του ἐμφάνισι.

Ὁ Δίοπος Μεθενίτης μᾶς ἔκανε καὶ γελάσαμε.

Τὰ κοριτσόπουλα θὰ ἔβγαιναν στοὺς δρόμους καὶ θὰ τὸν ἐχαιρετοῦσαν.

— Ὦ μισέρδε, μισέρδε Μητρ' Ἡλιοῦ — Καλῶς ὥρισες, καλῶς ὥρισες Δημῆτρι Ἡλιοῦ.

—Μισέου τσόβα—Καλῶς σᾶς ηὕραμε.

—Τσὲ ἰμπούκου γιέ! Σὰ γιατρὸ μ' ντοῦκε — Τί ὥμορφος ποῦ εἶσαι! Σὰν γιατρὸς μοιάζεις.

Κι' ἐδῶ ἐσκάζαμε στὰ γέλια μὲ τὴν ὑποθετικὴν ἀπάντησι τοῦ Ἡλιοῦ στὴν τελευταία φράσι τῶν κοριτσιῶν τοῦ Κρανιδιοῦ.

—Κὰν νικὶν ντιζέτε πές — Ἑκατὸν σαρανταπέντε δραχμὲς ἔχουνε.

Ὁ ἄλλος πειρασμὸς ποῦ τραβοῦσε τὴν σκέψι τοῦ Ἡλιοῦ ἦτο μιὰ βάρκα. Θὰ ἀγόραζε μὲ τὶς 145 δραχμὲς μιὰ βάρκα καὶ θὰ ἐγίνετο κι' αὐτὸς νοικοκύρης.

Τώρα ὑπῆρχε φόβος νὰ ἔπαιρνε τὴν ἀπόλυσί του ὁ Δημήτρις Ἡλιοῦ καὶ νὰ μὴν εἶχε κάνει ἀκόμη οὔτε τὴν μίαν ἐκλογὴν οὔτε τὴν ἄλλη.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἀκόμη ὅτι ὁ Ἡλιοῦ τὶς 145 δραχμὲς τὶς ἀπέκτησεν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἀπὸ τὶς 9,50 ποῦ ἔπαιρνε γιὰ μηνιαῖο μισθό, ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀπὸ τὸ φράγκο ποῦ τοῦ ἔδινε κάθε δίοπος τὸν μῆνα γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του στὸ συσσίτιο.

Ἕνα πρωΐ, οἱ δίοποι ἀνεκάλυψαν τὸν Ἡλιοῦ νὰ κόβῃ τὰ νύ-

χια τῶν ποδιῶν του μὲ τὸν σουγιὰ ποῦ εἶχε δώσει ὁ Μεθενίτης νὰ κόβῃ τὸ ψωμὶ τοῦ συσσιτίου. Ὅταν τὸ μεσημέρι ἔβγαλε τὴν ἴδια σουγιὰ καὶ ἄρχισε νὰ κόβῃ τὸ ψωμί, ἔβαλαν ὅλοι τὶς φωνές:

—Βρὲ βρωμάνθρωπε, μ' αὐτὴ τὴ σουγιὰ μᾶς κόβεις τώρα τὸ ψωμί!

—Καὶ τί σχέσι ἔχει αὐτό, ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἡλιοῦ. Ἐγὼ μονάχα κόβω μὲ σουγιὰ τὰ νύχια μου;

Τὸ ἴδιο μὲ τὴν ἀκαθαρσία, ἡ λαιμαργία τοῦ Ἡλιοῦ δὲν περιωρίζετο ἀπὸ ὅρια. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ συνηθισμένο φαγητὸ ποῦ τοῦ πασουν δύο, ὁ Ἡλιοῦ ἔτρωγε καὶ δέκα ἀκόμη τοὐλάχιστον αὐγὰ τὴν ἡμέρα. Τὰ αὐγὰ τὰ ἐπρομηθεύετο ἔτσι. Καθὼς ὑπηρέτει στὸ συσσίτιο τῶν διόπων εἶχε καὶ τὰ κλειδιὰ τῶν ψωμιῶν, καθημερινῶς δὲ ἐπερίσσευαν δύο ὡς τρία ψωμιά. Ὁ Ἡλιοῦ τὰ ἔδινε καὶ ἔπαιρνεν αὐγά. Τὰ ψωμιὰ αὐτὰ ἀνῆκαν σὲ ὅλους τοὺς διόπους, μὰ ὁ Ἡλιοῦ ποτὲ δὲν προσέφερε οὔτε ἕνα αὐγὸ στὸ συσσίτιο. Ἂν τοῦ ἐφώναζε κανείς, θὰ ἔπαιρνε τὴν ἀπάντησι:

—Βλέπεις συνηθισμένο σ' εἶχε ὁ μπαμπᾶς σου στὸ χωριὸ νὰ σὲ ταΐζῃ ὅλο αὐγά.

Σὲ μιὰ περιπολία στὰ Δαρδανέλλια κάποιος ναύτης γιὰ νὰ ἀστειευθῇ ἐφώναξε στὸν Ἡλιοῦ:

—Ἡλιοῦ τὸ σακκοθέσιό σου πλημμύρισε νερά.

Ἡ φουρτοῦνα εἶχε κάνει ἄνω κάτω τὸ καράβι, καὶ ὁ Ἡλιοῦ ποῦ ἦτο κουβαριασμένος κάτω ἀπὸ τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τινάχτηκε μὲ τὴν φωνὴ ἀπάνω, πῆρε δυὸ τρεῖς τοῦμπες γιὰ νὰ φθάσῃ στὸ σακκοθέσιό του, ἐνῷ ἐφώναζε διαρκῶς:

—Εἶχε γοῦστο λέει νὰ βραχοῦν τ' αὐγά μου.

Κάποτε ὅμως ὁ ὁπλονόμος εἶχε μάθει ὅτι στὸ σακκοθέσιο τοῦ Ἡλιοῦ εὑρίσκοντο περὶ τὰ δέκα ψωμιὰ καὶ τοῦ ἐφώναξε:

— Ἔλα ἐδῶ, Ἡλιοῦ. Νὰ φέρῃς τὰ ψωμιὰ ποὺ ἔχεις μέσα στὸ σακκοθέσιό σου. Δὲν ἔχομε σκοπὸ νὰ μᾶς φᾶνε οἱ κατσαρίδες . . . Θὰ τὰ δώσωμε σ' αὐτοὺς τοὺς κακομοίρηδες τοὺς ἀνθρακεργάτες.

Ὁ Ἡλιοῦ μάταια προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν ὁπλονόμο ὅτι δὲν ἦτο κάτοχος τοῦ κρυμμένου θησαυροῦ. Οἱ ἄλλοι ναῦτες ἐφώναζαν:

— Μάλιστα, κύριε ὁπλονόμε, δώδεκα ψωμιά. Ὅσοι καὶ οἱ Ἀπόστολοι . . . Θὰ τὰ πάρῃ αὐγά . . . Ἡλιοῦ, βγάλε γλήγορα τὰ ψωμιὰ ἔξω. Ἐρχόμεθα νὰ σὲ βοηθήσωμε.

Τὸ καράβι ἦτο διπλαρωμένο στὸ ἀνθρακοφόρο «Πυθέας». καὶ οἱ ἀνθρακεργάτες ἐμαζεύθησαν στὴν κουπαστὴ μυρισθέντες κάποιο κελεποῦρι. Οἱ βαθειὲς μολυβένιες φάτσες των, πουδραρισμένες μὲ τὴν μαύρη σκόνη τοῦ καρβούνου, ἀπὸ τὴν ὁποία μόνο τὰ μάτια καὶ τὰ κόκκινα χείλη ἐξεχώριζαν, ἦσαν ἕνα ὁλάνοιχτο βιβλίο τῆς ἀνθρωπίνης ἐλεεινότητος. Ἡ κακομοιριὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ποῦ ἐξεφόρτωναν τὸ κάρβουνο ἀπὸ τὰ φορτηγὰ καράβια στὰ πολεμικά, ἦτο πάνω ἀπὸ κάθε περιγραφή. Ἦσαν ἀποβράσματα τῆς τύχης καὶ τῆς ζωῆς. Αἰχμάλωτοι χριστιανοὶ στρατιῶτες, ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ὑπηρετοῦσαν στὸν τούρκικο στρατὸ καὶ τοὺς ἔπιασαν οἱ βαλκανικοὶ σύμμαχοι, ἢ λιποτάκτες, εἶχαν ἀποκτηνωθῆ ἀπὸ τὴν στέρησι, τὴν καταφρόνια, τοὺς κινδύνους, τὴν σκλαβιά. Στὰ πρόσωπά των εἶχεν ἀπολιθωθῆ ἡ ἔκφρασις τῆς κτηνώδους δουλείας, ποῦ τοὺς εἶχε πνίξει ὁ ζυγὸς τοῦ Τούρκου. Ἀπὸ τὶς γραμμὲς καὶ τὶς σοῦφρες τοῦ προσώπου των, πλατειὲς πλαδαρὲς γραμμές, καὶ ἀπὸ τὰ μάτια τὰ ὁλοστρόγγυλα ἀπλανῆ καὶ γουρλωμένα ἔπαιρνες τὴν ἰδέαν ὅτι εἶχες ἐμπρός σου περισσότερο ἕνα κτῆνος, ποῦ γυρεύει τὴν συμπάθειά σου, παρὰ ἕνα ἄνθρωπον. Φορτωμένοι τὰ ζεμπίλια τὸ κάρβουνο ἢ μεγάλες πέτρες κάρβουνο, ἔσκυβαν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ φορτίου των, χωρὶς τὸν παραμικρὸ γογγυσμό, χωρὶς κἂν κάποιο μορφασμό, ὅταν τὸ βάρος τοῦ φορτίου περνοῦσε τὴν ἀντοχή των. Μόνο τὰ μάτια των ἐστρογγύλευαν, ὅλο ἐστρογγύλευαν. Ἦσαν καὶ ἄλλοι ἀνθρακεργάτες, ποῦ τοὺς ἐσάρωσεν ἡ ἀστυνομία ἀπὸ ὅλα τὰ καταγώγια, τὶς σηλιὲς καὶ τὰ λατομεῖα τῆς Πειραϊκῆς ἀκτῆς καὶ τοὺς ἔριξε στὸ Μοῦδρο γιὰ νὰ πιάσουν δουλειὰ καὶ νὰ ξεκαθαρίσουν λίγο τὴν μεγάλη πολιτεία. Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐφαίνοντο σὰν ὄασις μέσα στὴν ἀχανῆ ἔρημο τῆς φυσιογνωμίας τῶν δούλων συναδέλφων των. Κάποιος ἀέρας ἐλευθερίας καὶ αὐτενεργείας ἐφώτιζε τὸ ἀκάθαρτο, ἀλητικό, γυμνὸ κορμί των.

Γιὰ ὅλους ὅμως τοὺς ἀνθρακεργάτες ἐτρέφαμε κάποιαν ἀλλοιώτικη συμπάθεια, ἕνα εἶδος ὑπερηφάνου οἴκτου. Τοῦ οἴκτου ποῦ δοκιμάζει ὁ ἄνθρωπος ἐμπρὸς σ' ἕνα πεινασμένο ἀκάθαρτο ζῶο, καὶ τοὺς ἐδίναμε ὅ,τι μᾶς ἐπερίσσευεν ἀπὸ τὰ ψωμιά μας ἢ ἀπὸ τὸ συσσίτιο. Μόνον ὁ Ἡλιοῦ, ὁ φιλάργυρος καὶ μοχθηρὸς δὲν τοὺς εἶχε ποτὲ δώσει τίποτα. Καὶ τώρα εἶχεν ἀλλάξει τακτικὴ κι' ἐφώναζε:

— Πῶς θὰ τὰ δώσω τὰ ψωμιά μου, ἀφοῦ τὰ θέλω νὰ τὰ φάω.

— Ὅλα τὰ ψωμιὰ θὰ τὰ φᾷς;

— Ὅλα. Θέλω νὰ τρρρρώω.

Καὶ ἀπὸ τὴν προσπάθεια ποῦ ἔκανε νὰ δώσῃ πειστικώτερο τόνο στὴν ἔκφρασί του, τὰ ρ κατρακύλισαν ἀπὸ τὸ λαρύγγι του σὰν ξεχαρβαλωμένες ρόδες κάρρου.

— Δὲν μπορεῖς ποτὲ νὰ φᾷς τόσα ψωμιά, τοῦ ἀπάντησε πάλιν ὁ ὁπλονόμος. Θέλεις νὰ τὰ πουλήσῃς καὶ κατὰ τὸν κανονισμὸ ἡ ἐμπορεία τῆς μερίδος ἀπαγορεύεται.

Τὰ ψωμιὰ ἐπὶ τέλους, μετὰ πολλὰ βάσανα καὶ ἀντιστάσεις, ἀνεβάσθησαν ἀπὸ τὸν Ἡλιοῦ στὸ κατάστρωμα, ἐνῷ τὸ πλήρωμα τὴν κάθε ἐμφάνισι συνώδευε μὲ ἀναφωνητά:

—Ἕνα . . . δύο . . . τρία . . . ἑφτά . . . δέκα . . . Ὁλόκληρη ἀποθήκη, κύριε ὁπλονόμε!

Ἀφοῦ πιὰ ἦσαν ὅλα τὰ ψωμιὰ ἀπάνω, ὁ ὁπλονόμος ἐζήτησε νὰ τὰ πάρῃ καὶ νὰ τὰ ρίξῃ στοὺς ἀνθρακεργάτες, μὰ ὁ Ἡλιοῦ παρεκάλεσε νὰ τὰ ρίξῃ ὁ ἴδιος. Καὶ μὲ τὸ σωρὸ καθὼς ἦτο φορτωμένος ἔσκυψε στοὺς χειραγωγοὺς τῆς κουβέρτας, ἐπροφασίσθη ὅτι ἐγλύστρησε, καὶ ἄφησε νὰ τοῦ φύγουν ὅλα τὰ ψωμιὰ στὴ θάλασσα.

Ὅλοι ἐβάλαμε τὶς φωνές.

— Μωρὲ Ἡλιοῦ, τί ἔκανες!

Κι' αὐτὸς πάντα ὁ ἴδιος.

— Ἀμ τί! Θἄδινα τὰ ψωμιά μου νὰ τὰ φᾶνε αὐτοὶ οἱ παληανθρῶποι, ποῦ δὲν ἔχουνε δεκάρα στὴν τσέπη τους!

Κάτω ἀπὸ τὶς λινὲς τέντες, ποῦ τὸ ἁδρὸ φῶς τοῦ ἥλιου ἑνὸς μεστωμένου ἀνοιξιάτικου δειλινοῦ μᾶς εἶχεν ἀναγκάσει νὰ τὶς ἁπλώσωμε πάνω ἀπὸ τὰ μεγάλα πουντέλια τῆς κουβέρτας, ἐπερνούσαμε τὶς ὧρες τῆς ἀργίας μας. Ἄλλοι ἐδιαβάζαμε καμμιὰν ἐλεεινὴ φυλλάδα, ἄλλοι ἐκαπνίζαμε, ἄλλοι ξαπλωμένοι στὶς ψάθες, προσπαθοῦσαν νὰ συνεχίσουν τὸν μεταμεσημβρινὸν ὕπνο, ποῦ τὸν ἔκοβεν ὁ θόρυβος ἀπὸ τὸ διπλανὸ καράβι ποῦ ἀνθράκευε.

Ἕνας μικρούλης ναύτης, ποῦ ὑπηρετοῦσεν ἐθελοντής, τραβηγμένος παράμερα στὸ χαβοῦζι τῆς κουβέρτας, ἐδιάβαζεν ἕνα γράμμα ποῦ καιρὸ ἔπρεπε νὰ βρίσκοταν στὰ χέρια του.

— Πάλι τὸ γράμμα τῆς μάννας σου; τοῦ εἶπα.

— Τί νὰ κάνω, γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα μου. Βλέπεις αὐτὴ καὶ μοναχὴ ἔχω στὸν κόσμο.

— Μὰ σὺ τῶχεις μάθει πιὰ ἀπόξω. Τὰ κομμάτια του κοντεύουν νὰ σοῦ φύγουν ἀπὸ τά δάχτυλα.

Ὁ μικρούλης ἐθελοντὴς χαμογέλασε.

— Τὸν περασμένο μῆνα, εἶπε σὲ λίγο, τῆς ἔστειλα πάλι τὸ μηνιάτικό μου, γιὰ νὰ καλοπεράσῃ ἡ κακομοῖρα ἡ γρηά. Σὲ μένα δῶ πέρα ποῦ βρισκόμεθα τὰ λεπτὰ εἶναι ἄχρηστα.

Τὴν ὥραν αὐτὴ μιὰ φωνὴ βραχνή, τινάχτηκεν ἀπὸ τὴ γέφυρα, σκορπίστηκε στὸ κατάστρωμα, ἐνῷ ἐπανελαμβάνετο σὲ χίλιους τόνους, σὲ χίλιες ἀπηχήσεις.

Τὰ κεφάλια ἐγύρισαν αὐτόματα στὸ στόμιο τοῦ Μούδρου, καὶ τὰ μάτια ἁπλώθησαν στὴν ὑγρὴν ἐπιφάνεια τοῦ λιμανιοῦ, ἐκεῖ στὴν

εἴσοδο, ποῦ τὴν ἔκοβαν οἱ προεξοχὲς τῆς ἀκτῆς, γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν καὶ νὰ ἀγκαλιάσουν τὸ νεοερχόμενο καράβι.

Τὸ ἐγνωρίζαμε, τὸ ἐννοιώθαμε, τὸ ἐκρατούσαμε ὅλοι στὴ ψυχή μας, ὅποιο καὶ ἂν ἦτο τὸ σκαρί του, μὲ ὅποιο γνώρισμα καὶ ὅποια βαφὴ τὸ ἔντυσεν ἡ ἰδιοτροπία τοῦ ἰδιοκτήτου του. Μὲ ποιὰ ἀδηφάγο ἀνυπομονησία τῶν ματιῶν, παρακολουθούσαμε τὸ ἀργὸ πλεύσιμό του στὸ λιμάνι! Θεέ μου, ποτὲ δὲν φάνηκαν ἀργότερα βαπόρια ἀπὸ τὰ ταχυδρομικά, ὅταν ἔμπαιναν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου στὸ Μοῦδρο.

Τὴν ἴδιαν ὥραν οἱ φαλαινίδες ἀπὸ ὅλα τὰ καράβια τοῦ στόλου, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἄρχισαν νὰ ἀλαργεύουν ἀπὸ τὰ καράβια καὶ νὰ τραβοῦν στὸν «Ἀβέρωφ», ποῦ παρελάμβανεν ὅλο τὸ ταχυδρομεῖο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὸ ἐμοίραζε. Μὲ δυσκολία ἐπερίμεναν τὸ παράγγελμά του ποῦ ἔλεγε:

«Ἀποστείλατε πρὸς παραλαβὴν ἀλληλογραφίας». Εἶχαν ξεκινήσει πρὶν ἀπὸ τὸ παράγγελμα οἱ φαλαινίδες καὶ οἱ σκάφες, ποῦ ἔφριτταν καὶ αὐτὲς ἀπὸ ἀνυπομονησία πάνω στὸ ὑγρὸ κυλίμι καὶ ἐξεγλυστροῦσαν καὶ ἐχάνοντο στὸ γλήγορο τράβηγμα τῶν κουπιῶν, χωρὶς οἱ κωπηλάτες νὰ ἀκούουν τὰ παραγγέλματα τοῦ πηδαλιούχου διόπου, παρατυπία ποῦ σὲ ἄλλη περίστασι θὰ εἶχε γιὰ τιμωρία δεκαπέντε ἡμερῶν περιορισμό.

Ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποῦ ἐξεκίνησεν ἡ βάρκα γιὰ τὸν «Ἀβέρωφ», ὁ μικρούλης ἐθελοντὴς ἔλεγε κι' ὅλο ἔλεγε:

— Θἄχω κανένα γράμμα σήμερα;

Ρωτοῦσε τοὺς ἄλλους ναῦτες καὶ τοὺς ὑπαξιωματικοὺς καὶ εἶχε τέτοιο τόνο ἡ φωνή του, σὰν νὰ ἐπερίμενεν ἀπὸ τὴν ἀπάντησι τῶν ἄλλων, τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ ποῦ ἐπερίμενε.

Μαζεμμένοι πίσω στὴν πρύμνη γύρω ἀπὸ τὸ κουβοῦσι τοῦ μεσοδόμου, ἐπεριμέναμε τὴ βάρκα ποῦ θὰ ἐγύριζε. Ἐπεριμέναμε μὲ τὴ σειρὰ τὸν ὁπλονόμο ποῦ θὰ παρελάμβανε καὶ θὰ ἐμοίραζε τὴν ἀλληλογραφία . . .

Τώρα ὁ ὁπλονόμος εἶχε παραλάβει τὸ πάκο τὰ γράμματα, καὶ ἄρχιζε νὰ φωνάζῃ τὰ ὀνόματα, καὶ καμμιὰ φορὰ τὶς διευθύνσεις ποῦ τοῦ ἐφαίνοντο κωμικές. Κανένας ὅμως δὲν ἐγελοῦσε. Ὅλων τὰ μάτια κυττοῦσαν στὸ σωρό, τὸν ἀνασκάλευαν μὲ βουλημία, καὶ προσπαθοῦσαν ἀπὸ τὸ σχῆμα ἢ τὸ χρῶμα τοῦ φακέλλου νὰ μαντεύσουν ἂν εἶναι κανένα γράμμα γι' αὐτούς, πρὶν φθάσῃ ἀκόμη

ἡ σειρὰ στὸ σωρό, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ διαβάζεται τὸ ὄνομα.

Καὶ ὁ μικρούλης ἐθελοντής, ποῦ εἶδε πῶς καὶ πάλιν ὅλα τὰ γράμματα εἶχαν μοιρασθῆ, χωρὶς αὐτὸς νὰ πάρῃ κανένα, περίμενε μόνος στὴν ἴδια θέσι, συλλογιζόμενος πῶς κάποιο λάθος μπορεῖ νὰ ἔγινε, πῶς ἴσως νὰ ἐφαίνετο καὶ πάλιν ὁ ὁπλονόμος καὶ νὰ ἔλεγε καὶ τὸ ὄνομά του. Καὶ ἡ λύπη του ἐπέρασε βαθειὰ τὸ συμπαθητικὸ πρόσωπό του, ὅσο μεγάλη ἦτο ἡ χαρὰ ποὺ ἐφώτιζε τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλων καὶ τὰ κινήματά των. Μὰ οἱ ἄλλοι ποὺ δὲν εἶχαν λάβει γράμμα, ἐβλαστημοῦσαν μὲ ἀλλοιώτικο πόνο καὶ ἀγωνία καὶ ἔλεγαν:

— Στὸ διάβολο, πάλι δὲν εἶχα γράμμα. Ἂν ξαναγράψω καὶ γὼ ἂς μὲ κρεμάσουνε.

Μόνο ὁ μικρούλης ἐθελοντής, τραβήχτηκε σὲ μιὰν ἄκρη χωρὶς νὰ βλαστημᾷ, καὶ ὕστερα σηκώνοντας τὰ μάτια του ἀπάνω μου, μοῦ εἶπε:

— Εἶναι τὸ τελευταῖό της γράμμα ἀπὸ ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες. Μὰ δὲν παραπονιέμαι καὶ τόσο. Ἀπὸ τὸ νησὶ μοῦ ἔγραψε κάποιος μπάρμπας μου πῶς εἶναι καλά. Βλέπεις ἡ κακομοῖρα ἡγρηὰ δὲν ξέρει γράμματα, καὶ ποιὸν νὰ βρίσκῃ νὰ τῆς γράφῃ.

—Εἶναι τὸ τελευταῖό της γράμμα.

Μέσα στὸ καράβι ὁ μικρούλης ἐθελοντὴς ἦτο γνωστός, καὶ στοὺς ἀξιωματικοὺς ἀκόμη, γιὰ τὴν ἀγάπη τὴ μοναδικὴ ποὺ εἶχε στὴ μητέρα του. Γιὰ τὴν ἀγάπη της καὶ μόνη εἶχε καταταχθῆ ἐθελοντὴς στὸ Ναυτικό, ἀφοῦ ὅταν ἦτο παιδί, τὰ χάδια της ποῦ τὸν εἶχε μοναχό, δὲν τὸν εἶχαν ἀφίσει νὰ στερεώσῃ σὲ καμμιὰ δουλειὰ ἢ νὰ μάθῃ καμμιὰ τέχνη.

Οἱ ἄλλοι, οἱ εὐτυχισμένοι ναῦτες, εἶχαν σκορπίσει σὲ ὅλες τὶς γωνιὲς τοῦ καραβιοῦ, στὴ γέφυρα, στὸ οἰακονομεῖο, στὰ ὑποφράγματα, στὴν κουβέρτα, στὰ στόκολα, στὴ χελῶνα ἀπάνω, καὶ ἐδιάβαζαν τὰ γράμματα τῶν δικῶν των. Μὰ τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς ὕστερα ἀπὸ τὸ διάβασμα, ἔβλεπες καὶ ἕνα μορφασμὸ δυσαρεσκείας ἢ ἄκουες μιὰν ἀναφώνησι:

— Τόσα λίγα! Κι' ἐγὼ τοὺς γράφω κόλλες ὁλάκαιρες.

Ὁ ἥλιος ὁ ἀνοιξιάτικος εἶχε χαθῆ πιὰ πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Λήμνου, καὶ ἡ θάλασσα ἐχρωματίστηκε σὰν νὰ εἶχε πλημμυρίσει ἀπὸ βυσσινάδα.

Ὁ μάγειρος ἀπὸ πολλὴν ὥρα εἶχεν ἑτοιμάσει τὸ βραδυνὸ συσσίτιο, τὸ εἶχε μοιράσει στὶς καραβάνες, καὶ ὁ δίοπος τῆς διανομῆς μάταια ἐξέγδερνε τὸ λαιμό του, φωνάζοντας τοὺς ναῦτες νὰ τὶς παραλάβουν.

Κανένας δὲν εἶχεν αὐτιὰ νὰ ἀκούσῃ, κανένας, μᾶλλον, δὲν εἶχε τὴν ὥραν αὐτὴ στομάχι ποῦ νὰ φωνάξῃ. Ἄλλου εἴδους τροφὴ συνετελεῖτο μὲ τὸ διάβασμα τῶν γραμμάτων.

Στὴν κάθε φωνὴ τοῦ διόπου τῆς διανομῆς τοῦ συσσιτίου, εἴκοσι ἄλλες φωνὲς ἀπαντοῦσαν:

— Δὲν μᾶς ἀφίνεις, ἀδερφέ, μὲ τὸ φαΐ σου.

Καὶ ὁ μικρούλης κληρωτός, εἶχε ξεχασθῆ καὶ αὐτός, καὶ ἐδιάβαζε στὴ γωνία του πάλι τὸ γράμμα τῆς μάννας του, σὰν νὰ τὸ εἶχε λάβῃ κι' αὐτός, ὅπως οἱ ἄλλοι, μὲ τὸ ταχυδρομεῖο ποῦ ἦρθε τὸ ἀπόγευμα.

Εἶχε ξεχάσει ὅλο τὸ γύρω του κόσμο, παραδομένος στὸ γράμμα του.

Ἕνας δίοπος πατριώτης του, μοῦ ἔκανε νόημα νὰ ἔρθω κοντά του, σὰν νὰ ἤθελε κάτι νὰ μοῦ εἰπῇ.

—Τὸ φουκαρᾶ, εἶπε, μὲ ἀλλοιώτικη φωνή. Τώρα ἐπῆρα γράμμα ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἡ μάννα του ἔχει πεθάνει, κοντὰ ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες, καὶ τοῦ τὸ κρύβουνε. Μοῦ γράφουν νὰ τὸ εἰπῶ ἐγώ, μὰ δὲν βαστᾷ ἡ καρδιά μου γιὰ τέτοια δουλειά. Τὰ δυὸ τελευταῖα μηνιάτικά του ποῦ τῆς ἔστειλε, τὰ ἔδοσαν γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας της.

Ἔμεινα χωρὶς νὰ μιλήσω.

Μὰ σὲ λίγο ὁ μικρούλης ἐθελοντὴς ἦρθε κοντά μου καὶ μὲ ἔπιασε.

—Θὰ δώσω στὸ ψωνιστή, ἔλεγε, ποῦ θὰ βγῇ ἔξω τὸ μηνιάτικο ποῦ τὸ πῆρα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν καπετάνιο, γιὰ νὰ τὸ στείλῃ ταχυδρομικῶς στὴ μάννα μου. Μὲ τὴν Λαμπρὴ ποῦ ἔρχεται δὲν κάνει νὰ τῆς λείψῃ τίποτα.

Καὶ ἐγελοῦσε μὲ τὴν πιὸ λευκὴν εὐτυχία, συλλογιζόμενος τὴν

χαρὰ ποῦ θὰ ἔδιναν στὴ μητέρα του αὐτὰ τὰ χρήματα, ποῦ, ἀλλοίμονο, δὲν τῆς ἐχρειάζοντο πιὰ οὔτε γιὰ τὴν κηδεία της.

Ἕνα δυνατὸ φρικίασμα μὲ ἔπιασε ἐμπρὸς στὸ εὐτυχισμένο γέλοιο καὶ πιάστηκα κάπου μὲ τρόμο. Ποτὲ στὴ ζωή μου δὲν εἶχα ἀντικρύσει πιὸ τραγικὸ χαμόγελο.

Κι' ὅταν κατὰ τὶς ἐννιὰ τὴν νύχτα εἶχαν σβύσει τὰ φῶτα τοῦ καραβιοῦ, καὶ μὲ τὴν διαταγὴ τῆς κατακλίσεως ἐστερεώθησαν οἱ μπράντες τῶν ναυτῶν, εἶδα στὸ θαμποφώτεινο ἁλῶνι ἑνὸς κεριοῦ, στὸ βάθος τοῦ ὑποφράγματος, μιὰ μαύρη σκυμμένη σιωπηλὴ σκιὰ ποῦ κάτι ἐφαίνετο νὰ ἀνασκάλευε.

Ἦτο ὁ μικρούλης ἐθελοντής, ποῦ ἔσκυβε πάλι, πρὶν νὰ κοιμηθῇ, στὸ γράμμα ἐκεῖνο τῆς μάννας του.

ΤΑ ΜΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΛΥΒΟΥ

Ὅταν ἀκούσαμε τὸ παράγγελμα «εἰς θέσιν ἀπάρσεως» καὶ εἴδαμε τὸ γέρο ναύκληρο ν' ἀνεβαίνῃ στὸ καποῦνι γιὰ νὰ ἐπιστατήσῃ στὴν ἀνέλκυσι τῆς ἀγκύρας, ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων μας ἄρχισαν νὰ πέφτουν σὰν χάνδρες ἀπὸ κομπολόϊ οἱ βλαστήμιες καὶ οἱ βρισιές. Ὅσην ὥρα, ἔκανε νὰ ξεμπουκάρῃ ἡ «Λόγχη» ἀπὸ τὸ λιμάνι καὶ νὰ τραβήξῃ στ' ἀνοιχτά, τόσην ὥρα βαστοῦσαν κι' οἱ βρισιές. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας καὶ ὅσο βαστοῦσαν τὰ μάτια μας, ἡ θάλασσα ἄφριζε καὶ μούγκριζε καὶ μοιρολογοῦσε.

— Μωρὲ ἐδιάλεξαν, καιρὸ καὶ τὴν ἡμέρα, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ἕνας πτυχιοῦχος ἁρμενιστής, ποῦ ἐκρατιόταν γερὰ ἀπὸ ἕνα χαλκᾶ τοῦ μπαλαούρου γιὰ νὰ μὴν τὸν πάρῃ ἡ θάλασσα. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μᾶς ξεσκαρίσουν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ παραμονὴ Πρωτοχρονιᾶς, καὶ νὰ μᾶς στέλνουνε μ' αὐτὴ τὴ σέσουλα καὶ μὲ τέτοιο μπουρίνι στοῦ διαβόλου τὴν οὐρά.

— Ὅταν εἶναι κανένας στὸ ναυτικό, ὅλα νὰ τὰ περιμένῃ ἀπαντοῦσαν ἄλλες φωνές. Στέκεται ἕνα δευτερόλεπτο στὴ θέσι της ἡ οὐρὰ τ' ἀλόγου νὰ σταθοῦμε καὶ μεῖς;

— Καὶ νἄλεγε κανένας, πὼς θἄκανα Ἄη Βασίλη σπίτι μου, μουρμούρισε καὶ πάλι ὁ ἁρμενιστής. Μωρὲ τύχη! Φτοῦ!

Κάποιοι ἄλλοι θέλησαν νὰ ἀστειευθοῦν καὶ νὰ πειράξουν τὸν ἁρμενιστή, καὶ ὁ ναύτης ποὺ ἔκανε χρέη καμαρώτου στοὺς ἀξιωματικούς, ἐδήλωσε μὲ καλὰ πληροφορημένο καὶ σοβαρὸ ὕφος πῶς τὸ καράβι θὰ ἔμενε φυλακίδα ἕξη μῆνες στὴ Μυτιλήνη, γιατὶ τὰ πράγματα μὲ τὸν Τοῦρκο πάλι ἐθόλωναν.

—Μωρὴ ἄντε χάσου, Μαρίκα, ἔκανε ξεχειλισμένος ἀπὸ θυμὸ ὁ ἁρμενιστής. Βάλε ποδιὲς κι' ἔλα νὰ σὲ καμαρώσωμε.

Τέσσερις ὧρες ταξεῖδι κι' οὔτε σαράντα μίλλια δρόμο. Κόντρα ὁ καιρὸς καὶ κόντρα ἡ θάλασσα. Οἱ μηχανὲς ἐδούλευαν «πάσῃ

δυνάμει» καὶ τὰ καζάνια ἦταν κίνδυνος νὰ σπάσουν ἀπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἀτμοῦ.

Κάτω στὸ ὑπόφραγμα, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, πεσμένοι στὰ σακκοθέσια τουρτούριζαν ἀπὸ τὸ ρῖγος τῆς ζάλης, καὶ εἶχαν δεμένη τὴν κοιλιά των σφιχτὰ μὲ τὶς ζῶνές των. Μὰ τὰ νερὰ ποὺ ἔτρεχαν κάτω, σὰν νὰ περνοῦσαν ἀπὸ κόσκινο, καὶ ἡ ἀψειὰ βρῶμα τῆς κάπνας τῶν λαδιῶν καὶ τῆς σεντίνας ἐσήκωνε τ᾽ ἄντερα καὶ τὰ ἔφερνεν ὡς τὸ στόμα.

Καὶ ὅσο ἡ νύχτα καὶ τὸ σκοτάδι ἔπεφταν στὰ νερὰ καὶ ἐσκέπαζαν τὴν θάλασσα, τόσο τὸ μάνιασμα τοῦ ἀέρα καὶ τοῦ νεροῦ ἐδυνάμωνε καὶ ἐγίνετο πιὸ ἄσχημο καὶ πιὸ φοβερό. Στὸ βάθος τὸ Καβοντόρο ξεχώριζε θαμπὸ καὶ ὁλόρθο, καὶ τὸ κῦμα ἐδῶ ἀνέβαινεν ὡς τὸν οὐρανό.

—Μωρὲ ἄντε χάσου, Μαρίκα!

Χονδρὸ κανάλι τὸ Καβοντόρο ποὺ ἔφαγε καράβια ντερέκια, πιὸ ἥσυχο καὶ πιὸ κοιμισμένο ἀκόμη, καὶ μὲ τέτοιο ξύπνημα σὲ τέτοιαν ὥρα καὶ μὲ τέτοιο καράβι καρυδότσοφλο!....

— Ντροπὴ καὶ πείσματα ἡ θάλασσα δὲν θέλει, εἶπεν ἕνας δίοπος ποὺ κατέβηκε μουσκίδι στὸ ὑπόφραγμα, καὶ ἔφερε τὴν εἴδησι πὼς τὸ καράβι ἄλλαζε πορεία καὶ θὰ τραβοῦσεν ἀνάμεσα Σύρου-Δείλιας καὶ Τήνου, γιὰ νὰ φθάσῃ, κάνοντας ὅλην αὐτὴ τὴ βόλτα, στὸν προορισμό του.

Μὲ τὴ ψυχὴ στὰ δόντια, μὲ τὸ ἕνα χεῖλι στὸ Θεὸ καὶ τ᾽ ἄλλο στὸν Διάβολο, ἐπεράσαμε τὶς μακρυνὲς ὧρες τοῦ σκοταδιοῦ, ἔρμιοι καὶ παρατημένοι ἀνάμεσα σὲ οὐρανὸ καὶ σὲ θάλασσα.

Ἦτο ὅμως τέτοια ἀνάγκη ἡ παρουσία τοῦ καραβιοῦ στὰ νερὰ τῆς Μυτιλήνης, ποὺ καὶ τὸ πιὸ μικρὸ καὶ λιγόωρο πόδισμα μπορεῖ ἴσως νὰ ἔφερνε μεγάλες λύπες καὶ συμφορὲς. Ἐκεῖνο τὸ χρόνο, τὶς τελευταῖες ἀκριβῶς ἡμέρες τοῦ 1913, ἄρχιζαν οἱ πρῶτοι διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τὸ τούρκικο θηρίο, 5

ποὺ ὕστερα ἀπὸ ἕνα κοίμισμα τῆς ἀγριότητός του γιὰ λίγα χρόνια, ἄρχιζε πάλι τὴν παληά του τακτική, τῶν ἐκτοπισμῶν καὶ τῆς σφαγῆς. Ἡ γλήγορη ἐμφάνισις ἑλληνικοῦ καραβιοῦ στὰ νερὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας γιὰ προστασία καὶ φοβέρα, ἦτο ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου, καὶ ἡ διαταγὴ τοῦ Ὑπουργείου δὲν ἐδέχετο καμμιὰν ἄλλην ἐξήγησι.

Ὅταν ὁ ἥλιος ἔφερε τὴν ἡμέρα, παλαβοδέρναμε ἀκόμη νοτιὰ στὸν κάβο Μαστίκιοϊ. Τὸ μεσημέρι μόλις ἄρχισαν νὰ φαίνωνται σὰν φρύδια μπασμένα στὸ ζωνάρι τῆς θάλασσας, τῆς Μυτιλήνης τὰ βουνά.

Ὕστερα ἀπὸ ἕνα ξεθεωτικὸ ἄνοστο πάλεμα μὲ τὰ συχαμένα στοιχεῖα τῆς φουρτουνιασμένης θάλασσας καὶ τοῦ γλοιώδους οὐρανοῦ, ἐρρίξαμε τὴν ἄγκυρά μας στὸ Μόλυβο τῆς Μυτιλήνης. Χωρὶς καμμιὰ ντροπὴ αὐτὸς ὁ κόρφος ἦτο παραδομένος στὴν ἄπληστη ἡδονιστικὴ διάθεση τῶν κυμάτων καὶ τῶν ἀνέμων τοῦ πελάγους. Τί νὰ περιμένωμε καὶ μεῖς καὶ τὸ καράβι μας ἀπὸ ἕνα τόσο πλαδαρό, τόσο ξετσίπωτο, τόσο μαλαγμένο κόλπο; Οὔτε ζεστασιὰ γυρεύαμε ἐκεῖ, οὔτε χάδια, οὔτε τὴν ἀγάπη ἑνὸς παρθενικοῦ κόλπου ποὺ μένει ἀνέγγιχτος ἀπὸ τὸν ἄγριον ὀργασμὸ καὶ ἀπὸ τὸ ἀφροδισιακὸ μάνιασμα τῶν στοιχείων. Μὰ εἴχαμε ὑποφέρει πολύ. Τὸ ἄγριο θαλασσοπάλεμα καὶ ἡ λυσσασμένη νεροποντὴ μᾶς εἶχαν νευριάσει. Οἱ σάρκες καὶ τὰ στιμόνια τῆς ψυχῆς μας εἶχαν παραλύσει. Μιὰ ἀγκαλιὰ ἑταίρας κοινῆς γῆς, ἀνοίχτηκε μπροστά μας μὲ βακχευμένη νωθρότητα. Χυθήκαμε μέσα χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τοὺς ἀποθηριωμένους μνηστῆρες ποὺ ἐλύσσαζαν τριγύρω μᾶς μὲ μουγκρίσματα καὶ φοβέρες, καὶ κάθε στιγμὴ ἀπειλοῦσαν νὰ μᾶς ἀναποδογυρίσουν σὰν καρυδότσοφλο.

Τὸν κόλπο τὸν γιρλαντώνει ἕνα μεγάλο χωριό, σωστὴ πόλις, ποὺ ἔχει τὸ ἴδιο ὄνομα μ' αὐτόν. Μὰ στὴν ἀριστερά του ἄκρα, ἕνας ἄσπρος θρῆνος ἐξεφύλλιζεν ἀκατάπαυστα τοὺς κρωγμούς του. Ἦτο ἕνα σπαρμένο χωράφι ἀπὸ πένθιμα ἐμβατήρια καὶ ἐξόδιους ὕμνους ποὺ εἶχαν μαρμαρώσει ἐκεῖ. Κουραστικὴ ἀσπράδα ποὺ ἔπηξε καὶ εἶχε γίνει κολῶνες-κολῶνες, ἔβαφε τὸ χωράφι ἀπὸ τὴν μιά του ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη.

Στὴν ἄκρη τοῦ Μόλυβου ἦσαν σπαρμένα τὰ μνήματα τοῦ τούρκικου νεκροταφείου. Καὶ ἦσαν αὐτὰ τὰ μνήματα κι' αὐτὸ τὸ νεκροταφεῖο ποὺ ἐγέννησαν στὶς ψυχές μας τὶς χαλασμένες ἀπὸ

τὴν ἀγωνία ἑνὸς τέτοιου ταξειδιοῦ, τὶς πιὸ ἀνέκφραστες ἐντυπώσεις, τὰ πιὸ ἀνείπωτα αἰσθήματα. Κάτω ἀπὸ τὸν θολωμένο οὐρανὸ αὐτὴ ἡ ἀσπράδα, κομματιασμένη σὲ ὁλόρθους, πεσμένους, γυρμένους, πλαγιαστοὺς στύλους ἀκολουθοῦσε καὶ συνώδευε κάθε ἀνεβοκατέβασμα τοῦ καραβιοῦ μας σὰν φάντασμα, σὰν ξωτικό.

Καὶ ἡ βροχὴ δὲν χτυποῦσε μόνο στὸ καράβι σὰν ρυθμὸς ρωλογιοῦ καὶ δὲν μᾶς πότιζε μόνο τὰ μεδούλια. Τὴν νοιώθαμε νὰ ποτίζῃ μὲ ἀλλοιώτικην ἐπιμονή, μὲ ἀλλοιώτικα γνωστικὸ σύστημα τὸ χωράφι. Λουλούδια δὲν ἀνθοῦσαν ἐδῶ ἀπὸ τὴ βροχή, μὰ ἐφύτρωναν-ὅλο ἐφύτρωναν σάν ἄσπρα μανιτάρια, οἱ στῆλες τῶν μνημάτων, οἱ ὁλόρθες, οἱ πεσμένες, οἱ γυρτές, οἱ πλαγιασμένες στῆλες μὲ τὸ ἐξωγκωμένο κιονόκρανο ἐπάνω, σὰν κεφάλι λουλουδιοῦ ἢ σὰν ἀνθρώπινο κεφάλι. Στῆλες ἀμέτρητες, πολλὲς, στρέμματα ὁλάκαιρα ποὺ εἶχαν φυτρώσει ἀπὸ τὴν σπορὰ τοῦ θανάτου.

Ποιὸς ξέρει πόσων αἰώνων πινέλο ἐδούλεψε στὸ κάντρο τοῦ τούρκικου νεκροταφείου, γιὰ νὰ τὸ παρουσιάσῃ ἔτσι στυγνό, ἔτσι ὠμό, ἔτσι φρικιαστικὸ στὰ μάτια μας. Ἀπὸ ὅλες τὶς γοῦβες καὶ τὶς καμπύλες, καὶ τὰ χαμηλώματα καὶ τὰ ψηλώματα τοῦ χωραφιοῦ εἶχε περάσει καὶ ἐμαρμάρωσεν παντοῦ ἡ λιτανεία τῶν μνημάτων. Μνημάτων ἀμέτρητων ὅπως οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου, ὅπως οἱ στάλες τῆς φθινοπωρινῆς βροχῆς. Τὶ ἔκανε λοιπὸν ἡ ζωὴ ποὺ τὴν εἶχαν κλείσει τὰ μνήματα μέσα των; Τριγύριζε πλάνη καὶ ἀνήσυχη μέσα στὸ χωράφι καὶ τριγύρω μας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σίδερα τὰ σχοινιὰ καὶ τὰ συρματένια ξάρτια ἢ εἶχε ἀπὸ χρόνια πιὰ παγώσει καὶ εἶχε γίνει ἕνα μὲ τὴν πέτρινη ζωὴ τῶν ἄσπρων στηλῶν; Ἐλέγαμε, θέλαμε ἔτσι νὰ τὸ πιστέψωμε, καθὼς τὰ βλέπαμε ἄσπρα μέσα στὸ μεγάλο θόλωμα, πὼς τὰ μνήματα τοῦ Μόλυβου ἐζοῦσαν τὴ δική των ζωή. Μιὰ ζωὴ χωριστὴ ἀπὸ ἐκείνη ποὺ εἶχαν σκεπάσει. Ἔτσι γιατὶ ἄλλα ἐστέκοντο φανταχτερὰ στὴ νεότητά των, καὶ ἄλλα εἶχαν τσακίσει καὶ ἔγειραν, καὶ ἄλλα εἶχαν γίνει σκόνη πιὰ γιὰ νὰ στηλωθοῦν στὰ συντρίμμια των νέες στῆλες, καὶ ἄλλα ὁλόϊσα ἀνέβαιναν σὰν δροσερὰ βλαστάρια καὶ ἄλλα σπαρμένα ἐδῶ κι' ἐκεῖ εἶχαν γίνει σωρὸς λιθάρια, σοῦ ἔφερναν ἄθελα στὴν σκέψι μιὰ κοινωνία τῶν μνημάτων μὲ δική τους ζωή, δική τους ἀκμή, δική τους ἐνέργεια καὶ κίνησι, δικό της ἀγῶνα καὶ δική της προσπάθεια, δική της ἐπὶ τέλους ἀκμή, παρακμὴ καὶ θάνατο.

Πάνω στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ τούρκικου νεκροταφείου ἐζωντά-

νευε μιὰ παροιμία καὶ ἕνας κανών, ποὺ ἂν καὶ λένε, πὼς ἔγινε γιὰ τὸν ἀπάνω κόσμο εἶχεν ὅμως τὴν ἴδιαν ἐφαρμογὴ καὶ πρᾶξι, γιὰ τὸν κόσμο αὐτὸ τῶν στηλῶν τῶν νεκρῶν.

Ὁ θάνατός σου ζωή μου.

Τὸ μεγάλο χωράφι μὲ τὴν νεκρική του ἀσπράδα, τὴν κομμένη, γυρμένη, ὁλόρθη, πλαγιαστή, ἔρριχνε τὴν παγερὴ σκιά του στὸ καράβι μας καὶ τραβοῦσε, ὅλο μᾶς τραβοῦσε, σκαφίδι, ἄρμενα, κορμιά, κατὰ πάνω του. Ἦτο σὰν μιὰ ζάλη ποὺ εἶχε πιάσει ἀνθρώπους καὶ καράβι, σὰν ἕνα βαρὺ μεθύσι ἢ σὰν βραχνᾶς. Κι' ἡ νύχτα ἔπεφτε καὶ χαμήλωνε. Καὶ τὸ καράβι ποὺ ἔπρεπε νὰ τραβήξῃ γιὰ μέσα στὰ τούρκικα νερὰ στὸ Ἀδραμύττι, ἔμενε σὰν καρφωμένο αὐτοῦ. Ἡ ἄσπρη γιαλάδα μᾶς κρατοῦσε μαγνητισμένους, ἀνίκανους νὰ σηκώσωμε τὴν ἄγκυρα καὶ νὰ κινηθοῦμε. Μᾶς κρατοῦσε ναρκωμένους ὅλη τὴ νύχτα, σὰν δεμένους μὲ σίδερα ἐκεῖ. Καὶ ἀπέναντι στὸ Ἀδραμύττι καὶ παραμέσα καὶ παρακάτω στὶς Φώκαιες, οἱ Τοῦρκοι ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἶχαν ἀρχίσει τὴν σφαγή.

Χειμωνιάτικα Πλένια

Στὸ ὑπόφραγμα χτυποῦσεν ἀπὸ ὥρα ἡ κιθάρα. Ἦσαν ἤχοι γεμάτοι ἀπὸ ἀνατολίτικο πάθος καὶ ἀπὸ κάποια παράξενη θερμότητα, ποῦ ἔκαναν τοὺς ναῦτες νὰ βλέπουν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των μέσα ἀπὸ τοὺς φεγγίτες, πιὸ κίτρινο καὶ πιὸ μελαγχολικὸ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Κάτω στὸ ὑπόφραγμα τὸ ὄργανο δὲν ἐκουράζετο νὰ χτυπᾷ καὶ νὰ μαλακώνῃ τὴν αἰσθηματολογία τοῦ ἀπόκοσμου σωροῦ τῶν ναυτῶν. Τριγύρω ἀπὸ τὸν πάγκο ποὺ ἐκάθητο ὁ θερμαστὴς μὲ τὴν κιθάρα, βρέθηκαν ὄρθιοι, καθισμένοι, ξαπλωμένοι πάνω στὴ σκούρη λαμαρίνα ἕνας σωρὸς ναῦτες, νέοι ὅλοι παιδιὰ κληρωτοί. Ἄκουαν καὶ ἀνετινάζοντο κάθε τόσο σὲ ἀναφωνητὰ ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ τὰ χέρια των καὶ τὰ πόδια των ἐκινοῦντο καὶ ἐκτυποῦσαν πάνω στὸ ρυθμὸ τοῦ ἤχου.

Ἐκεῖνο τὸν χειμῶνα τὸ πλήρωμα τοῦ «Ἀβέρωφ» διασκέδαζεν ἔτσι ὅλο μὲ τὴν μουσική. Σ' ἄλλο ὑπόφραγμα ἔπαιζεν ἡ φυσαρμόνικα, σ' ἄλλο χτυποῦσε τὸ μανδολῖνο καὶ ἡ κιθάρα, σ' ἄλλο ἐσφύριζε τὸ ντουράβλι ἢ ἐγόγγυζεν ἡ γκάϊδα. Διασκέδασις ἀπὸ τὶς ἕξη ὡς τὶς ὀκτώ. Ὕστερα ἡ σάλπιγγα ἐκτυποῦσε κατάκλισι.

Τὰ διαμερίσματα ποῦ ἔμοιαζαν μὲ ἐργοστάσιο ἀντηχοῦσαν τὶς ὧρες αὐτὲς ἀπὸ τοὺς ἤχους τῶν ὀργάνων, ἀπὸ τὰ τραγούδια, ἀπὸ τὰ γέλια, ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν ποδιῶν ποὺ ἐχόρευαν. Καμμιὰ φορὰ ἔπαιζαν καὶ πεντέξη ὄργανα ἀπὸ τὴν μπάντα τοῦ καραβιοῦ. Ἡ σάλπιγγα ἐχτυποῦσε πρόσκλησι μουσικῆς καὶ οἱ ναῦτες ἀπὸ τὴν ἴδια στιγμὴ ἐπερίμεναν. Ἄλλοι ἐκαβαλλίκευαν τὶς διπλωμένες μπράντες, ἄλλοι ἐστηρίζοντο στὰ αἰωροθέσια, ἄλλοι ἦσαν ξαπλωμένοι ἢ ὄρθιοι. Τὰ ὄργανα ἐχτυποῦσαν μὲ προθυμία καλαμτιανούς, συρτούς, μπάλους, χασάπικους, τσάμικους, γιαννιώτικους. Ὕστερα δὲν ἀργοῦσαν νὰ πηδήσουν ἕνα-δυὸ στὴ μέση καὶ ἄρχιζε καὶ ὁ χορός.

Σιγὰ-σιγὰ ὅμως ἡ μουσικὴ συνέπαιρνε καὶ χορευτὲς καὶ ὀργανοπαῖχτες. Ὁ δίοπος Τσουλουχόπουλος ποῦ ἐχτυποῦσε συνήθως γρὰν κάσσα, ἐσκέπαζεν ὅλο τὸ θόρυβο μὲ τὸν ἀλαλαγμὸ τοῦ ὀργάνου του. Δὲν ἦτο παίξιμο αὐτό. Ἦτο ἄγριο οὐρλιασμα καὶ βοητὸ τρικυμίας. Τὸ χέρι του ἐσηκώνετο ψηλὰ καὶ ἔπεφτε ὕστερα μὲ θυμὸ ἀπότομα, ἀλύπητα, σὰν σεισμὸς στὸ δέρμα τῆς γρὰν κάσσας.

Μπὰμ-μπούμ, Μπὰμ-μπούμ, Μπὰμ-μπούμ.

Τὰ πιατίνια ἐστρίγλιζαν, ὠρύοντο σὰν λύκοι καὶ σὰν τσακάλια, ἐγρύλιζαν σὰν σφαζόμενοι λύκοι. Καὶ ὁ κόπανος τῆς κάσσας ἔπεφτεν ἀλύπητα, ἀκούραστος, αἱμοχαρὴς στὴ δυστυχισμένη μεμβράνη. Τὸ πρόσωπο τοῦ μουσικοῦ ἐλούζετο ἀπὸ ἱδρῶτα, τὰ μαλλιά του ὑγρὰ κολλημένα ἐπάνω στὸ κούτελο τοῦ ἐσκέπαζαν τὰ μάτια, τὸ ὄργανο τὸν ἐμεθοῦσε, τὸν ἐτάραζε, τοῦ ἄνοιγε τὶς πύλες εἰς τὰ ὄργια μιᾶς καννιβαλικῆς ἑορτῆς, τὰ ρουθούνια του ἔκαιαν καὶ ἐπεκατέβαζε τὸ στῆθος.

Σιγὰ-σιγὰ ἐμεθοῦσαν καὶ οἱ ἄλλοι μουσικοὶ ἀπὸ τὸ θόρυβο. Τὸ ταμποῦρλο ἐκροτάλιζε σὰν κυλιόμενο βαρέλι. Τὰ κλαρίνα ὑλακτοῦσαν, οἱ μπάσες ἐβρυχῶντο, τὰ τρομπόνια ἐξέσχιζαν τὸν ἀέρα ἀνατριχιαστικά, καὶ ἡ μαλακιὰ μελένια κλαπαδόρα ἐξέρνα βακχικοὺς ἤχους ποὺ ἀπέπνεαν χασὶς καὶ ὄπιο.

Οἱ φλέβες τῶν μουσικῶν ἐφούσκωναν στὸ λαιμὸ μέχρι διαρρήξεως καὶ ἔδειχναν κόμπους-κόμπους. Τὰ μάτια των ἐκινδύνευαν νὰ πεταχθοῦν ἔξω καὶ ἡ ἀναπνοή των ἔτρεχε κάτω ἀπὸ τὰ στόμια τῶν ὀργάνων πυκνὲς - πυκνὲς σταγόνες νερό. Ἔπαιζαν ἀδιάκοπα χωρὶς σταμάτημα, χωρὶς ἀνάσα. Καὶ τὸ τραγοῦδι ὅλο καὶ συνέπαιρνε. Ἄλλοι ναῦτες τραγουδοῦσαν καὶ ἄλλοι ἀνεκατεύοντο στὴ μάζα τοῦ χοροῦ. Ὅσοι δὲν ἐχόρευαν στὸ γενικὸ χορὸ ἐσχημάτιζαν πιὸ πέρα δικούς των μικροτέρους κύκλους. Δὲν ὑπῆρχε πιὰ ρυθμὸς, χρόνος, μέτρο, ἀκρίβεια, τίποτα δὲν ὑπῆρχε ἀπὸ τάξι οὔτε στοὺς χορευτὰς οὔτε στὴ μουσική.

Στὸ διαμέρισμα μόνο ποῦ ἔπαιζεν ἡ κιθάρα, μέσα στὸν κύκλο τῶν νέων κληρωτῶν, τὰ πράγματα ἦσαν πιὸ ἥσυχα. Μὰ γι' αὐτὸ πιὸ μελαγχολικὰ ὁ γέρο-ἐθελοντὴς ποῦ ἤρθε καὶ ἀνακατεύθηκε στὸ σωρὸ τῶν νέων κληρωτῶν δὲν μιλοῦσε καὶ ὅλο ἔστριβε τὸ μουστάκι καὶ κουνοῦσε τὸ κεφάλι του. Κανένας ἀκόμη δὲν τὸν εἶχε πάρει εἴδησι. Ἐγύριζε κάθε βράδυ ἀμίλητος τὴν μιὰ καὶ τὴν ἄλλη παρέα χωρὶς κανεὶς

νὰ τὸν προσέχῃ, χωρὶς νὰ τὸν τραβήξῃ κανεὶς στὸ χορό, χωρὶς νὰ τοῦ εἰπῇ κανεὶς νὰ τραγουδήσῃ στὸ γενικὸ τραγοῦδι, στὴ γενικὴ βοή. Ἡ ἡλικία του, ποῦ τέτοια διαφορὰ εἶχε ἀπὸ τὰ παιδιάτικα χρόνια τῶν κληρωτῶν, τὸν ἔκανε ξένο καὶ στὶς χάρες των καὶ στὰ γλέντια των. Μὰ μέσα στὸ καράβι ἡ ἱστορία τοῦ γέρο-ἐθελοντὴ δὲν ἦτο διόλου ἄγνωστη.

Ἀπὸ κάποιο μικρὸ ναυτικὸ νησὶ τοῦ κάτω Αἰγαίου, εἶχε περάσει ὅλα τὰ νειάτα του ταξειδεύοντας ἕνα μῆνα μὲ τρεχαντήρια καὶ μπρατσέρες καὶ ξεμπαρκάριστος ἕνα χρόνο. Οἱ ἡμέρες καὶ οἱ νύχτες του ὅλο τραγοῦδι καὶ ἔρωτας στὶς ταβέρνες καὶ στοὺς δρόμους τοῦ νησιοῦ. Καὶ οὔτε μιὰ οὔτε δυὸ σεμνὲς νησιωτοπούλες εἶχαν λιγύσει καὶ εἶχαν παραδοθῆ στὸ τραγοῦδί του. Ἦτο ἕνα τραγοῦδι μοναδικὸ στὸ νησί. Χαμηλό, βραχνὸ σχεδόν, μὰ τόσο παθιασμένο ποῦ τὰ κορίτσια τοῦ νησιοῦ ἔννοιωθαν ὅλα τὸ πεῖσμά των νὰ πέφτῃ, νὰ λυώνῃ, νὰ γίνεται ὕστερα ἕνα ἀνίκητο πάθος γιὰ τὸν ψεύτη τραγουδιστή. Ἔτσι ἐπέρασαν οἱ ἡμέρες καὶ οἱ μῆνες καὶ τὰ χρόνια στὰ γλέντια, στὸ τραγοῦδι καὶ στὴν ἀγάπη τὴν ἄπιστη. Κι' ἕνα ἀπόβραδο ποῦ τὸ τραγοῦδι του βρέθηκε πολὺ βραχνιασμένο καὶ τὸ κεφάλι του σπαρμένο μὲ βαμβάκι καὶ γυμνὸ ἀπὸ τὶς ὑπερήφανες τοῦφες, καὶ τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν τοῦ νησιοῦ ὁλόκλειστα στὸ τραγοῦδί του καὶ στὸ πέρασμά του, ἐχάθηκεν ἀπὸ τὶς ταβέρνες κι' ἀπὸ τὰ σοκκάκια τῆς χώρας, ταπεινὸς καὶ ντροπιασμένος, καὶ ἦρθε κι' ἔκρυψε τὸ διπλωμένο κορμί του στὴ μαύρη στολὴ τοῦ ναύτη ἐθελοντὴ στὰ πολεμικὰ καράβια.

Κάθε βράδυ ἐγύριζεν ὁ γέρος ἀπὸ ὑπόφραγμα σὲ ὑπόφραγμα, ἀπὸ παρέα σὲ παρέα βρυκόλακας καὶ φάντασμα τῆς παληᾶς ζωῆς του, ποὺ τὴν ἔβλεπε νὰ τὸν γελᾷ καὶ νὰ τὸν κοροϊδεύῃ στὴ φωνὴ καὶ στὸ χορὸ τόσων νέων κορμιῶν.

Κάθε διαμέρισμα εἶχε καὶ τὸν δικό του τρόπο διασκεδάσεως καὶ τὴν δική του μόνιμη παρέα, καὶ τὶς δικές του συνήθειες. Ἀλλοῦ ἐχόρευαν οἱ μάχιμοι ναῦτες καὶ ἀλλοῦ οἱ μηχανικοὶ καὶ θερμαστὲς καὶ ἀλλοῦ οἱ γραφεῖς καὶ οἱ δίοποι. Κάθε διαμέρισμα καὶ τὸ δικό του χρῶμα γλεντιοῦ.

Στὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ ὑποφράγματος κυριαρχοῦσαν οἱ θερμαστὲς καὶ οἱ μηχανικοί. Αὐτοὶ μόνον ἐτραγουδοῦσαν κάπως πιὸ ἐξευρωπαϊσμένα. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ναυτικοὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ στὰ ἐμπορικὰ βαπόρια, εἶχαν γυρίσει ὅλες

τὶς εὐρωπαϊκὲς ἀκτὲς καὶ εἶχαν γνωρισθῆ μὲ τὶς συνήθειές των καὶ τοὺς τρόπους των. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς τοὺς εἶχε νικήσει καὶ ἔτσι ἐφανερώνοντο τώρα τραγουδῶντας πιὸ πολὺ ξένους παρὰ ἑλληνικοὺς σκοπούς.

Μπορεῖ νὰ τοὺς ηὗρε πιὸ μαλακοὺς αὐτὸ τὸ βράδυ ὁ γέρο-ἐθελοντής, μπορεῖ νὰ εἶχε βαρεθῆ νὰ γυρίζη ἀπὸ τὸν ἕνα σωρὸ στὸν ἄλλο, καὶ βρέθηκε πιὰ νὰ στέκεται ἐδῶ. Εἶχε γλυστρήσει σὰν ἀόρατο κάτι καὶ ἔμεινε ψηλός, ἀδύνατος, συννεφιασμένος πάνω ἀπὸ ὅλο τὸ σωρό, σὰν κάποιο κακοφτιασμένο ξόανο ποὺ μποροῦσε νὰ εἶχε καὶ ζωή.

Μπορεῖ νὰ ἦτο ἀπὸ ὧρες καὶ σκεπασμένος στὴ σκιὰ κάποιου στύλου μὰ κανένας δὲν τὸν εἶχε προσέξει. Κάποια φωνή, ἕνα εἶδος περισσότερο κλάμμα παρὰ τραγοῦδι βγῆκεν ἀπὸ τὸ μέρος αὐτό, καὶ ἕνας ναύτης ποὺ τὸν εἶδε τοῦ εἶπε:

— Γέρο, τὸ τραγοῦδι εἶναι γιὰ τὰ παιδιά.

Ἔστριψε τὸ παχὺ ἀκατάστατο μουστάκι του.

— Γέρο, πήγαινε στὴν κουζίνα νὰ ζεσταθῆς.

Ἔστριψε καὶ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μουστακιοῦ του, καὶ εἶπεν ἐπὶ τέλους:

— Δὲν φοβοῦμαι ἐγὼ ἀπὸ κρύο.

Ἡ φυσαρμόνικα ἔπαιζεν ἀκατάπαυστα καὶ ἐμαλάκωνε τὶς ψυχές. Ὁ γέρος ηὗρε μίαν ἄκρη σ' ἕνα πάγκο καὶ στριμώχτηκεν ἐκεῖ γωμένα του χαρακτηριστικὰ σὰν νὰ ἐλιγόστευε σιγὰ-σιγά, καὶ ἡ ὠμορφιὰ τῆς δροσιᾶς τῶν κληρωτῶν ἐμπολιάζετο στάλες-στάλες στὸ μακρουλὸ γκρίζο κεφάλι του.

Στὰ ἄλλα διαμερίσματα ἡ βοὴ εἶχε φθάσει ὅσο δὲν μποροῦσε πιὰ παραπάνω. Βακχευμένοι ὅλοι ἐπηδοῦσαν, ἐτίναζαν τὰ πόδια των, ὥρμοῦσαν στὸ κενό, ἐκινοῦσαν τὰ χέρια ὡρύοντο σὰν λύκοι. Ἕνας μάγειρας ποὺ παρατοῦσε κάθε βράδυ τὴν κουζίνα πρὶν νὰ τελειώση ἡ δουλειά του καὶ τὸ ἔρριχνε στὸ χορό, ἐθριάμβευε. Τὸ κοντό του σῶμα ἐτινάζετο σὰν γατένιο. Ἀνάλαφρο, ζωηρό, ἐκκινεῖτο πάνω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ὕλης. Οἱ νόμοι τῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς βαρύτητος κατεστρέφοντο στὸ κοντὸ ἐκεῖνο σῶμα. Τὴν ἴδια στιγμὴν εὑρίσκετο ὄρθιος, καθιστός, γονατιστός, πλαγιαστὸς καὶ ὄρθιος πάλι. Φωνὲς ἄγριες ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν μιὰ καὶ τὴν ἄλλη μεριά.

— Γειά σου, μάγειρα, γειά σου μωρέ.

Τώρα μέσα στὸν πανζουρλισμὸ τοῦ γλεντιοῦ παρουσιάσθηκε καὶ ἕνας ναύτης ντυμένος γύφτος ποὺ ἔσερνε καὶ τὴν ἀρκοῦδό του. Μιὰ παληὰ τρύπια κουβέρτα ἐσχημάτιζε τὸ τομάρι τῆς ἀρκούδας καὶ τὰ αὐτιὰ τῆς ἀρκούδας ἦσαν οἱ δυὸ ἄκρες τῆς κουβέρτας. Τὸ ζῷον αὐτὸ ἦτο ἀληθινὰ ἄγριο καὶ τρομακτικό, τὰ μάτια του ἐσχηματίζοντο ἀπὸ ἕνα κρομμύδι κομμένο σὲ δύο, καὶ εἶχαν γιὰ κόρες ἀπὸ μιὰν ἐλιὰ μπηγμένη στὸ βάθος τῶν ἄσπρων χιτώνων τοῦ κρομμυδιοῦ. Δύο φλοῦδες λεμονιοῦ κομμένες ὀδοντωτὰ ἦσαν βαλμένες στὴ θέσι τοῦ στόματος, καὶ μιὰ πατάτα παρίστανε μὲ αἰσχρὴν ὁμοιότητα τὸ πίσω σημάδι τοῦ ζῴου. Στὸ τέλος οἱ δυὸ ναῦτες ποὺ ἀποτελοῦσαν τὸν ἀτσίγγανο καὶ τὴν ἀρκοῦδα ἐχόρεψαν τὸν ἀράπικο, καὶ ἡ ἀρκοῦδα ἐκαβαλίκεψε χωρὶς καμμιὰ ντροπὴ τὸν ὁδηγό της ὡς τ᾽ αὐτιά.

Μόνο μέσα στὸ διαμέρισμα τῶν ναυτοθερμαστῶν ἐξακολουθοῦσε τὸ ἥσυχο τραγοῦδι μὲ τὴ φυσαρμόνικα.

Ὁ γέρος τὸ σιγόλεγε πιὸ πολὺ ξεθαρρεμένος καὶ αὐτός.

— Τὸν ἔπιασε τὸ αἴσθημα τὸ γέρο, εἶπε μιὰ φωνή.

— Πατέρα κεῖνα τ᾽ ἀφιλότιμα τὰ νειάτα θυμήθηκες.

— Γιατὶ βρὲ παιδιά; Τὸ λέαμεν καὶ τὸ λέμεν ἀκόμη.

Ἔστριβε τὸ ἀκατάστατο μουστάκι του καὶ μιλοῦσε μὲ πιὸ πολὺ θάρρος τώρα:

— Ἤρημαν νειάτα!

— Δὲν εἶσαι καὶ τόσο γέρος παπού.

— Ναὶ θὰ τοῦ βάλωμε κοντὰ παντελονάκια τοῦ μωρούλη μας.

Ἐκύτταξε μὲ ταπεινωμένο μὰ ἄγριο μάτι τὸν ναύτη ποὺ μίλησε τελευταῖα, καὶ χωρὶς κανένας νὰ τὸ περιμένῃ ἄρχισε νὰ τραγουδᾷ.

«Ὁ ἀητὸς νεπέρασεν ἀπάνω πὸ τὸν βάτον
καὶ πέρδικα ξεσκάλισεν ὅπου γλυκοκοιμᾶτον».

Βραχνό, πολὺ βραχνό, μὰ μὲ πιὸ πολὺ γλύκα καὶ μὲ ἀλλοιώτικο πόνο τὸ τραγοῦδι καὶ τὰ λόγια ἐσταμάτησαν τὴν διάθεσι στοὺς ἄλλους νὰ πειράζουν ἄλλο τὸν παράκαιρο τραγουδιστή.

Ὁ «γέρος» ἄρχισεν ἕνα τραγοῦδι ἀτέλειωτο, ἀκομμάτιαστο μὲ μιὰ συνέχεια ἄπειρη ἀπὸ δίστιχα, μὲ «ἔννοια» ὅλα ὅπως τὰ ἐχαρακτήρισαν οἱ κληρωτοί. Ἕνα τραγοῦδι ποῦ ἦσαν χίλια ἄλλα μαλακά, παράξενα εὐγενικά, παραπονεμένα γιὰ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ νειάτα καὶ γιὰ τὴν ζωή. Τὸ ὑπόφραγμα ἐγέμιζεν, ὅλο ἐγέμιζεν ἀπὸ καλωσύνη, καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ γέρου σὰν νὰ εἶχε ξανανιώσει καὶ

ἐγελοῦσεν καὶ ἔφεγγεν ἀπὸ ὠμορφιὰ καὶ νειάτα. Καὶ τὰ μάτια του καὶ τὸ στόμα του ἦσαν σὰν μάτια καὶ στόμα παιδιοῦ. Οἱ ναῦτες ἐταξείδευαν μαζὶ μὲ τὸν τραγουδιστὴ στοὺς δικούς του κόσμους τῆς περασμένης του ζωῆς. Καὶ τὸ διαμέρισμα τῶν ναυτοθερμαστῶν ὅλο ἐγέμιζεν ἀπὸ τοὺς ναῦτες, ποῦ ἕνας-ἕνας ἐμαζεύοντο ἀπὸ τ' ἄλλα διαμερίσματα, καὶ ἡ βοὴ τριγύρω ὅλο καὶ λιγόστευε καὶ ἐχάνετο.

Αὐτὸ τὸ τραγοῦδι ἐδημιουργοῦσε κόσμους, ἐδούλευε τὸν ἀκαλλιέργητο πηλὸ τῆς ψυχῆς, ἐμαλάκωνε τὴν φύσι, ἔδειχνε γαλάζια χρώματα ἄλλων οὐρανῶν. Τὸ ὄνειρο τοῦ μεσόκοπου, ζωντανεμένο σὰν ἀπὸ κάποιαν ἀνάστασι, ἔδειχνεν ὅλα τὰ χρυσὰ στολίδια τῆς περασμένης του ἐποχῆς.

Ἐξαφνα μέσα στὸ ὑπόφραγμα τὸ γλυκὸ καὶ ζεστὸ ἀπὸ τὸ τραγοῦδι, ἐγλύστρησε σὰν φεῖδι ἡ φωνὴ τῆς σάλπιγγας ποῦ ἐχτυποῦσε κατάκλισι.

Τὰ σώματα ἐσηκώθηκαν καὶ ἐτινάχθησαν μουδιασμένα, τὸ τραγοῦδι ἐσταμάτησε μὲ δυὸ τρεῖς γρήγορες ἀναπνοές, καὶ κάποιο χέρι ἐκίνησε τὸν ὦμο τοῦ τραγουδιστὴ ποῦ εἶχε γείρει τὸ κεφάλι του στὸν πάγκο μὲ τὸ τραγοῦδι μισοτελειωμένο.

—«Βάρεσε κατάκλισι, γέρο μου. Ἔεεε!» Ὁ γέρος δὲν κινήθηκε. Καὶ τὴν ἄλλην ἡμέρα τὸ πρωῒ ποῦ ἐγύρισεν ἀπὸ τὴν στεριὰ ὁ γιατρὸς τοῦ καραβιοῦ, ἐπιστοποίησε χωρὶς καμμιὰ δυσκολία ὅτι ἡ συγκοπὴ ἦρθε ἀπὸ κάποια διάρρηξι.

—«Ἀποτέλεσμα, εἶπεν, ὁ γιατρός, τῆς τεραστίας προσπαθείας τὴν ὁποίαν κατέβαλεν ὁ ἀτυχής».

Κανένας ὅμως μέσα στὸ καράβι δὲν ἤθελε νὰ πιστέψῃ πῶς τὸ θεῖο ἐκεῖνο τραγοῦδι ἐσκότωσε τὸν τραγουδιστή.

ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΜΑΤΑ

Ἦσαν, μέσα στὸ μεγάλο καὶ παγερὸ θάλαμο, καμμιὰ δωδεκάδα ναῦτες ζαρωμένοι στοὺς σκούρους μανδύες, τριγύρω ἀπὸ τὸ σανιδένιο τραπέζι μὲ τὰ ἁπλωμένα ψητὰ κρέατα ποὺ τὰ χρύσωνεν ἡ ἀναμμένη πλάϊ θερμάστρα.

Κάτω ἡ θάλασσα ἔβραζε κι' ἐβόϊζε καὶ θρηνοῦσε. Δὲν ἐφαίνετο ὅμως ἄλλο ἀπ' αὐτήν, ἀπὸ μιὰ πυκνὴν ἄχνη, ἕνα εἶδος καπνοῦ ποὺ ἐσαρώνετο κι' ἔφεγγε πρὸς τὸ βορριά. Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἐχιόνιζε καὶ ὁ σορόκος εἶχε ξεμανιάσει στὸ Σαρωνικό, εἶχε γδύσει τὸ πέλαγος, ἐτάραζε τὲς σκοτεινιασμένες παραλίες, χτυποῦσε στὰ βουνὰ καὶ ἀνέβαζε τὰ κύματα ὡς τὰ κρόσσια τοῦ οὐρανοῦ.

—Δὲν τῶχει σκοπὸ βλαστήμησεν ὁ οἰακιστὴς Λαμέρας, μόλις ἔβγαλε τὴ μύτη του ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ θαλάμου, προσπαθῶντας νὰ κυττάξῃ στὴ θάλασσα.

—Ἂς μὴ τὸ φτάση ποτέ, ἀπάντησεν ἀπὸ μέσα κάποια φωνὴ βραχνιασμένη . . . Κλείνεις μόνο τὴν πόρτα καὶ πετᾷς ἔξω τὸ γιατρό.

Ἀπὸ τὸν τριγύρω κόσμο εἶχαν χαθῆ καὶ ἐσαββανώθησαν τὸ λιμάνι τοῦ Πειραιῶς, μὲ τὰ σπίτια, τὰ βουνὰ τῆς Αἰγίνης, ἡ Σαλαμίνα, ἡ θάλασσα τοῦ Κερατσινιοῦ, οἱ κορυφὲς καὶ οἱ πλαγιές τοῦ Αἰγάλεω. Καὶ πάνω στὴ μαδημένη ράχη τῆς Ψυττάλειας, οἱ ναῦτες τοῦ παγεροῦ θαλάμου ἔβλεπαν τὸν κόσμο περιωρισμένο σὲ λίγες πῆχες γῆς, σ' ἕνα θόλωμα ἄχνας καὶ σὲ καθόλου οὐρανό. Οἱ ἀνασασμοὶ τοῦ σορόκου ἐτάραζαν τοὺς τοίχους, ἀνέβοκατέβαζαν τὴ στέγη, καὶ ἔφερναν ὡς τ' αὐτιὰ τὸ κλάμμα καὶ τὸ θρῆνο τῆς θάλασσας, ποῦ ἐβασανίζετο. Οἱ ναῦτες τοῦ φυλακίου τῆς Ψυττάλειας εἶχαν τρεῖς ἡμέρες νὰ συγκοινωνήσουν μὲ τὴ στεριὰ καὶ τέσσερις ἡμέρες νὰ πάρουν τρόφιμα. Τὸ ρυμούλκιο τοῦ ἐφοδιασμοῦ δὲν εἶχε κατωρθώσει νὰ φθάση εἰς τὴν χαμηλὴν ἀγκαλιά, καὶ τὴν μιὰν ἡμέρα ξουρίστηκε πρὸς τό Πέραμα, ἐνῷ τὴν ἄλλη δεύτερη ἀπόπειρα, τὸ ξέπεσε πιὸ μακρυὰ πρὸς τὸ στενὸ τῆς Ἐλευ-

σίνας. Ἡ τρικυμία, τὸ ποῦσι καὶ τὸ χιόνι, ἀληθινὴ δυστυχία τοὺς εἶχαν ἀποκλείσει ἕνα μόλις μίλλι ἔξω ἀπὸ τὸ μεγάλο καὶ πανέφωδιασμένο λιμάνι.

Ὁ δίοπος τορπιλλητὴς Καραδήμας, ἀπασχολημένος καὶ μὲ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀποθηκαρίου, ἔκανεν αὐτὸν τὸν μελαγχολικὸν ἀπολογισμό:

— Καλὰ ποὺ βρέθηκε κι' αὐτὴ ἡ γίδα, γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ κάναμεν ἄσπρες Ἀποκρηές.

— Καὶ μ' ὅλον τοῦτο, εἶπεν ὁ ὑποκελευστὴς Μαραφέτης, ἀρχηγὸς τοῦ ἀποτραβηγμένου ἀπὸ τὸν κόσμο ἀγήματος. Καλή της ὥρα τῆς Μοσχούλας. Ποῖος νὰ μᾶς τῶλεγε βρὲ παιδιὰ πὼς θὰ γιορτάζαμε σήμερα μὲ δαύτη.

Πραγματικά, κάθε παγίδι, κάθε πλευρά, κάθε κομμάτι τῆς ροδοψημένης γίδας, ἐχαιρετίζετο μὲ λόγια λύπης καὶ συμπαθείας ἀπὸ τοὺς πεινασμένους αὐτοὺς ἀνθρώπους, ποὺ πάνω στὸ τραπέζι των δὲν ἐξεχνοῦσαν τὸν ἐξυπνο καὶ πεταχτὸ τετράποδο σύντροφο τῆς ἐρημιᾶς των.

Κάποιος τετράγωνος ναύτης μὲ στρογγυλὰ γλήγορα μάτια καὶ μὲ μάγουλα φωτισμένα ἀπὸ καλωσύνη, σηκώθηκεν ὄρθιος μὲ τὴν τσάσκα γεμάτη νερὸ σηκωμένη ἀπάνω. Εἶχε κάτι ἐπίσημο στὴν ἔκφρασί του καὶ ἀπὸ ἔνστικτο ἐσώπασαν ὅλοι γιὰ ν' ἀκούσουν.

— Σήμερα, βρὲ παιδιά, εἶπεν αὐτὸς κάπως στενοχωρημένος γιὰ τὴν εὐγλωττία ποὺ τοῦ ἔλειπε, ἀρραβωνιάζεται ἡ ἀδελφή μου ἡ Μαριγὼ κεῖ κάτω στὴν πατρίδα μὲ τὸν Μανώλη ἀπὸ δῶ . . . . πίνω στὴν ὑγειά τους.

Ἡ παρέα, μὲ ἔκπληξι στὴν ἀρχή, μὲ εἰλικρινὴ εὐχαρίστησιν εὐθὺς ἀμέσως, ἔρριχνε τὰ μάτια της ἀπὸ τὸν σηκωμένον ὄρθιο ναύτη, σὲ κάποιον ἄλλο, τὸ Μανώλη Δημάκη, καθισμένο στὴν ἄλλην ἄκρη, κατακόκκινον ἀπὸ ντροπὴ καὶ ποὺ μασσοῦσε τὰ λόγια του, ἐνόσῳ οἱ ἄλλοι τὸν ἐχαιρετοῦσαν.

— Ναὶ ἀλήθεια . . . Τὸ εἶχαν κρατήσει, βλέπεις, μυστικὸ ἀκόμη . . . Σήμερα ἦτο νὰ ξεφανερώσουν τοὺς ἀρραβῶνες καὶ στὴν πατρίδα θὰ εἶχαν γλέντια καὶ τραπέζι. Ἂν ἤθελεν ὁ Θεός, ξώλαμπρα ποὺ θἄχε πάρει τὴν ἄφεσι, θὰ ἐγίνοντο καὶ τὰ στεφανώματα. Ἔτσι εἶχεν ἀποφασισθῆ.

— Ἀπόκρηες λοιπὸν καὶ γάμοι! Διπλῆ χαρὰ ποὺ τὴν καταβρέχουμε μὲ καθαρὸ νεράκι, εἶπεν ἕνας ἀπὸ τὴν παρέα, ποὺ δὲν

κατώρθωνε ν' ἀδειάσῃ τὴν τσάσκα του μὲ τὸ παγωμένο νερό. Μανωλάκη κρῖμα σου.

—Τὸ γλεντοῦμε μὲ τὸ μπονατσάριομα, ἀπάντησε πρόθυμα καὶ καλόκαρδα ὁ Μανώλης. Δικό μου φταίξιμο δὲ εἶναι.

— Οἱ ἄλλοι εἶχαν σχηματίσει ἕνα εἶδος συμβουλίου· ἔπρεπε νὰ ριψοκινδυνεύσῃ ἕνας νὰ φτάσῃ ὡς τὸ φανάρι. Θὰ ἦσαν ἐκεῖ ἀσφαλῶς πιὸ πλούσιοι καὶ θὰ μποροῦσαν νὰ τοὺς δανείσουν καμμιὰ χιλιάρα κρασί, γιὰ νὰ βρέξουν τὴ διπλῆ χαρά. Ἀπὸ τὸ θάλαμο ὡς τὸ φάρο ὁ δρόμος δὲν ἦτο περισσότερος ἀπὸ δέκα λεπτά. Τὸ ἐπιχείρημα ὅμως δὲν ἦτο καὶ τόσο εὔκολο. Ὁ σορόκος ἐτίναζε πέτρες καὶ χώματα καὶ τὸ χιόνι εἶχε κρύψει τὸ δρόμο. Ἀπεφάσισαν νὰ κόψουν σπίρτα σὲ κομμάτια καὶ νὰ πάῃ ὅποιος ἔπερνε τὸ μικρότερο. Ὁ ἀρραβωνιασμένος ναύτης τὸ ἐθεώρησε προσβολὴ καὶ δὲν παραδέχτηκε.

—Τὴ μικρὴ νταμιζάνα, εἶπε, καὶ πάω μόνος μου. Τυλίχτηκε μὲ διπλὴ κουβέρτα καὶ βγῆκεν ἀπὸ τὴν πόρτα.

Πίσω του ἔσβυναν ἀκόμη παρακινητικὲς οἱ φωνές.

— Στὴν ἀνάγκη ἂς εἶναι καὶ οὔζο.

— Ὅτι ἔχουνε.

— Καὶ πετρέλαιο. Φθάνει νὰ πίνεται.

Τὸ λύσσασμα τοῦ ἀέρα ἐγονάτιζε τὴ ψυχὴ καὶ ἐπάγωνε τὴ σκέψι. Καὶ τὸ πυκνὸ ποῦσι, ποὺ εἶχε καταπιῇ τὶς στεριὲς καὶ σαβάνωνε τὴ θάλασσα, ἔφερνε στὸ νοῦ τὴ χαμένη πολιτεία καὶ τὰ εὔθυμα ἄλλοτε ὁλόγυρα χωριά, ἐνῷ τὸ ἔργο τοῦ σκότους τῆς θάλασσας καὶ τῆς θύελλας ἔδινε πιὸ μεγάλη τὴν ἰδέα τῆς μοναξιᾶς, τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τοῦ πένθους στοὺς ἀνθρώπους τοῦ θαλάμου.

Ἐπέρασε μισὴ ὥρα, ἐπέρασε μιά, ἡ ὥρα προχωροῦσε. Ἀρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν γιὰ τὸ σταλμένο στὸ φάρο ναύτη.

— Σὰν νὰ ἀργῇ ἀδερφέ! εἶπεν ὁ ὑποκελευστὴς Μαραφέτης.

— Τῶρριξε φαίνεται στὸ πιοτὸ καὶ ξέχασε ἐμᾶς ἐδῶ πέρα, ἔκανε ἄλλος.

— Ἴσα, βρὲ παιδιά, δυὸ ἄνδρες, ξανάπε πάλιν ὁ ὑποκελευστής. Πεταχτῆτε ὡς τὸ φανάρι καὶ ἂν εἶναι μεθυσμένος νὰ βρίσω τὸ κρασὶ καὶ τὸ καλό του. Ξεχώρισε τὸν κουνιάδο τοῦ Μανώλη καὶ κάποιον ἄλλο γεμάτο καὶ μεστωμένο ναύτη, παραγγέλλοντας

στ' ἀστεῖα καὶ στὰ σοβαρά, νἄφερναν τὸν ἀργοπορημένο ναύτη στὴν ἀνάγκη καὶ δεμένο.

Μέσα στὸ χιόνι ὅλα ἦσαν ἕνα χαμένο ἀνακάτεμμα. Κάποτε-κάποτε μόνο δυνατὲς σπιλιάδες ἀπὸ ἀέρα ἔσχιζαν τὴν καταχνιά, καὶ κάτω ἡ θάλασσα ἐφαίνετο νὰ τρέχῃ ρεύματα-ρεύματα καὶ νὰ βράζῃ σὰν ἀτέλειωτο καζάνι. Ὕστερα τὸ ποῦσι κατέβαινε πάλι μπροστὰ στὰ μάτια, ἔμπαινε μαζὺ μὲ τὸν ἀέρα στὰ ρουθούνια, στράβωνε τὴν ὄψι καὶ δὲν ἄφινε νὰ φανῇ οὔτε μιὰ σπιθαμὴ μακρύτερα ὁ τόπος.

Οἱ δυὸ ναῦτες προχωροῦσαν καμπουριασμένοι, πολὺ κοντὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, δύσκολα ἀναπνέοντες μέσα στὸ δύσκολον ἀέρα καὶ τσακιζόμενοι πάνω στὶς σκεπασμένες ἀπὸ χιόνι πέτρες καὶ στοὺς βράχους.

—Φθάνει μόνο νὰ μὴ χάσωμε τὸ δρόμο, εἶπε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ ἕνας.

— Μωρὲ δὲν βλέπω μπροστά μου, ἔκανεν ὁ ἄλλος. Καλλίτερα γλέντι νηστικὸ παρὰ τὸ δρόμο αὐτό, λέω.

Δὲν εἶπαν ἄλλη λέξι, γιατὶ ἀπότομα σηκώθηκε μπροστά των ὁ τοῖχος τοῦ μεγάλου φαναριοῦ, ὁλόϊσος, ψηλός, σκληρός, ἕτοιμος νὰ τοὺς τσακίσῃ τὰ μοῦτρα καὶ τὸ κορμί. Κατώρθωσαν νὰ βροῦν μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὰ γόνατα τὴν πόρτα, τὴν τάραξαν καὶ μπῆκαν μέσα.

Στὸ φανάρι τοὺς ἔδωσαν τὰ νέα γιὰ τὸ Μανώλη. Εἶχεν ἔρθει μουδιασμένος ἀπὸ τὸ κρύο καὶ γαλάζιος σὰν τὴν τσόχα τοῦ παντελονιοῦ του. Τὸν συνέφεραν μὲ μιὰ τσάσκα κρασί. Κάθισε λίγο, τοῦ γέμισαν τὴν νταμιτζάνα ἀπὸ κεῖνο ποῦ εὑρίσκετο καὶ τὸν ἔστειλαν στὸ καλό. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα θὰ εἶχε πιὰ φθάσει καὶ θὰ τὸν εὕρισκαν στὸ γυρισμό. Ἔδωσαν καὶ σ' αὐτοὺς κάποιο μεζὲ καὶ δυὸ τσάσκες κρασὶ ζεσταμένο στὴ φωτιά, τοὺς ἔκαναν καὶ εἶπαν μαζὶ κανένα τραγοῦδι καὶ θέλησαν νὰ τοὺς κρατήσουν περισσότερο. Μέσα στὸ φανάρι ὑπῆρχε ζέστη καὶ χαρά, καὶ ἡ παρέα τῶν δύο ναυτῶν θἄδινε πιὸ μεγάλη κίνησι καὶ θὰ δυνάμωνε τὴν κοινὴν εὐθυμία.

Οἱ ἄλλοι ἐσηκώθησαν ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥραν εὐχαριστῶντες.

— Δὲν πειράζει. Τοὺς ἐπερίμεναν στὸ θάλαμο γιὰ τὸ δικό τους γλέντι. Θὰ τῶχαν στρώσει βέβαια τώρα μὲ τὴ νταμιτζάνα τὸ ρετσινᾶτο. Τοῦ χρόνου ἂς περνοῦσαν καλλίτερα.... καὶ στὰ σπίτια των.

Προχώρησαν ἀρκετὰ γυρίζοντας πίσω. Σὰν νὰ ἔχασαν ὅμως τὸ δρόμο των, γιατὶ τὰ πρῶτα πατήματα τοῦ ἐρχομοῦ των δὲν ἐφαίνοντο ὕστερα ἀπὸ λίγο πουθενὰ στὸ ἄσπρο χιόνι.

Ξαφνικὰ ὁ κουνιάδος τοῦ Μανώλη ἔβγαλε μιὰ φωνή. Ἡ θάλασσα ἐμούγκριζε πολὺ κοντά, ἀπὸ κάτω σχεδὸν στὰ πόδια των καὶ πατήματα ποδιῶν πάνω στὸ χιόνι, κατέβαιναν ἴσα πρὸς τὸν μεγάλο γκρεμνό.

— Δὲν τῶχω τοῦ Μανώλη, εἶπεν ὁ ἄλλος ναύτης, περισσότερο γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ τὸ συνάδελφό του παρὰ ἀπὸ δική του πεποίθησι.

Ἀκολούθησαν καὶ οἱ δυὸ μὲ προσοχὴ τὰ πατήματα. Ἦσαν ἀκανόνιστα, σὰν ἀπὸ πόδια μεθυσμένου ποῦ ἔχει χάσει τὴν ἰσορροπία καὶ πηγαίνει ὅλο πρὸς τὰ κάτω, σκοντάφτοντας ἐδῶ κι' ἐκεῖ.

Στὸ νοῦ τοῦ ναύτη ποῦ ἔτρεχε παραλογισμένος γιὰ τὴν ἀνακάλυψι τοῦ γαμβροῦ του, ἦρθε σὰν ἀνάμνησι, ἡ ξεχωριστὴ εὐθυμία τῶν ἀνθρώπων τοῦ φαναριοῦ, τὰ μπερδεμένα των λόγια καὶ τὰ ἄστατα κινήματά των. Κατάλαβε τώρα πῶς ὅλοι ἔπρεπε νὰ εἶναι στουπὶ στὸ μεθύσι, καὶ νὰ εἶχαν μεθύσει καὶ τὸ δικό των ναύτη, τὸ Μανώλη τὸ γαμβρό του.

— Μωρὲ κι' ἂν τσακίστηκε στὸν γκρεμνό, σκέφθηκε πιὸ ἐπίμονα ἀκόμη, καὶ ἄρχισε νὰ τρέχῃ καὶ νὰ πηδᾷ χωρὶς νὰ προσέχῃ τοὺς βράχους, ποῦ ἄλλοι τὸν χτυποῦσαν καὶ ἄλλοι τὸν ἔκαναν νὰ γλυστρᾷ.

Τὰ πατήματα κατρακυλοῦσαν πρὸς τὴ θάλασσα, ἴσα στὸ κοφτὸ βράχο.

Ὁ ἄλλος ναύτης μὲ τὴ ψυχὴ δαγκωμένη ἀκολουθοῦσε. Καὶ ἡ θάλασσα μεγάλη καὶ κοντεινὴ, χωρὶς νὰ φαίνεται, βούϊζε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια των, καὶ ἔφερναν ὡς τ' αὐτιὰ τὸν τρόμο τῆς βοῆς της. Τὰ τελευταῖα σημάδια τῶν πατημάτων ἐκόβοντο ἀπότομα ἐδῶ. Δεξιὰ ζερβὰ καὶ πίσω τὸ χιόνι δὲν εἶχεν ἄλλα πατήματα ἀπὸ τὰ δικά των. Μπροστά των ὅμως ἕνα ἀνακάτεμα χιονιοῦ, σὰν ἀλόνι, καὶ κολλητὰ ἄλλο ἕνα μικρότερο καὶ στρογγυλότερο, ἀνοιξαν σὰν τὸ ξύπνημα καὶ ἡ λύσις τοῦ δράματος ποῦ εἶχε συντελεσθῆ. Μισὸ μέτρο ἀπὸ κεῖ ὁ βράχος ἐκόβετο καὶ ἡ θάλασσα ἀνέβαζε τὸν ἀφρό της καὶ τὸν ἀχνὸ ὡς πάνω.

— Καϋμένε Μανωλιό, σήμερα στὸ σπίτι σου γλεντοῦνε καὶ σὲ

ἀρραβωνιάζουν μὲ τὴν ἀδελφή μου, καὶ σὺ αὐτὴ τὴν ὥρα κάνεις τοὺς γάμους σου μὲ τὴν ἄτιμη τὴ θάλασσα, μπόρεσε νὰ εἰπῇ ὁ ναύτης.

Καὶ καθισμένος στὸ ἄσπρο χιόνι, στὴν ἄκρη τοῦ βράχου, μὲ σαλαΐσμένη τὴ ψυχὴ καὶ στεγνά τὰ μάτια, ἀπόμεινεν ἐκεῖ περιμένοντας ἀπὸ τὴν ἄγρια σκοτεινιασμένη θάλασσα, νὰ τοῦ γυρίσῃ τὸ σῶμα τοῦ χαμμένου του ἀδελφοῦ.

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΝΑΥΚΛΗΡΟ

Ὅταν ἤρθα ναύτης στὴ «Σφενδόνη» μοῦ ἔκανεν ἐντύπωσιν ἕνας περασμένος στὰ χρόνια κελευστής, καμπουριασμένος σχεδόν, μὲ τραχὺ ἀξύριστο πρόσωπο γεμᾶτο αὐλάκια, ποῦ τραβοῦσεν ἀπὸ τὴν πρύμνη στὸ καποῦνι, ὧρες καὶ ὧρες ὁλομόναχος, κρατῶντας τὰ χέρια δεμένα πίσω του. Ἄλλοι ὑπαξιωματικοὶ μιλοῦσαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ στὸ κατάστρωμα, ἄκουαν τοὺς ναῦτες, ρωτοῦσαν γιὰ τὰ νέα τῆς ἡμέρας, ἀνεβοκατέβαιναν στὰ διαμερίσματά των, ἐγελοῦσαν δυνατά, ἔπαιζαν.

Ὁ γέρο κελευστὴς ὁλομόναχος τραβοῦσε τὸ δρόμο του, μὲ τὰ χέρια τὸ ἴδιο δεμένα πίσω, ἀμίλητος καὶ καμπουριασμένος. Ἦτο ὁ κὺρ Χρῖστος, ὁ ναύκληρος τοῦ καραβιοῦ. Θυμοῦμαι κάποια στιγμὴ τὸν ἐπλησίασεν ἕνας ναύτης ἁρμενιστής, τοῦ εἶπε «κὺρ Χρῖστο», καὶ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε μὲ ἕνα, ἄντε στὸ διάβολο, χωρὶς νὰ τὸν ἀφίσῃ νὰ μιλήσῃ.

Ἀργότερα ἐσυνήθισα καὶ ἐγὼ στὶς κακομοιριὲς καὶ στὶς βρισιές του, καὶ ἔπαψα, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, νὰ τοῦ δίνω σημασία καὶ νὰ τὸν φοβοῦμαι, γιατὶ εἶχε χάσει κάθε ἐπιβολὴ στὸ πλήρωμα καὶ κάθε ἐκτίμησι στοὺς ἀνωτέρους του.

Κάποιο ὅμως μυστικὸ δρᾶμα ἐφαίνετο πῶς εἶχε παιχθῇ μέσα του καὶ ἄλλαξεν ἕναν ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους στὴν καρδιὰ καὶ ἀξιωτέρους στὴν προθυμίαν ὑπαξιωματικούς, στὸν πιὸ στραβόξυλο, στὸν πιὸ κακομοίρη, στὸν πιὸ ἄχρηστο ὑπαξιωματικὸ τοῦ Ναυτικοῦ.

Πρὶν ἀπὸ τὸ 1906 ἦτο αὐτὸς ποῦ ἐπροβιβάζετο κατ' ἐκλογήν, καὶ ἦσαν οἱ κυβερνῆτες τῶν πολεμικῶν καραβιῶν ποῦ ἔστηναν ἀληθινὴ φιλονεικία γιὰ νὰ τὸν κρατήσουν ναύκληρο μαζί των. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἄρχισαν νὰ ἔρχωνται τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ ἀντιτορπιλικά, καὶ οἱ τέσσαρες ἀτμομυοδρόμωνες, οἱ τέσσαρες *ποταμοί*, «Ἀλφειὸς» «Εὐρώτας», μοναδικὰ πλοῖα ἐκχελῶος» «Πηνειὸς» παιδεύσεως καὶ γυμνασίων, ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀπὸ τὸ ὕψος των, νὰ χάνουν ἀπὸ τὴν δόξα των, νὰ γυμνώνωνται ἀπὸ τὰ πανιά των,

νὰ καταντοῦν σιγὰ-σιγὰ **εὐκαιρίες**, μὲ μοναδικὸ προορισμὸ τὴν μεταφορὰ ναυτῶν καὶ τροφίμων ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὸ Ναύσταθμο, καὶ ἀπὸ τὸν Ναύσταθμο στὸν Πειραιᾶ. Κάποτε-κάποτε ἐχρησιμοποιοῦσάν κανένα Ποταμὸ καὶ γιὰ σχολὴ τῶν δοκίμων. Τοῦ ἔβαζαν πάλι τὴν ὑπερήφανη ἁρματωσιὰ τῶν πανιῶν του καὶ τὸν ἔστελναν σὲ ἐκπαιδευτικὸ ταξεῖδι στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου ἢ στὸ Ἰόνιο. Ἀλλὰ ἦτο τόσο ὀλιγόχρονη καὶ τόσο μικρὴ ἡ δόξα του αὐτή.

Καὶ ἐγὼ σιγά-σιγὰ κατώρθωσα νὰ βρῶ τὰ νήματα καὶ νὰ συνδυάσω τὰ γεγονότα ποῦ ὡδηγοῦσαν στὴν λύσι τοῦ αἰνίγματος τῆς περίεργης ἀλλαγῆς τοῦ ναυκλήρου. Ἀποτελοῦσεν ὁ ἴδιος ἕνα ἀπὸ τὰ σιωπηλὰ καὶ παγερὰ δράματα τῆς ζωῆς, ποῦ δὲν λέγουν τίποτα στοὺς ἄλλους, γιατὶ δὲν διακρίνονται καὶ δὲν ἔχουν χρώματα χτυπητὰ νὰ φαντάζουν, εἶναι ὅμως γι' αὐτὸ τόσο μεγάλα, τόσο διαρκῆ καὶ ἀβάσταχτα γιὰ τὰ στήθη στὰ ὁποῖα ἔχουν κλεισθῆ.

Ἕνα κομμάτι πανὶ στὸ βαθὺ ἀσπρογάλαζο τοῦ πελάγου, ἕνα λυγιστὸ μπάρκο μὲ τὰ τριπλά του ἅρμενα ποῦ ἐπερνοῦσαν γεμάτα καὶ ἐσκίαζαν τὴν «Σφενδόνη», μιὰ σκοῦνα μὲ ἀνοιγμένα στὰ πρύμα ὅλα τὰ πανιά, τὴ ράντα, τὸν τρίγκο, τὶς γάμπιες, τὸν παπαφίγκο, τὸ φλίτσι, τὴν τρικαντίνα, τὸ φλόκο καὶ τὸν κόντρα φλόκο, ἔκαναν κρύο μάτι του κάποιαν ἀπότομη φλόγα, σὰν νὰ ὑπῆρχε μέσα κεῖ ὁ πυρετός.

Ὕστερα, ὅταν στὶς σπάνιες φορὲς ἐφαίνετο ὁμιλητικὸς καὶ ἄνοιγε τὸ στόμα του, δὲν ἔλεγεν ἄλλο παρὰ γιὰ τὰ πανιά, γιὰ τὰ παληὰ πολεμικὰ ἱστιοφόρα, τὰ μεγαλεῖα ἐκείνων τῶν καιρῶν καὶ τὴν τωρινὴ πεζότητα τῶν βαποριῶν μὲ τὸν ἀτμό, τοὺς διπλοὺς ἕλικες καὶ τὴν στρωτὴ τακτική, ποὺ μποροῦσε νὰ τὰ κυβερνήσῃ κι' ἕνα μικρὸ παιδί.

Παιδί, καὶ ἐγγόνι καὶ δισεγγόνι παληῶν καραβοκύρηδων καὶ θαλασσομάχων τῆς Κάσσου, ἦτο ὁ γέρο ναύκληρος ποιητής, ἀθεράπευτος μάλιστα ποιητής. Καὶ ἡ ἐπίμονη νοσταλγία σὲ ἕνα περασμένο ὁριστικὰ καταδικασμένο, τὸν ἔφερε σιγὰ-σιγὰ στὴ σημερινὴν αὐτὴ κατάστασι.

Καὶ ἀκόμη μαζὶ μὲ τὴν καταστραφεῖσα ποίησι τῆς ἱστιοπλοΐας, ὁ γέρο ναύκληρος ἔβλεπε καὶ τὸν κλάδο του, τὸν κλάδο τοῦ ἁρμενιστοῦ ἁπλοποιούμενο καὶ ἐξευτελιζόμενο, καὶ τὸ πολύμορφο καὶ δύσκολο ἔργο του νὰ περιορίζεται σιγὰ-σιγὰ στὸ κοτσάρισμα καὶ

ξεκοτσάρισμα τῆς ἀγκύρας, καὶ στὴν ἐπιτήρησι μιᾶς ἐλεεινῆς ἀποθήκης ὑλικῶν, ἑνὸς μπαλαούρου μόνο στὸ ὄνομα, ποὺ δὲν ἔκλεινε πιὰ τίποτα ἄλλο ἀπὸ λαδομπογιὲς καὶ στουπέτσια. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔβγαλαν τὶς ἁρματωσιὲς τῶν πανιῶν ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ νέα ἀντιτορπιλλικὰ τοὺς ἔβαλαν σχεδὸν σὲ ἀχρηστεία, ἄρχισε καὶ τὸ χάλασμα στὸ χαρακτῆρα καὶ στὴν ἀξία τοῦ κὺρ Χρίστου. Ἔμεινε πίσω στοὺς προβιβασμοὺς τότε, τὸν ἔφθασαν οἱ ἄλλοι ποὺ τοὺς εἶχε περάσει, πῆρε τὸ καθυστέρημά του κατάκαρδα, ἄρχισε νὰ βρίζῃ περισσότερο, νὰ δουλεύῃ λιγώτερο, νὰ γίνεται σὰν μισάνθρωπος.

Ἔμεινε καὶ στοὺς δεύτερους προβιβασμοὺς στάσιμος καὶ ἀποχάλασε. Ἔπαψε νὰ μιλᾷ τώρα καὶ μὲ τοὺς συναδέλφους του.

Ἡ σφίγκα ὅμως τῆς ὑπάρξεώς του, τὸ ἀμίλητο αἴνιγμα τοῦ ἀτέλειωτου μοναχικοῦ του δρόμου στὸ κατάστρωμα, μὲ τραβοῦσε σ' αὐτόν.

Περνούσαμεν ἕνα ἀπόγευμα τὸ Καβοντόρο καὶ ἔτυχε νὰ βρίσκωμαι δίπλα του κρατημένος στὰ μπουντέλια τῆς πρύμνης. Μιὰ πλημμύρα αἵματος πορτοκαλλιῶν ἄπλωνε τὸ χρῶμα της στὸ γαληνεμένο τώρα στενό. Ἕνα τρεχαντῆρι περνοῦσε μὲ τσατάλια τὰ πανιά.

— Σὰν ὄνειρο! ἐσκέφτηκα μὲ δυνατὴ κάπως φωνή.

— Σὰν ὄνειρο! Ἄκουσα δίπλα μου νὰ κάνῃ σὰν νὰ στέναζεν ὁ κὺρ Χρῖστος.

Ἡ «Σφενδόνη» ἐγέμιζε τὸν ἀέρα μὲ μαύρους καπνούς, καὶ κάτω ἡ κόκκινη θάλασσα ἔμοιαζεν ἔτσι σὰν νὰ ἦτο πυρκαϊὰ καὶ νὰ φεύγῃ ἀπὸ μέσα ὁ καπνός.

Ὁ ναύκληρος δίπλα μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του.

— Τρεχαντηράκι μὲ ὁλοκαίνουργια τὰ λατίνια καὶ ὁ καπετάνιος σὰν νὰ τὸ ψυχοπορεύῃ γιὰ τὸν ἄλλο κόσμο.

Εἶπα:

— Ὄχι δὰ καὶ τόσα, κὺρ ναύκληρε.

— Ἔ μωρὲ καραβάκια!... Στὸν «Εὐρώτα» νἄβλεπες ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὰ μεγαλεῖα... Κι' ὅλα τὰ ποτάμια τὸ ἴδιο. Τὰ λέγαμε Μαύρη Μοῖρα, ὄχι ποὺ ἦτανε βαμμένα μαῦρα, μὰ τὴ ζωὴ ποὺ τραβοῦσαν τὰ πληρώματα... Βγαίνανε ὅμως σὲ ἕξη μῆνες καραβοναῦτες τζιμάνια.

— Ἄ!

— Αὐτὸ ποὺ σοῦ λέω ἐγώ. Ὄχι ψεύτικες μπαγκατέλες . . . Καὶ ἐπιτελεῖο μαγκιόρο. Τί πλοίαρχοι κυβερνῆτες καὶ ἀντιπλοίαρχοι ὕπαρχοι. Καὶ κληρωτοὶ μὲ τὰ χέρια ὅλο κάλους καὶ ὑπαξιωματικοὶ κεφάλια γερά, ἀρβανίτικα κατὰ ποὺ λένε.

Κάποιες σχέσεις ἀπὸ κείνη τὴ βραδειὰ μαζί μας εἶχαν ἀρχίσει. Τὸν εὕρισκα τὶς περισσότερες φορὲς ὅταν δὲν ἔκανε τὶς μοναχικές του βόλτες, ἀνακαθισμένο στὴν πίντα τῆς πρύμνης, καὶ ἀρχίζαμε τὴν ἴδια ὁμιλία γιὰ τὰ καλὰ περασμένα. Ἔτσι ἀνακάλυψα στὸ γέρο ναύκληρο ὁλόκληρο θησαυρὸ θαλασσινῶν γνώσεων καὶ ὁλόκληρην ἐγκυκλοπαίδεια τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης. Παρετήρησα ὅτι δὲν τοῦ ἔλειπε κάποια μόρφωσις. Στὴν ἐποχή του πρέπει νὰ διάβαζε τακτικὰ ἐφημερίδες, μὰ στὸ εἶδός του ἔδειχνεν ὅλη τὴ μόρφωσί του. Παιδὶ τῆς θάλασσας ἀπὸ οἰκογενειακὴ παράδοσι καὶ ἀπὸ ἰδιοσυγκρασία, ἐστόλιζε τὰ λόγια του μὲ τὴν γλυκειὰ ποίησι τῆς ναυτικῆς φρασεολογίας καὶ τῶν ἀσυνήθιστων θαλασσινῶν λέξεων.

Στὸ πέρασμα κάποιου ἱστιοφόρου τὰ λόγια του ἐξεσταίνοντο καὶ τότε πιὰ δὲν τὸν ἐγνώριζα. Ἐγίνετο κήρυκας καὶ δάσκαλος. Μὰ ἐγὼ μὲ δυσκολία μποροῦσα νὰ κρατῶ ὅλα τὰ παράξενα ὀνόματα τῶν ἱστιοφόρων, καὶ μὲ πιὸ δυσκολία ἀκόμη ἔφθανα νὰ ξεχωρίζω τὰ εἴδη των ἀπὸ τὴν ἁρματωσιὰ καὶ τὰ κατάρτια καὶ χωριστὰ ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ σκαριοῦ.

Ταχτικὰ ἐγίνετο αὐτὴ ἡ ὁμιλία:

— Τί καράβι εἶναι αὐτό;

— Σκαρὶ μπομπάρδα, ἁρματωσιὰ σκοῦνα.

— Καλό, καλό.

Ἀλλοίμονον ἂν ἔκανα λάθος ὅμως καὶ ἔλεγα τὸ σκαρὶ γιὰ ἁρματωσιὰ καὶ τὴν ἁρματωσιὰ γιὰ σκαρί. Κοκκίνιζαν τ' αὐτιά του καὶ τὸ στόμα του ἔβγαζε κομμένες λέξεις, βέβαια βρυσιές. Καὶ ἔκανα στὴν ἀρχὴ τόσα λάθη.

Ἄλλες φορὲς

— Αὐτὸ τὸ ξεφτέρι ποὺ βουγάρει καὶ φοβερίζει τὴ θάλασσα;

— Μπαρκομπέστιο, σχέδιο λότικα, μπάρμπα Χρῖστο.

Ἔτσι ὅμως σιγὰ-σιγὰ μὲ τὸ κακὸ ἢ μὲ τὸ γέλοιο, μὲ τὸ γλυκὸ ἢ μὲ τὶς βλαστήμιες, ἔμαθα ὅλα τὰ ὀνόματα, ὅλα τὰ σκαριά, ὅλες τὶς ἁρματωσιὲς τῶν ἱστιοφόρων.

Τὸ τρεχαντῆρι, τὸ τσερνίκι, τὴ μπομπάρδα, τὸ καραβόσκαρο,

τὸ πέραμα ἢ γαΐτα, τὸ γάγαλη ἢ μαυροθαλασσίτη, τὸ τραμπάκουλο τὸ κοκκορέλι ἢ γαντζάο, τὸ κότερο, τὴν τράτα, τὸ βαρκαριόλο.

Καὶ ἀκόμη τὰ εἴδη τῶν καραβιῶν ἀπὸ τὶς ἁρματωσιές των. Τὴ μπρατσέρα, γολέττα, βρίκι, φρεγάδα, σκοῦνα, σακκολέβα, νάβα, λόβερο, μπάρκο, μπαρκομπέστια.

Καὶ μαζὶ τὰ ἐπίσημα, τὰ ἀρχαιοπρεπῆ των ὀνόματα, ὅπως λέγονται στὸ πολεμικὸ ναυτικό, δύσκολα αὐτὰ καὶ χωρὶς ποίησι.

Δρόμων, πάρων, μυοδρόμων, μυοπάρων, ἡμιολία, κέρκουρος, λιβυρνίς, κάτεργον, ἕως τὴν ὑδροφόρο ἢ νεροκουβαλίτρα.

Ὕστερα ἦτο ἡ περιγραφὴ τοῦ κύτους τῶν ἱστιοφόρων. Ἐξωγράφιζεν ἐπιδέξια ὁ μπάρμπα Χρῖστος τὸ κουφάρι καὶ ἐσημείωνε μὲ γράμματα ὅλα τὰ μέρη καὶ τὰ ὀνόματα.

— Ἀρχίζομε ἀπὸ τὴν καρίνα, ἔλεγε μὲ ὕφος δασκάλου.

— Νὰ αὐτὴ ἡ κόντρα καρίνα, τὸ ποδόσταμο, τὰ μαδέρια τῆς πλώρης καὶ τῆς πρύμνης, ὅλα μαζὶ μὲ ἕνα ὄνομα τὰ λένε ποδόσταμο. Ὕστερα ἔχομε ἐδῶ τὰ βρεχάμενα, τὰ νερὰ τοῦ καραβιοῦ ἢ τὴν παλάμη, τὴ μέση καὶ τὶς πλευρές. Οἱ ἄκρες μὲ τὴν πλωριὰ καὶ πρυμνιὰ μάσκα καὶ τὰ μαδέρια τῆς κουβέρτας.

Ἔδινεν ἔτσι τὸ σκελετὸ τοῦ πλοίου, θαυμάσιος ἀνατόμος καὶ ἔμπαινε στὶς λεπτομέρειες. Τὰ ὀνόματα ἔπεφταν στὸ κεφάλι μου σὰ βροχή. Παραπέτο, κουπαστή, κουβοῦσι, μπόμπα, κοράκι, τριμπόνι, μουράδες, παλάμη, κοπὴ τοῦ νεροῦ, τσάπα, ἀφάλο, ταμπούκιο, παγκάτσες, σουφράδες, πίντες, μπαμπάδες, γκιολοῦι, μεσολοῦρος, φουρκαδέλλες, παρέλλα, τουρέλλι, ὥς καὶ τὸ σαντάρδο ἀκόμη.

Μὲ μεγαλείτερη προθυμίαν ἀκόμη ζωγράφιζε καὶ μιλοῦσε γιὰ τὰ πανιὰ καὶ τὰ κατάρτια μὲ τὴν ἐκπληκτική των ἀνατομία. Μοῦ ἔλεγε γιὰ τὸ στιμόνι καὶ τὸ φάδι ἀκόμη τοῦ καραβόπανου, γιὰ τὸ σπάγκο ποὺ ράβουν τὰ πανιὰ καὶ γιὰ τὸν τρόπο τοῦ ραψίματος.

Ὕστερα ἄρχιζε γιὰ τὶς ἄγκυρες ποὺ εἶναι ἀμέτρητες στὰ εἴδη καὶ κάθε μιὰ χωρίζεται σὲ εἴκοσι μέρη καὶ σὲ σαράντα ὀνόματα. Γιὰ τὶς βάρκες μὲ τὴν τριακοντάδα τῶν εἰδῶν των. Γιὰ τὶς ἁλυσίδες γιὰ τοὺς γάντζους, γιὰ τοὺς μακαράδες.

Ὁλόκληρο λεξικὸ μὲ κατακλυσμὸν ὀνομάτων καὶ ὀλίγγο χιλιάδων λέξεων.

Ὧρες καὶ ὧρες, ἡμέρες καὶ ἡμέρες μὲ δυὸ κομμάτια σχοινὶ στὸ χέρι προσπαθοῦσε νὰ μὲ μάθῃ τοὺς κόμπους, τὰ ὀνόματά των, τὴ χρῆσί των. Ποιὸς ὀλίγγος, Θεέ μου! Καὶ ποιὰ ἐπιμονὴ τοῦ δασκά-

λου καὶ ὑπομονὴ ἴσως τοῦ μαθητοῦ. Καὶ πόσα εἴδη σχοινιῶν καὶ πόσα ὀνόματα! Ἔμαθα τὴ λιγαδοῦρα, τὸ σαντζακόσχοινο, τὴ γούμενα, τὸν τόνο, τὴν λατζάνα, τὸ μερλίνο, τὸ τρισίλιο, τὶς σπαρτσίνες, τὸ συρματόσχοινο, τὸ κανάβι.

Ὁ μπάρμπα Χρῖστος ἔφθανε καὶ ὡς τὶς κλωστὲς ἀκόμη τοῦ σχοινιοῦ. Ὡς τὸ ἔμβολο, τὸ κλῶσμα καὶ τὴ μήτρα τοῦ σχοινιοῦ.

Στοὺς κόμπους ἡ γλῶσσα καὶ τὰ δάχτυλα τοῦ μπάρμπα Χρίστου δὲν σταματοῦσαν οὔτε μιὰ στιγμή.

Πόση ρητορικὴ καὶ πόση σοφία μέσα σὲ δυὸ ἄκρες σχοινιῶν!

Προχωρούσαμε ἔτσι ἀπὸ τὸν εὔκολο σταυρὸ καὶ τὸν ἴδιο σχεδὸν εὔκολο γαϊδουρόκομπο, στὴν περίτεχνη καὶ δυσκολώτατη καντηλίτσα ποὺ ἱδρώνει γιὰ νὰ τὴν μάθῃ καὶ νὰ τὴν θυμᾶται ὕστερα κανείς.

Ἀκολουθοῦσαν ὅμως ἀμέσως πλῆθος ἄλλο ἀληθινὰ σοφῶν κόμπων μὲ τὰ σοβαρὰ ἢ ἀστεῖα των ὀνόματα καὶ τὶς ἀστειότερές των καμμιὰ φορὰ χρήσεις.

Ἡ σφενδόνη ἢ μπίζα γιὰ τὸ μάζεμα ἑνὸς μεγάλου σχοινιοῦ. Ὁ ἡμίδεσμος ἢ μετζοβόλτα. Ἡ ψαλιδιὰ ἢ τσακιστή. Ἡ στροφὴ ἢ βόλτα, ὅλοι αὐτοὶ οἱ κόμποι γιὰ τὸ δέσιμο ἑνὸς σχοινιοῦ σὲ κάποιο στερεὸ μέρος. Ὁ ξυλόδεσμος ἢ μαραγκόδεμα ἢ δέσιμο τῆς μπαρμπαρέσσας, τὸ κουλοῦρι, ἡ θηλειά, ὁ βολιδόδεσμος, τὸ σύναμα.

Ἔσκαζα στὰ γέλια ὅταν μοῦ μιλοῦσε σοβαρὰ καὶ γιὰ τὸ φιόγκο ἢ λαιμόδεσμο, ποῦ δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ὁ κόμπος ποῦ δένουν οἱ ναῦτες τὸ μαῦρο μαντύλι των.

Αὐτὸς ἦτο ὁ κὺρ Χρῖστος ὁ ναύκληρος τῆς πρώτης ἐποχῆς, καὶ ὅπως τώρα παρουσιάζετο σὲ μένα.

Ἀπὸ τὶς ὁμιλίες του σιγὰ-σιγὰ συνήθισα νὰ καταλαβαίνω καὶ τὶς περισσότερες λέξεις του, γιατὶ δὲν ὑπῆρχε καμμιὰ σχεδὸν φράσις του χωρὶς κάποια ἀσυνήθιστη λέξι, καὶ καμμιὰ περίοδος λόγου, χωρὶς κάποιο ναυτικὸ ἰδιωτισμὸ ἢ ναυτικὴ φραστικὴ εἰκόνα.

Τὸ ἄλειμμα τὸ ἔλεγε γλαρέττο, τὸ μούσκεμα ἀρτσίδι, τὸ ἐνωρὶς ἀνώρια, τὸ ξημερώνει διχάζει, τὴ γαλήνη γλάρα, τὴν ὁμίχλη κατσιφάρα, τὸ ἀμέσως ἐδᾶ. Ἀκόμη ἔλεγεν ἄνοιξεν ἕνα μάτι, ὅταν καθάριζεν ὁ οὐρανός, ἦλθε κελμπακοῦρι, ἀντὶ ἔπιασε γερὸ κρύο, μᾶς ἔκοψε νταντάνου, ἀντὶ γίνηκε παγωνιά. Τὸ προχωρῶ τὸ ἔλεγε βουγάρω, τὸν λίβα καψί, τὴ στάχτη τσένερα, τὸ ἐντελῶς ἀπόβολα . . .

Καὶ ἕνας ἀτέλειωτος σωρὸς ἀπὸ τέτοιες φράσεις καὶ τέτοια ὀνόματα, ἦτο ὁλόκληρη ἡ ὁμιλία του.

Κάποτε ξαφνικὰ ἤρχετο στὴν πρύμνη κανένας ὑπαξιωματικός, ἐστέκετο ἀπὸ πάνω μας καὶ ἔλεγε κάτι τέτοιο:

—Τί ξηγιέται πάλι ὁ κὺρ Χρῖστος;

Ὁ γέρο ναύκληρος τοῦ ἔριχνε μιὰ ματιὰ χωρὶς νὰ μιλήσῃ, μὰ ὅταν ἐπὶ τέλους ἔφευγε ὁ ὑπαξιωματικός, ἔλεγε:

—Δὲν μίλησα γιὰ νὰ μὴ τὸν ντουκιάρω τὸν ποταμίσιο.

Κάποιο δειλινὸ καθάριζε μόνος του ψάρια.

—Κέφαλους καθαρίζεις κυρ Χρῖστο; ρώτησα.

—Κέφαλους, μὰ τί κέφαλους;

—!....

—Ὅσο λογιῶν κεφάλια στὴ στεριὰ καὶ τόσοι κέφαλοι στὴ θάλασσα.

Ἄρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ ξύνῃ ἀργότερα τὰ ψάρια καὶ ἔλεγε:

—Κέφαλος εἶναι καὶ ἡ μπάφα, κέφαλος εἶναι καὶ τὸ λιξινάρι, κέφαλος εἶναι καὶ τὸ καθαραντέρι, κέφαλος εἶναι καὶ τὸ μαυράκι, κέφαλος καὶ τὸ λαυράκι καὶ ἡ μελανίτσα καὶ τὰ κεφαλόπουλα καὶ τὰ ἀφροκέφαλα.

—Τάξερα ὅλα αὐτὰ μόνο στὸ πιάτο.

—Τὰ ψάρια δὲν εἶναι μόνο στὸ πιάτο. Ἄλλα ζοῦν ἀπολασπίς, ἄλλα στὸ ρῆχι, ἄλλα εἶναι τοῦ ἀφροῦ, ἄλλα τῆς πέτρας... Τὰ ξέρεις τὰ πετρόψαρα;

—Πῶς! Ὁ χάνος, ὁ σκορπιός, ὁ κοβιός.

—Ἄμ ἡ σαρπίνα, ἄμ οἱ χιλοῦδες, ἄμ ἡ πέρκα, ἡ γονάκα, ἡ σαλιάρα, ἄμ ὁ γίλιος ποῦ οἱ Κουλουριῶτες τὸν λένε καὶ γραμματικό;

Καινούργια ἔκπληξις.

Τό στόμα του ἦτο ὁλόκληρη ἰχθυολογία. Τὸ ψάρια ἔβγαιναν μὲ ἄπιαστη γληγοράδα σὲ εἴδη, σὲ χρῶμα, σὲ τρόπο ψαρέμματος, σὲ σχῆμα, σὲ τρόπο ζωῆς, σὲ τρόπο παρασκευάσματος ἀκόμη, ποιὰ γιὰ τὸ πλακί, ποιὰ γιὰ τὸ τηγάνι, γιὰ τὴ σχάρα, βραστά, μαγιονέζα, παστά, μαρινάτα, λιασμένα.

Στὸ τέλος ἔφθασε ὡς τὰ καβουροειδῆ καὶ ἐμέτρησεν ἀπὸ αὐτὰ μὲ ὅλη τὴν βιολογία τῶν διαφορῶν των καὶ τῆς ζωῆς των, τὸν ἀστακό, τὴν καβοῦρα, τὸ καβοῦρι, τὸν κάβουρα, τὸ παγοῦρι, τὴν καβουρομάννα, τὴν καλιβόνα, τὴν παληοκαβοῦρα, τὸ βασιλικὸ κάβουρα, τὸν καραβέο, τὴν καραβίδα... Ἕνα πολύπολο χείμαρρο ὀστρακοδέρμων ποῦ ἀδύνατο νὰ τὰ κρατήσῃ τὸ ἀνθρώπινο μυαλό.

Ἦτο πάλι ὁ κὺρ Χρῖστος ὁ ναύκληρος τῆς πρώτης ἐποχῆς.

Γεμάτος ἀνέκδοτα τοῦ παληοῦ καλοῦ καιροῦ, μιλοῦσε μὲ πατρικὴν ἀγάπη γιὰ τὴ φρεγάτα «Ἑλλάδα», τὴ «φρεγάδα», ποῦ ἀπὸ τὸ πρῶτο καράβι μας τὸ εἶχαν κάνει σχολὴ ναυτοπαίδων καὶ γιὰ τὸ καταδρομικὸ «Μιαούλης» τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ σκάφος ποῦ ἐπῆγε στὴν Ἀμερική. Εἶχε ὑπηρετήσει στὸ «Μιαούλη» πρὶν νὰ τὸν ξαρματώσουν. Τὸ ἔλεγε «κοπέλλα» ἢ «τὸ κορίτσι» καὶ δὲν ἐσταματοῦσε τοὺς ἐπαίνους του γιὰ τὰ ταξείδια του, τὴν ἀντοχή του, τὴ γρηγοράδα του, τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τὸ πλήρωμά του. Τὰ ξύλα του ἦσαν ἀπὸ δρῦ, οἱ θάλαμοι τῶν ναυτῶν ἀπὸ καρυδιά, τὸ μεσόστεγο καὶ τὰ παραπέτα ἀπὸ μαόνι.

Στὸ Ναύσταθμο ποῦ εἴχαμε μπῆ στὴ μικρὴ σχάρα γιὰ ἐπισκευή, ὁ ἥλιος βασίλευε πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Σαλαμίνας, οἱ σημαῖες κατέβαιναν αἰσθαντικὲς σὲ ἀσπρογάλαζους κυματισμούς, οἱ σκρότοι τοῦ Μηχανουργείου ἔπερναν καὶ ἀδυνάτιζαν, καὶ τὰ ὄνειρα τότε ἄρχιζαν νὰ ξυπνοῦν. Πίσω στὴν πίντα τῆς πρύμνης ἐξεχνιόμεθα τότε μὲ τὶς ἴδιες παληὲς ἀτελείωτες ὁμιλίες, τὰ ἴδια σχοινιά, τὰ ἴδια πανιά, τοὺς ἴδιους χειρισμούς. Ἐταξείδευα κι' ἐγὼ πολὺ μακρυά, στὰ μέρη ποῦ ὁ ναύκληρος καὶ ὁ πατέρας του, καὶ οἱ παπποῦδες οἱ παληοὶ ἐκεῖνοι καπετάνιοι εἶχαν ταξειδεύσει. Ἐταξείδευα μὲ τὰ πανιὰ καὶ μὲ τὰ μάτια τοῦ ναυκλήρου ποῦ ἔλαμπαν τότε σὰν κάποιος φάρος.

Κάποτε ὅμως ὁ ναύκληρος ἐσκούπιζε στὰ κρυφὰ καὶ κανένα δάκρυο.

—Ἐμᾶς, μᾶς πῆρε καὶ μᾶς πῆρε ἡ ἀνεροῦσα, ἔλεγε. Τώρα μπαζάρανε τὰ βυζαρούδια ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοί, μὲ τὶς λιγνὲς μεσίτσες ποῦ μᾶς κάνουνε τὸ φρόντε. Κεῖνο τὸ σεφέρι εἴχαμε τὸ πέζο μας ἐμεῖς. Ἄμ!

Ἕνα πρωῒ τὸν εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ μὲ κάποιαν ἐφημερίδα στὰ χέρια. Μέσα στὸ καράβι ὅλοι οἱ ὑπαξιωματικοὶ ἦσαν ἀνήσυχοι. Περίμεναν τὴν δημοσίευσι τῶν προαγωγῶν σὲ πολὺ μεγάλη κλίμακα. Τὸ βλέμμα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ναυκλήρου ἦσαν τὸ ἴδιο στεγνὰ ὅπως πάντα, μὴ ἐκφράζοντα τίποτα.

—Μ' ἀφίσανε πάλιν ἀπὸ στεριᾶς, μοῦ εἶπε.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἔγινε πολὺ πιὸ ἀμίλητος ἀπὸ πρῶτα. Ἔπαψε πιὰ νὰ μοῦ μιλᾷ καὶ γιὰ τὰ περασμένα.

Ἕνα πρωῒ δὲν ἀπάντησεν οὔτε στὴν καλημέρα μου, καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ τέλος τῆς φιλίας μας.

Ο ΠΕΘΑΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥ

Ἔξω στὴν παραλία τοῦ Ναυστάθμου ἦσαν στημένες δυὸ ξυλένιες σχάρες. Πάνω, ἁπλωμένα τὰ τορπιλλοβόλα 11 καὶ 14 ἀπὸ τὸν περασμένο χειμῶνα, ἄδικα ἐπερίμεναν νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ἐπισκευασθοῦν. Οἱ τεχνῖτες ἦσαν ἀπησχολημένοι πάντοτε μὲ ἐπισκευὲς τῶν πιὸ καινούργιων σκαφῶν. Τὰ δυὸ παληὰ τορπιλλοβόλα, ἀφοῦ ἔκαναν τὸ χρέος των στὸν πόλεμο μὲ τὸν Τοῦρκο, τώρα δὲν ἀπασχολοῦσαν καὶ πολὺ τὴν ὑπηρεσία, μὲ τὴν ἰδέα πῶς σώνει καὶ καλὰ ἔπρεπεν ἀμέσως νὰ ἐπισκευασθοῦν. Τὰ κουφάρια των εἶχαν ξεραθῆ ἀπὸ τὸ κάμα τοῦ ἥλιου καὶ ἀπὸ τοὺς ἁλμυροὺς ἀχνοὺς τῆς θάλασσας, καὶ οἱ μπογιὲς ἐξεφλουδίζοντο καὶ εἶχαν γίνει σὰν στριμμένα τσουρούφλια.

Στὴν ἴδια γραμμὴ σὲ κάποια ἀπόστασι, μιὰ μαοῦνα παχειὰ καὶ πλαδαρή, ἐκάθητο καὶ αὐτὴ στὴ σχάρα, γρηὰ ἐλεεινὴ μὲ σπασμένα τὰ παγίδια μὲ τὴν γαστέρα ποῦ ἔχασκε. Ἐπρόκειτο καὶ αὐτὴ νὰ ἐπισκευασθῆ. Πολλὰ χρόνια ὅμως καὶ πολλὲς κληρουχίες ἤρθαν καὶ ἐπέρασαν χωρὶς ἡ γέρικη μαοῦνα νὰ δεχθῆ κανένα καινούριο μαδέρι ἢ κανένα στραβόξυλο. Ὅπως ὅμως τώρα εἶχε καταντήσει, κάθε ἐπισκευὴ θὰ ἐπήγαινε χαμένη καὶ τὰ ἔξοδα θὰ ἔτρωγαν τὸ διάφορο. Ἔτσι ἔμενε πάνω στὰ σκαριὰ χρόνια καὶ χρόνια, ὡς ὅτου ὁ μακαρίτης ὁ μπάρμπα Γιάννης ὁ Μιαούλης, διοικητὴς τοῦ Ναυστάθμου, ἐσκέφθηκε νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ γιὰ ἀποχωρητήριο τῶν ἀνδρῶν τοῦ συνεργείου. Διέταξε καὶ ἄνοιξαν κάτω ἀπὸ τὴ σχάρα ἕνα αὐλάκι ποὺ ἔφθανεν ὡς τὴν θάλασσα καὶ εὑρίσκετο σὲ διαρκῆ συγκοινωνίσ μὲ αὐτήν. Ὁ γέρο Μιαούλης, θαμάσιος σὲ ἀνάλογα εἴδους σχέδια εἶχε μεταβάλει καὶ μιὰν ἄχρηστη μαοῦνα σὲ τεπόζιτο σκουπιδιῶν. Ἦτο ἀραγμένη καὶ αὐτὴ δίπλα στὴν πρώτη μαοῦνα. Ὅταν ἐγέμιζε, τὴν ἐτραβοῦσεν ἕνα ρυμούλκιο, καὶ τὰ σκουπίδια ἀδειάζαν ἀνοιχτὰ στὴ θάλασσα.

Σ' αὐτὸ τὸν κύκλο τῶν παληῶν ἄχρηστων ἢ μισοχρήσιμων σκα-

φῶν ἐμαζεύοντο καὶ εὕρισκαν ἀπάγγειο καὶ ἡσυχία οἱ ἄχρηστοι ἢ μισοχρήσιμοι ἄνδρες τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Γέροι ὑπαξιωματικοὶ ποῦ ἀπὸ ἐλεημοσύνη τοὺς ἐκρατοῦσεν ἀκόμη ἡ ὑπηρεσία, καὶ τεμπέληδες ἀχαΐρευτοι, ἀπρόκοφτοι ναῦτες κληρωτοὶ καὶ ἐθελοντές. Ἦσαν καὶ μιὰ σειρὰ καζάνια ἀπὸ παμπάλαια σκάφη ἀραδιασμένα στὴ σειρά, ποῦ ἐστεφάνωναν τὴν παρέα τῶν ἀχρήστων παληῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀχρήστων ἀνθρώπων.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ παληὰ καὶ ἄχρηστα, πιὸ παληὸς καὶ πιὸ ἄχρηστος ἦτο τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁ θερμαστὴς Μέγγουλας. Εἶχε καταχθῆ στὰ τριάντα του χρόνια, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τρικυμιασμένη ζωή, ἐθελοντὴς στὸ Ναυτικό. Μὰ ἀπὸ τὶς καταχρήσεις καὶ τὶς περιπέτειες εἶχαν ἀσπρίσει τὰ μαλλιά του βαμβάκι. Στὰ γένεια του μόνον ὑπῆρχε κάτω στὸ πηγοῦνι μιὰ τοῦφα ὁλόμαυρες τρίχες. Στὸ πρόσωπό του καὶ στὸ σῶμά του ἡ ἔκφυλη ζωὴ ποῦ ἐπέρασεν ἄφισε βαθειὲς βοῦλες. Τὸ ὑψηλό του κορμὶ εἶχε καμπουριάσει καὶ ἔδειχνεν ἕνα κακόγερο ποῦ κανένας δὲν μποροῦσε νὰ συμπαθήσῃ. Ἡ φωνή του βραχνή, ἔβγαινε σὰν ρόγχος. Ἦτο ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὴν ἀσθένεια. Ἡ ἄκρη τῆς μύτης του γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δὲν ὑπῆρχε. Καὶ τὸ βλέμμα του, γιαλένιο καὶ ἁπλανές, καθρέφτιζε τὸ χάρο. Οἱ καταχρήσεις εἶχαν κάνει ἀληθινὴ καταστροφή. Τὸ σῶμά του σκέλεθρο καὶ ἐρείπιο θὰ ἔπεφτε στὸ πρῶτο φύσημα τῆς παραμικρᾶς ἀρρώστειας.

Πραγματικά, λίγους μῆνες μετὰ τὴν κατάταξί του ἀρρώστησεν ἀπὸ κρυολόγημα, μιὰ ἐλαφρὰ βρογχοπνευμονία. Γιὰ ἄλλον θὰ ἦτο δουλειὰ δέκα τὸ πολὺ ἡμερῶν. Αὐτὸς ἔμεινε τρεῖς μῆνες στὸ νοσοκομεῖο τοῦ Ναυστάθμου καὶ θαῦμα πῶς ἐγλύτωσε. Οἱ γιατροὶ τὸν εἶχαν ξεγράψει. Ἡ παληὰ ἀρρώστεια που ἔδερνε τὸ αἷμά του ηὗρε καιρὸ καὶ ἔδαφος νὰ φουντώσῃ. Οἱ γιατροὶ ἐχτύπησαν τὴν πηγὴ καὶ ἀπέδωσαν μετὰ τρεῖς μῆνες τὸν ἄνθρωπο στὴ ζωή. Ἦτο ὅμως μιὰ σκιά. Στοὺς τρεῖς μῆνες εἶχε γεράσει ἀγύριστα. Ἐφαίνετο ἐξάπαντος πενηνταπέντε χρόνων.

Ἕνα ἀπόγευμα, ὕστερα ἀπὸ τὸ διάστημα αὐτό, παρουσιάστηκε στὸ καράβι του. Οἱ ἄλλοι ναῦτες ἐδυσκολεύθησαν νὰ τὸν γνωρίσουν. Ἄρχισαν νὰ τὸν ρωτοῦν ὕστερα γιὰ τὴν ἀρρώστεια του καὶ γιὰ τὸ νοσοκομεῖο. Τοῦ εἶπαν πῶς εἶχε γεράσει, πῶς μὲ δυσκολία τὸν ἐγνώρισαν. Ἀπάντησε μὲ μιὰ βλαστήμια ἀπὸ τὶς συνηθισμένες του. Εἶχε πιὰ καταντήσει ἀνίκανος γιὰ κάθε δουλειά. Ἦτο

ἀνίκανος νὰ δουλέψῃ στὰ καζάνια, καὶ τὸν διώρισαν νὰ καθαρίζῃ καὶ νὰ φροντίζῃ γιὰ τὴν νοικοκυρωσύνη τοῦ ὑποφράγματος τῶν θερμαστῶν. Ἔκανεν αὐτὴ τὴν τιποτένια δουλειὰ μὲ γογγυσμοὺς καὶ βλαστήμιες. Κανένας ὅμως δὲν τὸν ἐπρόσεχε. Κάποτε ἕνας θερμαστὴς τὸν εἶπε γέρο. Οἱ ἄλλοι ηὗραν τὸν τίτλο κατάλληλο καὶ τοῦ τὸν ἐκόλλησαν. Ἔτσι πιὰ ἔπαψε ν' ἀκούῃ στὸ ὄνομά του.

Ὅλο τὸν μισθό του τὸν ἐξώδευε στὸ οἰνόπνευμα. Μέσα ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ ἐπενδύτη του ἔβγαζε πάντα τὸν λαιμό του ἕνα μισοκαδιάρικο μπουκάλι γεμάτο σπίρτο. Ἤθελε νὰ πιῇ σωστὴ μισὴν ὀκᾶ τὴν ἡμέρα. Οἱ ψωνιστὲς τὸν ἐλυποῦντο καὶ τοῦ ἀγόραζαν κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς. Στὴν ἀρχὴν εἶχαν ἀρνηθῇ, ἀλλὰ μὲ τὰ παρακάλια, τὰ παράπονα, τὶς βλαστήμιες, τὰ κλάμματα, τοὺς εἶχε καταφέρει. Τὶ νὰ ἔκαναν κι' αὐτοί! Ἂν δὲν τοῦ ἀγόραζαν οὔζο θὰ ἔπινεν ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα τῶν μηχανῶν. Ὅλες οἱ συμβουλὲς τῶν ἄλλων ἐπήγαιναν μάταια. Αὐτὸς ἀπαντοῦσε :

— Ἄδικα τὰ λόγια σας καὶ οἱ φοβέρες σας. Θὰ καταστραφῶ λέει. Πιάστε τὸν κασσίδη καὶ πάρτε τὰ μαλλιά του. Τὶ νὰ τοῦ πάρῃς; Ἔχει μαλλιά; Ἂς τονε κεῖ ποῦ βρίσκεται ἥσυχος. Τὰ ξέρω, τὰ ξέρω αὐτὰ ποὺ μοῦ λέτε πιὸ καλὰ ἀπὸ σᾶς, μὰ δὲν μπορῶ νὰ ξεκολλήσω ἀπ' αὐτό. Μὲ ἔχει τραβήξει σύγκορμο πιά.

Καὶ καθὼς ἔλεγε, ἔβγαζε τὸ ἀπαίσιο μπουκάλι, τὸ ἐχάϊδευε μὲ συμπάθεια καὶ ἄδειαζε μέσα σὲ μιὰ τσάσκα, ποῦ εὑρίσκετο πάντα κρεμασμένη ἀπὸ τὸ ζωνάρι του, ὡς πενῆντα δράμια σπίρτο. Τὸ ἔπινε μὲ τὴν μεγαλείτερην ἀπάθεια καὶ ἡσυχία, σὰν νὰ ἔπινε ἄδολο καὶ καθαρὸ νεράκι. Τὸ φρύδι του δὲν ἐζάρωνε διόλου.

Ἔλεγε πῶς ἐξεδίψασε λίγο καὶ ἔτριβεν εὐχαριστημένος τὴν κοιλιά του. Ὕστερα ὅμως τὸν ἔπιανε τὸ παράπονο καὶ ἡ γρίνια.

— Κανένας δὲν μὲ συμπαθᾷ, ἐμουρμούριζε. Τὸ βλέπω πὼς μὲ συχαίνεσθε. Καὶ οἱ γυναῖκες μὲ θεωροῦνε γιὰ ἕνα παληόγερο καὶ μὲ διώχνουνε. Πουθενὰ ἥλιος καὶ ἀγάπη γιὰ μένα. Μ' ἀρνήθηκε καὶ ἡ κοιλιὰ τῆς μάννας μου. Μονάχα αὐτὸ τὸ μπουκάλι ἀπόμεινε φίλος μου.

Σιγὰ - σιγὰ παράτησε καὶ τὸν καθαρισμὸ τοῦ ὑποφράγματος. Τὰ τρεμουλιάρικα χέρια του δὲν μποροῦσαν πιὰ νὰ πιάσουν τὴ σκοῦπα. Ὁ κυβερνήτης τοῦ καραβιοῦ ἤθελε νὰ τὸν στείλῃ στὴν Ἀνωτάτη Ὑγειονομικὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ ἀπόταξι. Ἔπεσεν ὅμως ὁ πρῶτος μηχανικός, πονόψυχος ἄνθρωπος, καὶ τὸν ἐμαλάκωσε. Τὸ

πρᾶγμα ἄλλωστε ἦτο καὶ περιττό. Παραπάνω ἀπὸ δυὸ - τρεῖς μῆνες δὲν θὰ βαστοῦσε αὐτὴ ἡ δουλειά. Θὰ πέθαινε ξαφνικὰ πάνω στὸ μεθῦσί του ἀπὸ συμφόρησιν ἢ ἀπὸ συγκοπή. Εἶχεν ἐκφύλισι τῆς καρδιᾶς στὸ τελευταῖο στάδιο. Τὸ ἀριστερό του χέρι δὲν μποροῦσε νὰ τὸ σηκώσῃ ἀπὸ τὸ μούδιασμα, καὶ τὰ πόδια του εἶχαν ἕνα ἀπελπιστικὸ πρίξιμο.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴ τὸ καράβι ἦτο παρωπλισμένο σὲ ἐφεδρεία στὸ Ναύσταθμο. Ὁ Κυβερνήτης εἶπε καὶ τὸν ἄφιναν νὰ βγαίνῃ ὅ,τι ὥρα ἤθελεν ἔξω στὴ στεριά. Τί νὰ τὸν ἔκαναν ἄλλωστε μέσα στὸ καράβι ;

Καὶ τὸ μέρος ποῦ ἦσαν τὰ ἄχρηστα παληὰ σκάφη καὶ τὰ ἄχρηστα καζάνια, ἐγίνετο πιὸ μελαγχολικὸ ἢ πιὸ σάπιο μὲ τὴ παρουσία τοῦ γέρου. Ὅλο τὸ μέρος ἀντηχοῦσεν ἀπὸ τὶς βραχνὲς φωνές του καὶ ἀπὸ τὸ τραγοῦδί του....Τριγύρω του ἐμαζεύοντο ἕνας σωρὸς ναῦτες καὶ ἐγελοῦσαν. Ἔβαζε τὴν κόψι τοῦ ναυτικοῦ σουγιὰ του στὰ γείλη του καὶ ἐγύριζε σφυρίζοντας τὸ τραγοῦδι. Ὕστερα ἐσηκώνετο καὶ ἐχόρευε μόνος του. Στὸ τέλος ἀπηυδησμένος, ἔπεφτε δίπλα σὲ κανένα καζάνι καὶ ρουφοῦσε μιὰ τσάσκα οὔζο. Ὅσο ἐπροχωροῦσε τὸ μεθύσι, τὰ λόγια του καὶ τὰ κινήματά του ἐγίνοντο πιὸ ἀκατάληπτα, πιὸ μπερδεμένα. Ἄρχιζε μιὰν ἀτέλειωτη ρητορεία, χωρὶς νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ μιὰ λέξι. Ἀλλοίμονον ὅμως σὲ ὅποιον ἐκείνη τὴν στιγμὴ τὸν διέκοπτε. Ἐσηκώνετο ἀπάνω ἀγριεμένος καὶ ἐφοβέριζεν ὅτι θὰ ἔσφαζε. Οἱ ἄλλοι τὸν καθησύχαζαν, τὸν ἡμέρωναν, καὶ ὁ γέρος ἐσωριάζετο πάλι δίπλα στὸ καζάνι του. Τὸν ἔπιανεν ὅμως τότε πάλι τὸ παράπονο καὶ τὸ κλάμμα κι' ἔλεγε τὰ συνηθισμένα του :

— Μωρὲ δὲν μὲ γέννησε καὶ μένα μάννα ! Μωρὲ δὲν μὲ εἶδε καὶ μένα ἥλιου πρόσωπο.

Μιὰ φορά, ἐπειδὴ ἐνόμισε πῶς τὸν προσέβαλε κάποιος ναύτης γραφέας, ἐζήτησεν ἕνα καλαμάρι μὲ μελάνι καὶ τὸ ἐρρούφηξεν ὅλο. Ὕστερα ἔλεγε ἀπειλητικά :

—«Νὰ τοῦ δείξω ἐγώ μὲ ποιὸν ἔχει νὰ κάνῃ». Μερικοὶ ἔβαλαν τὶς φωνὲς γιατὶ ἐφοβήθησαν ὅτι θὰ ἐδηλητηριάζετο. Ἄλλοι ὅμως πιὸ ψύχραιμοι τοὺς καθησύχαζαν.

— Τί φοβᾶστε μωρέ ! Αὐτὸν δὲν τὸν κολλᾷ οὔτε τὸ βιτριόλι.

Πραγματικὰ δὲν ἔπαθε τίποτα.

Ἄλλοτε ἐκουρέλιασε πεντέξη χαρτονομίσματα—τὸν μισὸ μισθό

του—γιατὶ κάποιος τὸν εἶπε τσιγκούνη. Ὕστερα τὰ ἔκλαιεν ὅλο τὸ βράδυ, καὶ δὲν ἄφισε κανένα νὰ κοιμηθῇ μὲ τὶς φωνές του.

— Ἄχ τὰ κοκκαλάκια τους πῶς τρίζανε. Ἄχ τὰ κοκκαλάκια τους.

Ἀπέθανε κατὰ τρόπο τραγικὸ καὶ πρωτοφανῆ.

Μιὰ βραδειὰ ἐνῷ ἐχόρευε μέσα στὸ καράβι, παράτησε ξαφνικὰ τὸ χορό, ἀνέβηκε τὶς σκάλες τοῦ ὑποφράγματος καὶ κατέβηκε στὸ λεβητοστάσιο. Οἱ ἄλλοι τὸν ἀκολούθησαν φοβούμενοι κανένα τρελλό του κίνημα.

Οἱ φωτιὲς τοῦ καζανιοῦ, ποῦ ἦτο ἀναμμένο, ἦσαν τραβηγμένες πρὸς τὰ ἔξω, γιὰ νὰ γίνεται τόσος μόνο ἀτμὸς ὥστε νὰ φθάνῃ γιὰ τὴν κίνησι τῆς ἠλεκτρικῆς. Πρὶν νὰ προλάβουν νὰ τὸν πιάσουν ἐπήδησε πάνω στὰ πεσμένα κάρβουνα καὶ ἄρχισε νὰ χορεύῃ στὸν ἀναμμένο σωρό. Ὅλοι οἱ ναῦτες κρατοῦσαν τὴν ψυχή των μὲ ἀγωνία καὶ ὅσο τοῦ ἐφώναζαν νὰ βγῇ ἔξω γιὰ νὰ μὴ ψηθῇ ζωντανός, τόσο αὐτὸς ἐδυνάμωνε τὰ πηδήματά του καὶ ἐφώναζε.

— Γειά σου μωρὴ Καλαματιανή.

Ἀναγκάσθησαν νὰ σβύσουν τὶς φωτιές.

Ἦτο καμμένος, ἐλεεινός. Τὰ ροῦχά του εἶχαν καεῖ καὶ εἶχε στὰ πόδια καὶ στὰ χέρια βαθειὰ ἐγκαύματα. Μόλις τὸν ἔβγαλαν ἔξω βρέθηκε τελείως ξεμέθυστος. Ἠσθάνετο τώρα βαθειὰ τοὺς πόνους του καὶ ἐφώναζε. Ἐφοβεῖτο πῶς θὰ πεθάνῃ καὶ ἔκλαιε. Τοῦ ἔβαλαν κρύα νερὰ στὶς πληγές.

Ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες πέθανε. Τὸ κορμί του τὸ μολυσμένο ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ ἀπὸ τὸ ἀλκοὸλ εἶχεν ἀνοίξῃ ξαφνικὰ ὁλόκληρο. Καὶ τὰ ἐγκαύματα ἦτο ἀδύνατο νὰ κλείσουν. Ἡ γάγγραινα εἶχε φουντώσει....

Πασίγνωστος σ' ὅλο τὸ πολεμικὸ Ναυτικὸ τῆς πιὸ παληᾶς ἐποχῆς ὁ μπάρμπα Γιώργης ὁ Κανταρᾶς. Κοντός, χονδρός, μὲ μιὰ μύτη ἐκφραστικὰ σουβλερή, αὐτὸς ἦτο ὁ Μπάρμπα Γιώργης.

Ὅλη τὴν ἔκφασι, τὸν τόνο, τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀτόμου στὸν Κανταρᾶ τὸν ἔδινε ἡ μύτη του. Αὐτὴ εἶχε περιλάβει μαζὶ μὲ τὰ καθήκοντα τῆς ὀσφρήσεως καὶ τὴν ὑπηρεσία τῆς ὁμιλίας. Ἡ μύτη τοῦ Κανταρᾶ ἦτο τὸ φωνητικό του ὄργανο. Μ' αὐτὴν ἐμιλοῦσε, μ' αὐτὴν διέτασσε τὰ παραγγέλματα, μ' αὐτὴν ἐγελοῦσε τὸ μυτερὸ — χωρὶς καλαμποῦρι — καὶ βατράχινο γέλοιο του.

—Χί, χί, χί! Τί κάνεις μωρὲ κακομοίρη;

Ὁ Κανταρᾶς ἦτο δίοπος πυροβολητής. Ἀπὸ τὶς εἰκοσιτέσσερις ὧρες τοῦ ἡμερονυκτίου ἐκοιμᾶτο ἐξάπαντως τὶς εἰκοσιπέντε.

Ἐκοιμᾶτο στὴν ὑπηρεσία του, ὅταν ἦτο τῆς ἀγγαρείας, ὅταν ἔτρωγε, καὶ στὸ ἀποχωρητήριο ἀκόμη. Καὶ δὲν ἦτο μόνον ὁ ὕπνος του. Ἦτο καὶ κεῖνο τὸ παράξενο ροχάλισμα, ποῦ πολὺ ἀμυδρὰ θὰ μποροῦσε νὰ παρασταθῇ ἔτσι.

—Γκχχ - τούφ . . . Γκχχ - τουφ - τοὺφ . . . Γκχχ - τοὺφ . . . . Γκχχ - τοὺφ - τούφ.

Ὅταν τὸ καλοκαῖρι, τὶς ὧρες τοῦ μεσημεριοῦ ἢ τὸ βράδυ, δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ κοιμηθῇ ἀπὸ τὴ ζέστη καὶ τὴ μυρουδιὰ τοῦ καραβιοῦ, ἔτρεχε στὸ μπάρπα Γιώργη.

—Μπάρπα Γιώργη, λίγο ὕπνο.

—Πάρε, βρὲ κακομοίρη.

Ὁ ναύτης ἔδενε ἕνα καλώδιο στὴ μέση τοῦ μπάρμπα Γιώργη, τὸ βαστοῦσε στὰ δικά του χέρια καὶ ἐξαπλώνετο στὸ σακκοθέσιο, στὴ μπράντα του ἢ σὲ κανένα συσσίτιο. Ὁ μπάρμπα Γιώργης τοῦ ἔδινεν ὑπνωτιστικὸ ρεῦμα ἀπὸ τὴ *στήλη* τοῦ σώματός του λέγοντας :

—Ἔλα βρέ, κακομοίρη, νὰ πάρῃς καὶ σὺ λίγο ρεῦμα νὰ κοιμηθῇς.

Ἔτσι ὅταν ἡ ζέστη φορὲς-φορὲς ἦτο ἀνυπόφορη ὁ Καντα-ρᾶς εὑρίσκετο δεμένος ἀπὸ τὰ χέρια, τὰ πόδια, τὸ λαιμό, τὴ μέση, τὰ πανταλόνια του μὲ καλώδια, σύρματα, λιγαδοῦρες, πετονιές, σχοινιά, σπάγκους, σφιλάτσα, ἁρμίδια, ἔμπολα.

Κάθε ναύτης ἔδενε τὸν μπάρμπα Γιώργη ἀπὸ μιὰ *λῆψι* τοῦ σώματός του, καὶ αὐτὸς ἀνεξάντλητος ὑπνοδότης, ζωντανὴ στήλη, ἔμοιαζε μὲ τὸν ἀνθρωπάκο τῆς ρεκλάμας τῶν κουβαρι-στῶν τοῦ Κοὰτς ἢ μὲ τὸν περίφημο Χάρδεν, ὅπως φαίνεται στὶς παληὲς ξυλογραφίες νὰ παίζῃ μὲ τὰ σύρματα τὰ νευρόσπαστά του.

Κάθε νέος ναύτης ποῦ προσήρχετο ἐγίνετο ἀγαθώτατα δεκτὸς ἀπὸ τὸν Κανταρᾶ ποῦ τοῦ ἔλεγε:

—Ἄργησες, βρὲ κακομοίρη, νὰ πάρῃς καὶ σὺ λίγο ρεῦμα.

Ὁ ὕπνος ὅμως τοῦ μπάρμπα Γιώργη τοῦ εἶχε γίνει πολλὲς φορὲς ἡ αἰτία τῶν πιὸ μεγάλων του συμφορῶν. Τὸ ποινολόγιο τοῦ καραβιοῦ ἦτο γεμάτο ἀπὸ τιμωρίες του. Ἕνα ξεφύλλισμά του καὶ ἔδειχνε τί ἐστοίχιζεν ὁ ὕπνος στὸ Μπάρμα Γιώργη.

«Τιμωροῦμεν τὸν ὑφ' ὑμᾶς δίοπον πυροβολητὴν Γεώργιον Κονταρᾶν, διότι ἐκοιμᾶτο τῆς φυλακῆς ὢν ἐπὶ τοῦ ἐργάτου...»

«Τιμωροῦμεν τὸν δίοπον Γ. Κανταρᾶν διότι τῆς φυλακῆς ὢν ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς θερμάστρας».

«Τιμωροῦμεν κ.λ.π. διότι ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ πρόστεγον ἐπὶ τῶν σχοινίων.»

Ἔτσι ὁ μπάρμπα Γιώργης εὑρίσκετο διαρκῶς τιμωρημένος καὶ πρὶν τελειώσῃ ἡ παληά του ποινὴ τὸν ἐπλάκωνε καινούργια. Πότε τὸν ἐτσάκωναν νὰ κοιμᾶται στὰ σχοινιά, πότε στὸ μπα-λαοῦρο, πότε σὲ καμμιὰ γωνιὰ τοῦ μεσοστέγου, πότε στὴν κουζίνα, πότε κάτω στὸ μηχανοστάσιο.

Τελευταῖα ὅμως εἶχεν εὕρει μιὰ θαυμαστὴ μέθοδο, κι' ἐνῷ ἐκοιμᾶτο εὑρίσκετο πάντοτε ξύπνιος ὅσάκις τὸν ἐκαλοῦσεν ἡ ὑπη-ρεσία ἢ ὁ ἀξιωματικὸς τῆς φυλακῆς ἔκανε τὴν συνηθισμένη νυ-

κτερινὴν ἔφοδο, νὰ ἰδῇ ἂν ἦταν στὴν θέσι των ἢ ἐκοιμῶντο οἱ ἄνδρες τῆς ὑπηρεσίας. Ἔδενε τὸ πόδι του μ᾽ ἕνα μακρὺ σπάγγο καὶ τὴν ἄκρη του τὴν κρατοῦσεν ἕνας ἀπὸ τοὺς σκοπούς. Αὐτὸ ἦτο ὅλο. Ὁ μπάρπα Γιώργης ἔπεφτε μὲ ἡσυχη τὴν συνείδησι σ᾽ ἕνα μπάγκο ἢ σ᾽ ἕνα σακκοθέσιο.

Ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ἐφοδείας ἐγύριζε τὸ ὑπόφραγμα συνοδευόμενος καὶ ἀπὸ κάποιο ναύτη ποῦ ἐκρατοῦσε τὸ ἀναμμένο φαναράκι, τσούπ! ὁ σκοπὸς τραβοῦσε τὸ σπάγγο. Ὁ μπάρμπα Γιώργης ἔκοβε τὸ ροχαλητό του — γγκχ - τούφ, γγκχ - τοὺφ - τοὺφ — καὶ εὑρίσκετο ὄρθιος καὶ ξύπνιος ἐμπρὸς στὸν ἀξιωματικό, ἐνῷ τὰ μάτια του ἐγούρλωναν καὶ ἡ μύτη του ἄνοιγε καὶ ἔκλεινε σὰν νὰ ἤθελε νὰ φωνάξῃ:

—Δὲν κοιμᾶμαι, βρὲ κακομοίρη, δὲν κοιμᾶμαι.

Μιὰ βραδειὰν ὅμως ὁ σκοπὸς ποῦ εἶχε τὴν φροντίδα τοῦ

Καὶ ἀνεκάλυψαν τὸν μπάρμπα Γιώργη νὰ κοιμᾶται

σπάγγου, ἐνικήθηκε κι᾽ αὐτὸς ἀπὸ τὸν ὕπνο. Ὁ μπάρμπα Γιώργης ἀνεβασμένος πάνω στὸ ἐπίστεγο ἐκοιμᾶτο τὸν αἰώνιον ὕπνο του.

Ὁ σπάγγος δεμένος ἀπὸ τὸ πόδι του, τραβοῦσεν ὅλη τὴν πρύμνη καὶ κατέβαινεν ἀπὸ τὴν κάθοδο στὸ ὑπόφραγμα. Κι᾽ ὁ ἀξιωματικὸς ἀντὶ νὰ εὕρῃ τὸν σκοπὸν ἐσκόνταψε στὸ σπάγγο.

—Βρέ! ἔκανε, κι᾽ εἶπε στὸ ναύτη καὶ κατέβασε τὸ φανάρι. Στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ ἐφάνηκεν ὁ σπάγγος ποῦ ἀνέβαινε πρὸς τὸ ἐπίστεγο.

—Βρέ! ἔκανε καὶ πάλιν ὁ ἀξιωματικός.

Ἀνέβηκαν πάνω ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν νέο μίτο τῆς Ἀριάδ-

της καὶ ἀνεκάλυψαν τὸν Μπάρμπα - Γιώργη νὰ κοιμᾶται σὲ δυὸ κάσσες πυρομαχικὰ—Γγκχ - τούφ, γγκχ - τοὺφ - τούφ— Ἡ τιμωρία του ἦτο διπλῆ ἀπὸ τὶς ἄλλες φορές.

Μιὰ τιμωρία μόνο τοῦ Μπάρμπα - Γιώργη ἦτο ἐξαιρετική. Κάθε ἡμέραν εὕρισκε τὸ μπελᾶ του ἀπὸ τοὺς ναῦτες ποῦ τοῦ ἐφορτώνοντο νὰ τοὺς βάλῃ στὶς καλλίτερες βάρδειες. Ὅλοι μέσα στὸ θωρηκτὸ προτιμοῦσαν ἀπὸ τὶς νυκτερινὲς βάρδειες, τὴ βάρδεια ὀκτὼ μὲ δέκα στὴ δεξιὰ σκάλα.

Ἕνα βράδυ, κατὰ τὰ συνηθισμένα πάλι, τὸν ἐτσάκωνε, ἕνας-ἕνας ἰδιαιτέρως.

—Μπάρμπα - Γιώργη, σὲ παρακαλῶ, βάλε με πρώτη βάρδεια.

—Νὰ σὲ βάλω, βρὲ κακομοίρη.

Σὲ λίγο πάλι ἄλλος ναύτης.

—Μπάρμπα - Γιώργη κ.λ.π.

Δὲν ἐχάλασε σὲ κανένα τὸ χατῆρι. Τοὺς ἔβαλε ὅλους στὴ δεξιὰ σκάλα 8 μὲ 10.

Ὅταν τὸ βράδυ - βράδυ ἡ καμπάνα ἐχτύπησε τέσσερις διπλοὺς χτύπους ὅλοι ἔτρεξαν νὰ παραλάβουν ὑπηρεσία στὴ δεξιὰ σκάλα. Φωνὲς καὶ φιλονεικία.

—Ὄχι εἶμαι ἐγώ . . .

—Ὄχι δὲν εἶσαι σὺ . . .

Ὁ Μπάρμπα - Γιώργης ἐκύτταζε πίσω ἀπὸ τὸν πύργο τοῦ πρυμναίου κανονιοῦ καὶ εἶχε λυθῆ στὰ γέλοια.

—Χί, χί, χί! Τί μαλώνετε βρὲ κακομοίρηδες!

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ ὕπαρχος τὸν ἐτιμώρησε μὲ δέκα ἡμέρες φυλάκισι. Αὐτὴ ἦτο ἡ μόνη τιμωρία ποὺ ἔφαγε γιὰ αἰτίαν ἄλλην ἀπὸ τὸν ὕπνο.

Τελευταῖα τὸν Μπάρμπα-Γιώργη τὸν ἔβαλαν σ' ἕνα φάρο τοῦ Ἀργολικοῦ. Τὸν εἶχαν κάνει στάσιμο καὶ τὸν ἄφισαν ἐκεῖ γιὰ νὰ τελειώσῃ μὲ τὴν ἡσυχία του καὶ κοιμώμενος, τὰ χρόνια ποῦ τοῦ ἔμεναν ὡς νὰ πάρῃ σύνταξι.

ΖΩΗ

Ὁ μικρὸς συνοικισμὸς μὲ τὰ λίγα του σπίτια, ἐνοικιασμένα τὰ περισσότερα σὲ οἰκογένειες ὑπαξιωματικῶν τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, ἔπλεε στὴν εὐτυχία τῆς ὥμορφης ἡσυχίας τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς θάλασσας. Ἦτο ἕνα ἀπόγεμα τοῦ Γενάρη, ποῦ δὲν ἐξεχώριζε διόλου στὴ μαγεία καὶ στὴν καλωσύνη ἀπὸ τὰ μακρυνὰ ἐκεῖνα ἀνοιξιάτικα δειληνὰ τὰ ἀξέχαστα στὸ λογισμό. Σὰν ὄνειρο καὶ σὰν ψέμμα ἐφαίνετο τὸ στένεμα τῆς θάλασσας τοῦ κόρφου μὲ κλεισμένο τὸ λαιμὸ ἀπὸ τὰ σταχτιὰ σχήματα τῶν θωρηκτῶν, καὶ πιὸ βαθειὰ τὸ ξεχυμένο σύννεφο τῆς ὁμίχλης μέσα ἀπὸ τὶς καπνοδόχες καὶ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν τῆς μακρυνῆς μεγάλης πολιτείας, καὶ στὸν ὁρίζοντα οἱ ψηλὲς βουνοκορφὲς ποῦ ἐκοκκίνιζαν μενεξεδένιες καὶ πλυμένες στὸ φῶς.

Ὅλα ἔδειχναν τὴν ἡσυχία καὶ τὴν γαλήνη, καὶ ἡ ποίησις τοῦ δειλινοῦ ἐσταματοῦσε τὸν Κλήρη σὲ κάθε του βῆμα, τὸν ἔκανε νὰ προσέχῃ πότε σ' ἕνα γλήγορο σφύριγμα πουλιοῦ, πότε σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα, πότε σὲ μιὰν ἀνθισμένην ἀμυγδαλιά, πότε στὴν ἀπόμακρη συμφωνία τοῦ κοπαδιοῦ. Ἦτο ἔτσι ἀλλοιώτικα εὐτυχισμένος ποῦ εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὸ καράβι, καὶ ἡ μακαριότης τῆς φύσεως ἔδινε τὴ θέσι της στὴ δική του μακαριότητα.

Στὸ δειλινὸ αὐτό, ροδισμένο ἀπὸ τὸ χαμηλὸ ἡλιακὸ φῶς, κανένας φόβος δὲν ὑπῆρχε, γιατὶ ἐγράφετο παντοῦ πῶς καὶ αὔριον ὁ ἥλιος εἶχε νὰ ἀνατείλει· καὶ οἱ μαῦρες σὰν πισσωμένες συκιὲς γλήγορα θὰ ἐφούσκωναν καὶ θὰ ἐτινάζοντο ὁλοπράσινες· καὶ οἱ μεγάλες ἁπλωμένες σκιὲς τῶν βαθειῶν πλαγιῶν θὰ ἐγέμιζαν πάλι μὲ τὴν καινούργιαν ἡμέραν μὲ πλούσιο φῶς.

Περιπατῶντας μονάχος ἀπὸ τόσην ὥραν ὁ Κλήρης εἶχε φθάσει νὰ πιστέψῃ στὴν αἰωνία ἀθανασία καὶ νεότητα ὅλων τῶν πλασμάτων τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἀκόμη. Μήπως καὶ ὁ δρόμος ποὺ ἐτραβοῦσε πλατὺς καὶ ἄσπρος στὴν πρωτεύουσαν τοῦ νησιοῦ

δὲν ἐτυλίγετο σὲ μιὰ διαρκῆ παρυφὴ πρασίνης βλαστήσεως, καὶ μήπως δὲν ἦτο ἡ ἴδια ἡ πίστις, τὰ δυὸ μικρὰ χωριατόπαιδα ποῦ ἐπέρασαν καβάλλα ἀπὸ μπροστά του, στὰ καλαμένια των ἄλογα!

Εἶχε ἀκούσει σὲ μιὰ στιγμὴ, ποῦ ἔλεγαν:

— Τὸ ἄλογό μου δὲν τρέχει καθόλου. Κάτσε νὰ τ' ἀλλάξω γιατὶ ὅλο σκουντουφλᾷ.

— Ὄχι. Σπάσε τὴ μύτη νὰ πηγαίνῃ πηλάλα.

— Ἄϊιι! Ἔσπασα τὸ μισὸ καὶ πάει στὰ τέσσερα. Καὶ ἐχάθησαν ἀπὸ μπροστά του, χαράζοντας μιὰ σκονισμένη γραμμὴ στὸ δρόμο καὶ φωνάζοντα διαρκῶς:

— Ἄϊιι! Ἄϊι! Ἄϊ!

Ξαφνικὰ μέσα στὴ γαλήνη τοῦ δειλινοῦ ἐφάνηκεν ἡ νεκρικὴ πομπή. Στὴν καμπὴ τοῦ ἀκρωτηρίου, στὸ ἄνοιγμα τῆς θάλασσας ἐξεχώρισεν ἡ ἀκολουθία ἀπὸ δυὸ ἀτμακάτους καὶ μιὰ μεγάλη βάρκα. Ἦσαν γεμάτες ἀπὸ ναῦτες ποῦ ἄσπριζαν τὰ πηλίκιά των καὶ ἐφαίνοντο σὰν χιόνι ριχμένο πάνω σὲ σκοτεινὲς βουνοπλαγιές. Μπροστὰ στὴν πρώτην ἀτμάκατο ἄστραφταν καὶ ἐχρύσωναν ἀπὸ τὸ χτύπημα τοῦ ἥλιου ἕνας σταυρὸς σηκωμένος ψηλὰ καὶ δυὸ ἀσημένια ἐξαπτέρυγα. Καὶ ὅσο ἡ συνοδεία ἐπλησίαζε στὴ μικρὴν ἐξέδρα τοῦ λιμανιοῦ, ἄρχισαν ν' ἀκούωνται νεκρώσιμες ψαλμῳδίες, νὰ ξεχωρίζουν τὰ πρόσωπα, καὶ νὰ φαίνωνται καλὰ πάνω στὴν μιὰν ἀτμάκατο, δυὸ φέρετρα σκεπασμένα στὶς γαλανόλευκες σημαῖες.

Ὕστερα ἡ συνοδεία ἐξεφόρτωσε τὰ φέρετρα καὶ ἐτράβηξεν ἀπὸ τὸ μεγάλο δρόμο τοῦ συνοικισμοῦ στὸ νεκροταφεῖο. Μερικοὶ νησιῶτες ἀκολούθησαν.

Καμμιὰ εἰκοσαριὰ τάφοι ὅλοι ὅλοι, τὸ νεκροταφεῖο, καὶ ὁλόγυρα πλούσια καὶ καταπράσινα τὰ χωράφια τὸ σιτάρι καὶ τὸ σανό. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἀγκαλιασμένα καὶ τόσο κοντὰ τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο. Ἦσαν ὅλοι οἱ τάφοι τῶν ναυτῶν ποὺ τοὺς εἶχαν θάψει ἐκεῖ. Δυὸ-τρεῖς μόνον ἔδειχναν νὰ εἶναι σὲ κατοίκους τοῦ συνοικισμοῦ. Ἡ γαλήνη ἡ γλυκειὰ ποῦ ἦτο μέσα στὸν Κλήρη, κόπηκε καὶ σωριάστηκε στὸ ὅραμα τῆς νεκρικῆς συνοδείας καὶ τῶν τάφων. Οἱ ἐπιγραφὲς τῶν σταυρῶν ἔλεγαν μὲ ἀναμμένα γράμματα πῶς ἡ ζωὴ δὲν εἶναι αἰώνια, καὶ πῶς λυγίζει καὶ σπάζει τόσο τακτικὰ στὰ εἴκοσι καὶ στὰ εἰκοσιπέντε της χρόνια. Κοντὰ-κοντὰ ἐφάνταζαν δυὸ καινούργιο-ἀνοιγμένοι τάφοι. Ἦσαν στὴν ἴδια γραμμὴ

καὶ μόλις μιὰ σπιθαμὴ γῆς ἐχώριζε τὸν ἕναν ἀπὸ τὸν ἄλλο. Στὶς πλευρὲς δυὸ σωροὶ ἀπὸ μαλακὸ μαῦρο χῶμα ἀνακατεμμένο μὲ κόκκαλα καὶ μὲ κομμάτια σανίδια ἔδειχναν τὸ πρῶτο περιεχόμενο τῶν λάκκων. Καὶ σὲ μιὰ γωνιὰ στὴν ἄκρη κάποιου ἄλλου τάφου, ἄλλος σωρὸς ἀπὸ ἀνθρώπινα κόκκαλα καὶ δυὸ κρανία.

Μιὰ παράξενη λύπη ἄρχισε νὰ πνίγῃ τὸν Κλήρη καὶ ἐθύμωσε μὲ τὰ σκορπισμένα σανίδια τῶν φερέτρων ποῦ βαστοῦσαν ἀκόμη, καὶ μὲ τὰ κομμάτια τῶν ξεθαμμένων ρούχων, καὶ μὲ τὰ μαῦρα δέρματα ποῦ ἀποτελοῦσαν ἀκόμη ἕνα ζευγάρι παπούτσια, σὰν ἕτοιμα νὰ δεχτοῦν πάλι τὰ πόδια κάποιου κακοίρη ζωντανοῦ.

Ὁλόγυρα τὰ χωράφια ἐξακολουθοῦσαν τὸ χλιαρὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς καὶ παρακάτω γαληνεμένη καὶ γαλανὴ ἡ θάλασσα καλοῦσε σὲ αἰώνιο πανηγῦρι. Καὶ ἀκόμη στὸ ὕψωμα ἑνὸς τάφου, ἕνας ἀγροφύλακας, ἐξακολουθοῦσε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ χειρονομῇ, βλαστημῶντας δυὸ κορίτσια ποὺ ἔβγαζαν χόρτα καὶ πατοῦσαν τὸ διπλανὸ σιτάρι.

—Μωρὲ εἶμαι ζωντανός.

—Πῶς μπορεῖς, βρὲ ἄνθρωπε, τοὺ-πεν ὁ Κλήρης, νὰ φωνάζῃς καὶ νὰ προστατεύῃς τὴν ζωὴ καὶ τὰ συμφέροντά της πάνω ἀπὸ ἕνα τάφο ἕτοιμο νὰ δεχθῇ καὶ σένα τὸν ἴδιο;

Ἀπάντησε: «Καθένας τὴ δουλειά του. Οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ζωντανοὺς καὶ οἱ πεθαμένοι μὲ τοὺς πεθαμένους».

—Σὺ ὅμως βρίσκεσαι μέσα στοὺς πεθαμένους.

—Μωρὲ εἶμαι ζωντανός... Αὐτὸ τὸ μνῆμα βλέπεις μὲ τ' ἀγκωνάρια πέφτει πιὸ ψηλὸ ἀπὸ τ' ἄλλα. Τῶχω γιὰ σκοπιὰ γιὰ νὰ κυττάω ὁλόγυρα καὶ νὰ διώχνω τὶς γυναῖκες ἀπὸ τὰ σιτάρια!

Ἔβαλε τὰ δυό του δάχτυλα στὸ στόμα καὶ ἐσφύριξε στὶς ἀνυπάκοες γυναῖκες.

Μέσα στὸ μικρὸ νεκροταφεῖο μὲ τοὺς δυὸ ἀνοιγμένους τάφους, δὲν ἦτο τώρα μόνον ὁ ἀγροφύλακας ποὺ ἐσήκωνε τὸ θυμό στὸν Κλήρη, οὔτε τὰ κορίτσια ποὺ ἐμάζευαν χόρτα, οὔτε οἱ ψαρόβαρκες ποὺ ἐσήκωναν τὰ δίχτυα, οὔτε οἱ νησιώτισσες οἱ καθισμένες

στὰ πεζούλια τῶν σπιτιῶν, οὔτε οἱ λίγοι ἄνδρες οἱ ξαπλωμένοι στοὺς πάγκους τῶν καφενείων. Ἐθύμωνε πιὸ πολὺ γιὰ τὸ χρυσόκκινο τοῦ ἥλιου ποῦ θὰ ἐφαίνετο καὶ πάλιν αὔριο, καὶ γιὰ τὴν αἰωνιότητα τῆς μαγεμένης θάλασσας, καὶ γιὰ τὸ ἀθάνατο τῶν βουνῶν καὶ γιὰ τὸ ἀχάλαστο τοῦ δειλινοῦ μπάτη. Ἀντὶ νὰ παρουσιάζεται ὅλη ἡ φύσις σ' ἕνα μούχλιασμα καὶ σ' ἕνα θολὸ ἀνακάτεμμα, τολμοῦσε νὰ γελᾷ καὶ νὰ εἶναι καινούργια, καὶ νὰ χαίρεται καὶ νὰ ξετυλίγεται σὲ ἄφθαρτη νεότητα, καὶ νὰ βυθίζῃ ἀκόμη τὸ δάγκωμα τῆς εἰρωνείας της ὡς μέσα στοὺς δυὸ ἀνοιγμένους λάκκους.

Ὅταν ἔφθασεν ἡ πομπή, ἕνας νέος ἀξιωματικὸς ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν μαύρη του στολὴ ἕνα χαρτί, καὶ ἄρχισε νὰ λέῃ τὸν ἐπικήδειο στοὺς πεθαμένους.

Νέα παιδιὰ καὶ οἱ δύο, τῆς τελευταίας κληρουχίας, εἶχαν πέσει στὴν ἐκτέλεσι τοῦ καθήκοντός των γιὰ τὴν πατρίδα. Τὰ σώματά των καὶ τὸ πρόσωπο ἦσαν κομματιασμένα καὶ ἀγνώριστα ἀπὸ τὰ θραύσματα τῆς ὀβίδας, ἀλλὰ ἡ ἱστορία, εἶπεν ὁ ἀξιωματικός, θὰ τοὺς ἐχάριζε τὴν ἀθανασία καὶ τὰ ὀνόματά των θὰ ἔμεναν αἰώνια τιμημένα Ὁ Κλήρης μπροστὰ στὸ ἀπαίσιο θέαμα τῶν δυὸ σκοτωμένων, ποῦ εἶχαν μεγάλες τρύπες στὸ κρανίο, καὶ τὰ πρόσωπά των ἦσαν καμμένα καὶ μαῦρα καὶ τὰ σαγόνια των εἶχαν τιναχθῇ ἀπὸ τὴν θέσι των ἄφισε δύο θερμὰ δάκρυα :

—Θεέ μου! εἶπε μέσα του, γιατὶ νὰ πεθαίνῃ κανεὶς μέσα σ' αὐτὴ τὴν ὡραία Φύσι!

Καὶ ἡ διαμαρτυρία του γιὰ τὴν αἰώνια γελαστὴ φύσι, ποῦ ἐκορόϊδευεν ὁλόγυρα καὶ ἐστολίζετο μὲ χάχανα μέσα στοὺς ἴδιους τοὺς νεκρικοὺς ψαλμούς, τινάχτηκε πιὸ δυνατὴ ἀκόμη καὶ ξέσπασε σὲ κάποια βλαστήμια γιὰ τὸ Θεὸ καὶ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

Ὕστερα ὅταν ὁ παπᾶς ρίχνοντας τὸ χῶμα στὶς μάζες ἐκεῖνες τῶν σακατεμένων σωμάτων εἶπεν ἀδιάφορα: «Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει» ἡ ἀγανάκτησίς του γιὰ τὴν αἰώνιαν εὐμορφιὰ καὶ τὴν ζωὴ τῆς φύσεως καὶ γιὰ τὸ φθαρτὸ καὶ γλήγορο τοῦ ἀνθρώπου ἄλλαξε στὴν πιὸ μεγάλη λύπη.

—Δὲν ἦτο λοιπὸν κανένας τρόπος νὰ ἀποφύγῃ τὴν μοῖρα τοῦ λάκκου;

Ἐγύρισε μὲ τὰ πόδια, ἀφίνοντας τὴ νεκρικὴ συνοδεία νὰ πάρῃ

τὸν ἴδιο δρόμο τῆς θάλασσας καὶ νὰ γυρίση στὰ καράβια χωρὶς πιὰ τὸ φορτίο της.

Ὁ ἥλιος εἶχε χαθεῖ, εἶχε βασιλέψει, καὶ στὸ δρόμο τοῦ συνοικισμοῦ ἐφαίνοντο οἱ ἄνθρωποι ἀφρόντιστοι νὰ ἀκολουθοῦν τὴ ζωὴ καὶ τὶς προσταγές της . . . Σὲ ποιὸν ἀπὸ αὐτοὺς ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα τοῦ κοντινοῦ θανάτου ποῦ παραμόνευε;

Ὁ Κλήρης σταμάτησε γιὰ νὰ κυττάξη τὸ ροδοψημένο κορίτσι τοῦ ταβερνιάρη καὶ τοῦ χαμογέλασε.

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΜΑΡΚΟΣ Ο ΜΑΓΕΙΡΑΣ

Ὁ Μπάρμπα - Μάρκος ὁ Σορόκος, ἦτο ἐξάπαντος μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἰδιότυπες φυσιογνωμίες μέσα σὲ ὅλο τὸν ἑλληνικὸ πολεμικὸ στόλο. Ἂν καὶ εἶχε καταταχθῆ ἀπὸ ναυτόπαις, ὅμως δὲν εἶχε καταρθώσει ὕστερα ἀπὸ τριάντα χρόνων ὑπηρεσία, νὰ ἀνεβῆ οὔτε εἰς τὸ βαθμὸ τοῦ διόπου.

Χονδρὸς καὶ παραγεμισμένος σὰν ντολμᾶς ἢ σὰν σακκὶ μὲ φασόλια, μὲ γεμιστὴ τὴν γαστέρα σὰν κοιλιά βατράχου, ὤφειλε στὸ ὑπερφυσικό του αὐτὸ φούσκωμα ὅλη τὴν καταδρομὴ τῆς τύχης του, ὅπως ἔλεγε, τὴν κατάστασί του νὰ μείνῃ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρη ζωὴ μὲ τὸν βαθμὸ τοῦ ναύτη.

Ἦτο ὅμως μιὰ ἀπόλαυσις νὰ τὸν βλέπῃς, ὅπως ἔτρεχε μὲ τὴν κοιλιά του λυγιστὸς καὶ καμαρωτὸς νὰ μπῇ στὴν γραμμή, ὅταν ἡ σάλπιγγα ἐχτύπα ἔξοδο. Εἶχε τὴν φιλοδοξία νὰ εἶναι πάντα πρῶτος στὴ γραμμή, καὶ ἀλλοίμονο σὲ κεῖνον ποὺ θὰ τολμοῦσε, καὶ στ' ἀστεῖα ἀκόμη, νὰ τοῦ καταπατήσῃ τὰ οἰκόπεδά του. Τὰ βαθουλωτά του μάτια ἔβγαιναν ἔξω ἀπὸ τὶς κόγχες, ἐξάρωνε τοὺς ὤμους, ἔβαζε τὸ χέρι στὸ κεφάλι γιὰ νὰ βεβαιωθῆ ὅτι τὸ πηλίκιό του ἐστέκετο ἀρκετὰ στραβά, ἔκανε κάποιο κίνημα ἀνασκουμπώματος, καὶ χωρὶς νὰ ξεστομίσῃ λέξι, ἄδραχνε τὸν τολμητίαν ἀπὸ τὸν λαιμό.

Στὴν ἄσκησιν αὐτὴ μάλιστα ἦτο τόσο ἐπικίνδυνος καὶ τρομερός, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ παράδειγμα τοῦ ἴδιου ναύτη, ποὺ νὰ τολμοῦσε γιὰ δεύτερη φορὰ νὰ πάρῃ τὴ θέσι τοῦ Μπάρμπα - Μάρκου στὴ γραμμὴ τῆς ἐξόδου οὔτε στὰ ἀστεῖα οὔτε στὰ σοβαρά.

Χωριστὰ ἀπὸ τὴν λεπτομέρεια αὐτή, ὁ Μπάρμπα - Μάρκος ἦτο μιὰ ἁγνὴ ψυχή, μιὰ καρδιὰ κρύσταλλο. Ἔκανε ἀστεῖα μὲ ὅλους, ἔπαιζε μὲ τοὺς κληρωτούς, ἐγέλα πλατύτατα καὶ ἔτριβε διαρκῶς τὴν κοιλιά του ἀπὸ εὐχαρίστησι. Τελευταῖα μάλιστα τῶχε ρίξει κάπως, στὸ κρασάκι, καὶ ἔπινε τόσο καὶ ὅσο ἔφθανε γιὰ νὰ μὴ γίνῃ «παιδὶ τῶν παιδιῶν του». Ἡ ἱστορία τοῦ Μπάρμπα-Μάρκου ἀπο-

τελεῖται ἀπὸ μιὰ σελίδα μοναχή, ποὺ ἀξίζει ὅμως δικαιωματικὰ νὰ κάνῃ τὸν κάτοχό της ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ συμπαθητικοὺς τύπους, ποὺ ἐδῶ κι' ἐκεῖ βρίσκονται σπαρμένοι στὴ ζωή.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ κατετάχθη ναυτόπαις στὸ Πολεμικὸ Ναυτικό, ἄρχισε νὰ παχαίνῃ σὲ παράξενο βαθμό.

Ὅταν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια βγῆκε στὸ κατάστρωμα μὲ πτυχίον οἰακιστοῦ, τὸ χόνδρος του ἐξεδηλώνετο ἤδη ἐπιβλητικό, καὶ ἐγίνετο ἀπὸ τὸν ἕνα μῆνα εἰς τὸν ἄλλον πιὸ σοβαρὸ καὶ μεγάλο.

Οἱ συνάδελφοί του τὸν ἄρχισαν, ὅπως συμβαίνει σὲ ἀνάλογες περιστάσεις, στὴν κοροϊδία.

— Μωρὲ γειά σου, παιδί μου, σὺ κοντεύεις νὰ γίνῃς σὰν καλόγηρος.

— Καλορρίζικια ἡ κοιλιά σου. Μὲ τὸ καλὸ καὶ μητροπολίτης.

— Σὺ κοντεύῃς νὰ γίνῃς σὰν καλόγηρος.

Αὐτὸς ἐξεδήλωνε τὴν δυσαρέσκειά του, ὄχι τόσο γιὰ τὰ πειράγματα, ὅσο γιὰ τὸ αὐξανόμενο χόνδρος του, καὶ ὑπακούων στὶς συμβουλὲς τοῦ ὁπλονόμου, ἀνθρώπου σοβαροῦ καὶ μὲ θηλυκὸ μυαλό, ἀπεφάσισε καὶ ἄλλαξε κλάδο, δηλώσας ἅρμενιστής, μὲ τὴν ἰδέα πῶς στὸν δύσκολον αὐτὸ κλάδο, τὸ πάχος του θὰ ἔπαιρνε τὴν κάτω βόλτα.

Τὸ φάρμακο ὅμως ἀποδείχθη ἀνώφελο. Ὅσο σκαρφάλωνε στὶς γάμπιες, στὶς μποῦμες, στοὺς κούντρους καὶ στοὺς παπαφίγκους, τόσο καὶ ἡ κοιλιά του σκαρφάλωνε πάνω ἀπὸ τὸ παντελόνι, φουσκώνουσα τὴν φανέλλα καὶ ἁπλωνομένη στὸ ἄπειρο.

Μερικὰ καταπότια ποὺ τοῦ συνέστησαν κάποιοι φίλοι του, τὸν ἐπάχυναν περισσότερο ἀντὶ νὰ τὸν ἀδυνατίσουν, καὶ ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνων ὑπηρεσία στὰ ἅρμενα, μετεπήδησε στὸν κλάδο τοῦ σαλπιγκτοῦ, πιὸ εὔελπις τώρα, ὅτι τὸ φύσημα τῆς σάλπιγγας θὰ τοῦ ἔδινεν ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔδωσαν οἱ κάβοι καὶ τὰ καταπότια.

Ἡ ἴδια ὅμως ἀπογοήτευσις καὶ τὴν φορὰν αὐτή. Ἡ σάλπιγγα ἐκδικουμένη τὸν καινούργιο σαλπιγκτή, γιὰ τὸ ἐλεεινὸ καὶ γεμάτο φάλτσα παίξιμό του, τοῦ ἐφούσκωσε πιὸ πολὺ ἀκόμη τὴν κοιλιά.

Οἱ ἄλλοι ναῦτες ἐν τῷ μεταξὺ μαλλιάσαντες στὸν ἴδιο κλάδο ἐστόλιζαν τὰ μανίκια των μὲ γαλόνια κόκκινα καὶ χρυσᾶ, ἐνῷ ὁ Μάρκος ἄδικα ἠγωνίζετο πηδῶν σᾶν ἀκρίδα ἀπὸ τὸν ἕνα κλάδο στὸν ἄλλο, νὰ βρῇ τὸ καταλληλότερο κατὰ τῆς πολυσαρκίας φάρμακο.

Ἔτσι τὸ ρεῦμα τὸν εἶχε συνεπάρει πιά. Ἀπὸ τὴν σάλπιγγα, ἔπεσε στὰ τορπιλλικὰ καὶ στὰ ἠλεκτρικά, χωρὶς ὁ κλάδος τοῦ ἠλεκτριστοῦ νὰ τὸν κάνῃ πιὸ ἀδύνατο.

Ὕστερα ἡ μανία νὰ ἀλλάζῃ κλάδους, τοῦ ἔγινε ψύχωσις, σωστὴ ἀρρώστεια.

Ἔκανεν ἕνα φεγγάρι ὁπλίτης, δυὸ φεγγάρια τυμπανιστής, μισὸ φεγγάρι διανάκτης, καὶ μιὰ ὁλόκληρη περίοδο πυροβολητής.

Τὰ χρόνια ὅμως περνοῦσαν, αὐτὸς ἔμενεν ὁ αἰώνιος πολυτεχνίτης, καθημερινῶς ἀλλάζων κλάδο, μὴ παίρνων γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν κανένα γαλόνι καὶ διαρκῶς αὐξάνων σὲ κοιλιά, προγοῦλι καὶ μάγουλο.

Εἶχε φθάσει νὰ μὴ τὸν χωρῇ καμμιὰ ἕτοιμη στολὴ καὶ ἔπρεπε νὰ πάρῃ ὁ ἴδιος τὸ ὕφασμα γιὰ νὰ παραγγείλῃ ἐνδυμασία στὰ δικά του μέτρα. Τὰ μάτια του καὶ τὸ σαγόνι του μόλις πιὰ ξεχώριζαν ἀπὸ τὴν μάζα τοῦ προσώπου, καὶ ὁ ὕπνος τὸν συνέπαιρνε σὲ κάθε ὥρα καὶ στιγμή.

Ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνων ὑπηρεσία κάποιος γιὰ νὰ ἀστειευθῇ τοῦ εἶπε νὰ δοκιμάσῃ καὶ τὸν κλάδο τοῦ μάγειρα καὶ ἡ πρότασις αὐτὴ ἡ ἀστεία, ἔγινε κατὰ παράδοξο τρόπο δεκτή. Ὁ Μπάρμπα Μάρκος εἶχεν ἀπαυδήσει, καὶ ἦτο ὁ μόνος κλάδος ποῦ δὲν τὸν εἶχε δοκιμάσει.

Μιὰ αἴτησις ἀμέσως περὶ ἀλλαγῆς τοῦ πτυχίου, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ Μπάρμπα-Μάρκος ἐσχαρεύς, ὅπως λέγεται στὸ ναυτικὸ λεξιλόγιο ὁ μάγειρας. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἐξ ἄλλου ἦτο πολὺ εὔκολη ἡ ἀλλαγὴ τοῦ κλάδου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἶχαν ἀλλάξει μιὰ καὶ δυὸ φορὲς τὸν κλάδο των.

Ὁ Μπάρμπα-Μάρκος, μεσόκοπος τώρα πιὰ καὶ σεβαστός, θρονιάστικε μὲ παλλαϊκὸ θρίαμβο στὴν κουζίνα του καὶ ἔμεινε πιστὸς

στὸ νέο του ἐπάγγελμα. Ἄλλο κλάδο δὲν ἄλλαξε, γιατὶ ἄλλος κλάδος δὲν ἔμεινε καὶ γιὰ ἄλλαγμα.

Ἡ κουζίνα ὅμως ὑπερεθεμάτισε ἀπὸ τοὺς ἄλλους κλάδους. Τοῦ ἔδωσε νέα πάχη καὶ νέα κοιλιά. Ἀλλὰ τὶ πρὸς τὸν Μπάρμπα Μάρκο; Ἔκανε πιὰ ἐπίσημη δήλωσι στὸ πλήρωμα ὅτι εἶχε παραιτηθῆ ἀπὸ κάθε ἰδέα ν' ἀδυνατίσῃ.

Ἔτσι τὸν ἄφισαν καὶ οἱ ἄλλοι ἥσυχο. Σπάνια τὸν ἐπείραζε πιὰ κανείς, καὶ ἔτσι ἄρχισε νὰ ζῇ καὶ μὲ τὶς ἀναμνήσεις τῶν παληῶν κλάδων ποὺ ἄλλαξε. Εἶναι ἀλήθεια ὅμως ὅτι τὸν εἶχαν πιάσει κάποτε νὰ διαβάζῃ ἱεροκρυφίως κἄποιο κομμάτι ἀπὸ ἐφημερίδα, ποὺ ἔγραφε ἕνα νέο φάρμακο κατὰ τῆς πολυσαρκίας, ἀλλὰ ὁ Μπάρμπα-Μάρκος πάντοτε διέψευδε μὲ πεῖσμα ὅτι τὸ κομμάτι τῆς ἐφημερίδας ποὺ ἐδιάβαζε, ἔγραφε γιὰ κάτι τέτοιο φάρμακο.

Κι' ὅταν κάποτε ὁ ὁπλονόμος τοῦ καραβιοῦ, παληὸς συμμαθητής του στὴ Σχολὴ τῶν Ναυτοπαίδων, καὶ τώρα φορτωμένος γαλόνια, περνοῦσεν ἀπὸ τὴν κουζίνα καὶ εἶχεν ὄρεξι νὰ τὸν πειράξῃ ποὺ ἔμεινεν ἁπλὸς ναύτης, ὁ Μπάρμπα-Μάρκος ἔλεγε γελαστὸς χωρὶς κακία.

— Τί νὰ σοῦ κάνω καὶ ἐγώ; Ἂς ὄψεται αὐτὸ τὸ ψωμοσάκκουλο.

Καὶ χτυποῦσε βροντερὰ τὴν φουσκωμένη κοιλιά του.

Παληὲς ἐνθύμησες καὶ σκοτισμένοι κόσμοι ἐξύπνησαν μέσα μας καὶ πῆραν πνοὴ στὸ ἀντίκρυσμα πάλι τοῦ Μούδρου.

Μαζὶ μὲ τὸ χτύπημα τοῦ ἥλιου στὶς κορυφὲς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ποὺ ἡ ἀπόστασις τὶς ἔκανε νὰ φαίνωνται σὰν ἀπὸ πανί, ὁ στόλος βρέθηκε ἀντίκρυ στὰ βουνὰ ποὺ φράζουν τὸ λιμάνι τοῦ Μούδρου. Κι' οἱ κόσμοι οἱ θαμμένοι στὴν ταφόπλακα τῆς λησμονησιᾶς, ἐσηκώθησαν δυνατοί, καινουργιοβαφτισμένοι, στὴν θέα τοῦ φανοῦ τοῦ Κόμπι ποὺ ὀρθώνεται ποσειδώνιος λευκοχαίτης ἐπάνω στὴν ἐμπατὴ τοῦ κόλπου.

Ἡ θάλασσα ἡ μάγισσα καὶ σφίγγα ἔλυσε τὴν γλῶσσά της καὶ ὁ ἀφρός της, καθὼς ἐτινάζετο ὡς πάνω στὰ παραπέττα καὶ στὶς κουπαστές, ἀνεθυμίαζεν ἀναμνήσεις.

— Καλῶς τα πάλι τὰ ἀτσαλένια καράβια καὶ τοὺς καμαρωτούς μου καπετάνιους, καὶ τὰ παραμυθένια ναυτόπουλα, ἔλεγεν ἡ θάλασσα. Καλῶς τα, καὶ καλὸς ὁ ἐρχομός των, στολίδι καὶ στέμμα βασιλικὸ στὰ νερά μου.

Καὶ τὰ καράβια αἰσθαντικὰ καὶ ὀγκώδη προχωροῦσαν μὲ βία στὰ νερά.

Ζερβόδεξα τὰ ὀχυρώματα τοῦ κόλπου ἔδειχναν τὰ δόντια τῶν κανονιῶν των, καὶ ναῦτες καὶ στρατιῶτες στὴ γραμμὴ ἐχαιρετοῦσαν ἀπὸ τὴν στεριὰ τὸν θαλασσοκράτορα στόλο. Καὶ ἡ καρδιὰ ἐφούσκωνεν ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ ἱκανοποίησι, καὶ τώρα ἔννοιωθε πιὸ βαθειὰ τὴν ἀξία καὶ τὸ εὔμορφο μεγαλεῖο τῶν περασμένων κατακτήσεων.

Στὸ βάθος ἁπαλὸ ἐχύθηκε τὸ χωριὸ τοῦ Μούδρου, καὶ ζερβὰ στὸν ὄχθο τοῦ κόλπου ἄλλα χωριὰ πιὸ ἀπόμακρα καὶ πιὸ σκοτεινά, ὕψωναν τὴν θέα τῶν καμπαναριῶν των καὶ τῶν ἀργῶν φτερωτῶν ἀνεμομύλων των. Καὶ νὰ οἱ ἄγκυρες τῶν καραβιῶν μὲ ρυθμικὸ καὶ σιδερένιο κρότο ἔπεσαν στὸ ὑγρὸ χωράφι καὶ ἡ θάλασσα

βρέθηκε τὴν ἴδια στιγμὴ σπαρμένη ἀπὸ ἀσπράδα ποὺ δὲν εἶχε τελειωμό.

Σύγκαιρα, στριγγιὰ σουβλερὴ πνιγμένη στὴν εἰρωνεία ἡ φωνὴ τῆς σφυρίχτρας ἐχτένισε τὸν ἀέρα, καὶ συρμένη βραχνὴ ἡ φωνὴ τοῦ ναυκλήρου ἀνήγγελλε :

— Πλύσις ἱματίων . . . Οἱ ἄνδρες τῆς δευτέρας τοιχαρχίας νὰ ἑτοιμάσουν τὰ ροῦχά των.

Ἡ στεριὰ πρασινόγελη καὶ ἡλιολουσμένη μᾶς καλοῦσε. Ἦτο μιὰ εὐκαιρία ἀναπάντεχη νὰ ἀπολαύσωμε τὴ λαχταριστὴ σάρκα της, νὰ γνωρισθοῦμε μὲ τὰ ἀσημένια κρούσταλλα τῶν νερῶν της, καὶ ἐκεῖ στὶς ποταμιὲς ξυπόλυτοι ἀνασκουμπωμένοι τρελλοὶ ἀπὸ χαρὰ καὶ λαχτάρα νὰ ἀνακατευθοῦμε μὲ τὰ κορίτσια τοῦ τόπου, λευκώλεμα, ξέστηθα καὶ καμπυλόκνημα, καὶ νὰ παραβγοῦμε στὸ πλύσιμο μ᾽ αὐτά, παιδιὰ στὰ κινήματα καὶ στὰ λόγια μας, μὰ μὲ τὴν καρδιὰ φουσκωμένη ἀπὸ ἀνδρίκειες ἐπιθυμίες. Πρέπει νὰ ἔχῃ κάνει κανεὶς καὶ γιὰ λίγες ἡμέρες μέσα σὲ πολεμικὸ καράβι, στυγνὸ καὶ κατσουφιασμένο ἀπὸ τὴν ἔλλειψι κάθε συγκοινωνίας μὲ τὴν στεριά, μὲ τὶς μυρωδιές της, μὲ τὴν γυναῖκα, γιὰ νὰ καταλάβῃ τὴ στεριά. Δυνατή, γεμάτη πόθους, γεμάτη ὄνειρα, ἡ γῆ τοῦ Μούδρου εἶχε μιὰν ἀλλοιώτικη γιορτή. Γιόρταζε τὸ γάμο της μὲ τὸν ἥλιο, τὴν αἰωνία της ἕνωσι μὲ τὸ φῶς. Δυνατὲς μυρουδιὲς γενεσιουργικὲς χτυποῦσαν στὰ ρουθούνια μας. Εἴχαμε πάθει σὰν ὁμαδικὸ μεθῦσι, μὰ πάλι δὲν ἦτο μεθῦσι αὐτό. Ἀναπνέαμε τὴν γῆ, τὴν ἀνασαίναμε καὶ νοιώθαμε τὰ στήθη μας νὰ φουσκώνουν ἀπὸ τὸν ξαπολυθέντα ὀργασμὸ τοῦ εἶναί μας. Πατούσαμε σὲ χρυσάφι καὶ σὲ φῶς. Γλυκὲς σάρκες ἦσαν τὰ χορτάρια, γέλοιο ζωῆς οἱ φράχτες, καμπάνες τὰ δένδρα, τραγούδια γάμου τὰ νερά, παλάτια οἱ χωριάτικες καλύβες. Καὶ οἱ νησιωτοποῦλες ποὺ ἔπλεναν στὰ ρεύματα καὶ στὰ πηγάδια νεραϊδένιες βασιλοποῦλες. Πέπλοι πορφύρινοι καὶ λαχούρια καὶ ἰριδένιες ἐσάρπες στὰ μάτια μας, τὰ ταπεινὰ ροῦχά των. Μεγάλα διαμάντια καὶ μαργαριτάρια τὰ κουμ-

Παραβγαίνομαι στὸ πλύσιμο.

πιά. Χρυσόκομα κεφάλια νυμφῶν οἱ βουρλιὲς ποὺ τὰ ἅπλωναν.

Ριχτήκαμε μὲ πεῖσμα, μὲ γενάτι στὸ πλύσιμο. Ναῦτες καὶ γυναῖκες ἐπλέναμε μαζί. Μᾶς ἐδάνειζαν τοὺς κουβάδες των, μᾶς παραχωροῦσαν τὶς σκάφες των, μᾶς βοηθοῦσαν καὶ τὶς βοηθούσαμε στὸ ἄντλημα τοῦ νεροῦ.

Οἱ παληὲς ἐνθύμησες καὶ οἱ θαμπὲς εἰκόνες καὶ οἱ σκεπασμένες σκέψεις καὶ οἱ σκοτισμένοι κόσμοι μιᾶς ἄλλης ζωῆς, ὅλο ἐξυπνοῦσαν καὶ ἄναβαν καὶ ἔπερναν ἀλλοιώτικη μορφή.

Καὶ ἡ θάλασσα ἡ μάγισσα καὶ σφίγγα ὅλο ἔλυνε τὴ γλῶσσά της, καὶ τὸ κυματάκι ὅλο ἀνεθυμίαζεν ἀναμνήσεις. Πολύχρωμες ἀναμνήσεις, βαθειὲς ἢ ἀνοιχτές, χιλιόγλωσσες καὶ χιλιόφωνες γιὰ τὴν καρδιὰ τοῦ ναύτη.

Καὶ τὰ καράβια αἰσθαντικὰ καὶ ὀγκώδη ἐλούζοντο καὶ ἔπλεαν καὶ αὐτὰ στὴν χαρά.

— Καλῶς τὰ πολεμᾶτε, ἔλεγαν οἱ γέροι ποὺ ἐπερνοῦσαν.

— Καλῶς τὰ ναυτάκια, ἔλεγαν οἱ νιές.

Καὶ ἐπλέναμεν ὅλο ἐπλέναμε φρενιασμένοι. Μιὰ μικρὴ ἐπαφὴ τῆς ἄκρης τῆς φούστας τῆς γυναίκας, ἕνα ἀναφυλλητὸ τοῦ ἀέρα ποὺ ἐκολλοῦσε κατάσαρκα τὸ χρωματιστὸ μεσοφούστανο καὶ τὸ ἔκανε νὰ παίρνῃ τὸ σχῆμα καὶ τὶς γραμμὲς τῆς λαξευτῆς σάρκας, κάποιο σκύψιμο ὥστε νὰ διαφανοῦν μέσα ἀπὸ τὸν μποῦστο κρυμμένα μὲ ζήλεια μαρμάρινα κρινοτραχήλια μᾶς αὔξαναν τὴν ἐπανάστασι, μᾶς ἀνδρείευαν, μᾶς ἐγέμιζαν θεϊκοὺς θυμούς.

Καὶ ἡ γῆ ξετσίπωτη, ἄντροπη, μεγάλη ἡδονίστρια, ἀχόρταγα ἐκολλοῦσε τὰ χείλη της στὸ φῶς, καὶ παράδινε πάντα δυνατὸ λάγνο ἀκούραστο τὸ λαχταριστὸ σῶμά της στὰ ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ διψασμένα χάδια τοῦ ἥλιου. Ἐδῶ ἀπὸ τὴν ἕνωσιν αὐτὴ πρασίνιζεν ὁ κάμπος καὶ μεστωμένα χωράφια ἐδέχθησαν τὴν πλούσια χλωρίδα, ἐκεῖ λειβάδια σουσαμιὲς ἄνθισαν, παρέκει μποστάνια μὲ μοσχάτα πεπόνια καὶ κεφαλόδροσα καρπούζια. Καὶ παντοῦ δένδρα γεμάτα χρυσοὺς καρποὺς ὑψώνοντο γιὰ νὰ μαρτυρήσουν ἄψευστα τὸν ὀργασμὸ τῆς γῆς καὶ τοῦ φωτός.

Ὕστερα ὁ ἥλιος ἄρχισε νὰ γέρνῃ, καὶ ἡ γῆ τῆς Λήμνου ἄρχισε νὰ σκεπάζεται ἀπὸ μακρυὲς σκιές, μακρυὲς σὰν ἁπλωμένες ποδιὲς γιγάντων, ποὺ ἄφιναν οἱ ὄγκοι τῶν ὀνειροπόλων λόφων. Τὸ λιμάνι τοῦ Μούδρου περνοῦσε τὰ νερά του μὲ χαδιάρικο νάζι κάτω

ἀπὸ τὶς πλευρὲς καὶ τὰ ἴσαλα τῶν καραβιῶν, ποὺ ἔμεναν ἀγκυροβολημένα καὶ καπνίζοντα σὰν θηρία μέσα σὲ κλουβὶ θηριοτροφείου. Μέσα στὸ ἀτέλειωτο γύρσιμο τοῦ ἥλιου ἐμέναμε χτυπημένοι ἀπὸ τὸ θάμβος, καὶ πάντα ἀχόρταγοι ἐμπρὸς στὸ θέαμα ποὺ ἐξετυλίγετο μὲ ἐπικὴ γαλήνη καὶ ἀρχαία φρυγικὴ μυστικοπάθεια στὰ βασίλεια τῶν ματιῶν μας, ἐκυττάζαμε καὶ ἀνασαίναμε καὶ ροφούσαμε τὰ γύρω μας.

Πίσω ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα τοῦ ἡλιοβασιλέμματος ἐφαίνετο σὰν ψυχὴ πεθαμένου χιονιοῦ, σαββανωμένη, χλωμὴ στὴν ἀσπράδα, σβυσμένη στὴν ἀπόστασι, ἡ κορυφὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐκεῖ βαθειὰ ἐπήγαινε νὰ βασιλεύσῃ τώρα ὁ πύρινος δίσκος τοῦ θεοῦ Ἡλίου, ποὺ ἐχάνετο πιὰ ἀπὸ τὰ μάτια μας· ἐκεῖ ποὺ οἱ ἐξόδιοι καὶ ἐπιτάφιοι ὕμνοι τῶν καλογήρων θὰ τοῦ συνώδευαν τὴν θανή. Καὶ μαζὶ μὲ τὸ βασίλεμμα τοῦ ἥλιου, οἱ σημαῖες ποὺ ἔστελναν τοὺς ζηλιάρικους ἀσπασμούς των στὸ ἀέρι, ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν μαζί, ρυθμικὰ σὰν νὰ ἦσαν ἕνα κομμάτι ἀπὸ ὅλα μαζὶ τὰ πολεμικὰ καράβια, καὶ οἱ σάλπιγγες καὶ οἱ σφυρίχτρες συνώδευαν τὸ κατέβασμα. Μιὰ μουσικὴ συμφωνία ἀπὸ ἀόρατο μαέστρο τονισμένη, πετοῦσε καὶ ἀνέμιζεν αὐτὴ τὴν ὥρα στὸ πεντάγραμμα ποῦ ἐχάραζαν οἱ τελευταῖες ἀκτῖνες. Καὶ νὰ τώρα ἡ μουσικὴ τοῦ «Ἀβέρωφ» ἄρχισε νὰ ψάλῃ τὴν βραδυνὴ προσευχή, γεμάτη συμπάθεια γιὰ τὸν κόσμο, γεμάτη νοσταλγικὴ μελαγχολία καὶ φτερουγίσματα σὲ ἄλλους κόσμους, στοὺς κόσμους τῆς ζωῆς τῆς μικρῆς πατρίδας, τοῦ μικροῦ χωριοῦ. Καὶ ἐμεῖς, ναῦτες καὶ θαλασσομάχοι, ζητιάνοι μιᾶς ἥσυχης χωριάτικης ζωῆς τῆς καλύβας τοῦ χωραφιοῦ καὶ μιᾶς ζεστῆς ἀγκαλιᾶς, ἐστεκόμεθα μουγγοὶ καὶ δίβουλοι μπροστὰ στὴν στεγνὴν ἀνδρίκια ζωγραφιὰ ποὺ μᾶς τὴν ἔδινε τὸ λιμάνι μὲ τὰ καράβια, καὶ στὴν ἄλλη ζωγραφιὰ τῆς ζωῆς, ποὺ μᾶς τὴν εἶχε ποτίσει ἡ στεριά . . .

ΣΚΗΝΕΣ ΤΟΥ ΜΕΣΗΜΕΡΙΟΥ

Στὸν κόρφο τῆς Μυτιλήνης ἁπλώνοντο ἀραγμένα τὰ πολεμικὰ καράβια. Γραμμὲς - γραμμὲς γυρισμένα καμμιὰ δεκαριὰ μοῖρες πρὸς τὸν βορριᾶ, μὲ τὴν πλώρη, ποῦ ἔβλεπε τὸν ὄγκο τοῦ φρουρίου. Λιοπύρι λεῖο καθρεφτιστὸ ἀναλυμένο ἐχύνετο στὴν θάλασσα καὶ ἔκανε τὸν κόρφο μιὰ φουρνόπλακα ἀπὸ ὑδράργυρο. Ἔξω στὴν στεριὰ σὲ κοντεινὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν θάλασσα, τὸ πνιγμένο καλντερίμι τῆς προκυμαίας ἔδειχνε μιὰ ζωὴ παληοῦ ἀνατολίτικου ραχατιοῦ. Καρέκλες καὶ ξύλινα τραπέζια ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ χαμηλὰ καφενεῖα. Δροσιὰ ποῦ ἐφαίνετο σχετικὴ σὲ μιὰ στενὴ σκιασμένη γραμμή, καὶ πέντε βήματα πιὸ ἐμπρὸς ὁ ἥλιος ὀξὺς καὶ πυρωμένος σὰν ἥλος τοῦ μαρτυρίου, ποῦ κατέβαινε λοξὰ ἀπὸ τὶς σκουροκόκκινες στέγες.

Τὰ κουφάρια τῶν καραβιῶν εἶχαν ριζώσει στὴν θάλασσα, σὰν κορμοὶ χιλιόχρονων βαλανιδιῶν ξεγυρμένων ἀπὸ τὴν κούρασι καὶ τὸ λύγισμα τῶν αἰώνων, στὸ διάφανο στροσίδι ὑγρᾶς λίμνης. Κλαδιὰ καὶ παρακλάδια τὰ κατάρτια καὶ τὰ μπουντέλια καὶ τὰ σημαιοστολισμένα σαντάρδα καὶ τὰ ξάρτια καὶ οἱ πολυπλόκαμες σειρὲς τῶν καπνοδόχων, ποῦ τὸ ἀνάλαφρο σάματο τῆς θάλασσας τὰ ἐτάραζε, τὰ ἔστριβε, τὰ ἐκουλούριαζε, τὰ ἐλυγοῦσε, τὰ ἐμάζευε, τὰ ἄπλωνε. Ὀχιὲς πολυκέφαλες καὶ σαλαμάνδρες καὶ ἀστρίτες καὶ σαλτάρια καὶ δενδρογαλλιὲς ποῦ ἐδαγκάνοντο καὶ ἐσφίγγοντο καὶ ἀγκαλιάζοντο καὶ ἐκορμοσιόντο ποῦ ἐξηφανίζοντο σὲ ἀσύλληπτες λαίμαργες κινήσεις, γιὰ νὰ χωνευθοῦν ὕστερα κι' αὐτὲς στὸ βάθος τῆς σταχτωμένης θάλασσας.

Καὶ μέσα στὴ μέση τοῦ φρενιασμένου αὐτοῦ χοροῦ ἡ ἀσημόπλακα τοῦ ἥλιου κομματιασμένη ἀνεβοκατέβαινε στὴν ὑγρὴ μάζα, τρεμουλιαστή, ἀνήσυχη, αἰσθαντική, ὅμοια μὲ κομπολόϊ σὲ κεράνια καλογήρου δάχτυλα.

Στὴν πλώρη τοῦ τορπιλλοβόλου ὁ θωρακίτης Γριμπονᾶς καβαλικευμένος στὸ ἐκσφενδονιστικὸ τῆς τορπίλλης ἔρραβεν ἕνα χονδρὸ καραβόπανο γιὰ τὴν πρυμναία σκηνή. Εἶχε κάνει χρόνια ναύτης σὲ τρεχαντήρια καὶ γολέττες καὶ ἦτο μοναδικὸς στὸ τορπιλλοβόλο γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ ραψίματος.

Οἱ βελονιὲς κοντές, σφιχτές, μικρὲς τραβοῦσαν στὸ καραβόπανο καὶ ἡ χονδρὴ σακορράφα ποῦ ἐσπρώχνετο μὲ προσπάθεια ἀπὸ τὸν βαρδαμᾶ, ἐσχημάτιζε μὲ τὸ μέρμηθο στὸ πανὶ μιὰ γραμμὴ ἀπὸ ἄσπρα σκουληκάκια ποῦ προχωροῦσαν μὲ τάξι πρὸς τὸ τέλος τῆς ραφῆς.

Ἄλλοι ναῦτες, ζητιάνοι λίγης σκιᾶς, ἦσαν στρωμένοι στὸ καποῦνι κάτω ἀπὸ τὸν πυργίσκο τοῦ κανονιοῦ καὶ ἀπὸ τὸ βαρύ των ἀνάσασμα καταλάβαινες πῶς ὁ ὕπνος ἦτο δύσκολος καὶ κακός. Μιὰ βαρειὰ μυρουδιὰ ἐσακάτευε τὰ ρουθούνια καὶ ἡ κάψα ἐκεντοῦσε μαργαριτάρια στὶς ρυτίδες τοῦ μετώπου καὶ στὰ μηνίγγια. Ὁ ἴδρως ὕστερα κατεβαίνοντας ὥργωνε σὲ σχιστὰ ρυάκια τὰ μάγουλα καὶ τὴν δέσι τοῦ λαιμοῦ καὶ ἐσκορπίζετο σκοῦρος καὶ ἀχνιστὸς στὰ ἀνοιγμένα στέρνα.

Κι' ἐμπρὸς ἡ στεριά, ποῦ ἁπλώνετο πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ λιμάνι κι' ἀπὸ τὸ καλντερίμι τῆς στενῆς προκυμαίας, ὅλο ἐκαλοῦσε στὴν ἐλευθερία της καὶ στὴν δροσιά. Τὰ σπίτια ἀρχοντικὰ μὲ πεταχτὸ ρυθμό, χωρὶς κανένα βάρος στὴν ὄψι καὶ στὴν ἔκφρασι, λὲς καὶ ἤθελα νὰ ἀπαλλαχθοῦν ἀπὸ τὶς στέγες των καὶ νὰ πεταχθοῦν μέσα ἀπὸ τὰ δένδρα ποῦ ἦσαν χωμένα πρὸς τὸν οὐρανό. Ἡ μισὴ πολιτεία ἐφαίνετο ἔτσι νὰ εἶναι ἕνας μεγάλος δενδρόκηπος μὲ τὰ σπίτια ἑκατὸ καὶ διακόσια καὶ τριακόσια μέτρα τὸ ἕνα ἀπὸ τἄλλο μακρυά.

Ἄλλα ἦσαν σκαρφαλωμένα πάνω στὸ ψηλὸ βουνὸ τὸ ἀσημένιο ἀπὸ τὶς ἐλιές. Ἄλλα κατέβαιναν νὰ λουσθοῦν στὴν θάλασσα, ἄλλα ξεχωριστὰ καὶ ἀπόμερα ἐφαίνοντο σὰν μοναστήρια ποῦ ἐπῆγεν ὅμως νὰ μονάσῃ ὁ ἔρως, ἄλλα δυὸ τρία μαζί, ἐστέκοντο στὴ μέση κάποιας πλατείας, ἄλλα ἐκάθοντο ἐπάνω σὲ κανένα βράχο σὰν γλάροι ποῦ χωνεύουν τὸ φαΐ των, ἄλλα ἦσαν τιναγμένα στὸ βάθος κάποιας ὁλοπράσινης ῥεμματιᾶς. Τὸ κάθε σπίτι μὲ τὸ δικό του ρυθμό, μὲ τὴν δική του ἀνεξάρτητη τοποθεσία, μὲ τὴν δική του ξεχωριστὴ ζωή. Μέσα ὅμως στὸ καράβι ἡ κλεισμένη ζωὴ καὶ ἡ φλόγα τοῦ ἥλιου ἔκαναν πιὸ ὠνειρεμένην ἀκόμα τὴν εἰκόνα τῆς στεριᾶς.

Κοντὰ στὴν τροχιὰ τῆς τορπίλλης ὁ Πιγώνιας, ὁ μάγειρος, καθάριζε μαζὶ μὲ δυὸ-τρεῖς ναῦτες ἕνα ζεμπίλι πατάτες, τὸ βραδυνὸ φαΐ τοῦ πληρώματος.

Κάπου-κάπου ἡ παρέα ἔρριχνε καὶ σκαστὰ γέλοια καὶ γιὰ στιγμὲς οἱ σουγιάδες ἐσταματοῦσαν στὴ μισοξεφλουδισμένη πατάτα.

Ὁ θωρακίτης Γριμπονᾶς χωρὶς νὰ σταματᾷ τὴ δουλειὰ τῆς σακ-

κορράφας ἐξακολουθοῦσε πάντοτε ἀνεξάντλητος κωμικὸς καὶ πρόσχαρος.

Ἡ ὁμιλία ἦτο γιὰ τὸν ὁπλονόμο τοῦ καραβιοῦ.

Ὁ Γριμπονᾶς ἐμιμεῖτο ξεκαρδιστικὰ τὴν φωνή του, καὶ σὲ κάθε περίστασι σχετικὴν ἢ ἄσχετο, ἐτίναζε ὡς εἶδος φουρνέλλου αὐτὴν τὴν φράσι, ποῦ εἶχε καταντήσει πιὰ ὀργανικὸ στοιχεῖο στὸ στόμα τοῦ ὁπλονόμου.

—Βρέ, ἄκουσε δῶ! Σοῦ πιάνω τ' αὐτί σου, στὸ κόβω μὰ δὲ στὸ πετῶ. Στὸ στόμα σοῦ τὸ βάζω καὶ τὸ τρῷς.

. . .Ὁ θωρακίτης ὅμως τώρα δὲν εἶχε ὄρεξι γιὰ ἄλλα γέλοια. Ὁ πρόσχαρος καὶ κοροϊδευτικὸς τόνος τῆς φωνῆς του ἐξεψύχησε στὰ χείλη του σὰν κῦμα ποῦ ἔλυωσε πρὶν προλάβῃ νὰ σκάσῃ. Τὸ στερεὸ μέτωπον ἐζάρωσε, τὰ μάτια του ἐσκεπάσθησαν ἀπὸ κάποια σκιὰ μίσους, καὶ μὲ τὰ χείλη κόκκινα ἀπὸ τὸ σφίξιμο εἶπε:

—Παιδιά, ἂς ἀφίσωμε πιὰ τὶς κοροϊδίες. Ταιριάζει ἐπὶ τέλους νὰ μιλήσουμε καὶ λίγο σοβαρὰ καὶ ἀνδρίκια, νὰ μετρήσουμε τὸ μπόϊ μας καὶ νὰ ἰδοῦμε τὶ θὰ κάνωμε.

—Ἀλήθεια, ἀνεστέναξεν, ὁ μάγειρος Πιγώνιας. Ἂν δὲν ἦτο αὐτὸς δὲν θὰ καθαρίζαμε δυὸ ὧρες μεσημέρι, σὲ τόση κάψα πατάτες.

Ὁ Πιγώνιας ὁ μάγειρας καθάριζε πατάτες.

Ὁ θωρακίτης ἐτινάχτηκε ἀπάνω δαγκωμένος ἀπὸ τὸ ἄκαιρο ἀστεῖο τοῦ μάγειρα. Ἡ γροθιά του ἔπεσε πάνω στὸν μπροῦντζο τοῦ ἐκσφενδονιστικοῦ καὶ εἶπε:

—Σὰν κουβεντιάζω ἐγὼ σοβαρὰ τὸ βραστὸ δὲν σηκώνει καρότα.

Ὁ μάγειρας, ἥσυχος καὶ φοβιτσιάρης ἀπὸ χαρακτῆρα καὶ ἐπάγγελμα ἐζάρωσε στὸ ζεμπίλι του καὶ ἡ ὁμιλία ξαναπῆρε τὸ δρόμο της.

Ὕστερα ἀπὸ μισῆς ὥρας συζήτησι καὶ φωνὲς ἔλαβαν τὴν ἀπόφασι, στὸ πρῶτο ἄσχημο καὶ ἀπότομο φέρσιμο τοῦ ὁπλονόμου νὰ τοῦ ἀντιμιλοῦσαν ὅλοι μαζί.

Καὶ πάνω στὸ μεταξὺ φαίνεται ὁ ὁπλονόμος νὰ κατεβαίνῃ ἀπὸ τὴν πρύμνη, μαρχμουλὴς ἀπὸ τὸν μεσημεριανὸν ὕπνο.

Ἡ ἀχοβοὴ τῶν φωνῶν πρέπει νὰ εἶχε φθάσει ὡς τ' αὐτιά του, κάτι θὰ κατάλαβε, καὶ κορδωτὰ θυμωμένος στάθηκε γιγάντιος σὲ ἐπιβολὴ ἐμπρὸς στὴ συνάθροισι.

Ὅλοι ἐζάρωσαν, κατέβασαν τὰ μάτια των, καὶ ἐδόθησαν μὲ προσποιητὴ προθυμία στὴν δουλειά των.

Μόνον ὁ θωρακίτης ἐτόλμησε νὰ τὸν κυττάξῃ μὲ μιὰν ἀστραπὴ θυμοῦ στὰ μάτια, γιὰ μιὰν ὅμως στιγμή.

Ὁ ὁπλονόμος τὸν ἐκάρφωσε κορωμένο στὸ καραβόπανό του, μ' ἕνα βροντερό:

—Βρέ, ἄκουσε δῶ! Σοῦ πιάνω τ' αὐτί, στὸ κόβω, μὰ δὲν στὸ πετῶ. Στὸ στόμα σου τὸ βάζω καὶ τὸ τρῷς.

Καί ἐξακολούθησε βαρὺς νικητὴς καὶ ἀλύγιστος τὸν δρόμο του πρὸς τὴν πλώρη.

ΣΤΗ ΓΡΑΔΕΛΑΔΑ

—Βρρρ !

—Κρύο κι' αὐτὸ σήμερα κύρ ναύκληρε !

—Δὲν λὲς δηλητήριο !

Πῶς εἶχεν ἔλθει ; Κανένας δὲν τὸ ἐπερίμενε. Τὸ ἀποσήμερο ὁ λοξὸς ἥλιος τοῦ Δεκέμβρη ἐγύριζεν ἀσημοπράσινος στὸν οὐρανὸ καὶ ὅλα τὰ σύννεφα μπροστά του ἄχνιζαν κι' ὕστερα ἐχάνοντο. Μέσα στὸν κόρφο τὰ κύματα γεμάτα ἐπάλευαν, ἀνεβοκατέβαζαν τ' ἀραγμένα καράβια καὶ ἐγαϊτάνευαν ἄσπρη τὴν χαμηλὴν ἀκτή. Κι' ἡ θάλασσα ἔφευγε, ἔφευγε, ἔφευγε. Σφυρίγματα δαιμονισμένα τῶν καραβιῶν ποῦ ἐπόδιζαν, ἀνεμόδαρμα μιᾶς βάρκας ποῦ τὸ σαγάνι παρὰ λίγο νὰ τὴν σπάσῃ στὰ βράχια τῆς Λειψοκουτάλας, σινιάλα βιαστικὰ ἀπὸ τὴν ναυαρχίδα στ' ἄλλα καράβια τοῦ στόλου καὶ ὕστερα ἕνα ἀπότομο σταμάτισμα. Σὰν νἄπεσε μαχαῖρι. Ὁ ἀέρας ἔκοψε, τὰ κύματα ἐχαμήλωσαν, ἡ θάλασσα ἔστρωσε .... Καὶ ἦρθε τὸ κρύο. Ἕνα κρύο ἀθόρυβο, κακό, ἀμίλητο, δηλητηριασμένο, ὕπουλο. Ἦτο σὰν νἄπεσε στὴ θάλασσα ὁ φόβος. Ὅσοι εἶχαν παληοὺς ἐπενδύτες μέσα στὸ θωρηκτό, τοὺς ἔβαλαν, ὅσοι εἶχαν χονδρὴ φανέλλα τὴν πρόσθεσαν στὴν παληά, ἄλλοι ἔβαλαν διπλᾶ παντελόνια καὶ οἱ σκοποὶ ἐβημάτιζαν τυλιγμένοι σὲ κουβέρτες.

—Κρύο κι' αὐτὸ σήμερα !

Μέσα στὰ ὑποφράγματα ἡ ἀπελπισία. Τὰ τραγούδια ἐσταμάτησαν. Ἡ χαρούμενη αὐτὴ ἡμέρα τῆς Κυριακῆς ξεχάστηκε καὶ

τὰ γελαστὰ καὶ χαρούμενα πρῶτα πρόσωπα ἔγιναν ἄσχημα ἀπὸ τὸν μορφασμὸ τοῦ κρύου.

—Νὰ μωρὲ μέρος νὰ μάλαμα! πέταξε κάποιος ναύτης καὶ οἱ ἄλλοι ποῦ τὸν ἄκουσαν ἔβρισκαν τὰ λόγια τῆς βλαστήμιας του νἄρχωνται ὁλόϊσα στὴν δική των σκέψι.

Χωρὶς νὰ φυσᾶ ἀέρας ἀπὸ κανένα μέρος τὸ κρύο παραμόνευε παντοῦ. Πίσω στοὺς πύργους τῶν κανονιῶν, στὶς ἀποθῆκες, στὰ πλυντήρια, στὰ διαμερίσματα, στοὺς διαδρόμους, στὰ δωμάτια στὰ γραφεῖα· οἱ ναῦτες ἐστριφογύριζαν μουδιασμένοι ἀνίκανοι γιὰ δουλειά, ἀνίκανοι γιὰ κίνησι, ἀνόρεκτοι γιὰ λόγια, καὶ πρόθυμοι μόνον γιὰ βρισιές.

Ἡ καλωσύνη καὶ τὸ γέλοιο ὅλα πιὰ εἶχαν χαθῆ καὶ τώρα στὸ καράβι ἐσάρκαζε τὸ χάχανο τοῦ κρύου ἴδιο μὲ εἰρωνεία κρανίου.

Ξαφνικὰ τὸ θερμόμετρο εἶχε κατέβη ἕξη ἢ ἑπτὰ βαθμοὺς κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν. Καὶ ὁ ἀέρας ὅλο ἔκοβε κι᾽ ἡ θάλασσα στὸ κατέβασμα τοῦ ἥλιου ἐπλημμύρισε κόκκινη καὶ ἐστρώθηκε λεία σὰν χρωματιστὸ γιαλί.

Κάποτε - κάποτε ἡ σάλπιγγα ἐκαλοῦσε τὸ πλήρωμα τῆς λέμβου, τῆς ἀκάτου, τῆς φαλαινίδος ἢ τῆς σκάφης. Πέντε ἢ ὀκτὼ σώματα ἐξεχώριζαν ἀπὸ τοὺς ἀμίλητους σωρούς, ἐφυσοῦσαν στὶς φοῦχτές των, ἐξεκινοῦσαν ἀπρόθυμα, ἔβαζαν τοὺς παγεροὺς μουσαμάδες καὶ ἐτραβοῦσαν στὶς πόρτες τῆς πρύμνης, ἐνῷ οἱ ἄλλοι τοὺς ἐκύτταζαν μὲ συμπόνια.

Σὲ κάθε κλῆσι τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ναύτη ἔβγαιναν γεμάτες πίκρα φωνές :

—Κρρρύο μωρέ, κρύο! Κι᾽ ἡ πατρίδα μᾶς λέει νὰ γλεντήσωμε.

Πατρίδα ἦσαν ὅλοι κι᾽ ὅλα. Οἱ ἀξιωματικοὶ ποῦ ἐτουρτούριζαν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ περιπατοῦσαν συννεφιασμένοι, οἱ ὑπαξιωματικοί, ὁ μάγειρας, οἱ ἀποθηκάριοι, ὁ παπᾶς ποῦ εἶχε ψάλλει τὸ πρωῒ τὴ λειτουργία, οἱ μηχανές, τὰ κουπιά, οἱ ἀνίκανοι νὰ ἀντισταθοῦν στὸ κρῦο ἐπενδύτες, τὸ παγωμένο νερὸ καὶ τὰ σβυσμένα καλοριφέρ, τά σβυσμένα καὶ φρικιαστικὰ σὰν χάρος καλοριφὲρ γιατὶ ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἀποκλεισμοῦ καὶ δὲν ὑπῆρχαν κάρβουνα νὰ τὰ ἀνάψουν.

Ὅλες οἱ γωνιὲς τοῦ θωρηκτοῦ, ὅλα τὰ καταφύγια, ὅλες οἱ

ἀποθῆκες εἶχαν ἀνακατευθῆ. Ἐκεῖ ποῦ ἐφαίνετο πῶς θὰ ἦτο πιὸ πολλὴ ζέστη ἐμαζεύοντο οἱ ναῦτες σὲ σωρό. Τὸ ἔνστικτο τοὺς ὡδηγοῦσε. Παντοῦ ὅμως τὰ ἴδια. Καὶ ἐταράζοντο τὰ σώματα ἀνήσυχα ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρη τοῦ καραβιοῦ ὡς τὴν ἄλλη. Ψηλὰ ἀπὸ τὸ ὑπόστεγο ὡς κάτω στὰ διπύθμενα τοῦ καραβιοῦ.

Μὰ νὰ τὸ ὄνειρο πάνω στὸ ἐπίστεγο.

Κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό, κάτω ἀπὸ τὰ κατάρτια, κάτω ἀπὸ τὰ σχοινιά, κάτω ἀπὸ τὶς ἁλυσσίδες, κάτω ἀπὸ τοὺς ἀνεμοδόχους, κάτω ἀπὸ τὰ καραβόπανα ἐκρυφοανοίγετο μιὰ φωτιὰ ζέστης.

Ἀπὸ τὰ ἔγκατα τοῦ καραβιοῦ σκιὲς ἀνέβαιναν στὴν ἄνοδο, ἐπρόβαλλαν τὸ κεφάλι στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα, ἔτρεχαν, ἀνεσήκωναν ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ ἁπλωμένο καραβόπανο. Ὕστερα ἐχάνετο ἕνα χέρι, ὁ ὦμος, τὸ κεφάλι, τὰ πόδια, ὅλο τὸ σῶμα. Κάτω ἀπὸ τὸ καραβόπανο ἐσχηματίζετο ἕνα περίεργο ὑπόστεγο φτιασμένο ἀπὸ τὴν ἁπλωμένη τέντα πάνω στὰ σιδερένια μπουντέλια καὶ στοὺς ἀμέτρητους σωλῆνες. Γιὰ πάτωμα εἶχε μιὰ σιδερένια σκάρα, μιὰ γραδελάδα, πλάτους ὡς ἕξη μέτρων καὶ μάκρους περισσότερο ἀπὸ ὀχτώ.

Κάτω ἀπὸ τὴ γραδελάδα ἔχασκε τὸ πρῶτο μάτι, ἕνα τετράγωνο πηγάδι ποῦ κατέβαινε σὲ ἕνα ἀτέλειωτο βάθος. Πατώματα - πατώματα μὲ σιδερένες σκάλες, ἦτο αὐτὸ τὸ πηγάδι. μπρούντζινοι χειραγωγοί, κι' ἐδῶ κι' ἐκεῖ λαμπτῆρες ἠλεκτρικοί. Καὶ πάνω στὴ γραδελάδα ποῦ ἐχρησίμευε γιὰ καπάκι τοῦ πηγαδιοῦ, ναῦτες - ναῦτες, ξαπλωμένοι, ζαρωμένοι, μισοκαθισμένοι, ἐμπέρδευαν τὰ χέρια των, τὰ πόδια των, ὥστε νὰ γίνεται δύσκολο ἀμέσως τὸ ξεχώρισμα.

Κάθε νεοφερμένος ἄκουεν ἀπό μέσα ἐκεῖ τὶς φωνές :

—Γλήγορα, γλήγορα, μέσα.

—Κουνήσου μωρέ, καὶ μᾶς πούντιασες.

—Ποὺ τὴν ἀνεκάλυψες πάλι τὴν τρύπα !

Ὁ νεοφερμένος ἐσέρνετο μέσα, ἡ ἄκρη τοῦ πανιοῦ ἔπεφτε κι' ἄρχιζε πάλιν ἐκεῖ τὸ ἴδιο μισοσκόταδο, ἡ ἴδια ἀκίνητη ὄψι τῶν ἁπλωμένων κορμιῶν, ἡ ἴδια ἐντύπωσι τῆς στενοχώριας καὶ τῆς ὑπομονῆς.

—Μωρὲ ἐδῶ ἔχει ζέστα ! ἔλεγεν ἀπρόοπτα ἐνθουσιαμένος ὁ καινουργιοφερμένος.

—Ναὶ ζέστα ! Κάτσε λίγο καὶ θὰ μαζέψῃς τὰ μπακιρόκαρφα.

Ἀπὸ ἐδῶ κι' ἀπὸ κεῖ πολλοὶ ἔκαναν :

—Βρρρ ! Βρρρ !

Ἤ ἐσιγομουρμούριζαν.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσι στὴ μεγάλην ἐκείνη φωλιὰ ἦτο εὐχάριστη. Ἡ γραδελάδα τυλιγμένη μὲ πολλὲς δεκάδες πῆχες καραβόπανο βαστοῦσε κάποτε γλυκύτερη θερμοκρασία, πολὺ φανερὴ ὕστερα ἀπὸ τὸ κοφτερὸ κρῦο σὲ ὅλο τὸ ἄλλο καράβι. Λίγη ἄχνα ζέστης ἀπὸ τὰ καζάνια ἀνέβαινε ἀπὸ βάθος εἴκοσι μέτρων καὶ ἐξεψυχοῦσεν ὡς πάνω ἐκεῖ. Τὰ νεοφερμένα κορμιὰ τῶν ναυτῶν ἐμεγάλωναν στὸ ἄπλωμα, τὰ μέλη ἄνοιγαν στοὺς ἁρμούς, καὶ τὸ ἄλλαγμα σὲ καλλίτερη θερμοκρασία, ἔδινε κάποιαν αἰσιοδοξία γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ καὶ τὴ ζωή. Τὰ σίδερα τῆς γραδελάδας ἦσαν κρύα μὰ ὄχι πιὸ κρύα ἀπὸ τὰ κορμιά, καὶ ἡ ἄχνα ἀνέβαινε μέσα ἀπὸ τὰ σίδερα μαλακή, καλή, μελένια.

Τὸ θέαμα ποὺ ἀνοίγετο καὶ κατέβαινε κάτω ἀπὸ τὰ ἁπλωμένα σώματα ἐκρατοῦσε γιὰ πολὺ τὰ μάτια καὶ τὴ σκέψι. Τὸ μεγάλο βάθος ἐπροξενοῦσε τὸ σεβασμὸ καὶ τὸ φόβο. Τὸ ἐργαστῆρι ἀπὸ ὅπου ἔβγαινε ἡ κίνηση καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ καραβιοῦ μιλοῦσε μὲ τὰ πολλά του σκαρωτὰ πατώματα, μὲ τὶς ἀτέλειωτες σκάλες ποὺ ἀνέβαιναν καὶ καὶ κατέβαιναν μὲ τὰ ἀτσαλένια του τοιχώματα, μὲ τὰ γιαλιστερὰ μπροῦντζα παντοῦ, μὲ τὶς σκιὲς καὶ τὰ χρώματα τῶν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων, μὲ τοὺς σκοτεινοὺς θερμαστὰς ποῦ ἔμπαιναν καὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὶς πεταλόσχημες θύρες, μὲ τὸν πλατὺ καὶ βαρὺ ἦχο τῆς μηχανῆς. Ντάπ - ντούπ. Ντάπ - ντούπ. Σὰν νὰ χτυποῦσαν στὴ θάλασσα μ᾽ ἕνα τεράστιο κουπὶ ἢ σὰν νὰ κατέβαζαν ἀπὸ βράχους κάποιο γιγάντιο βαρέλι. Ἄλλοι ἦχοι τοῦ ἀτμοῦ ποῦ ἔφευγε, τῶν σφυριῶν ποῦ ἐχτυποῦσαν, τῶν καζανιῶν ποῦ ἔβραζαν γιὰ νὰ δώσουν ζωὴ στὴν ἠλεκτρομηχανή, τῆς θάλασσας δίπλα καὶ κάτω ποῦ ἔκλαιε ἀποτελοῦσαν τὸ συμπλήρωμα, τὸ παραγέμισμα στὸ πλατύστομο ἐκεῖνο ντάπ - ντούπ.

Κάποιο ξαφνικὸ ζωντάνεμα ἔπαιρναν μαζὶ μὲ τὸ κορμί, τὰ νεκρὰ κομμάτια τοῦ βουνοῦ τοῦ Σκαραμαγκᾶ ποὺ ἔπεφταν ἐμπρὸς ἀπὸ τὶς χαραμάδες τοῦ καραβόπανου, τὸ μολυβένιο χρῶμα τῆς ἀκάτου, οἱ γάντζοι, τὰ κιτρινισμένα σωσίβια, ὅλα αὐτὰ ἐφαίνοντο ἀπὸ τὰ ἀνοίγματα τῆς τέντας νὰ εἶχαν πάρει στὸ σχῆμα καὶ στὸ χρῶμα των τὸ μερίδιο ἀπὸ τὴν αἰσιοδοξία τοῦ νεοφερμένου.

Οἱ ἰδέες ἀνέβαιναν σ᾽ ἐπιθυμίες καὶ οἱ ἐπιθυμίες ἐγίνοντο

δράματα καὶ παρίσταναν ἀναμμένα τζάκια καὶ οἰκογενειακὴ γωνία μὲ τὰ μαλακὰ λόγια μὲ τὸν καλὸ Χριστὸ τὸν ἁπλωμένο στὸ σπίτι ὅπως σὲ κεῖνα τὰ μικρὰ χρόνια, μὲ τὴ γυναῖκα τὴ δική σου. Δὲν καταλάβαινες πῶς θὰ τὸ κουνοῦσες ἀπὸ τὴν φιλόξενη αὐτὴν ὅασι τὴν σηκωμένη τόσο ἀναπάντεχα στὴν ἔρημο τοῦ σκληροῦ κρύου καὶ τῆς παγωνιᾶς ποὺ ἐμαχαίρωνε καὶ ἐκομμάτιαζε τὴ σάρκα. Τὸ στόμα ἔβγαζε χαρούμενα καὶ εὐτυχισμένα ξεφωνητά :

—Μωρὲ ἐδῶ εἶναι τὰ παράδεισος !

—Ἂς βρέξῃ κι' ἂς βροντήξῃ ἂν δὲν βαρυέται.

—Πάει τὸ κρύο. Ἀλληλούϊα.

Ἔτσι μὲ ὄρεξι μιλοῦσαν οἱ νεοφερμένοι. Οἱ ἄλλοι ὅμως ποὺ ἀπὸ κάποιαν ὥραν μπροστὰ εἶχαν βρεθῇ στὴ γραδελάδα ἔδειχναν τὴν δυσαρέσκειά των γιὰ τὶς φωνὲς καὶ ἔκοβαν τὰ περισσότερα λόγια :

—Σσσσ τὸ λοιπόν !

—Σωπαίνετε πῶς νὰ σὰς τὸ ποῦμε ; Σκασμός !

—Μὰ γιατὶ βρὲ παιδιά ;

—Γιὰ τὸ ἀντί.

Ἄρχιζεν πάλιν ἡ σιωπή. Μιὰ σιωπὴ στὴν ἀρχὴ δυσάρεστη γιὰ τὸν νεοφερμένο, μὰ σιγὰ - σιγὰ φυσικὴ καὶ ἀναγκαία. Τὸ σῶμα ἐσυνήθιζε στὴν θερμοκρασίαν αὐτή, ἔπαιρνε θάρρος, ἡ σάρκα ἁπλώνετο λίγο πιὸ πολὺ καὶ ἔννοιωθε πάλι δυνατή, ἀκατανίκητη τὴν ἀνάγκη τῆς ζέστης. Ἡ πρώτη μαλακιὰ θερμοκρασία εἶχε χαθῇ. Κανένας δὲν τὴν καταλάβαινε τώρα. Ἦτο τὸ ἴδιο κρύο ὅπως στὸ ὑπόφραγμα. Τὰ κορμιὰ ἐσέρνοντο ἀνήσυχα στὴ γραδελάδα, ἄλλαζαν ὅλο καὶ θέσι καὶ στὰ πρόσωπα ἀπολιθώνετο ἡ ἴδια ἀπογοήτευσις.

Τὸ γλυκὸ τῆς ζέστης ὄνειρο ἔσβυνε γλήγορα, ὅπως γλήγορα εἶχε γίνει. Ἡ γλῶσσα δὲν ἐκινεῖτο. Τὸ κεφάλι ἐγίνετο ἄδειο καὶ στεγνό. Τὰ πόδια ἦσαν γόνο κόκκαλα. Τὸ ἀποκάτω θέαμα ξανάμπαινε στὸ πένθος καὶ στὴν ἀπογοήτεψι. Καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἔπεφτε κόκκινο στὴν θάλασσα καὶ στὸν οὐρανὸ σὰν σκηνὴ κάποιου μεγάλου φονικοῦ.

Ἕνας στεγνωμένος μαυροκίτρινος πυροβολητὴς ρώτησε :

—Μωρὲ τὶ θὰ γίνῃ μὲ μᾶς ; . . .

Δυὸ τρεῖς ἐγέλασαν μὲ φαρμακωμένην εἰρωνεία.

—Πᾶμε γιὰ μακαρίτες.

Ἕνα βουγγητὸ ἀνθρώπων ἢ θηρίων ἢ στοιχείων ἐσηκώθηκε.

Ἡ φλωμωμένη ἀτμόσφαιρα τοῦ χειμωνιάτικου δειλινοῦ ἔπαψε στὸ σύθαμπο καὶ στὸ σκοτάδι. Καὶ τὸ χιονόνερο ὀξὺ καὶ φαρμακερὸ ἄρχισε νὰ πέφτῃ.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΗΣ ΜΑΥΡΙΕΣ

Μέσα στὸ ἀλύχτισμα τῆς θαλάσσης καὶ τὸ στριγγιὸ ρέκασμα τοῦ ἀέρα ποῦ ἐμαστίγωνε μὲ τὰ φειδοπλόκαμά του τὰ ξάρτια καὶ τὰ πινὰ τοῦ καραβιοῦ, ἠκούσθη τραβηγμένη καὶ βραχνὴ ἡ φωνὴ τοῦ ναυκλήρου, ποῦ ἐπαναλάμβανε τὸ παράγγελμα τοῦ κυβερνήτου.

«Πόντισον ἡ δεξιά.... Πόντισον ἡ ἀριστερά.... Κράτει ὁ ἐργάτης». Καὶ ἐνῷ ὁ ρογχώδης ἦχος τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ νεροῦ δὲν εἶχον ἀκόμη χωνεύσει στὸ κούφιο τοῦ ἀέρα κορμί, ὁ ναύκληρος ξαναφώναζε πάλι δυναμώνοντας τὴν φωνή του:

«Ἅπαντες τὸ πλήρωμα στὴν πλώρη.. Καθέλκυσις σκάφης». Πάνω στὴ κουβέρτα τοῦ ἀνεμόδαρτου καὶ θαλασσομαχημένου ἀντιτορπιλλικοῦ, ὅλα τὰ σώματα τῶν ναυτῶν εἶχαν γίνει ἕνα μὲ τὸ νερό, μιὰ λιγδισμένη μάζα μὲ τὰ ροῦχά των.

Ἡ νύχτα, μέδουσα κουφὴ καὶ ὁ γῦρος τοῦ οὐρανοῦ κατεβασμένος ὡς τὰ ρουθούνια, καὶ τὸ σκοτάδι ἀτελείωτη λαδιά, ἁπλώθηκαν πλακώνοντα ὅλο τὸ σύμπαν, ἐνῷ ζερβόδεξα τὰ νησιὰ τῆς Ἴμβρου καὶ τῆς Τενέδου καταχωνιάστηκαν στὰ ἀθώρατά των βάθη.

Παραμονὴ χριστουγέννων καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια.

Τὸ πολεμικὸ καράβι τῆς περιπολίας στὰ Στενὰ δὲν μποροῦσε νὰ νὰ ἀνθέξῃ περισσότερο πιὰ στὸ πάλεμα τὸ ἄνισο καὶ πεισματάρικο μὲ τὰ μανιασμένα στοιχεῖα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ νεροῦ. Τὸ τρίξιμο τῶν ἁρμῶν του, ὧρες στὸν ἀγῶνα ἐκεῖνο ἀντηχοῦσε λυπηρὰ καὶ καταχθόνια ὅπως ἀντηχοῦν τά παγίδια ἐλαφιοῦ ἀνάμεσα στὰ δόντια λύκου.

Καὶ τὸ σκοτάδι τὸ ἀδιάλυτο καὶ συνεκτικὸ σὰν σφικτὸ ζυμάρι, ἐστάλαζε καὶ νότιζε τὴν ψυχὴ καὶ τὴν μοῦχλα τῆς πνοῆς μας.

Τὸ καράβι οὔτε ἐμπρὸς νὰ τραβήξῃ, οὔτε πίσω νὰ κάνῃ. Ἡ θάλασσα μὲ ἀπαίσιο γέλοιο ἔδειχνε τὰ βύθη της στοὺς χαροπαλαιστάδες καὶ ἔσκαζεν ὕστερα στὰ χάχανα.

—Σᾶς περιμένω δῶ κάτω. Σᾶς περιμένω δῶ κάτω.

Ἐμπρὸς στὰ Στενά ὅμως τὰ ἐρημοσήσια τῶν Μαυριῶν, στοργι-

κὰ μὲ ἀγάπη ἄνοιξαν τὴν ἀγκαλιά των. Καὶ τὸ καράβι καὶ οἱ χαροπαλαιστάδες ἔρριξαν τὶς ἄγκυρες, βρίσκοντας ἐκεῖ καινούρια κολυμβήτρα τοῦ Σιλωὰμ, φιλικὸ ἀπάγκιο, στὴ φούρια καὶ στὴ λύσσα τοῦ ξεαλυσσοδεμένου γραιγολεβάντε.

Δύο ναῦτες καὶ ἕνας δίοπος διπλοντυμένοι σὲ ἀδιάβροχες νιτσεράδες καὶ ὑποδήματα ἐξεχωρίσθησαν ἀπὸ τὸ ἄλλο πλήρωμα γιὰ νὰ κατεβοῦν στὸ πιὸ μεγάλο ξερονῆσι, Ἀπὸ ἐκεῖ ἄγρυπνο τὸ μάτι των θὰ ἐφύλαγε καραοῦλι τὴν μποῦκα τῶν στενῶν.

—Μαννάδες ποῦ θὰ κλάψουνε παιδιά, γυναῖκες τὸ στεφάνι, μουρμούρισεν ὁ δίοπος, ἐνῷ κατέβαινε τελευταῖος στὸ κλειδονιζόμενο κελῦφι τῆς σκάλας, καὶ ἔπιανε τὴν λαγουδέρα τοῦ τιμονιοῦ μὲ ὅλη τὴν προσπάθεια γιὰ νὰ κουμαντάρῃ. Καὶ ὁ ἄλλος ναύτης συνεπλήρωσε.

—Μωρὲ ἂν δὲν θρυψαλιαστοῦμε στὰ γκρίφια θὰ εἰπῇ πῶς καὶ οἱ διαβόλοι εἶναι αὐτὴ τὴ νύχτα μαζί μας.

Πάνω στὸ ἀντιτορπιλλικὸ ὁ ἠλεκτρικὸς προβολεὺς ἔχυνεν ἕνα μασοῦρι ρευστὸ φῶς καὶ ὡδηγοῦσε τὴν σκάφη.

Θεώρατοι πύργοι, χαῖτες ἀνεμισμένες, βουβάλια ἀχνίζοντα, ὀχιὲς καὶ στρίγλες, τὰ κύματα, ἔσπαζαν καὶ ἀγκάλιαζαν καὶ ἐβύθιζαν τὴν βάρκα, καλῶντας την στὸ πανηγῦρι τοῦ βούλιαγμα. Κοντὰ ὅμως ἡ στεριὰ ἄνοιγε καὶ αὐτὴ ἕνα μακρὸ τῆς κόρφο σὲ λεία καὶ μαλακιὰν ἄμμο γιὰ νὰ δεχθῇ τὴν βαρκοῦλα καὶ νὰ τὴν διεκδικήσῃ ἀπὸ τὸ κῦμα. Μὰ γύρω πάλι ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά, μαῦροι καὶ ἀγριοποὶ οἱ βράχοι ἐπερίμεναν γιὰ νὰ ροκανίσουν ξύλα καὶ κορμιά.

—Ὄρτσα ἀτζαμῆδες καὶ μᾶς ξόρισε στὰ βράχια.... στὴ μπάντα δεξιὰ τὸ τιμόνι, ἐφώναξε ἄγρια ὁ πρόκοπος τῆς σκάφης, παιδὶ τῆς θάλασσας ἀπὸ κούνια, στὸν τιμονεύοντα, καὶ ἡ βάρκα ὑπάκουσε καὶ τεχνικὰ ἐδιπλάρωσε στὴν ἄμμο ἐνῷ ὁ δίοπος καὶ οἱ δύο ναῦται μὲ γληγοράδα ἐπήδησαν ἔξω μουσκέψαντες ὡς πάνω ἀπὸ τὸ γόνατο.

Οἱ δύο ἄλλοι ναῦτες τὸ πλήρωμα τῆς σκάφης ἀλάργαραν μὲ σπουδὴ γιὰ τὸ καράβι μέσα ἀπὸ τὸ ἀσημόχρυσο δρόμο τοῦ προβολέως ἐνῷ οἱ ἀπ' ἔξω τοὺς ἐφώναζαν :

—Καλὰ Χριστούγεννα στὸ καράβι.

—Καὶ σεῖς, βρὲ παιδιά, στὴ στεριά.

Ὅταν πιὰ καλοπάτησαν τὴν στεριά, ὁ δίοπος τριδιπλώντας τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ, εἶπε:

—Ὁ Θεὸς βοηθὸς σὲ μᾶς καὶ σ' ὅλο τὸν κόσμο χρονιάρα ἡμέρα σήμερα.

—Ὁ Θεὸς μας βοηθός, καὶ γλήγορα νὰ τελειώσῃ αὐτὸ τὸ κακὸ ἔκαναν καὶ οἱ ἄλλοι κάνοντες τὸ σταυρὸ των κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Ὁ ἀέρας ἀδέσμευτος ἐσφύριζε ξουρίζοντας τὴγ γῆ καὶ ἄδειαζε ὕστερα στὴ θάλασσα γυρίζοντας μὲ στροβιλισμὸ σὲ ἕνα ἄγριο καὶ ἀπειλητικὸ ἀντιμάμαλο.

Οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐτράβηξαν χειροπιασμένοι γιὰ νὰ ὁδηγοῦνται καλλίτερα στὸ ἄγνωστο καὶ ἀπειλητικὸ κενό. Τὸ ἀναρρίχημα ἦτο δύσκολο, ἀληθινὰ ἐπικίνδυνο. Πρὶν νὰ τὸ ἐπιχειρήσουν ὅμως ὁ ἕνας ναύτης ηὗρε μιὰ στιγμὴ νὰ ἀστειευθῇ.

—Μωρὲ παιδιά, ξεχάσαμε τὸ σπουδαιότερο. Νὰ κάνωμε τὴν κατάληψι τοῦ νησιοῦ. Βλέπεις εἴμεθα οἱ πρῶτοι Ἕλληνες ποῦ πετᾶμε ἀπάνω.

Ὁ δίοπος ἐπῆρε τὸ πρᾶγμα στὰ σοβαρὰ καὶ ἀπήγγειλε μὲ ἐπισημότητα.

—Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ βασιλέως Γεωργίου κυριεύομε αὐτὸ τὸ νησί, καὶ σὲ ἀπόδειξι χαράζω ἐπάνω τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ.

Καὶ μὲ ἕνα μυτερὸ βότσαλο ἐτράβηξε δύο σταυρωτὲς γραμμὲς ἐπάνω στὸ βράχο.

Ὕστερα ἄρχισε τὸ σκαρφάλωμα, ποῦ ἦτο ἕνα ἀνηλεὲς μάτωμα τῶν παλαμῶν ἀπὸ τὰ ἀγκαθωτὰ γκρίφια.

Κάτω ἐχτυποῦσαν τὰ κύματα φωσφορίζοντα καὶ αἱ ἀναλαμπαὶ των ἔδειχναν στοὺς ναύτες κάποτε—κάποτε τὰ πιὸ κατάλληλα γιὰ ἀνέβασμα μέρη.

Μισὴ ὥρα κουρέλιασμα τῆς στερεᾶς καὶ καμμιὰ πρόοδος. Ἡ θέσις των κάλιστα ἐφαίνετο ὅτι εἶχε γίνει χειροτέρα.

Εἶχαν τραβήξει ἀνατολικά, καὶ τὸ τελευταῖο σημάδι, τὸ πουρὶ τοῦ βράχου κατέβαινε κοφτὸ ὡς τ' ἀφρίζοντα νερά.

Ἡ ἅρμη τῆς θαλάσσης ἐχτυποῦσε τὰ ρουθούνια των, καὶ ἡ εἰσπνοὴ ἐδέχετο μαζὶ μὲ τὴν ἁλμύρα καὶ τὴν πίκρα τοῦ θαλασσινοῦ ἀχνοῦ.

—Σὰν νὰ μὴν πᾶμε καλά, ἐγόγγυξεν ὁ ἕνας ναύτης. Ὁ βράχος εἶναι σχιστὸς ἀπίκο σὲ πολλὰ μέρη καὶ εἶναι φόβος νὰ πέσουμε σὲ κανένα βαθούλωμα.

—Ὑπομονή, βρὲ παιδιά, καὶ ὅπου καὶ ἂν εἶναι θὰ φθάσουμε

σὲ κανένα ἴσωμα, εἶπεν ὁ δίοπος, περισσότερο γιὰ νὰ δώσῃ θάρρος στὸν ἀποκαμωμένον ἑαυτό του, παρὰ στοὺς δύο συντρόφους του,

Ὁ τρίτος ναύτης δὲν μιλοῦσε Τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὸ σχισμένο δέρμα τῶν παλαμῶν του, καὶ ὅταν μποροῦσε, τὰς ἔφερνε ὡς τὰ χείλη του, καὶ ἔγλυφε τὸ καυτὸ αἷμα μὲ ἀλλοιώτικο πεῖσμα. Ἔξαφνα ἡ φωνὴ τοῦ διόπου ἀκούστηκε βραχνή, ὅπως πάντοτε, μὰ πιὸ δυνατή.

—Ἴσα καὶ ηὗρα τὸ δρόμο. Βαστᾶτε πορεία κατάπλωρα ἀπάνω του λίγο κατὰ τὴν δεξιὰ μάσκα. Νάτο... Μωρὲ ὁλάκαιρο μονοπάτι. Τὸ μονοπάτι πράγματι ἐσκαρφάλωνε ἀκανόνιστα καὶ μὲ ἰδιορρύθμους ἕλιγμοὺς ὡς τὸ πλάτημα τῆς κορυφῆς τῆς ἐρημοννήσου. Ἀπὸ ἐκεὶ ἀδέσμευτο καὶ ἐλεύθερο τὸ μάτι, μποροῦσε νὰ ἁπλωθῇ στὴ θάλασσα τῶν στενῶν, νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ ὁλάκαιρη. καὶ ὅπου τὸ ἐπέτρεπε τὸ σκοτάδι, νὰ εἰσχωρήσῃ στὴν σκοτεινὴν ἐκείνην εἰκόνα ἐπιτηρῶντας ἐνδεχομένην ὕποπτον ἐμφάνισιν καραβιοῦ.

Ἕνα χιονόνερο ὅμως ἀπότομο καὶ ἀναπάντεχο ἐμεγάλωσε τὰ βασανιστήριά των. Θὰ τὸ ἔλεγαν ἐκεῖ ὅλην τὴν νύχτα ὡς τὸ πρωΐ, φιλαχτῆρες τόσων ἄλλων ψυχῶν, ποῦ ἤσυχα ἦσαν παραδομέναι, εἰς τὸν ὕπνο μέσα στὰ πολεμικὰ καράβια.

Μὰ ἦτο ἀνυπέρθετη ἀνάγκη νὰ βρεθῇ ἕνα ἀπάγκιο, ἕνα κλαδί, ἕνα κάτι, ποῦ θὰ τοὺς ἐπροφύλασσε κάπως ἀπὸ τὸ λυσσασμένο ἐκεῖνο μάνιασμα τῶν στοιχείων.

Ἔτσι ἐβάλθησαν πάλι νὰ προχωρήσουν μὲ τὴν καρδιά, θερμότερην ἀπὸ τὴν προσδοκία.

Αἱ τοπογραφικαὶ γνώσεις τῶν τριῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, γιὰ τὸ ἐρημοννῆσι μόλις ἀνέβαιναν ἐπάνω ἀπὸ τὸ μηδενικό. Κανεὶς ἀπὸ τὸ καράβι των, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα καράβια δὲν εἶχαν βγῆ σὲ ὅλο τὸ μεταξὺ διάστημα τοῦ πολέμου ἔξω. Ἀπὸ μακρυὰ καθὼς τὸ ἐκύτταζαν εἰς τὰς περιπολίας, ἐφάνταζεν ἀκαλλιέργητο μὲ πολλὴ πτωχὴ βλάστησι, Καμμιὰ καλὴν ἡμέρα ὅμως ἐφαίνετο ἕνα κοπάδι αἶγες νὰ κατεβαίνῃ ὡς τὸ γαϊτάνι τῆς παραλίας γιὰ νὰ γλυφίσῃ χωλάκκους.

Τὰ πόδια τῶν τριῶν ἀνθρώπων εἶχαν ξεκλονισθῆ ἀπὸ τὸν δρόμο, καὶ τὰ μάτια ἔκαιαν ἀπὸ τὴν διεισδυτικὴ ὑπερέντασι.

—Χριστούγεννα κι' αὐτά, καὶ ἂς μᾶς συγχωρέσῃ ὁ Θεὸς, ἐμουρμούρισε ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς.

—Ἂς τὰ βλέπει ἡ Εὐρώπη εἶπεν ὁ ἄλλος μισὸ στὰ ἀστεῖα, μισὸ μὲ θυμό.

Μέσα στὸ ἀποκαρδιωτικὸ ἐκεῖνο περιπλάνημα γιὰ τὴν συνάντησι κἄπου φιλόξενου κομματιοῦ γῆς ἢ κλαδιοῦ, κατὰ τὸν ἀέρα, τῆς βροχῆς καὶ τοῦ χαλαζιοῦ, φάνηκε ἔξαφνα ἕνα ἀπροσδιόριστο μάτι φωτὸς βαθειὰ πρὸς τὰ κάτω.

Ἦτο φῶς πραγματικό, φωτιὰ ἴσως, μὰ τὸ σκοτάδι ἐμπέρδευε τόσο τὴν ἀπόφασι, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπολογίσῃ κανεὶς τὴν ἀπόφασιν ὡς τὸ φῶς.

—Μακρυὰ ἢ κοντά, Χριστιανοὶ ἢ Τοῦρκοι εἶναι αὐτοί, ποῦ εἶχαν τὸ φῶς, ἐτόνισεν ὁ ἀρχηγὸς δίοπος, ἐμεῖς θὰ πλησιάσωμε. Μᾶς χρειάζεται ζεστασιὰ καὶ ζωντάνεμα, πρὶν νὰ μᾶς ξυλιάσῃ τὸ κρύο καὶ μᾶς βροῦν τὴν ἄλλη μέρα κόκκαλο. Καλλίτερα νὰ σοῦρθη μιὰ σφαῖρα ἀπὸ τὸν Τοῦρκο.

Ἐβγαλαν καὶ οἱ τρεῖς τὰ περίστροφά των ἐπροχώρησαν ἀργὰ καὶ μὲ προφύλαξι.

Ἦσαν τάχα Τοῦρκοι στρατιῶται ποῦ εἶχαν μείνει ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἄλλων Βαλκανικῶν λαῶν μὲ τοὺς Τούρκους ἐκείνην τὴν ἐποχὴ τοῦ 1912; Ἦσαν Χριστιανοὶ τσοπάνηδες; Ἦσαν Τοῦρκοι χωρικοὶ ξεχασμένοι ἐκεῖ;

Ἐδῶ ἦτο ὁ κόμπος καὶ τὸ πρόβλημα. Οὔτε πενήντα βήματα δὲν εἶχαν προχωρήσει καὶ ἐκτύπησε στὰ μάτια τοὺς ἀκαθόριστος πρῶτα—πρῶτα, σαφὴς καὶ πυκνὸς σὲ λίγο, ὁ μαῦρος ὄγκος μιᾶς καλύβας ἀπὸ τὴν τρύπαν τῆς ὁποίας ἔβγαιναν σὰν φοῦντα τὸ φῶς ποῦ εἶχε παρατηρηθεῖ.

—Σσσ! παιδιά. Σιγὰ καὶ τὰ περίστροφα ἕτοιμα, διέταξεν ὁ ἀρχηγός. Τὸ νοῦ σας νὰ πιάσουμε τὴν πόρτα.

Καὶ ἐπροχώρησαν ἀραιὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Ὁ πιὸ τολμηρὸς ναύτης ἐκόλλησε τὸ μάτι του στὶς χαραμάδες τῆς σαραβαλισμένης χαμηλῆς πόρτας, καὶ σὲ λίγο ἔκανε σημάδι στοὺς ἄλλους νὰ πλησιάζουν καὶ τὸν μιμηθοῦν.

Στὴν γωνιὰ τοῦ βάθους τῆς καλύβας, φωτιζομένης πιὸ κόκκινα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἄναβαν ἕνας σωρὸς λιανόξυλα, σπασμένα ἀπὸ κλαδιά. Ἦτο ἕνα πρόχειρο τζάκι. Πάνω στὴ φωτιὰ κάτι σὰν τέντζερες ποὺ ἄχνιζε, καὶ στὸ παραγκόνι ἕνας γέρος ἀσπρομάλλης μὲ μιὰ παιδοῦλα ὡς δεκάξη χρόνων μὲ τὸ ζωηρεμένο ἀπὸ τὴν φωτιὰ πρόσωπο, μισογυρισμένο πρὸς τὸν τοῖχο.

Οἱ πολιορκηταὶ ἀφοῦ ἔπαυσαν τὴν ἔκπληξί των ἀπὸ τὴν ἀνα-

πάντεχη καὶ ἀλλόκοτην ἐκείνην σκηνή, ἀντήλλαξαν σιγὰ σιγὰ καὶ τὰς σκέψεις των.

Κἄποιος βέβαια Τοῦρκος, ὁ τσοπάνης τσῦ κοπαδιοῦ τῶν γιδιῶν ποῦ ἐφαίνοντο ἀπὸ τὴν θάλασσαν, μὲ τὴν κόρη του..... Ποιὸς ξέρει ὅμως; Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μπορεῖ νὰ ἦσαν καὶ προδόται καὶ κατάσκοποι κάνοντας γνωστὰς ὅλας τὰς κινήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στόλου μὲ σήματα ἀπέναντι στοὺς Τούρκους τῶν Δαρδανελλίων. Ἔπρεπε νὰ πιασθοῦν καθὼς ἦσαν ἔτσι ἀνύποπτοι, αἰχμάλωτοι.

Ὁ δίοπος ἔκανεν ἕνα βῆμα μὲ σηκωμένο τὸν λύκο τοῦ περιστρόφου του, καὶ ἔσπρωξε μὲ προφύλαξι τὴν πόρτα. Οἱ ἄλλοι ἐπροχώρησαν μὲ τὸ ἴδιο σιγανὸ καὶ προφυλακτικὸ βῆμα.

Ὁ δίοπος μὲ σηκωμένο τὸ ὅπλο, ἄνοιξε τὸ στόμα του, ἕτοιμος νὰ ἀπαγγείλῃ τὴν αἰχμαλωσία τῆς δυάδος ἐκείνων τῶν καλυβιτιτῶν.

Ἐσταμάτησαν ὅμως καὶ οἱ τρεῖς ἀπότομα ἐνῷ κάποιο δυνατὸ ρῖγος ἐπέρασεν ἀπὸ πάνω των.

Ἀπὸ βάθος τοῦ ἀναμμένου τζακιοῦ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἔρχωνται ὡς τ' αὐτιά των σιγανὰ μὰ μελῳδικὰ καὶ οὐράνια ἡ φωνὴ τοῦ γέρου καὶ τῆς παιδούλας του ποῦ ἔψαλλαν:

«Ἡ γέννησίς σου Χριστὲ ὁ Θεός ἡμῶν.....»

Αἱ δύο ἐκεῖναι ἀπόκοσμοι, ὑπάρξεις, ποῦ εἶχαν μείνει ἐκεῖ πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὸ κοπάδι των ἦσαν Χριστιανοὶ καὶ ἔψαλλαν τώρα, μέσα στὴν ἐρημιὰ τῆς στεριᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, μακρυά, ὅπως ἐνόμιζαν, ἀπὸ κάθε ἄλλην ἀνθρωπίνη μὰ πλησιέστερον γι' αὐτὸ πρὸς τὸν Θεό, γέννησι τοῦ Χριστοῦ μος.

ΕΝΑΣ ΝΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΣΤΕΡΙΑΣ

Μὲ τὸ αὐγινὸ φῶς, ἐνῷ στριμωγμένοι γύρω ἀπὸ τὴ μοναδικὴ βρύσι τοῦ καραβιοῦ, ἐζητούσαμε λίγη θέσι καὶ λίγο νερὸ νὰ πληθοῦμε, ἕνας ἀσυνήθιστος θόρυβος καὶ φωνὲς ἀλλοιώτικες ἔσυραν πρὸς τὸ μέρος των τὴν προσοχή μας. Τὸν ἴδιο καιρὸ κάποιος ναύτης ἔλεγε :

— «Τοὺς εἴδατε τοὺς αἰχμαλώτους ; Ἔχομε μπόλικους ἀπὸ δαύτους. Μᾶς τοὺς ἔφεραν χωρὶς εἰσιτήριο».

Ἂν καὶ τὸ σκοτάδι ἐκυριαρχοῦσε ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὸ φῶς, πάνω στὴν κουβέρτα πρὸς τὸ μέρος τῆς χελώνας, ἐφαίνοντο καθισμένοι σταυροπόδι ἕνας σωρὸς φεσοφόροι, ζαρωμένοι καὶ τρεμουλιασμένοι ἀπὸ τὴν αὐγινὴν ἐργασία. Εἶχαν μαζευθῆ καὶ ἐκουλουριάσθησαν κοντὰ στὶς καμινάδες, γιὰ νὰ μετριάσουν κάπως τὸ κακὸ τοῦ κρύου.

—Τοὺς ἔφεραν ἀπὸ βραδύς, εἶπε πάλιν ὁ ἴδιος ναύτης. Εἶναι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ κατέβασαν τὴν ἑλληνικὴ σημαία στὴν Τένεδο. Τόσο καιρὸ τοὺς εἶχαν ἐδῶ στὴ Λῆμνο ἐξορία, μὰ τώρα ὁ Ναύαρχος τοὺς ἄφισε ἐλεύθερους νὰ γυρίσουν στὴν Τένεδο.

Ἕνα πρόσωπο, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἐφαίνετο στὸ καράβι, ἔλαβε μέρος στὴ συζήτησι. Ἦτο κι' αὐτὸς ναύτης μὰ ἔμοιαζε στὸ πολὺ γιὰ χωροφύλακας. Τὴν πρώτην ἐντύπωσι στὴν ὄψι του τὴν ἔδινε τὸ μουστάκι του, ἕνα μουστάκι ἐλαφρὰ καστανό, στριμμένο περισσότερο ἀπὸ ἀγκίστρι, σὰν γαλλικὸ ἐρωτηματικὸ ποὺ ἔλειπεν ἡ στιγμή. Φοροῦσε τὸν ναυτικὸ τὸν σκοῦφο, τόσο γυρμένο πρὸς τὰ ἐμπρός, ὥστε ἡ σκιά του ἔπεφτε σὲ ὅλη τὴ ράχη τῆς μύτης του, μιᾶς μύτης κατακόκκινης ἀπὸ τὴν ὑπερβολική, καθὼς ἐφαίνετο, γνωριμία τοῦ κρασιοῦ. Κατὰ τὰ ἄλλα ὁ νεοφερμένος ναύτης ἔκανε τὴν ἐντύπωση λεβεντανθρώπου καὶ ἐστήριζε τὸ ἐλαστικὸ εὔγραμμο σῶμά του πάνω σ' ἕνα μακρύκανο γκρᾶ, ἐνῷ τὸ στῆθός του ἐστολίζετο ἀπὸ δύο σειρές, φυσεκλίκια περασμένα στοὺς ὤμους του χιαστί.

Ἦτο ὁ φρουρὸς τῶν Τούρκων, τοὺς εἶχε παραδώσει σ' αὐτὸν ὁ φρούραρχος τοῦ Κάστρου νὰ τοὺς συνοδεύσῃ ὡς τὴν Τένεδο καὶ εἶχε χάσει τὴν προπαίδειά του μὴ ξεύροντας πῶς θὰ τὰ ἔβγαζε πέρα μὲ τόσα σαρίκια.

Ἐξακολουθοῦσε νὰ λέγῃ μὲ μιὰ γλῶσσα μπερδεμένη καὶ μὲ βραχνὸ τόνο φωνῆς, ποὺ ἔδειχνε πῶς τὸ λαρύγγι του δὲν θὰ ἦτο καὶ πολὺ ὥρα, ποὺ ἔγινε ὁ σωλῆνας ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπέρασεν ἕνας τόννος κρασί.

—Ὅπου λέτε, κουμπαρόπουλα, μοῦ τοὺς παράδοσαν νὰ τοὺς φέρω στὸ πόρτο καὶ μὲ τὸ πρῶτο σμπάρκο νὰ τοὺς ξεμπαρκάρω στὴν Τένεδο. Τοὺς ἔφερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα δῶ μέσα, γιατὶ δὲν ἤξερα τὶ νὰ τοὺς κάνω στὸ μῶλο.

—Ὅπου λέτε, κουμπαρόπουλα ...

Καὶ ὁ ναύτης, ποὺ ἔμοιαζε τόσο μὲ χωροφύλακα, ἐξακολούθησε σὲ ἄλλο τόνο τώρα τὴν ρητορική του, βλαστημῶντας τὸν πόλεμο καὶ τὸν Κουντουριώτη, «ποὺ πῆγε νὰ ξελευθερώσῃ αὐτὰ τὰ ζαγάρια τῆς Τενέδου ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγό» ἐννοῶν τοὺς Ὀθωμανοὺς ποὺ εἶχε μαζί του.

Ἔξαφνα ἡ ρητορική του ἐκόπασεν ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ ὁπλονόμου, ποὺ εἶχε παρουσιασθεῖ μὲ ἥσυχο βῆμα καὶ τὸν ρώτησε πόσοι ἦσαν οἱ αἰχμάλωτοι ποὺ τοῦ ἔδωσαν νὰ συνοδεύσῃ.

Ὁ φρουρὸς τῶν αἰχμαλώτων ἀφοῦ ἐγέλασε τὸ γέλοιο τοῦ μεθυσμένου, ποὺ δὲν τοῦ ἐντυπώνεται ἀμέσως τὸ νόημα τῆς ἐρωτήσεως, ἔξυσε τὸ μουστάκι του, ἴσως γιὰ νὰ σκεφθῇ, καὶ ἀπάντησε :

—Δεκαπέντε εἶναι ... Βέβαια δεκαπέντε.

Ἐγύρισε τὸ κεφάλι του πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, καὶ ἔκανε σιγά - σιγά :

—Ἂν τοὺς πετύχω, τοὺς πέτυχα.

Οἱ αἰχμάλωτοι ὅμως ἦσαν πολὺ περισσότεροι. Ἐφαίνοντο μὲ τὸ

πρῶτο μάτι. Τὸ καβοῦκι τῆς χελώνας εἶχε γίνει σωστὴ ὀστρακοφωλιά, καθὼς ἦσαν τόσοι καθισμένοι σταυροπόδι ἐπάνω του.

Ὁ ὁπλονόμος κατάλαβεν ἀμέσως μὲ ποιὸν εἶχε νὰ κάνῃ, καὶ τοῦ ἐπέταξε χωρὶς δισταγμό :

—Εἶσαι μεθυσμένος.

Γιὰ νὰ οἰκονομήσῃ τὴν ἀπάντησί του ὁ μεθυσμένος, ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν λοξὴ τσέπη τῆς μπελαμάνας του ἕνα διπλωμένο χαρτί, καὶ τὸ ἔτεινε στὸν ὁπλονόμο λέγοντας :

—Ὁρίστε. Ἐδῶ εἶναι γραμμένοι μὲ τὸν ἀριθμό τους, ὄνομα καὶ παράνομα . . . Θέλετε νὰ τοὺς διαβάσω ; . . . Ἰτζὲτ Μπεροὺτ Χόντζας, Μεσούλ Σελάμ . . . ἐκεῖνος κεῖ πέρα μὲ τὸ ἕνα μάτι ποὺ τὸ τσού . . . τσούζει λιγάκι . . . Μουχαμὲτ Κα . . . καντοῦν. Μωχαμὲτ Καντοῦν . . .

Καὶ γυρίζοντας τὸ θολωμένο του βλέμμα πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ βλέποντας τὸν Μουχαμέτ :

—Μωρέ, παιδί μου, ἔλα δῶ ποὺ ξέρεις ἀπὸ ρωμαΐϊκα, νὰ ξεσκαλίσῃς αὐτὰ τὰ σαλιγκάρια σας.

Πρὶν πλησιάσῃ ὅμως ὁ Τοῦρκος, ὁ ὁπλονόμος ἐπῆρε τὴ σημείωσι, καὶ κυττάζοντας τὸν ἀριθμό, εἶπε :

—Ἄντε, παιδί μου, νὰ ξεράσῃς τὸ κρασί σου. Ἀπὸ σαραντα-πέντε τοὺς ἔκανες δεκαπέντε μονάχα. Χαρὰ στὸ κουράγιο σου!

Ὁ ναυτης τραβήχτηκε σὰν βρεμμένος γάτος, ἐνῷ ἐδικαιολογεῖτο στοὺς ἄλλους. ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσι τοῦ ὁπλονόμου.

—«Μμμμ... Ἀστεῖος εἶναι κι' αὐτός. Μήγαρις εἶναι πρόβατα, νὰ φοβοῦμαι δηλαδὴ μὴ χάσω κανένα, κσὶ νὰ ξέρω τὸν ἀριθμό ;»

Ὅταν ἔφθασε τὸ ἀντιτορπιλλικὸ στὸ λιμάνι τῆς Τενέδου, ἐφάνησαν νὰ ξεκινοῦν πεντέξη βάρκες καὶ νὰ ἔρχωνται πρὸς τὸ καράβι. Σὲ μιὰν ἀπὸ αὐτὲς ἐπέβαινεν ὁ λιμενάρχης, ἕνας νεαρὸς σημαιοφόρος ντυμένος τοῦ κουτιοῦ, ποὺ ἔκανε τὸ ντύσιμό του τόση μεγάλη ἀντίθεσι μὲ τὸ παληὸ λερωμένο ντύσιμο τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ καραβιοῦ. Στὶς ἄλλες βάρκες ἦσαν ἀνάκατα πολῖτες καὶ ναῦτες ἀπὸ τὴ φρουρὰ τοῦ νησιοῦ. Σὲ μιὰ μεγάλη βάρκα ποὺ τὴν ὡδηγοῦσαν δύο φεσοφόροι, ἡ γαλανόλευκος ἐφιγουράριζε μεγαλείτερη καὶ αὐθαδέστερη ἀπὸ τὶς ἄλλες βάρκες, ποὺ τὶς ὡδηγοῦσαν οἱ Ἕλληνες.

Οἱ ναῦτες κι' ὅλας ἐσκαρφάλωναν ἀπὸ τὶς βάρκες σὰν γάτοι στὸ καράβι, ἐνῷ οἱ πολῖτες ἔμεναν κάτω καὶ ζητοῦσαν ἐφημερί-

δες καὶ νέα γιὰ τὴν εἰρήνη. Ὅλοι ὅμως ζητοῦσαν καπνά, γιατὶ ὑπῆρχε μεγάλη ἔλλειψις στὸ νησί, καὶ γιατὶ τὰ καπνὰ τοῦ Ρεζί, ἦσαν χειρότερα καὶ ἀπὸ ἄχυρα.

Μερικοὶ ἐπιχειρηματικοὶ ναῦτες εἶχαν προμηθευθῆ ἀπὸ τὸν Μοῦδρο κάμποσα πακέτα καὶ τὰ ἐπωλοῦσαν μιὰ πεντάρα καὶ μιὰ δεκάρα ἀκριβώτερα.

—«Τὶ νὰ κάνῃς, βρὲ παιδί, ἔλεγαν. Πῶς νὰ βγάλῃ κανεὶς τὸν καπνό του».

Ὅλην αὐτὴ τὴν ὥρα, οἱ κακόμοιροι οἱ Τοῦρκοι ποὺ εἶχαν τόσο καιρὸ νὰ ἰδοῦν τὴν πατρίδα των καὶ τοὺς δικούς των, καὶ προπάντων τὴν ἐλευθερία των, ἔβαζαν τὶς φωνές :

—Ὅλα, λά, λά, μπουγιουρούμ.

Καὶ κρεμαζόμενοι ἀπὸ τὴν κουπαστὴ ἔπεφταν μέσα στὶς βάρκες ἕνα κουβάρι, γιὰ νὰ προλάβουν νὰ βγοῦν ἔξω. Δὲν ἐπίστευαν ἀκόμη στὴν ἐλευθερία των, καὶ ἐπίστευαν ἴσως πῶς ἀπὸ τὴν μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη, θὰ ἔπερνεν ὁ κυβερνήτης τοῦ καραβιοῦ πίσω τὴν διαταγὴ τῆς ἀπελευθερώσεώς των.

Οἱ ναῦτες τῆς Τενέδου ποὺ εἶχαν ἀνεβῆ στὸ καράβι ὅλο καὶ ἐφώναζαν :

—Βρὲ παιδιὰ γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καμμμιὰ ἐφημερίδα. Ἔχομε δεκαπέντε ἡμέρες νὰ μάθωμε νέα, καὶ τὸ ποστάλε θὰ κάνῃ πέντε ἡμέρες ἀκόμη νὰ περάσῃ.

Κάποιος ἀνεκάλυψε μισὴ «Πατρίδα» ποὺ εἶχαν τυλιγμένα μέσα καπνά. Οἱ ναῦτες ἔσπευσαν νὰ τὴν καταβροχθίσουν, ἂν καὶ δὲν ἦτο καὶ τόσο νέα, καὶ ἦτο πάλι ἀπὸ αὐτὴν ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα σελίδα. Ἄρθρα δηλαδή, εἰκόνες καὶ χρονογραφήματα.

—Ἐ μωρὲ παιδιά, εἶπεν ἕνας ναύτης ποὺ ρούφηξε μὲ τὰ μάτια του ὅλη μαζὶ τὴν ἐφημερίδα. Φωτιστήκαμε καὶ μεῖς λιγάκι. Εἰρήνη λοιπὸν δὲν γίνεται. Μπακαλούμ !

Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς στεριανοὺς ναῦτες τὰ εἶχαν φτιάσει μὲ ὡραῖες Τενεδοπούλες, καὶ εἶχαν ἀρραβωνιασθῆ. Ἔτσι ἐπερνοῦσαν ζωὴ χαρισάμενη, καὶ ἐπερίμεναν νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος γιὰ νὰ γυρίσουν στὴν πατρίδα των, ἀντὶ γιὰ ἐλλειμματίαι ἀπὸ κανένα χέρι ἢ πόδι, διπλοῖ.

Οἱ ἄλλοι ναῦτες τοῦ καραβιοῦ ἐφώναζαν :

—Ἐσεῖς περνᾶτε μάλαμα.

—Ζωὴ καὶ κόττα.

—Δὲν λὲς κάλλιο, καὶ πέρδικα.

—Καὶ ποὺ εἶσαι ἀκόμη! Ἑφτὰ στρέμματα ἀμπέλι ἡ νύφη καὶ τὰ παραδάκια της.

Ἀπὸ τὶς ὁμιλίες αὐτὲς ἔβγαινε καὶ ἡ πληροφορία ὅτι ἕνας ναύτης τῆς Τενέδου τὰ εἶχε μπλέξει μὲ κάποιο χανουμάκι τὸ ὁποῖον θὰ ἐβαπτίζετο κοὶ θὰ τὸν ἔπερνε.

Μόνον ὁ ναύτης ποὺ συνώδευε τοὺς Τούρκους, δὲν ἔδειχνεν ἐνδιαφέρο σ' αὐτὰ τὰ νέα καὶ στὴ συζήτησι. Ἐστέκετο μὲ ἀκουμπισμένο τὸν γκρᾶ του στὴν δεξιά του ἀρβύλα καὶ ἔξυνε τὸ μουστάκι του σημάδι μεγάλης συλλογῆς. Πρέπει νὰ εἶχε κι' ὅλας ξεμεθύσει.

Ἐκείνη τὴν ὥραν ἐπλησίασεν ἡ μεγάλη βάρκα ποὺ τὴν ὡδηγοῦσαν ἕνας γέρος Ἀράπης κι' ἕνα λευκώτατο Τουρκόπουλο. Τὰ μάτια τοῦ ναύτη ἄστραψαν, ἔβαλε τὰ δυό του δάχτυλα στὸ στόμα καὶ ἐσφύριξε :

—Ἔ ! ποὺ στὸ διάβολο, πηδᾶτε σὰν τραγιὰ στὶς ξένες βάρκες. Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ χάσω κανένα καὶ νὰ τραβῶ τὰ μαλλιοκεφαλά μου. Θὰ βγοῦμε ὅλοι μαζί.

Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν πιὰ μπεῖ ὅλοι στὶς ἄλλες βάρκες καὶ ἐφώναζαν ἀπὸ κάτω :

—Ἔβετ ἐφέντιμ. Ὅλο μαζί, ὅλο μαζί. Ἐψὶν μπαραραμπᾶ.

—Ἐψὶν καὶ ξεψὶν δὲν ἔχει. Δὲν εἴμαστε γάτοι νὰ φωνάζωμε ἐψίν. Θὰ βγοῦμε ὅλοι μαζὶ μ' αὐτὴ τὴ βάρκα. Βερσαλάμ.

—Ἔβετ ἐφέντιμ. Μεγάλο σαντὰλ βγοῦμε ὅλοι ἔξω . . . Ἔ, ἔ, ἔ Γκέλ μπουρντᾶ.

Ἡ μεγάλη βάρκα εἶχε πλησιάσει καὶ οἱ Τοῦρκοι ἔσπευσαν, σπρώχνοντες καὶ σπρωχνόμενοι, νὰ ρίξουν μέσα ἀπὸ τὶς ἄλλες βάρκες τοὺς μπόγους των καὶ τὸν ἑαυτό των, στὸ μεγάλο «καΐκι» ὅπως τὴν ἐφώναζαν.

Ὅταν πιὰ ἀπεβιβάσθησαν ὅλοι, ὁ φύλακάς των κατέβηκε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἀντιτορπιλλικὸ στὴν πρύμνη τῆς βάρκας καὶ διέταξε μὲ μεγαλοπρέπεια :

—Ἄ π ω σ ο ν.

Ἡ βάρκα ἀπομακρύνθηκεν ἀργὰ-ἀργὰ ἀπὸ τὸ καράβι, ἐνῷ ἕνας πτυχιοῦχος θερμαστής, ποὺ ἤξερε φαίνεται ἀπὸ τούρκικα, κατευώδωσεν ἀπὸ πάνω τὸν ναύτη τῆς στεριᾶς καὶ τοὺς Τούρκους, φωνάζοντας :

—Ἀλὰ σελὰμ βερσίν.

Τὸ ὁποῖον ἐστὶ μεθερμηνευόμενον. Καλὸ ταξειδί σας.

Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΒΙΟΥ

Μαζὺ μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ στόλου εἰς τὸ Φάληρο, ὕστερα ἀπὸ τόσο μακρυνὸ χωρισμό, μαζὺ μὲ τὸ ἀνέμισμα τῆς σημαίας ποὺ δὲν τὴν ἐτάραζαν πιὰ οἱ μαῦροι κρότοι καὶ οἱ κόκκινοι καπνοὶ τῆς πυρίτιδος, μαζὺ μὲ ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀκόμη, τὰ καράβια ἔχασαν τὴν πολεμική των μορφή. Τὸ ἀρήϊον μένος των ἐξαϋλώθηκε. Τὸ ἀπερρόφησεν ἡ εἰρηνικὴ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ.

Ἡ πολεμικὴ ψυχὴ τῶν καραβιῶν εἶχε πετάξει, νοσταλγὸς μιᾶς περασμένης ἐποχῆς, ποὺ ἄγνωστο ἦταν ἂν θὰ τὴν συναντοῦσε πουθενά. Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ «Ἀβέρωφ» ἐτράβηξε, πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλλα καράβια τὸν ἴδιο δρόμο. Τὸ καράβι τὸ ἀγαπημένο δὲν τὸ ἐγνωρίζαμε πιά. Γυρίζαμε στὰ ὑποφράγματά του σὰν ξένοι, σὰν ἄγνωστοι σὰν καινουργιοφερμένοι.

Πολίτες ντυμένοι μὲ στρατιωτικὴ στολή, ἐφαίνοντο στὰ μάτια τοῦ κάθε ναύτη τὰ κορμιὰ τῶν συναδέλφων του, καὶ τὸ πέρασμα μιᾶς στολῆς ἑνὸς ἀξιωματικοῦ, δὲν εἶχε πιὰ κανένα κεντίδι νὰ ἀγγυλώσῃ τὴν ψυχή, νὰ τῆς δώσῃ τὴν παληὰν ἐκείνη στρατιωτικὴ παρόρμησι.

Στὴν πρόσκλησι τοῦ πληρώματος στὴν πρύμνη παρουσιάζοντο τρισήμισυ ναῦτες μὲ ἕνα δίοπο ἐπὶ κεφαλῆς. Κανεὶς ὅμως δὲν εἶχε τὴν σκέψι νὰ θυμώσῃ. Ὁ δίοπος μόνο, θυμούμενος τὰ καλὰ τῆς παληᾶς ὑπηρεσίας, ἔλεγε μὲ φανερὴν εἰρωνεία στὰ χείλη του :

—Μωρέ, βλέπω πῶς εἴσθε ὅλοι παρόντες. Πάρτε τώρα, μιὰ σκοῦπα ὁ ἕνας, τὴν μάνικα ὁ ἄλλος, καὶ κάνετε ὅ,τι μπορέσετε.

Παρακάτω πάλι ἄλλη νεκρικὴ λιτανεία. Ὁ κελευστὴς Πιτσιρέλος ζητοῦσε λίγην ἐλεημοσύνη χεριῶν :

—Βρὲ παιδιά, δὲν βάζετε ἐκεῖ ἕνα χέρι νὰ ἀνοίξωμε τὴν πρωραία σκηνή ; Θὰ σᾶς φάῃ ὁ ἥλιος.

Ποιὸς ν' ἀκούσῃ ὅμως ! Μόνον ἕνας ἀπάντησε :

—Δὲν βαρυέστε, κύριε κελευστά. Ποιὸς ἔχει τώρα ὄρεξι γιὰ τέτοια πράματα.

Τὸ καράβι ἦτο νεκρό.

Περπατούσαμε, κινούμεθα μέσα σ' αὐτό, σὰν νὰ περνούσαμε τοὺς μεγάλους σκιασμένους δρόμους τῶν νεκροταφείων, κάποιαν συννεφιασμένην ἐποχή.

Κανένα δὲν ἐγαλβάνιζε τὸ πρωῒνὸ τῆς σάλπιγγας ἐγερτήριο.

Κανένα ἐνδιαφέρον δὲν ἔδινεν ἡ κουζίνα. Καὶ τὸ κακάο, ποὺ τόσο ἐπιθυμητὸ μᾶς ἦτο τοὺς μῆνας τοῦ πολέμου, ἐχύνετο κάθε πρωῒ μὲ τὸ καζάνι τὸ πιὸ πολὺ στὴ θάλασσα.

Ἄλλα σαλπίσματα διεδέχοντο τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, ἀργά, ἄκνοστα, χασμώμενα, σὰν νὰ ἐξυπνοῦσαν καὶ αὐτὰ ἀπὸ κάποιον ἄγουρον ὕπνο, σὰν νὰ ἐσέρνοντο μὲ δεκανίκια.

Ἡ σάλπιγγα - πολεμικὸ λάφυρο - ξέσχιζε τὴν σιωπὴ πιὸ πολὺ ἀπὸ συνήθεια, παρὰ γιὰ νὰ ἐκτελεσθοῦν τὰ παραγγέλματά της.

—Τὸ πλήρωμα, πρόσκλησις εἰς τὴν πλώρη.

—Καθαρισμὸς πυροβόλων.

—Ἀνάτασις πρωραίας σκηνῆς.

Καμμιὰ ὅμως, σχεδὸν καμμιὰ ἀνάλογη κίνησις, δὲν ἀπαντοῦσε στὰ σαλπίσματα.

Ποῦ εἶχε πάει ἡ ψυχὴ τοῦ καραβιοῦ ; Μιὰ καινούργια νοικοκυρά, καινούργια ψυχή, ἦλθε νὰ κατοικήσῃ μέσα του. Πολὺ πεζὴ ἡ νέα ψυχὴ κανένα δὲν ἐνέπνεε, κανένας δὲν τὴν ἀγαποῦσε. Ἦτο πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅσο ἔπρεπε εἰρηνικὴ καὶ συντηρητική.

Τὸ βράδυ τὸ κατάστρωμα δὲν κελαϊδοῦσε.

Τὸ μεγάλο πανηγῦρι τῆς συντροφιᾶς ποὺ ἐγίνετο πάνω σ' αὐτό, τὸ ὡραῖο τιτίβισμα τόσων στομάτων ποῦ μιλοῦσαν γιὰ σκηνὲς ἡρωϊκὲς ἢ γιὰ τὴν πατρίδα τὴν μακρυνὴ ἢ γιὰ τὴν πεντάμορφη τοῦ παραμυθιοῦ, δὲν ἠκούετο πιά. Τρεῖς τέσσαρις μαῦροι ὄγκοι ἐφαίνοντο ξαπλωμένοι στὰ σανίδια τοῦ καταστρώματος. Οἱ ὄγκοι αὐτοὶ ροχάλιζαν. Τὰ ὄνειρά των δὲν ἐπήγαιναν παραπέρα.

Μαζὺ μὲ τὸν ἐρχομό μας στὸ Φάληρο, ἀφοῦ ἔκλεισεν ἡ εἰρήνη, ἡ ψυχὴ τοῦ καραβιοῦ πέταξε στὶς θάλασσες, στοὺς κόλπους καὶ στὰ μπουγάζια τῆς πολεμικῆς ἐποχῆς. Καὶ οἱ δικές μας ψυχὲς εἶχαν πάρει καὶ αὐτὲς τοὺς ἴδιους δρόμους. Τὰ κουφάρια μας γύριζαν

στὸ κατάστρωμα καὶ τὰ ὑποφράγματα, μὰ ἦσαν, σὰν τὰ φαντάσματα ποῦ πλανῶνται στοὺς χαλασμένους πύργους.

Φορὲς—φορὲς ἐβλέπαμε καὶ τὸν Κυβερνήτη πίσω στὴν πρύμνη νὰ περπατᾷ μόνος τὸ ἀργομετρημένο βῆμά του, νὰ στέκεται ξαφνικά, νὰ προσηλώνῃ τὰ μάτια του στὸ ἄπειρο, νὰ βλέπῃ σὲ κόσμους ποῦ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἔχωμε μαντεύσει. Αὐτὸ τὸ βλέμμα καὶ αὐτὴ ἡ προσήλωσις ἦτο ἕνας σπαραγμός. Ὁ καπετάνιος, ὁ σιωπηλὸς καὶ βαθύς, ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἡ πνοή του εἶχε τόσα πράγματα ἀθόρυβα δημιουργήσει, ταξείδευε στοὺς μακρυνοὺς κόσμους. Ἀκολουθοῦσε αὐτὸς ἕνα ὄνειρο καὶ μίαν ψυχή. Τὸ ὄνειρο καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ πρώτου, τοῦ παληοῦ ἀγαπημένου καραβιοῦ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ σιωπὴ τῶν Φρουρίων . . . . . Σελ. 5
Στὴ Μπούκα τοῦ Λιμανιοῦ . . . . . » 9
Σκάτζα βάρδεια στὴ φουρτούνα . . . . . » 14
Ὁ νέος μας Καπετάνιος . . . . . » 23
Ἡ Ἐφημερὶς τοῦ Καπουνιοῦ . . . . . » 27
Οἱ Τάνταλοι . . . . . » 34
Ἕνα τηλεγράφημα . . . . . » 39
Λόγια τῆς Πατρίδας . . . . . » 43
Ἀνάστασις . . . . . » 49
Ὁ Ἡλιοῦ . . . . . » 54
Τὸ γράμμα τῆς Μάννας του . . . . . » 59
Τὰ μνήματα τοῦ Μολύβου . . . . . » 64
Χειμωνιάτικα γλέντια . . . . . » 69
Ἀρραβωνιάσματα . . . . . » 75
Ὁμιλίες μὲ τὸν Ναύκληρο . . . . . » 81
Ὁ πεθαμὸς τοῦ Γέρου . . . . . » 89
Ὁ Μπάρμπα-Γιώργης ὁ Κανταρᾶς . . . . » 94
Ὁ Μπάρμπα-Μάρκος ὁ μάγειρας . . . . . » 103
Πλύσις ἱματίων . . . . . « 107
Σκηνὲς τοῦ μεσημεριοῦ . . . . . » 111
Στὴ Γραδελάδα . . . . . » 115
Χριστούγεννα στῆς Μαυριές . . . . . » 121
Ἕνας Ναύτης τῆς Στεριᾶς . . . . . » 127
Ἡ ψυχὴ τοῦ καραβιοῦ . . . . . » 133

Τὰ σκίτσα ὡς καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐξωφύλλου ὀφείλονται εἰς τὸν καλλιτέχνην σκιτσογράφον μας κ. Κ. Μ. Παππᾶν.

50

ΤΙΜΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡΑΧ. 30.—
ΤΙΜΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΣΕΛΙΝΙΑ 4.—

ΤΥΠΟΙΣ: Γ. ΚΑΣΙΜΗ & Σια - ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ 19